

TOLEDO
BIBLIOTECA PROVINCIAL

Sala *Reservada*

Número *19*

Res.

19

Res. 19(1)

T. 120098

R. 375656

C. 1194312

Res. 19(2)

T. 117468

R. 375249

C. 1194313

X S. R. Lt. 1. Cap. 2

2-1

RELECTIO

FRATRIS DOMINICI
SOTO SEGOBIENSIS

ordinis prædicatorum, artium ac
sacrae Theologiae magistri, & eius-
dem sacrae facultatis in inclyta Sal-
manticensi vniuersitate publice
professoris, religiosique con-
uentus diui Stephani

Prioris,

De ratione tegendi
et detegendi
secretum.

EXCVDEBATUR SAL-
MAN. APVD PETRVM DE
CASTRO. ANNO.
M. D. XLI.

Pedro de Luna

ILLVSTRISSIMO

DOMINO AC REVERENDISSI-
mo præsuli. D. Ioanni a Toletto, sanctæ Romanæ
ecclesiæ cardinali, Burgensiq; episcopo, ex ordine
prædicatorum assumpto, suus frater Dominicus
Soto eiusdem ordinis. S.

HAUD NESCIOPRAE,
sul clarissime, q̄ sit libellus hic impar
quē Dominationitua, aut nuncupa-
rem, aut certe Romã mitterẽ. Verũ
tamen cum mecum soleas (quæ tua
humanitas est) identidem expoſtula-
re, cur quæ in gymnasio publice dictamus, quæq; audi-
tores tumultuarie codicibus excipiunt, non aliquãdo
exacta & polita prælo permittimus, animũ subijt, has
D. tuæ meditationunculas exhibere, de quibus, quæ nos
cætera præstare possumus, facile conijcias: atq; adeo,
aut rigorẽ tu iubendi remittas, si indigna iudicaueris
quæ in lucẽ p̄deãt, aut, si diuersa forte steterit sentẽtia,
timorẽ ego tẽperem obsequẽdi. Vereor nãq; hoc me
quoq; nomine, traducere pergas: sane quẽ, postq; a sæ-
culi vndis, cathedris (inq;) alijsq; id genus scholarũ no-
minibus, in hunc me religionis secessum recepi, nunq;
(quod votis omnibus optauerã) latere siuisti. Nam q;
patres huiusmodi sæcularibus titulis mundo me rur-
sus prodiderint, tuum certe studium fuit, tuacq; pror-
sus

fus autoritas . Adco enim .D. tuæ animo fedit cum
literarum omnium, tum maxime sacrarum studia foue
re & locupletare, vt quātulam nos cunqꝫ accessionem
ad eam rem facere possimus, non neglexeris . Verum
enimvero dum fidem hac ratione religionēqꝫ sanctissi
me colis, agis profecto nihil aliud, q̄ quod vobis gen
tile est, ac domesticū institutū. Vestra enim Albanorū
domus, tācti vtroqꝫ parente regibus ædita, ob hoc ta
men apud nostrates clarissima habetur, qꝫ præ se sem
per tulerit, fidei, christianæqꝫ religioni, honorem &
cultum summa obseruatione deferre . Vnde ducibus
vestris semper id solenne fuit, vt nullum vnquam His
pania Mauris, Turcis, alijsqꝫ barbaris christiani no
minis hostibus bellum indixerit, quo non sese arma
uerint primi, sanguinemqꝫ, & plurimi animas fude
rint . Testis est vel Africana illa expeditio : vbi frater
tuus Garfias a Toletō, quem honoris gratia nomino,
pro patria, pro fide & religione tam sese generose de
uouit . Sed & in longa illa expugnatione regni Grana
tæ, quæ tantum Hispanis negotium facessit, tantoqꝫ
sanguine constitit, q̄ se vestri strenue gesserint, illu
stris corona perpetuo fuerit testimonio, quam de ca
pta tunc signorum ac vexillorum turba insignibus ve
stris circundederunt . Quam ergo fidem armis tui, ac
rebus clare gestis propugnarunt, hanc nimirum, si mo
ribus tu & literis omni autoritate & studio operæ pre
tium duxeris asserere, extollere & amplificare . Quo
circa cum tu præsul reuerendissime domum hanc tuā,
vnde

vnde ad istum ordinē summumq; senatum assumptus
es, amplissimis ædificijs, monumentisq; exornes, mo-
disq; omnibus augere & nobilitare studeas, tamē ego,
cuius interest officio publico gratias referre, nihil gra-
tius D. tuæ vicissim rependere possum, q̄ literaria

hæc munuscula. Quæ, quātulacunq; sint, ac

ceptare (vt reor) non dedignaberis:

quandoquidē nō minus regiū est,

exigualibenter accipere,

q̄ ampla magnifice

tribuere.

Vale.

RELECTIO FRATRIS DOMINICI
 Soto Segobiensis, ordinis Prædicatorum: artium ac
 sacre Theologiæ magistri: & eiusdē sacre facul-
 tatis in inclyta Salmanticensi uniuersitate
 publice professoris: atq; religiosi conuē-
 tus sancti Stephani prioris. De
 ratione tegendi & detegen-
 di secretum .:.

ROVIDENTER MAIO-

res nostri, Patres grauiſſimi, con-
 cioq; bonarum litterarum studio-
 ſiſſima, & re ſapienter explorata,
 inſtituerūt, ut de cunctis quæ an-
 nis ſingulis publice legimus, ſelectū
 aliqd relegeremus: ſane quod paulo
 eſſet accuratius elaboratum, & pro-
 cuiuſq; ingenio ſuis numeris abſo-
 lutum. Enimvero. Quum relego
 (ait quidam) ſcripſiſſe pudet: nam

plurima cerno, me quoq; qui ſcripſi, iudice, digna lini, At qui cū
 pleraq; omnia quæ anno preſenti de præclariffima uirtute iuſti-
 ciæ interpretati ſumus, ardua quidē ſint, atq; adeo cognitu tū
 iucunda, tum etiam in primis neceſſaria, tamen ex tam uaria ſu-
 pelle ctili hoc unum argumentū & uos impendio efflagitaſtis, &
 nos potiffimum iudicauimus, de quo relectionem hanc confice-
 remus: quodeſt. De ratioe tegendi & detegendi ſecretum. Nam
 inter ea quæ ad uitam humanam præcipuum habent momentū,
 id profecto nec in poſtremis eſt, ſi pro dignitate perpendamus,
 qua ratione tacere, quaue proferre debeamus, quæ nobis ſunt
 ſecreto concredita, ac fidei noſtræ commiſſa. Vt. n. arcanū amī-
 ci temere effutire nō modo uanitas eſt, ſed iniquitas, atq; adeo in-
 fidelitas, ita contra, tunc occultum cælare crimen, quādo magi-
 ſtratus uia id & ratione percuntatur, delictum eſt. Immo uero, ſi
 crimen in perniciem ſpectet rei publicæ, qui non, uel ſua ſponte,
 illud ſtatim defert, impius eſt, & patriæ proditor. Quocirca,
 qui ſuam aſtrinxit fidem arcani tacendi, inter ſcyllam ſe intelli-
 gat, & charibdim nauigare. Quod Philippides ille, Lyſimacho

Argu-
 mentū
 operis

MEMBRI PRIMI.

regi gratissimus, sapienter admonuit: nam cū a rege rogaretur, quidnam sibi uellet suarum rerum impartiri, respondisse fertur. Quiduis o rex: modo ne quid arcani. Et Aristoteles rogat⁹ quid in uita esset difficillimum, respondit. Ea reticere quæ minime esset opus unquam efferi. Et Socrates facilius esse dicebat imperiis & malis hominibus flammam ore inardentem continere, quàm arcanum. At cum argumentum hoc animo lustrare incipio, & membratim explorare, latius patere uideo, quàm ut una relectione possit absolui. Etenim, si res a carceribus (quod aiunt) ad metā usque tractanda est, accersere huc materias oportet de Correptione & denuntiatione fraterna, de Accusatione & de Inquisitione: quippe in quibus summa huius disputationis posita sit. Illic enim, cum reis, tum etiam testibus periculum imminet, aut uelandi quod iusest denunciare, aut reuelandi quod ne utiquam opus esset prolato. Ob idque boni consulite, si dum relectionem instituere cœpimus, currente rota, iustus liber exierit. Enim uero, quanquàm hec diuersis in locis uulgata, uersataque sint, & apud theologos, & plurimum apud iuris consultos, tamen hoc hactenus desideratur, ut rationes uniuersæ tegendi & detegendi secretum in summa comprehenderentur: quas tam prælati, quàm subditi simul habeant ante oculos. Quod si pro expectatione uestra præstiterimus, non fuerit, puto, inutilis labor noster: sin minus, temeritatem accusate meam, qui materiam sumpserim, non meis uiribus æquam. Nam & si cura nos publica prioratus nostri, cui per obedientiam deesse non possumus, frequenter a quiete studiorum nostrorum interpellat, tamen nullam inde præteximus excusationem. Deuissimusenim silere potius, ut culpa careremus, quàm quidpiam edere, cuius ueniam deprecareremur. Sed faxit deus ut oratio nobis contingat digna, quæ a nobis, & in hoc uestro confesſu, & de re grauissima habeatur.

CSED AD REM descendentes ab illo proloquio sapientis recte arbitramur proficisci: quod est Prouerb. xi. Qui ambulat fraudulentè, reuelat arcana: qui autem fidelis est, cælat amici commissum. Nam ita mos est aliquod prohemia initio proponendi, quod sit totius relectionis fundamentum. Atqui tria esse existimo necessaria membra huius disputationis. Primum quo explicetur quodnam genus uirtutis sit, secreta contegere: quaque lege ad id officium teneantur mortales. Alterum, quo

perscrutemur

*Pro
thema.*

*Distri
butio o
peris,*

perscrutetur quibus de causis, aut sua quisque sponte, aut si quis fuerit interrogatus, iure debeat occultum crimen detegere. Tertium ac postremum, quo ostendamus quando quispiam uel & iniuria petitur secretum pandere, qua prudentia, quibusque uerbis sese licebit citra mendacium protegere: atque adeo, quid tum prius perpeti debeat, quod uel se, uel amicum prodat. Stylus uero scholasticus erit & peripateticus: quippe qui ad ueritatem uestigandam & differendam lucidior est, atque ad concludendam & iudicandam aptissimus. Sint enim quibus ipsi latinissimi, quires scholasticas oratorie tractant, nosque barbaros existiment, tamen nunquam eas poterunt eo dicendi genere, de suis cuiusque principiis efficaciter ratiocinari, & perspicue definire. Nos uero uniuersis literarum studiosis morem geramus: eo uel maxime, quod multis licet citra eloquentiam Ciceronis esse theologis.

MEMBRVM PRIMVM.

QVAESTIO PRIMA.

TRVM CAELARE SE
cretum fit officium fidei. ¶ Ad partem negatiuam arguitur. Fides est uirtus intellectualis: sed secretum seruare est uirtus moralis: ergo seruare secretum non est officium fidei. Quod si dixeris praeter fidem intellectualem, aliam esse fidem moralem, replicatur hoc modo. Fides moralis est pars & species iustitiae: immo fundamentum totius iustitiae, ut autor est Cicero primo de. offi. cap. de iusticia: sed seruare secretum non est actus iustitiae: ergo nec est actus fidei. Probatur minor. Seruare proprium secretum non pertinet ad iustitiam: iustitia enim (inquit Aristo. quinto. Eth.) est ad alterum: quare, hominis ad se ipsum nec iustitia est, nec iniustitia: caelare autem alienum secretum est opus charitatis & amicitiae: quod uerbis propositis Salomonis insinuatur. Qui fidelis est, seruat amici commissum: ergo

neutrum

MEMBRI PRIMI.

neutrum secretum seruare est actus iustitiæ. ¶ Secundo arguitur. Velare, aut, pro ratione, reuelare secretum, pertinet ad prudentiam, cuius est discernere inter tempus tacendi, & tempus loquendi: unde Prouer. 10. Qui moderatur labia sua prudentissimus est: & capite. xi. proxime ante prouerbium thematis. Qui despicit amicum suum indigens corde est: uir autem prudens tacebit: id est. tacebit in publico, occulte autem castigabit: ut habet glossa interlinearis: ergo cælare secretum, officium potius est prudentiæ, quàm fidei. ¶ Tertio & postremo arguitur. Secretum temere & sine causa effutire, hoc uanitas est, & incontinentia: etenim, ut docet Aristot. septimo. Eth. cap. quarto, quanquam incontinentia, absolute dicta, circa solas uersetur uoluptates tactus: tamen, cum addito dicta: ad alias etiam affectiones extenditur: est enim quis incontinens honoris, aut iræ, atque adeo linguæ: quocirca, qui temere secreta profundit uaniloquus appellatur. Atque qui secretum, preter rationem, metus causa reuelare: contrarium est fortitudini: ut cum quis in eculeo leui tormento uictus, crimen prodit, de quo iniuste interrogatur: ergo cælare secretum: officium propius est: aut continentia aut fortitudinis, quàm iustitiæ, atque adeo fidei. ¶ In contrarium est prouerbium propositum: ubi qui reuelat arcana, fraudulētus appellatur: atque adeo, fidelis, qui cælat amici commissum.

SECRETORVM Malū est de re propria eius qui secretum apud se continet: aliud uero est de re aliena. Et quia hæc uarias habent considerationes, tres erunt quæstiones in hoc primo membro. Prima de secreto in

*Nomē
secretū*

¶ **S**E D ante solutionem primæ quæstionis, circa expositionem terminorum non tacitus preteribo, esse quosdam, qui hoc nomine: secretum: quod in scholis frequentissimum est, scrupulose utantur, pro eo quod est: arcanum & occultum: insinuantes non esse in hac significatione satis latinum. Sed nihilominus, quanquam: secretum: idem est quod separatum: ut est illud iuris consultorum, Secretorum secreta est ratio, id est. Diuersorum diuersa est ratio, atque iudicium: unde: secreto loqui: est in secessu & sine arbitris loqui, tamen profecto id ipsum quod quis secreto loquitur, secretum: etiam latine, dicitur. Nam apud iurisconsultos, latinitatibus non negligentes, non rarus est usus huius nominis in hac significatione,

catione. Vt. ff. de re militari. l. Omne delictum. Exploratores qui secreta nunciant hostibus, proditores sunt. Atque adeo Quintilianus in altera declamatione pro cæco, non semel, utitur hoc nomine. Poterant inquit iudices secretum hoc senis, profundumque uocare consilium. Sed de hoc satis. ¶ Quod tamen ad rem attinet, loquimur primum omnium de secreto in tota disputatione formaliter: nempe de re que suapte natura digna est ut secreta seruetur: scilicet, quæ aut mala est & peccatum, aut cuius reuelatio est perniciosa. Ad hunc enim modum loquuntur homines de secreto: nam uirtutes & opera quæ ad gloriam hominis spectant, non sunt celatu digna: nec appellantur secreta. Quapropter cæci illi euangelici Math. 9. nihil fecerunt contra uirtutem, diffamantes christum de miraculo: nam, ut ait illic Hieronymus, dominus propter humilitatem fugiens iactantiam hominum, præceperat ne se diffamarent: & illi propter memoriam gratiæ, non potuerunt tacere beneficium. ¶ Secundo notandum est quod secretum & occultum & (quod his opponitur) manifestum, multis modis dicitur: ut uidebimus in fronte statim secundi membri: tamen in presenti quaestione secretum uocamus, quicquid nec est notorium, nec infamia proclamatum. Ita ut dicamus secretum, quicquid ab ecclesia toleratur: ut habetur cap. Vestra. De coha. cle. & muli. Tamen etsi uarii sint gradus secretorum: nam aliquod est omnino secretum, quod, preter deum, solus ipse nouit, qui crimen admisit, aut forsitan confessor. Alio modo accipitur: secretum: pro eo quod iuridice probari non potest: ut quando unus solus est testis sine aliis iudiciis. Tertio modo dicitur: secretum: quicquid non est in iudicium delatum, nec publica infamia laborat: licet possit probari. Et quanto secretum inter pauciores continetur, tanto grauius scelus est illud prodere. Sed de his omnibus generaliter mota est quaestio. ¶ Tertio notandum est quod nomen: fides: duplex est & æquiuocum ad duas uirtutes: alteram intellectualem, & alteram moralem. Significat enim primo habitum & uirtutem mentis, qua certo & constanter & (quod dicunt) firmiter, dictis cuiuspiam adhaeremus. Quemadmodum Aristoteles in top. li. 4. Fides (inquit) est opinio cum uehementia: id est, assensus sine hesitatione. Quæ quidem ad presens negocium nihil attinet. Significat secundo habitum uoluntatis, qui & fidelitas nuncupatur, quo dicta & promissa factis complemus, & certa facimus. Quo modo.

Secre-
tum
multi-
plex.

fides
duplex:

vide alios in supra
p. q. s. ut acceptio
multe fidei

MEMBRI PRIMI.

modo accipitur illic, Accipe, daq; fidē. Quā graphice describitur Cice. 1. offi. ca. de iustitia, dicens. Fides est dictorum cōuentorū q; substantia & ueritas. Et dicitur fides (quod preter Ciceronē adnotauit etiā August. li. de mēdacio, ca. 20. quia fit quod dicitur. Id. n. prae se ferūt duae illae syllabae: fi: des: quarū prior insinuat: facere, posterior uero dicere. Quā uirtutē tāti fecere romani, ut statuā ei, Iouis optimi uicinā, in capitolio statuerēt. Quod ex oratiōe Catonis refert Cice. offi. li. 3. Et usq; adeo eā semp coluerūt, ut p fide, uel hostibus, seruāda, Marc⁹ Regul⁹ mortē oppeteret. Et de hac loquimur in p̄sentiarū. ¶ Sed quia hoc plurimū ad notitiā dicendorū cōducit, notandū est quarto, duplicem esse, id genus, fidem: alterā quidē quae uersat circa debitū legale: quod est uere & iure debitū: quale est in cōmerciis & contractibus ciuilibus, in quib⁹ est ratio dati & accepti. V. g. Fides est, emptorē statuto tēpore promissū precīū persoluere: & coniuges mutuas sibi operas impēdere: & ciues principī parere: ac deniq; principē qui tributa populī recepit, ciues uicissim armis tueri, ornare morib⁹, & legibus emēdare. Quod sonat illud euāgelii. Quis putas est fidelis seru⁹ & prudēs, quē cōstituit dñs super familiā suā Matth. 24 Et huiusmodi fides nulla ratiōe a iustitia separāt, immo est ipsa iustitia: atq; adeo p oēs materias iustitiā diffunditur. Et de hac loquitur Cice. loco citato: ubi dicit, fidē fundamētū esse iustitiā: ut pote q; omnis iustitia inde pēdeat, si certū quisq; faciat quod dicit. Vnde, i usū abiit mortalib⁹, ut quoties quis iniuriā pass⁹ est, deorū hominumq; fidē imploret. Alia uero est fides & fidelitas quae uersat circa debitū morale, quod nō est absolute debitū, sed ad quādā naturalē ptinet honestatē. Vt si quis quid ex liberalitate sua & bonitate pmisit, fides est ut impleat. Quod sapiēs admonet Eccl. 5. Si quid uouisti deo, ne moreris reddere: displicet. n. ei infidelis & stulta pmissio. Et huiusmodi fides nō est pprie iustitia: nā ubi debitū fūdat in sola liberalitate & bonitate pmittētis, nō est uera ratio debiti: nec est p inde integra ratio iustitiā. Est tamē, ut docet. S. Tho. 22. q. 20. pars potētialis iustitiā: nā partē potētialē cardinalis uirtutis uocat philosophi illā uirtutē, in qua non est tota ratio talis uirtutis cardinalis: sed propter similitudinē reducitur ad illā: uelut liberalitas reducitur ad iusticiā.

Prima conclusio

¶ Hic prænотatis respōdet ad q̄stionē trib⁹ cōclusionib⁹. Prima. Secretū seruare alienū, ē officiū fidei. Probat. Act⁹ exterior, illius potētiae & uirtutis est, cuius propriū obiectū p̄xime mouet ad talem

ad talē actū, & pprie intēditur p illū: unde dimanauit regula illa philosophorū. Habitu & pprius actus uersantē circa idē obiectū.

Vt uisio iudicatur esse pprius actus potētiae uisuae, quia color, qui est propriū obiectū illius potētiae, proxime mouet ad talē actū: & dare eleemosynā est actus misericordiae, quia miseria, quae est obiectū misericordiae, mouet ad talē actū: & subleuatio miseriae intendit per illū: sed ppriū obiectū fidei, ut expositū est, est facere quod quis dixit, & implere quod pmisit: & hoc est quod mouet ad seruandū secretum & quod intēditur per talē actū: ergo seruare secretū est officiū fidei. Exponit minor. Senator, aut canonicus, aut quaecūq; psona publica astringitur iureiurādo seruare secretū senatus aut capituli: fides ergo est quae inclinatur ad seruandū tale secretū. Et eadē ratione, si psona priuata, data fide secreti, recepit arcanū alterius. Sed qui uisu aut relatione tertiæ psonæ nouit crimē alienū, quanq̃ expresse nō promiserit secretū, censet tñ uirtualiter promississe: ppter uinculū & ius naturale quo quisq; tenet seruare secretū pximi, ut quæstione sequētī manifestabit.

C Secūda conclusio. Seruare secretū ad quod quis tenetur ex officio publico aut legali debito, est officiū fidei, quae est p subiectiua & propria species iustitiae: sed seruare secretum ad quod quis ex honestate solū naturali obligatur, est officiū fidei, quae est pars potētialis iustitiae. V.g. Senator aut canonicus & quicūq; publica astringitur fide, uirtute iustitiae tenetur seruare secretū publicū: & episcopus secretū papae: quod iurat seruare. c. Ego episcopus. De iureiurādo: quod si reuelat, cōmittit iniustitiā: & grauiorē ex genere suo, q̃ si nō redderet mutuū aut furtū. Et maiori ratione sacerdos tenet uinculo iustitiae seruare secretū cōfessionis, quia hoc illi incūbit ex officio. Immo uero sacerdotē seruare secretū, nō solū est iustitia, sed religio: atq; adeo reuelare: nō solū est iniustitia, sed sacrilegiū. Sed inter psonas priuatas: qui data fide recipit arcanū amici, tenet illud abscondere de iustitia: uelut tenet quis seruare depositū. Atq; adeo, qui p iniuriā extorsit ab alio secretū suū, tenet illud seruare: sicut fur tenet restituere furtū. Vt si quis literas alienas aperuit, preterq̃ q̃ grauiter peccauit, obnoxius est secreti seruādī. At uero quādo quis uisu, aut relatione tertiæ personæ secretū nouit, tunc non proprie de iustitia, sed de honestate naturali tenetur illud seruare. **C** Colligitur ergo q̃ seruare secretum proximi est proprie officiū fidei, ut habetur

Secunda conclusio.

MEMBRI PRIMI.

Tertia
conclu
sio.

ut habetur in uerbis thematis. Ob idque in epistola Philiberti episcopi. 22. q. 5. cano. De forma. inter sex officia fidelitatis quæ seruus debet iurare domino, secundum est, de secreto seruando. ¶ Colligitur deinde, huiusmodi fidem partem esse iustitiæ: & ideo Ioseph sponsus uirginis ut iustus commendatur ab euangelista, Matth. 1. qui de flagitio sponsæ, quod forte fuerat suspicatus, ut putat August. noluit eam traducere: id est, prodere & diffamare: quia id probare non poterat. ¶ Tertia conclusio. Seruare secretum de re propria, non est proprie officium fidei, sed continentia, & charitatis, qua se quisque tenetur diligere, & famæ suæ consulere. Prima pars persuadetur illa replica primi argumenti principalis: nam fides est pars iustitiæ: hominis autem ad seipsum nec iustitia est nec iniustitia. Secunda pars est manifesta: nam qui secretum suum temere reuelat, uanus est, & incontinens linguæ, atque adeo suæ prodigus famæ.

¶ AD PRIMVM Argumentum responsum est in secundo notabili. Et ad replicam pro prioris parte respondimus modo in tertia conclusione. Sed ad secundam negatur quod seruare secretum alienum sit proprius actus charitatis aut amicitia: at remote imperatur a charitate: nam charitas, quia est uniuersalis uirtus, habet imperium super omnes alias uirtutes, & omnes mouet ad suum finem. Vt charitas patriæ mouet ad aggressum bellicum: qui tamen est proprius actus fortitudinis: & charitas propriae personæ mouet ad ieiunium, ne noceat cibis: qui tamen est proprius actus temperantia: & ad hunc modum charitas amici mouet ad seruandum eius secretum: qui tamen est actus fidei. ¶ Ad secundum argumentum principale respondet Aristoteles. 6. Eth. cap. 12. ubi dicit quod uirtus facit rectam intentionem & propositum finis: sed prudentia disponit & inuenit media quibus illum consequimur. Vt fortitudo facit propositum strenue agendi in bello: sed quando expediat aggredi, quando uereceptui canere, hoc prudentia discernit. Et temperantia facit intentionem comedendi quantum conuenit ualetudini: sed quando oporteat aut non oporteat comedere, hoc ostendit prudentia. Eodem modo, fides est quæ inclinatur ut non reueletur sine causa secretum: sed quando oporteat uelare, quando uereuelare, hoc dirigit prudentia. ¶ Ad tertium respondetur quod nihil uetat idem opus a duabus uirtutibus, etiam particularibus, aut a duobus uitiis, ab uno

ab uno proxime, & ab alio remote dimanare. Et hac ratione, quanquam reuelare secretum sit proprium peccatum infidelitatis, nascitur tamen quandoque ex defectu continentiae, & quandoque ex defectu fortitudinis. Nam uirtutes sunt conexas: & ideo, una sublata, reliquae fiunt debiliores, neque habent iustum gradum uirtutis.

QVAESTIO SECVNDA.

VTRUM SERVARE SE-
cretum proximi sit sub praepo-
to. ¶ Ad partem negatiuam oc-
currit in primis exemplum Chri-
sti seruatoris nostri, cuius nos admo-
net Paulus Eph. 5. ut simus imitato-
res, qui crimen proditoris Iudae cae-
teris apostolis nunciauit dicens: Unus
ex uobis me tradet Ioan. 13. & inter-
roganti Ioanni, Domine quis est,
respondit: Cui ego intinctum panem porrexero. Et, ut de the-
sauro scripturae noua proferamus & uetera, Leui. 5. praecipieba-
tur. Qui audierit uocem iurantis (scilicet falso) testisque fuerit & ce-
nisi indicauerit, portabit iniquitatem suam. Vnde colligit Augu-
stinus, ut refertur. 22. q. 5. cap. Hoc uidetur, quod non solum ante pecca-
tum admonendus est frater, ne peccet, sed postquam peccauit, quam-
uis peccatum sit secretum, denunciandus est illi qui possit prodes-
se & non obesse. Et, ut ab utroque iure testimonium petamus. ff.
De iniuriis. habetur, eum qui innocentem infamauit non esse
bonum & aequum ob eam rem condemnari. Peccata enim nocere
tium nota esse & portare & expedire. Ergo seruare secretum cri-
men non est sub praepo. ¶ Secundo arguitur. Omnia praepo-
ta necessaria ad salutem comprehenduntur sub decalogo, secun-
dum illud Matth. 19. Si uis ad uitam ingredi, serua mandata: & sub-
nectuntur solum praepo. decalogi, Non homicidium facies,
Non adulterabis &c. sed non constat quo praepo. decalogi com-
prehendatur secretorum fides: ergo non est praepo. ¶ Tertio
arguitur. Non uidetur minus malum praenunciare peccata fu-
tura, quam denunciare praeterita: sed licet astrologo praenunciare
hominum peccata quae de astris & complexione hominum con-
iectat,

lectat, ut etiam habetur. l. Item apud Labeonem. §. Si quis astrologus. ff. De iniuriis, dummodo id non faciat arte magica: nam tunc ultore gladio puniendus est, ut iubetur. l. Nemo. C. De maleficis & mathe: ergo licet & peccata præterita reuelare. ¶ Et confirm. Historicimulta enarrant peccata, quæ uelerant occulta, uel non fuissent adeo publica, si non historiis proderentur: ergo seruare secretum non est sub præcepto. ¶ Sed in contrarium est, quia opera iustitiæ sunt sub præcepto: de quo admonemur Matth. 7. ut quæcunq; uolumus faciant nobis homines, hæc & nos faciamus illis: sed fidelitas est pars & species iustitiæ, & seruare secretum est fidelitatis officium, ut dictum est: ergo seruare secretum est præceptum.

prima
conclu
sio,

QUAMVIS superiori quaestione definitum sit seruare secretum esse uirtutem, superest tamen sub iudice an sit sub præcepto: nam sunt uirtutes multæ ad uitæ perfectionem spectantes, quæ non sunt nisi sub consilio: ut de paupertate insinuauit christus iuueni illi euangelico, Si uis perfectus esse, uende omnia quæ habes &c. & de uirginitate dicit Paulus. 1. Cor. 7. præceptum domini non habere, consilium autem dare. Atqui, dum quærimus an fides secreti sit sub præcepto, loquimur de secreto formaliter: id est, de re quæ suapte natura digna est ut secreto seruetur, nempe quæ mala est, aut mali causa. ¶ Respondetur ergo ad quaestionem quinque conclusionibus. Prima. Ad fidem alieni secreti, quod est de re proximi, naturali iure tenemur, diuino, atq; humano. Conclusio receptissima est omnibus philosophis & theologis: sed locos scrutari oportet, a quibus ueritatem eruamus. Et quod sit ius naturale cælare secreta quæ sunt peccata, probatur primo ex ipsa peccatorum natura. Hoc. n. differt inter uirtutum opera, & uitiorum, quod natura uirtutum, quia bonæ sunt, est, ut manifestentur: sed peccatorum natura: quia mala sunt, est, ut contegantur, nec, nisi ex necessitate correptionis aut punitionis, detegantur. Qualia. n. sunt rerum principia, talem sortiuntur & naturam: procedunt autem uirtutes a naturali lumine, peccata uero ab ignorantia: nam omnis prauus ignorat. 3. Eth. cap. 1. sunt ergo uirtutes suapte natura dignæ quæ palam fiant, peccata uero sunt cælaturæ digna. Vnde, mos scripturæ est peccata uocare tenebras, uirtutes uero lucem. Vt Io. 3. Dilexerunt homines tenebras, magis quam lucem. Et Ro. 13. Abiiciamus opera tenebrarum,

&c

& induamur arma lucis. Et Esa. 3. reprehendunt qui peccata sua sicut Sodoma praedicauerunt. Sed Matth. 5. praecipit christus ut luceat opera nostra bona coram hominibus: & natura, ea quae in nobis imperfectiora sunt coniecta esse uoluit, faciem uero uoluit, contra, patere. Est ergo contra naturam crimina detegere, nisi correctionis gratia ordine seruato iuris: atque adeo praecipit naturale est secreta caelare. ¶ Et confir. haec ratio. Amicitia, quae hominibus tam est necessaria, nulla sane esse posset, nisi peccata & praua hominum corda occulta essent. Nam si mala quae tu secreto admittis, cum tuis essent manifesta, quis te prosequeretur amore? Et si quae alii in corde cogitant mala, tibi essent conperta, quem posses unquam amare? Reuera praclare nobiscum actum est, cum hominum mala deus & natura occulta esse uoluerunt, ut, uel hac ratione, amicitia inter homines coalesceret. ¶ Secunda ratio sumitur a dano dato, & procedit non solum de secreto peccato, cuius reuelatio esset infamia, sed de omni secreto cuius reuelatio esset perniciofa: ut si quis latentem proximi thesaurum aperiret latronibus, aut latentem hominem proderet hostibus. Ratio est huiusmodi. Naturale uinculum charitatis est ut proximos sicut nosipsum diligamus. Matth. 22. cui proxima est illa generalis iustitia, ut quaecumque uolumus ut nobis faciant homines, haec & nos faciamus illis: atque adeo (ut est in libro Tobiae) quod non uolumus ab aliis nobis fieri, nec nos alteri faciamus unquam: unde lex pendet & prophetae: id est, omnia praecipita iustitiae, tam affirmatiua, quam negatiua: sed quicumque mortaliu recta ratione cupit ut quod alteri secreto commisit, secretum seruet, ut pote unde honor & fama, & sapissime uita pendet: ergo aequa ratione, quicumque naturali iure constringitur simile officium alteri uicissim prestare. ¶ Tertia ratio sumitur a fine. Necessitas. n. & ratio mediorum a fine sumenda est, autore Arist. 2. Phy. tex. 88. Sed in uita humana necessarium est alios aliis arcana sua committere & credere ad capiendum consilium futurorum, uel ad leuandam & exonerandam tristitiam & aegritudinem animi, ad aliasque per multas utilitates quas affert sapientium amicitia: sed si homines non astringerentur ad fidem secretorum, non esset quae haec committeret amico: ergo fides secretorum est sub praecipito naturali: alias multa & egregia cessarent amicorum officia. ¶ Et confir. haec ratio. Lex naturalis est ut res & consilia publica non temere committantur cuicumque de plebe, sed sint senatores & rectores spectatae uirtutis & prudentiae, quorum fidei concedantur: hoc uero conseruari non posset nisi esset secretorum fides: ergo

ergo ad fidē secretorū psonæ p̄sertim publicæ tenent: quod uel maxime manifestū est tēpore belli: nā tunc capitale est secreta rei publicæ hostib⁹ pdere, ut. l. Omne delictū. ff. De re militari. sancitū est. ¶ Atq; adeo postremo cōfirmat cōclusio. Natura ī hoc homines produxit, ut ī pace & trāquillitate cōuiuāt: est. n. homo suapte natura ciuile aīal, ut autor est Aristotel. Eth. 9. sed si hoīes hominū secreta detegerēt, maxime ī de pturbatio, atq; adeo rei publicæ peruersio cōmoueret: ergo p̄ceptū naturale est, ut homines hominū uicissim secreta custodiāt. ¶ Quod autē secreto rū fides sit itē sub p̄cepto diuino positū, uel ex illo maxime cōprobatur Matth. 18. Si peccauerit ī te frater tuus. corripe ī te & ip̄m solū: ubi christus, ut mitissim⁹ medic⁹: sūm opere sollicitus fuit quo occulta crimina nō fierēt manifesta, nisi omnibus prius tētatis, ut secreto corrigerent. Immo uero, usq; adeo fuit honoris nostri & famæ p̄tector, ut caueret ne, uel per cōiecturas, occulta proximorū crimina iudicarem⁹. Nolite. n. (inquit) iudicare, & nō iudicabimini Matth. 7. Quod reuera rationi cōsonū fuit: nā ī hac mortali uita, ī qua loc⁹ est p̄nitentiæ & emēdatiōis, utilis est, atq; adeo necessaria fama, tum peccatori ip̄si, ut respiscat, tū etiā aliis pximis, quib⁹ hō bonæ famæ prodesse potest: ob idq; peccata ī hoc sæculo uel āda de⁹ esse uoluit & cōtegēda: sed ī die iudiciū, ubi iā fama peccatorib⁹ nō erit necessaria, tūc expedit ut omnia ad manifestā uindicationē ī publicū traducant. Vnde. i. Cor. 4. Nolite (inquit ap̄stol⁹) ante tēp⁹ iudicare, quoad usq; ueniat dñs, q̄ illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit cōsilia cordiū. ¶ Postremo probat cōclusio ex iure humano. Nā primū utroq; iure cautū est ne quis, nisi uia iuris, alterius crimē pdat, ut. C. De famo. libel. l. unī. ubi Valētinianus & Valētius stricte admonēt ut nemo quēq;, nisi ī iudicio, diffamet: atq; adeo, his q̄ extra iudiciū libellos famosos spargūt, p̄cā decernūt capitis. Quæ lex ī cōcilio Illiberritano ap̄bat §. q. i. c. Si qui, ubi p̄terea, anathematizant q̄ id gen⁹ libellos ī ecclesia ponūt. Qua causa & q̄stione Gre. ca. Quidā maligni. ex cōmunicauit quēdā q̄ libellū famosū pduxit. Et Adr. c. i. huiusmodi infamatores p̄cepit flagellari. Nā p̄cā capitis non intelligitur nisi quando libellus infamatorius crimina profert capitalia. Et. ff. De iniuriis. l. lex Cornelia. §. Si quis. accumulatur p̄cā hīce infamatoribus, ut intestabiles sint: idest, ut nec testamentum

testamentum facere possint, nec ad testamentum, tanq̄ testes, adhiberi, ut exponit. l. Is cui. ff. de testa. §. Si quis: quæ lex refer tur in. c. Si testes. 4. q. 3. ¶ Et confirmatur cōclusio. Nam leges humanæ non solum prohibent quemq̄ nisi in iudicio diffama ri, sed nequis alium in iudicium deferat, nisi cuius crimen ido neis testib⁹ probare possit: ut cauetur. C. de proba. l. si. Quæ lex recipitur iure canonico. 2. q. 8. capit. Sciant. Nam crimen quod non probatur p̄ falso habetur in iure. Quocirca accusator, qui in accusatione defecerit, decreto Damasi papæ, pœna plectitur talionis, cap. Calumniator. 2. q. 3. Et ibidem Adri. Qui non pro bauerit (inquit) quod obiecerit, pœnam quam ipse intulerit pa tiatur. Et idem habetur. ff. ad senatusconsultum turpilianum. l. 1. & C. de accus. l. fin. ¶ Et tertio confirmatur. Quia non solum circa priuatas personas hoc cautum est utroq̄ iure, sed & præla tis præscriptum est, ne crimina puniant, quamuis sibi sint nota, nisi in iudicio fuerint probata. Stant decreta conciliorum Vare nē. & Aphri. cap. si tantum episcopus. & capit. Placuit. 6. q. 2. ubi habetur, nullam iniuriam episcopo irrogari, si ei soli non creda tur. Nam secretorum solus deus & cognitor est & iudex. d. 32. cap. Erubescant. Et hæc de secreto in generali. Nam de qui busdam secretis in particulari sunt etiam iura. Vt de pœnitentiis & remissi. sub grauissima pœna caueuet̄ sacerdos quoquo mo do secreta confessionis reuelet. Et cap. Ego episcopus. De iure iura. episcopus iurat seruare secretum papæ. Et. 22. q. 5. c. De for ma. iubetut seruus esse fidelis domino in secreto seruando. Et. ff. de re militari. l. Omne delictum. §. Exploratores. plectuntur pœna capitis: qui exercitus secreta hostibus pandunt. Colliga mus ergo, triplici nos iure constringi ad fidem secreti seruandi. ¶ Secunda conclusio. Præceptum seruandi secretum, tametsi habeat formam affirmatiui, est negatiuum. Probat. Nam ser uare secretum: est non reuelare nisi ordine iuris: & ideo obligat semper & pro quocunq̄ tempore. Quotiescunq̄. n. quis reuelat secretum alteri⁹, nocet illi: atq̄ adeo peccat. Itaq̄, perinde est ser uare secretum: ac si dicas, non diffamare proximum: si secretum est de re infami, aut non dare damnum, si secretum est de re cu ius reuelatio est causa damni, ¶ Tertia conclusio. Secretū alie num temere & sine causa reuelare peccatū est ex genere suo mor tale;

Secun da con clusio.

Tertia conclu sio.

B tale;

MEMBRI PRIMI.

tale: leui⁹ quidē q̄ homicidiū & adulterium, sed grauius q̄ fur-
 tum. Loquimur hic de secreto crimine: nam de hoc est principa-
 lis intentio in tota relectione. Probatur ergo prima pars. Pecca-
 tum illud est mortale ex genere, quod ratione obiecti est contra
 charitatem: sed, reuelare secretum: est huiusmodi: ergo. Explica-
 tur hæc minor. Propriū & per se obiectum, & malū quod sequi-
 tur ex reuelatione occulti sceleris est infamia proximi: nam fa-
 ma est clara cum laude noticia: & qui reuelat crimen alterius p-
 se generat malam opinionem illius: sed per accidens est q̄ tale
 crimen obiciatur peccatori in facie, quod est contra honorē,
 pertinens ad contumeliā: aut q̄ talis reuelatio uergat in detri-
 mentum bonorum, aut uitæ alteri ⁹ (& hoc memoria teneatur
 ad noticiam dicendorum) sed q̄ denigrare famam proximi sit
 contra charitatem, patet, quia fama computatur inter bona hu-
 mana: & ideo non stat q̄ quis diligat alium, & tamen denigret fa-
 mam illius. ¶ Secunda & tertia pars conclusionis asseruntur a
 S. Thoma. 22. q. 73. ar. 3. Et probantur ambæ. Nam grauitas pec-
 catorum ex genere, debet attendi secundum grauitatem obiecti:
 sed uita maius bonum est q̄ fama, & mors, maius malum q̄ in-
 famia: ergo homicidium grauius peccatum est q̄ denigratio fa-
 mæ. Et quia adulterium de se opponitur futuræ uitæ & educa-
 tioni prolis, fit, ut grauius etiam sit q̄ reuelatio criminis, quæ
 est contra famam. Dixerim ex genere: quia in indiuiduo: si reue-
latio est contra uitam, uel infamia est ualde notabilis, poterit es-
se maius peccatum q̄ adulterium. ¶ Pariratione probatur q̄
reuelatio criminis sit maius peccatum q̄ furtum. Nam fama est
 maius bonum q̄ bona exteriora temporalia. Primo quia est bo-
 num magis spirituale. Vnde Prouer. 22. Melius est nomen bonū
 q̄ diuitiæ multæ. Deinde, quia latius & ad plures se extendit,
 sicut odor unguenti. Vnde Eccl's. 7. Melius est nomen bonum, q̄
 unguenta pretiosa. Et postremo quia diuturnius est. Vnde. Ec-
 cli. 41. Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permane-
 bit tibi, q̄ mille thesauri pretiosi & magni. ¶ Et confirmatur
 ex. S. Thoma. 22. q. 33. ar. 7. quia infamia plus nocet q̄ amissio bo-
 norum temporalium. Nocet enim non solum in temporalibus
 (in quibus etiam sæpe iacturam facimus) sed etiam in spiritali-
 bus: quia multi timore infamiæ arcentur a peccato, qui perdita-
 fama

fama obdurantur in illo . Vnde Hieronymus super .18. capit. Matth. Corripiendus (inquit) seorsum est frater, ne, si semel pudorem uel uerecundiam amiserit, permaneat in peccato . Et secundo, quia infamia unius uergit in infamiam aliorum. Vnde Augustinus in epistola ad plebem hipponensem. Infamato uno religioso, totus conuentus infamatur . Et tertio, quia prodito peccato unius, exēplo illius alii trahuntur ad peccadum. At uero haec dicta sint de reuelatione secretorum in genere . Nam sunt in particulari nonnullae reuelationes, ubi, praeter infidelitatem accumulatur circumstantiae aliorum genere peccatorum. Ut, patefacere latronibus ubi latitet thesaurus pximi, praeter infidelitatem: gen⁹ est furti: quēadmodū, prodele latentē hominē hostibus occidendum, genus est homicidii. ¶ Serui ergo sunt & mācipia, qui pluris aestimant in pecunia fidem, q̄ in secreto: ut est apud comicum: Cuius tu fidem in pecunia perspexeris, uerere ei uerba credere! Nam sapientes longe aliter sentiunt . Socrates enim celebratissimus lumine naturali colendam fidem potius docebat in arcanis, q̄ in creditis pecuniis. Et Cato, uel de hoc potissimum celebratus est, q̄ amicorum arcana mira sanctitate caelabat . Et Simonides homines infimae notae censebat eos qui secreta continere non possent: atq̄ adeo similes seruo illi apud comicū, qui rimarum plen⁹ cuncta effundebat arcana. Quid plura! Usq̄ adeo apud summos philosophos celebrata est secretorum fides, ut, uel ob hoc maxime, antiqui mysticas olim ceremonias in templis deorum statuerint, quas nefas erat in publicum efferre: ut capta inde filēdi consuetudine, fidem secretorum colere & obseruare docerentur homines: ut est apud Plutarchū in De liberis educadis. Sed multo sane sanctior est christianis magisq̄ religioſa secretorum fides: nam (quotres positas conclusiones summo argumento stabiliamus) usq̄ adeo ecclesiae solenne est secreta caelare, ut sacrosanctum eucharistiae sacramentum sacerdos occulto peccatori ministrare debeat, anteq̄ eius crimen prodat: etiam si illud extra sacramentum secreto nouerit . Quae doctrina est Augustini homel. so. de poeni: et refertur secunda quaestione prima capit. Multi. ¶ Quarta conclusio. Grauius peccatum est reuelare secretum quod quis ex debito iustitiae tenetur tacere, q̄ illud

iiii. conclusio,

MEMBRI PRIMI.

Iud ad quod solum tenetur de honestate naturali, cæteris paribus. V.g. senatori aut canonico grauius peccatum est reuelare secreta publica, q̄ priuatæ personæ reuelare illud quod non incumbit sibi ex officio tacere: nam in priori est uera ratio iustitiæ & in altero non est tam propria ratio iustitiæ. Atq; adeo, sacerdoti summum scelus est reuelare secretum confessionis: quia nō solum est infidelitas contra ius naturale, sed est sacrilegiū & cōtaminatio sacramenti contra ius diuinum: & preterea est in perniciem maximam christianismi: nam sublato sigillo secreti: tolleretur sacramentum cōfessionis, quod christianis maxime est necessarium.

¶ Quod si quis percuntetur ubi in euangelio expressum sit illud ius diuinum: respondetur q̄ licet nullibi sit expressum, tamen manifeste colligitur ex necessitate finis. Ex illis namq; uerbis. Io. 20. Quorum remisistis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt: colligitur præceptum cōfessionis, & ex necessitate confessionis colligitur præceptum sigilli, tanq̄ mediū ad finem. Quare id genus secretum nulla de causa, nec propter summum bonum totius orbis, reuelandum est: ut infra dicturi sumus. q. ult. mēbrī tertii. Quapropter, sacerdoti reuelanti summa pœna destinata est, ut scilicet officio priuatus perpetuam agat poenitētiā: uidelicet (secundum antiquā formā) ignominiose peragrādo p orbē. cap. Sacerdos. De poenī. d. 7. Sed iam modo intrudī debet in arctissimum monasteriū ca. Omnis utriusq; sex⁹. De poenī. & re.

Secre
torum
gradus

¶ Sed & i secretis priuatis sunt etiam grad⁹. Vnde si ordinē secretorū colligere iuuat, in primo gradu est secretum confessionis: in secundo secretum publicum extra confessionem: in tertio quando priuata persona per iniuriā extorsit secretum alterius: nam tunc de iustitia tenetur illud seruare: quemadmodum fur tenetur restituere furtum: ut si iudex uel alia persona uī & iniuriā extorsit secretum ab aliquo, tenetur illud cælare. Et eodē modo qui literas alienas aperuit, præter peccatū quod commisit aperiendo, peccat reuelādo, contra iustitiā. In quarto gradu est quando quis ex sua bonitate, data fide, recepit arcanum amici. Tunc enim etiam de iustitia, tenetur illud tacere: nam alter non commisset secretum nisi ille daret fidem: & ideo illic est fides secreti, sicut fides depositi. In quinto & ultimo gradu est quādo quis uisu aut relatione alterius

alterius nouit secretum: nam tunc solum tenetur seruare de honestate naturali. Nihilominus esset peccatum mortale reuelare, nisi uia iuris: nam honestas naturalis pars est iustitiæ, ut dictum est, potentialis. Augetur etiam aliunde obligatio secretorum: ut si quis accepit secretum sub iuramento, aut si reuelatio illius esset in periculum uitæ &c. Insinuabat se hic quæstio an seruare secretum usq; adeo sit in præcepto, ut teneatur quis aliquando prius mortem oppetere, q̄ illud reuelare: sed hæc in tertio membro congruentius disputabitur: ubi tractabimus quando quispiam contra ius de occulto crimine interrogatur, quid nam sit acturus. ¶ Quinta & ultima conclusio. Qui secretū alienum temere & sine causa reuelat, tenetur ad restitutionem famæ. Hoc patet, postquam fama est uere bonum alienum: quod ille abstulit. Sed tamen hanc conclusionem non est præsentis loci tractare: diximus enim latius de illa in materia de restitutione. Sed satis est hic meminisse q̄ reuelator secreti non tenetur restituere, retractando se: nam retractatio illa esset mendacium. Sed dicunt quidam q̄ debet dicere se male & præter ius esse loquutū: quod tamen ego nunquam credidi: nam potius esset hoc confirmare infamationem. Enim uero qui non dicit se fuisse mentitum, insinuat se uerum dixisse. Sed alia uia facienda est restitutio: ut si ille infamator bene alias loquatur de infamato: uel in aliis bonis compenset infamiam. Nam potest commutari fama cum bonis alterius generis, ut dicit. S. Tho. 22. q. 62. art. 2. ad secundum. Potest tamen diffamatus remittere restitutionem famæ, sicut restitutionem aliorum bonorum, ut illic comprobauimus.

v. conclusio.

¶ AD PRIMVM Argumentum multis modis solet responderi. Primo q̄ christus non reuelauit personam Iudæ in singulari, sed in commune dixit: unus uestrum me traditurus est: ut dicit Eugenius cap. Si sacerdos. De officio ord. Sed tamen hæc solutio nõ prorsus satisfacit: nam quanq̄ Matth. 26. sint illa uerba generalia, tamen statim subiungitur. Qui intingit manum mecum in paropsyde, hic me tradet. Quod si quis dicat multos simul intinxisse in eadem paropsyde: saltem Ioan. 13. (quod est argumentum nostrum) Iudam proprie designauit dicens: Cui ego panem intinctum porrexero. ¶ Aliter etiam respōdet. S. Tho. 22. q. 33. ar. 7. scilicet q̄ christus, taq̄ deus, habebat publicum pec-

B iij catum

MEMBRI PRIMI.

catum Iudæ, & ideo poterat illud statim denunciare. ¶ Vel
 dicendum (ut reor) quod christus non denunciavit peccatum præ
 sens Iudæ quod habebat in animo, sed tanquam propheta prænu
 nciauit quod futurum erat: & prænunciatio erat necessaria ad fi
 nem redemptionis, ut persuaderet se non tradi inscium aut in
 uitum. Vnde, publice solum prænunciavit illud in genere:
 scilicet, unus uestrum, ut dicit Eugenius: sed peculiariter Ioan
 ni designauit Iudam ad petitionem Petri, ut tutus esset se non es
 se illum traditorem: nam id uerebatur Petrus. ¶ Ad illud Le
 uii. quinto. conceditur quod tenetur quicumque reuelare peccatum
 secretum proximi illi qui potest prodesse & non obesse, ut lati
 us explicabimus membro secundo. Et eadem ratione in
 telligitur illa lex. Eum qui. ff. De iniuriis: uidelicet quod cum qui
 nocentem infamauit (scilicet ordine iuris) non est bonum ob e
 am rem condemnari. ¶ Ad secundum principale responde
 tur quod præceptum fidelitatis secreti seruandi reducitur ad octa
 uum præceptum. Non falsum testimonium dices: nam quod
 non probatur, pro falso quodammodo habetur in iure. ¶ Ad
 tertium, conceditur quod licet astrologis, aut de astris, aut de
 complexione, aut de physionomia, affectiones hominum & quo
 dammodo peccata in genere prænunciare, dummodo fiat sal
 ua fama alterius: nec certo affirmetur, tanquam res manifesta. Ut
 si asserat talē hoīem: quia tali sydere nat⁹: in tale genus uirtutū
 naturam habere temperatam, aut in tale genus uitiorum eam ha
 bere corruptam. Et hoc non est reuelare occultum crimen,
sed docere quid sit in natura rerum. At uero in particulari asse
 uerare eum aut hoc furtum, aut homicidium patraturum, te
 meritas est. ¶ Et ad confirmationem de historicis, primo non
 est necessarium omnes historicos excusare: nam sunt qui multa
 scribunt, quæ potius essent silentio prætereunda. Et secun
do quanquam multa crimina scribant quæ non essent alias adeo
 publica, hoc tamen licet propter bonum publicum ut homi
 nes exemplis antiquorum instruantur & perterreantur. Eo uel
 maxime si enarrentur historiae præscorum: nam occulta delicta
 uiuentium in publicum efferre: libellum esset conficere diffama
 torium.

TRVM HOMINEM IN-
famare seipsum reuelando temere p-
prium crimen, sit mortale peccatū.
¶ Ad partem affirmatiuam argui-
tur illo præcepto sapientis recitato,
Ecclī. 41. Curam habe de bono no-
mine: Et Esaia. 3. reprehēdūtur qui
peccata sua sicut sodoma prædicāt,
nec abscondūt: & psal. 55. Quid glo-
riaris in melicia: & psal. 9. Vsq̄quo

peccatores gloriabunt̄, effabunt̄ & loq̄ntur iniquitatē! ¶ Secū-
do arguit̄ ratione. Reuelare peccatum est cōtra naturā peccato-
rū: quæ suapte natura, ut diximus, sunt abscondenda: sed quic-
quid fit contra naturā, uidet̄ esse peccatū mortale: ergo. ¶ Ter-
tio arguit̄. Fama est bonū: ergo illā negligere est peccatū: quod
uidetur esse mortale: nam est contra naturam boni: quod omnia
suapte natura appetunt, ¶ Et confirmatur. Infamare proxī-
mum, reuelando eius crimen est mortale, ut dictum est quæstio-
ne proxima: ergo & infamare seipsum. Consequentia pater
ex ordine charitatis: qui in quocunq; homine incipit a se ipso.

¶ Ad hæc accedit autoritas Augustini in libello De bono uidi-
tatis. capit. 20. quod refertur. 11. q. 3. capi. Non sunt audiendi: ubi
uehementer increpat illos, qui putant satis esse habere bonam cō-
scientiam apud deum: imprudenter & crudeliter contemntes
propriā famam: quia nobis (inquit) necessaria est uita nostra, aliis
uero fama nostra. Idē repetit in sermone De cōmuni uita clero-
rū: quod habet̄. 12. q. 1. ca. Nolo. ¶ Sed in contrariū est quia ubi
nulla est iniuria, nō est peccatū mortale: sed hominē reuelare pro-
prium crimen non est iniuria: quia hoīs ad se nō est iniustitia: ut
est apud Arist. 3. Ethī. ergo reuelare propriū crimē nō ē mortale.

D Q VAESTIONEM respondetur septem
cōclusionib⁹. Prima. Hominē reuelare propriū cri-
mē temere & sine causa peccatum est. Conclusio hæc
satis comprobata est argumentis propositis ad par-
tem affirmatiue: nam est & contra naturam peccati: quod
debet cælarī: cū sit malū, & cōtra naturā famæ: quæ cū sit quod-
dā bonū, cōseruāda ē. Dixerim, sine causa, quia reuelare crimen

B iiii proprium

Prima
con-
clusio.

MEMBRI PRIMI.

Secun
da con
clusio,

Tertia
conclu
sio,

propriū ad capiendū consiliū, uel leuandam tristitiā, non est aliud q̄ operæ precium, atq̄ adeo uirtus. ¶ Secunda conclusio. Ex genere suo non est contra iustitiā, sed solum præter charitatem, qua quicumq̄ tenet se & sua diligere. Hæc itidē conclusio in priorī quæstione probata est: nam iustitia, ut inquit Aristoteles quinto Eth. est ad alterum: & ideo hominis ad seipsū, nec iustitia est nec iniustitia: & uolenti, ut ibidem dicit Aristoteles, nō fit iniuria. Quare, qui prodigus est famæ: ex genere suo, nisi aliæ qualitates circumstant, nemini facit iniuriā. ¶ Tertia conclusio. Hominem reuelare proprium crimen sine causa, ex genere suo, ut existimo, non est peccatum mortale sed solum ueniale. Conclusio hæc sæpe in has scholas producta est: & sunt magistri nostri qui eam affirmauerunt: & nostris nos lectionibus eam obiter attigimus: at nondum hætenus de suis penitus principiis eam comperi ratiocinatam: quapropter in animo est prorsus examinare quid habeat ueritatis. Explico primo conclusionē. Reuelare quempiam suum crimen proprium, ex genere suo, nihil aliud est, q̄ denigrare propriam famam: nam si id fiat per iactantiam aut per complacentiam peccatorum, circumstantiæ sunt addentes grauitatem supra genus peccati infamiæ. ¶ Et, ut opposita iuxta se posita clarius elucescant, sententia est domini Caietani nobilissimi auctoris contraria huic nostræ, super 22. q. 73. articulo secundo: quæ complectitur tres propositiones. Prima. Hominem infamare seipsum: ex genere suo est peccatum mortale, sicut occidere se ipsum. Et quanq̄ non ponat exemplum nisi in casu quo quis infamat se, imponendo sibi falsum crimen, tamē rationes eius æquo pede procedunt quādo quis præter ius reuelat occultum suum crimen: nam generaliter illic, & in summa in uerbo. Detractio: dicit q̄ infamare seipsum est mortale: & grauius, q̄ infamare alium: & manifestum est q̄ reuelare proprium crimen: est infamare se. Secunda eius propositio est. Hoc non solum est contra charitatem, sed contra iustitiā: nam infamās se facit iniuriā ecclesiæ & reipublicæ, cui necessaria est cuiuscunq̄ fama. Vnde colligit q̄ nulla de causa quis excusatur a peccato mortali infamando se: etiam si positus in tormentis infamet se, ad liberandam uitam. Tertia propositio eius est, q̄ qui infamat se, tenetur sibi restituere famam: quia illam per iniustitiā

stitiam sibi abstulit. ¶ At uero, salua auctoritate doctoris gra-
 uissimi: atq; ad eo mihi colendissimi, probatur in contrarium
 conclusio nostra, uidelicet q; hominem infamare seipsum non
 sit ex genere mortale. In primis non est contra charitatem pro-
 ximi: quia nemini nocet, nec contra charitatem propriam: nam
 charitas, qua quisq; tenetur se diligere, de per se & primo solum
 obligat q̄tum ad bona spiritalia uirtutum et gratia: sed quan-
 tum ad bona temporalia, non obligat, nisi quatenus sunt neces-
 saria ad finem spiritualem: ergo quando fama mea non est sim-
 pliciter mihi necessaria ad uirtutem, non est contra meam chari-
 tatem eam negligere: sed solum erit praeter charitatem: id est,
 contra feruorem charitatis, postquam est uerum bonum. Et i-
 deo ex genere suo non est nisi peccatum ueniale. ¶ Secundo
 arguitur. Prodigalitas pecuniae ex genere suo, ut solum dicat:
 sine causa abicere bona: non est peccatum mortale: quia homo
 habet liberum arbitrium suorum bonorum, sed solum esset mor-
 tale ex circunstantia, si homo teneretur alere familiam aut p-
 uidere pauperibus in graui necessitate: ergo neq; prodigere
 famam, neq; honorem, ex genere suo est mortale: quia post-
 quam fama & honor sunt bona exteriora, tam liberum arbitri-
 um habet homo super famam & honorem, q̄ super alia bona.
 Hic autem insinuatur punctum opinionis Caietani: est enim no-
 tandum duo esse genera bonorum. Alia nanq; sunt quorum ho-
 mo est dominus: ut sunt pecuniae & facultates exteriores, quas
 homo pro libito potest donare aut abicere: quare, si sine cau-
 sa quis abiciat huiusmodi bona, non peccat mortaliter. Sed
 aliud est bonum cuius homo non habet arbitrium: ut est uita:
 quia non potest homo se occidere. Existimat ergo dominus Ca-
 ietanus q; honor & fama sunt omnino sicut uita, itaq; homo non
 habet potestatem suae famae: sed q; solus deus & res publica ha-
 bent dominium famae: & ideo qui infamat se, facit iniuriam rei
 publicae & tenetur restituere. ¶ Nos tamen, saluo meliori
 iudicio, censemus, contra, honorem & famam esse sicut pecu-
 niam, q̄tum ad hoc: & hominem habere arbitrium illorum,
 sicut pecuniae: nisi q; in genere uenialis grauius esset prodigere
 famam, qui est maius bonum, q̄ pecuniam. Et mouemur hac
 ratione: quia de uita est expressum praecipuum. Illo enim pra-
 cepto

Duo
 bono-
 rum ge-
 nera.

MEMBRI PRIMI.

cepto. Non occides : non minus prohibetur quisque se occidere, quam alium ut docet egregie Augustinus libro primo de ciuitate dei. c. 20. Item de uita legimus solum deum esse dominum illius: ut Deutero, 32. Ego occidam, & ego uiuere faciam: & Sap. 16. Tu es domine qui uitae & mortis habes potestatem: unde colligitur, nos non esse dominos propriae uitae. Item ratio naturalis est manifesta: quia cum uita sit fundamentum omnium bonorum, atque adeo naturalissimus appetitus omnium rerum sit conseruandi se, consequens est, ut homo non habeat arbitrium uitae: sed solus deus est qui potest hominem occidere, etiam pro libito: & res publica, quae potest eum occidere solum pro bono publico. Unde colligit. S. Tho. 22. q. 64. ar. quinto. quod occidens se ipse non solum facit contra charitatem, sed contra iusticiam, respectu rei publicae, cuius est uita hominis. Sed tamen de fama, nihil tale legimus: immo ratio naturalis oppositum docet: uidelicet quod sit in arbitrio nostro, ut sine peccato mortali possimus illam negligere. Quod perfecto loco modo citato. S. th. in solutione ad tertium aperte uidetur sentire. Ait enim quod licite potest homo de se ipso disponere quantum ad ea que pertinent ad hanc uitam, que hominis libero arbitrio regitur. Sed transitus de hac uita ad aliam feliciorum, non subiacet libero arbitrio hominis, sed potestati diuinae: & ideo non licet homini se interficere. Ac si aperte dicat Vniuersa hominis bona sunt posita in eius arbitrio praeter uitam Unde nec famam excipit nec honorem. ¶ Et confirmat haec ratio. Quamuis fama & honor sint praestantiora bona suapte natura, quam pecunia & facultates, nihilominus magna copia pecuniae in ciuili aestimatione praevalet alicui famae: quemadmodum, licet aurum praestet argento, nihilominus magnum pondus argenti praevalet paruo auro. Quis dubitet decem millia ducatorum pluris aestimanda esse, quam famam priuatae personae? Si ergo homo habet liberum arbitrium supra magnam pecuniam, consequens est, ut habeat arbitrium supra famam suam & honorem. ¶ Secundo confirmatur ratio. Fama potest pecuniae recompensari, ut doctores consentiunt in quarto. d. 15. Immo homo pauper rationabiliter mallet restitutionem famae sibi fieri pecuniis, quam recuperationem famae: immo uero habet infamatus arbitrium remittendi gratis restitutionem famae, ut concedit etiam

Adri.

Adri. nobilis autor. in. 4. q. De restitutione famæ, & in quol. xi. sicut potest homo remittere latroni pecunias quae ei depredat⁹ est: ergo habet homo arbitrium & potestatem super famam, ut sit uere dominus illius, sicut & aliorum bonorum exteriorum.

C Sed tertio probatur conclusio principalis. Christus redemptor noster. Matth. quinto. docet nos contemnere tria bonorum genera, in quibus gentes statuebant felicitatem: scilicet, diuitias: Beati pauperes spiritu: & secundo famam & gloriam mundi, Beati mites: & tertio uoluptates, Beati qui lugent. Nec illic solum, sed ubiq; euangelii frequentissimum est consilium mundi contemnendi: & tamen omne quod est in mundo, ut inquit Io. in prima cano. ca. z. concupiscentia carnis est: idest uoluptas sensuum: aut concupiscentia oculorum: idest, auaritia diuitiarum: aut supbia uitae: id est, ambitio honoris & famae: ergo consilium est ex genere suo honorem & famam nihil perdere: tantum abest ut sit mortale peccatum famam negligere.

C Quarto arguitur principaliter. Si esset peccatum mortale reuelare proprium crimen sine causa, esset pariratione mortale non respondere detractoribus & obicentibus nobis publice & iniuste peccata nostra: nam certe perinde est non respondere diffamanti me, cum facile possim, ac si me ipse diffamassem: sicut perinde est, non resistere latroni, cum possim, ac si prodigerem bona mea: at cum quis detrahât mihi, non teneor respondere: immo est in arbitrio meo tacere: ut dicit. S. Tho. 2. 2. q. 7. articulo quarto ad primum argumentum: immo uero, licet quis mihi falsum crimen imponat, non teneor respondere, nisi essem ego persona publica, aut crimen esset contra religionem: ut si quis me appellasset haereticum. Exemplum dedit nobis christus redemptor noster, qui, ut inquit Apostolus. 1. pet. secundo. cum malediceretur, non maledicebat. Et praeter alia loca euangelii, quae plurima notari possent, id maxime exhibuit in passione Matth. 27. ubi cum multa falsa testimonia ei obicerent, & Pylatus dixisset: non audis quanta aduersum te dicunt testimonia: tamen non respondite ei ullum uerbum: ita ut miraretur praeses uehementer: nepe quod nollet se compurgare cum facile posset. Et quia necessarium erat ad finem redemptionis ut non responderet, tamen id etiam fecit (quod notant doctores) ut exemplum nobis daret non respondendi maledicentibus. Unde in instructione apostolorum Matth. 5. Beati (inquit)

quit) eritis cum maledixerint uobis homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduersum uos, mentiētes propter me, ¶ Et explicatur amplius hæc ratio. Si nō essemus magis domini famæ nostræ q̄ uitæ, sequeretur q̄ quotiescūq̄ possemus famam nostram defendere sine proximi nocumēto, mortalis esset omīssio defensionis: consequens est falsum: ergo & antecedens. Probat̄ur sequela. Nam qui sine cuiuspiam detrimento potest uitam defendere, si non defendit, mortaliter peccat: ut qui, ruente domo, aut, inuadente tauro, non fugeret: nam ille tunc uirtualiter se occideret. Sed falsitas consequentis probatur quia dum priuata persona diffamatur, q̄ q̄ se posset compurgare sine infamia & detrimento alterius, non tenetur, saltem sub peccato mortali, compurgare se, ut iam modo dicebamus: quia potest cedere iuri suo: quemadmodum posset cedere latroni inuadenti res suas. ¶ Et quinto arguitur. Si non essemus domini propriæ famæ aliter q̄ uitæ, sequeretur q̄ nulla ratione possemus exponere famam: nec propter salutem spiritualem: consequens est falsum: ergo & antecedens. Sequela probatur. Nam q̄ q̄ quis certus esset uitam nocere sibi ad salutem spiritualem, nullo modo posset se occidere, aut sine alia ratione permittere homicidium sui: ut Augustinus late docet primo de ciuitate dei. capit. 20. Sed falsitas consequentis probatur. Nam procul dubio quicumq̄ cognoscēs præclaram famam & honorem sibi plurimū nocere ad uitam spiritualem, posset permittere propriam infamiam: atqui forsan ad illum finem, posset detegere aliqua sua crimina, ut per infamiam humiliatus, tutius uiueret: saltem non esset mortale, ea detegere. Immo, Scot⁹. 4. d. 15. q. 3. articul. 2. uidetur insinuare q̄ occultus homicida debet se prodere, ut puniatur: nam dicit q̄ debet patienter tolerare pœnam talionis: quia aliter non potest fieri plena satisfactio pro homicidio. Nescio an intelligat q̄ homicida tenetur se pdere. Quod tamen ego uullomodo crediderim: quia nullus reus tenetur esse actor aduersus se extra sacramentum: immo nec illud esset cōsiliū. Sed tamē forsan citra peccatum mortale, posset scelerosissimus & perniciosissimus hō prodere se iudici cum periculo famæ & uitæ ut pateret pœnā qua deo & reipublicæ satisfaceret. Id maxime si non sperasset alia se unq̄ uia corrigendū fore.

¶ Et confir.

Et confir. Quia si nō essemus magis domini famæ q̄ uitæ: sequeretur q̄ nulla ratiōe possemus extenuare aut minuere famā, nec propter uitam spiritualem: consequēs est falsum: ergo & antecedēs. Probat̄ur sequela: quia non licet, nec propter opera pœnitentiæ ad satisfactiōē pro peccatis, minuere uitam: secundum illud Hieronymi: Nō differt utrū magno uel paruo tempore te interimas. Sed falsitas consequentis probatur: quoniam licitum est opa pœnitentiæ austerissima facere: ut admonet Ioānes Matth. 3. q̄q̄ inde coniectari possit huiusmodi pœnitētem peccatorem esse in genere. Atqui sacerdotes possunt pro grauissimis sceleribus graues pœnitētiās imponere: q̄q̄ inde sumatur argumentū q̄ pœnitens in genere est peccator: dummodo caueatur ne reueletur peccatum in particulari. Immo uero quando in primitiua ecclesia p̄ graui peccato mortali imponebatur septennium pœnitentiæ, quis dubitat per illas pœnitentiās quodāmodo diffamatos esse pœnitentes? Quare si fama tam esset custodienda, q̄ putat opposita opinio, certe ecclesia, nūq̄ illas pœnitētiās p̄mississet. **E**t sexto principaliter arguitur ab honore ad famam. Honor enim est reuerētia quæ alicui defertur propter aliquam excellētiam sed fama est bona existimatio quæ de homine habetur seu illæ dignitatis status: morib⁹ & legibus comprobatus. ff. de ua. & extra ordinari. cogniti. l. Cognitiōn̄, Arguitur ergo. Negligere honorem & gloriā mūdi: nō est ex genere suo peccatū mortale: ergo nec negligere famā. Consequentia est nota: quia idem fere iudiciū est utriusq̄. Et probatur antecedens. Nam qui assummeretur ad amplas dignitates & magistratus: & totis uiribus renueret, immo qui quas haberet, abiiceret, & ad uilem statum se submitteret, profecto nihil aliud faceret q̄ euangelicum consiliū: & qui hostem fugeret cum se facile posset defendere & qui se prædicaret infami genere natum, cū id posset cælare, profecto prodigus esset honoris, & tamen non condemnaretur de peccato mortali: nec ullus se unq̄ de hoc accusauit in sacramento: alias deberent prædicatores in concionibus exhortari populum ut curā haberent honoris: quod esset cōtra prædicationem euangelicam. **E**t septimo principaliter probatur cōclusio exemplo factorū qui errata sua sæpe scriptis prodiderunt, quæ tamen potuissent cælare. Vt Augustinus tum ali

*hoc nihil ualeat quia
ia erat infamatus
peccatus erat publicus
& p̄ solo tali dabatur
talis pœnitentiā*

*aliter diffinit. honor
ab aristotele in p̄. e
thicoz sic e p̄mūz
tūz*

MEMBRI PRIMI.

bi sæpe, tum in confessionibus: & maxime lib. 2. cap. 2. ubi de-
 plorat concupiscentiam carnis quam passus est in adolescentia:
 Rapiebat (inquit) caligo libidinis imbecillum ætatem per abru-
 pta cupiditatum: atq; me fubar gurgite flagitiorum: ibam lon-
 giusa te & effundebar & diffuebam & ebulliebam per fornicati-
 nes meas, & tacebas. Et Amb. (ut in eius legitur uita) publicas
 mulieres publice ad se ingredi fecit, ut uisis his, diffamaretur a-
 pud populum, atq; adeo, uel illa ratione impediret, ne eligeretur
 in episcopum. Et religiosissimus Anselmus in meditationibus
 deplorat amissam turpiter uirginitatem. O uirginitas (inquit)
 iam non dilecta mea, sed perdita mea: o fornicatio sordidatrix
 mētis meæ, perditrix anime meæ. Et sunt qui idem impingant
 Hieronymo. At uero Hieronymus id nõ plane testatur. Verba
 eius sunt in apologia ad Pãmachium. Virginitatem in cœlum
 fero, non quia habeam, sed quia magis miror q̄ non habeo. In-
 gonua & uerecunda confessio est, quo ipse careas, id in aliis præ-
 dicare. Vbi nõ manifeste confitetur se non esse uirginem: sed di-
 cit se non laudare uirginitatem, eoq; ipse habeat. Vel negat se ha-
 bere perfectam mentis uirginitatem: cum frequentes impulsus
 carnis fuerit, etiam in senectute, perpeffus: ut ipse fatetur ad Eu-
 stochi uide custodia uirginitatis. ¶ Octauo & postremo pbat
 conclusio ex uniuersali sensu hominum. Nã licet quis pandat
 crimina sua, etiam ex animi leuitate: modo id non faciat iactan-
 tia aut complacentia peccatorum: certe non censetur ab homini-
 bus mortaliter peccasse: nisi inde sequatur periculum uitæ aut
 scandalum. ¶ Quarta conclusio. Sæpe est peccatum mortale
 cum quis proprium crimen reuelat. Primo si id faciat per iactan-
tiam aut complacentiam peccati. Par enim peccatum est homi-
 cidium, & complacentia in homicidio: atq; adeo grauius, iactan-
 tia illi. Et hoc clamant illæ authoritates p̄mi argumēti ex Esaia.
 et psal. Secundo potest esse mortale ratione scandali: ut si quis
 haberetur & suspiceretur ut sanctissimus, & reuelaret grauissima
 sua peccata: unde alii aut fumerent occasionem peccandi, aut cõ-
 temnendí tale genus hominum. Si enim esset religiosus alicuius
 ordinis, contemneretur ille ordo. Et tertio potest esse mortale
propter conditionem personæ. Vt si esset persona ualde necessa-
 ria reipublicæ: ut prælatus, cuius officium alius tam digne gere-

iiii, con-
clusio.

QVAESTIO TERTIA. FO. XIII.

re non posset. Tunc enim profecto graue peccatū mortale esset infamare seipsum. Et quarto esset mortale, si ex reuelatione proprii secreti quis iucurreret periculū uitæ: ut Sanson uideretur mortaliter peccasse reuelando mysterium capilorum Dalilæ: ubi abscondita erat eius fortitudo: Iud. 16. quæ postea occidendo se cū hostibus non peccauit: ut dicit Augustinus. 1. de ciuitate dei. ca. 21. quia instinctu id fecit spiritus sancti. ¶ Quinta conclusio. Hominem infamare seipsum sæpe est officium uirtutis. Primo, ut dictum est, ad capiendum consilium uel leuandam tristitiam, si aliter fieri nō potest, decet reuelare propria crimina, licet sit nō nulla infamia, illa esse auicis nota. Et secundo ratione iustitiæ: ut cum quis proximum falso diffamauit, tenetur publice se retractare, cum periculo propriæ famæ. Et tertio esset officium uirtutis quod quis se pmitteret infamari pro amicis. Vt si ego feci crimen quod falso imponitur amico meo, quanquā esset casus in quo non teneor reuelare meum crimen: quia uidelicet non fui causa ut alteri attribueretur: tamen possum cedere iuri meo & prodere me, ad protegendum famam amici, Immo uero si e conuerso amicus meus fecisset crimen quod falso mihi impingitur, quamuis possem me compurgare, liceret nihilominus mihi tacere, ut infamia mea custodirem famam amici: sicut licet ponere uitam pro amicis: secundum illud Io. 15. Maiorem hac charitatem nemo habet, quæ ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Conclusio hæc quinta facile probatur: quia in omnibus casibus positus est honesta causa reuelandi crimina: & ideo nulla est p̄dignitas reuelare. Et quarto pari ratione illi qui in eculeo uehementer torquetur, licitum est crimen occultum confiteri, etiam si cōtra ius interrogetur, si aliter tormenta uitare non potest. Sed de hoc latior erit sermo in calce tertii membri. ¶ Sexta conclusio. Siquis sibi falso imponat crimē, nō est mendaciū p̄niciosū: sed solū officiosum. Hanc cōclusionem obiter adnotauerim bona uenia reuerendissimi cardinalis Caietani contrariū asserētis loco citato. Et probatur. Qui falso sibi crimen imponit nulli alteri facit iniuriā: nec sibi: quia uolenti non fit iniuriā: sed solum est famæ prodigus. Quo fit, ut illud mendacium ex genere suo nō sit peccatum, nisi ueniale sed esset mortale: si circumstantur et aliquis casus quartæ conclusionis: aut si diceret mendaciū, sub iuramento

v. conclusio.

Sexta conclusio.

aut

MEMBRI PRIMI.

aut si esset in periculum uitæ. Sed forte, si quis sibi imponeret falsum crimen ut seruaret uitam patris, & poenam eius capitis in se transferret: dummodo id faceret sine iuramento & scádalo &c. non esset mortale. ¶ Quod si quis arguat cōtra hanc cōclusiōne ex uerbis August. i. de ciuitate dei cap. 20. ubi dicit q̄ falsi testimoniū non minus reus est: qui de se ipso falsum fatetur, q̄ si aduersus proximum id faceret: sed aduersus proximum, falsum testimonium est mortale; ergo aduersus seipsum. ¶ Respondetur q̄ Augustinus solum prætendit q̄ illo octauo precepto. Non falsum dices: prohibetur omne falsum testimonium: etiam illud quod quispiam aduersus se dicit: sicut illo præcepto. Non occides: prohibetur etiam quicumq̄ se occidere: quod nos ingenuè fatemur: tamen non prætendit q̄ tantum sit de se peccatū cum quis dicit falsum aduersus se sicut aduersus proximum: nam q̄ q̄ falsum testimonium ex genere suo sit mortale, quia omnia præcepta decalogi obligant sub mortali, tamen in indiuiduo non est necesse quodcunq̄ esse mortale: nisi ubi est iniustitia, qualis nō est hominis ad seipsum. Esset tamen mortale si esset cū periurio aut cum conditionibus explicitis in. 4. conclusione.

Septima
ma
conclu
sio,

¶ Septima & ultima conclusio. Quomocunq̄ quispiam se diffamauerit, non tenetur ad restitutionem suæ famæ, etiam si per mendacium se diffamauerit. Primo, quia nemini fecit iniuriam: & secundo quia si alicui deberet famam, nō deberet nisi sibi: qui est dominus illius: ob id q̄ potest sibi restitutionem remittere.

¶ AD PRIMVM argumentum principale respondetur primo q̄ præceptum illud sapientis: Curam habe de bono nomine: non sonat obligationem sub reatu mortali: nam comparat bonum nomen pecuniis: & præceptum de custodia pecuniarum nō obligat sub mortali: quia pdigalitas ex genere suo nō est peccatum mortale, cum non sit contra iustitiam, ut colligitur ex. s. Thoma. 22. q. 119. ¶ Et secundo respondetur q̄ præceptum & consilium custodiendi famam: hoc modo intelligitur: ut quis satagat exercere se officiis honestis uirtutis: quæ digna sunt fama & honore apud deum & homines: secundum illud Matth. 5. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona &c. & secundum illud Apli Phil. 4. Quæcunq̄ sunt uera, quæcunq̄ sancta, quæcunq̄ bonæ famæ, hæc cogitate. Non tamen est

est præceptum, saltem obligans sub mortali ad custodiendum famam, in se consideratam, tanquam bonum temporale. Fama etenim atque honor (ut inquit Salustius) est umbra uirtutis: unde, sicut illum qui recta pergat ad solem umbra, etiam inuitum, sequitur: sed qui soli tergum uertit, umbram sequitur, quam nunquam attinget: ita eum qui uirtutem colit, bona fama consequitur: sed qui anxie post famam & honorem currit, fieri non potest ut consequatur unquam. ¶ Ad alias auctoritates Esaia & psalmistæ responsum est in quarta conclusione, concedendo esse mortale quod quis iacet se de peccato. ¶ Ad secundum principale respondetur quod quanquam negligere & prodigere propriam famam sit contra naturam boni temporalis, non tamen est contra charitatem, nisi quando fama est necessaria ad finem spirituale: nam iocosum mendacium contra naturam est, tamen ueniale. ¶ Et eodem modo respondetur ad tertium argumentum. Et ad confirmationem negatur consequentia: nam hominem infamare proximum: est contra iustitiam: sed infamare seipsum: nulla est iniustitia: & ordo charitatis inter se ipsum & alium debet attendi quantum ad bona spiritualia: sed tamen bona temporalia nullus sibi tenetur magis concupiscere, quam alii. ¶ Ad auctoritatem tandem Augustini, quæ uidetur uehementer pugnare aduersus secundam & tertiam & ultimam conclusionem (uidetur enim sentire quod conseruare propriam famam sit opus iustitiæ: quia est necessaria aliis: & quod sit proinde, mortale illam negligere: atque adeo, quod infamans se tenetur ad restitutionem) respondetur primo quod Augustinus loquitur illic de sanctissimis quibusdam mulieribus, quæ a populo uenerabantur ut religiosissimæ, & tamen negligebant famam suam, putantes esse uirtutem ut aestimarentur malæ & uilipenderent. Et hoc condemnat Augustinus ratione scandalii, quod dabant populo: scandalum enim erat quod mulieres quæ prius aestimabantur religiosæ, crederentur postea peccatrices: & maxime in primitiua ecclesia cauendum erat christianis ne darent scandalum gentilibus, quando infamia unius christiani cedebat in infamiam totius christianitatis. ¶ Et secundo respondemus quod Augustinus intelligit famam nostram esse necessariam reipublicæ, sicut sunt bona exteriora: puta, quando reipublica & proximi indigerint. Unde, sicut non teneor seruare diuitias ut seruiam reipublicæ aut

C succurram

MEMBRI PRIMI.

succurrere proximis, sed solum teneor quādo illas habeo succurrere proximo in necessitate: ita nec teneor, si sum persona priuata, custodire famam & honorem meum. Et quemadmodum prodigus bonorum suorum non tenetur restituere reipublicæ, ita nec prodigus suæ famæ. ¶ Sed quid ad Paulum quem adducit illic Augustinus. 1. Cor. 10. Placete omnibus per omnia, sicut & ego omnibus per omnia placeo: non querens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salui fiant! ¶ Respondetur q̄ Paulus erat apostolus: quapropter ex officio tenebatur habere bonam famam: & idem præcipiebat cæteris prælatis: sed priuatae personæ solum tenetur habere bonam famam faciendo opera digna honore & fama. Et hæc de primo membro.

MEMBRVM SECVNDVM.

tres viæ
cognoscendi
crimina,

occultum
triplex,

DN HOC MEMBRO SECVNDO iuxta partitionem huius operis inuestigaturi sumus causas, quibus quispiam tenetur secreta reuelare, præsertim secreta crimina: nam de his est intentio huius secūdi membri. Sed ante titulum quæstionis primæ, pro distributione disputationis, notandum est, tres esse genere vias, quibus ad cognitionem occultorum criminū iure proceditur: ut habetur De accus. c. Qualiter & quādo. z. §. Ad corrigēdos & c. Licet hely de symonia. Quæ sunt, Denunciatio: Accusatio: & Inquisitio: quæ secundum varios modos occulti criminis, discernuntur. ¶ Vbi secundo adnotandum est, doctores decretorum ac digestorū multifarie distinguere nomen: occultum: ut refert Panor. capit. Ex literarū. De tēporib⁹ ordi. sed ex p̄fesso. c. Vestra. De coha. cle. & mulierū. At, omīssa turba citationū, trib⁹ modis aliquod crimē dicitur occultū in iure: primo, ut opponit̄ probabili: secūdo, ut opponit̄ publico, & tertio ut opponit̄ notorio: nā, autore Aristo. 1. Top. c. 3. æquiuocū ex consideratione contrariorū cognoscitur.

cognoscit. ¶ Notoriū: dicitur bifariā, aut notorietate iuris, aut notorietate facti. Notorietate quidē iuris: quando, aut manifestissima iudicis sentētia quis dānatus est de tali crimine: q̄ nulla ratione possit inficiari, aut quādo re⁹ ipse recto ordine iuris crimē confessus est: aut quādo idoneis testib⁹ ita cōprobatur, ut nulla possit tergiversatiōe cēlari, Notorietate uero facti, quādo quis in conspectu populi scel⁹ patrauit: ita ut, uno uerbo, dicatur: notoriū: quod nulla tergiversatione cēlari potest: ut habet. c. Tuanos. De cohab. cler. & muli. Publicum uero, quāuis etiā accipiatur pro notorio: tamē ut distinguitur a notorio: accipit pro eo quod fama publica proclamatum est, quamuis possit aliqua tergiversatione cēlari: & alio nomine dicitur famosū. Et utrūq; tā notoriū q̄ publicū, dicitur etiā manifestū. Sed probabile, est illud cuius sunt legitimi testes, ut in iudiciū deferri possit. Occultū ergo in primo gradu & simpliciter, est illud quod opponitur probabili: id est, cuius nō sunt legitimi testes: & de huiusmodi occulto intelligitur illud Urbani. c. Erubescant. d. 3. Secretorū & cognitor deus & iudex est: nam de his non est iudicium humanum. Occultū in secundo gradu est illud quod opponitur publico simul & notorio, quāq; sit probabile: itaq; occultū dicitur quicquid ab ecclesia toleratur: ut habetur in dicto. c. Vestra, De coha. cle. & mulie. Notorium. n. aut publicū nō toleratur: quia notorium statim punitur, & publicū inquiri debet ut puniatur. Occultū in tertio gradu: quod large dicitur occultum, est illud quod aliqua tergiversatione cēlari potest. licet laboret infamia. ¶ Igit, peccata notoria non indigēt aliqua uia ut cognoscantur: quia satis cognita sunt ut puniātur. De quib⁹ ait ap̄lus. 1. Timo. 5. Quorū dā hominum peccata manifesta sunt, prācedētia ad iudiciū: & .z. quest. 1. capit. Manifesta. & sequentibus. Manifesta crimina accusatione non indigent: & glossa Augustini super illud Genesis quarto. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra: Euidētia (inquit) patratī sceleris non indiget clamore accusatoris. De Accus. capit. Euidētia. Quocirca, secundū tria genera occultorū, sunt tres uiae cognitionis. Quod. n. occultū ē in primo gradu, cognoscit solū uia correptionis fraternae & de nūciatiōis euāgelicæ: sed quod occultū est secūdo modo ē, materia, nō solū correptionis, sed etiā accusatiōis: quod tñ occultū ē

C ii tertio

Noto-
rium.

publi-
cum.

Pro-
babile.

tertio modo, materia est, & correptionis, & accusationis, & inquisitionis. Itaque, inquisitio solum est de crimine cuius percrebit infamia: sed accusatio, de omni crimine probabili: siue laboret infamia, siue non: & correptio & denunciatio euangelica, de omnibus, etiam occultis. De his ergo tribus uis dicturi sumus in hoc secundo membro. Sed de denunciatione loquemur sub nomine fraternae correptionis: quod in usu doctorum frequentius est. De qua quatuor operæpretium est disputare quæstiones: nempe an correptio sit sub præcepto, quando obliget hoc præceptum, quos obliget, & quo ordine.

QVAESTIO PRIMA.

VTRVM CORREPTIO
fraterna sit sub præcepto. ¶ Ad partem negatiuam arguitur primo. Nemo obligatur ad impossibile, secundum illud Hieronymi: Maledictus qui dicit deum aliquid impossibile præcepisse: at correctio peccatoris non est in potestate hominis, sed soli dei: qui cuius uult miseretur, & quem uult indurat. Ro. 9. unde Io. 6. Nemo potest uenire ad me, nisi pater meus traxerit eum: & Eccles. 7. Considera opera dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit: ergo correctio fraterna non est sub præcepto. ¶ Secundo arguitur. Præcepta quæ sunt erga proximos sunt propter eorum necessitatē: sed nulli peccatorum necessarium est ut ab alio corripiatur: ergo correptio non est sub præcepto. Probat minor: nam cuiuscumque correctio & emendatio in sua ipsius est potestate cum solo auxilio diuino: deus enim constituit hominem & reliquit illum in manu consilii sui. Eccles. 15. ergo nullus indiget auxilio alterius ut seruetur a morte spirituali: quemadmodum indigent homines aliorum auxilio, ut seruetur a morte temporali. ¶ Tertio arguitur. Omnia præcepta necessaria ad salutem, ut dictum est quæstione secunda membri primi, reducuntur ad aliquod præceptorum decalogi: sed non apparet quo illorum decem præcipiatur correptio

fraterna: ergo correptio fraterna non est sub praecepto. ¶ Et confirmantur haec argumenta: quia rarissimi sunt, qui aestimet tanquam peccatum, omissionem correptionis: nec est usus ut homines in sacramento confessionis huiusmodi peccati meminerint. ¶ In contrarium est praeceptum redemptoris nostri Matth. 18. Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum: & .1. Tessa. 5. Corripite inquietos, consolamini pusillanimes. &c.

ICPRIMVM omnium notandum est quod quamquam correptio & correctio promiscue saepe pro eodem accipiuntur, differt tamen inter haec nomina: quod correptio est uia ad correctionem: correctio uero, finis correptionis: quod & Augustinus docet. 1. De ciuit.

Correptio et correctio.

dei, cap. 9. dicens. Nolunt quidam plerumque corripere, cum fortasse possint aliquos corripiendo corrigere. Vnde quod frater corrigat non est in potestate corripietis: & ideo correctio non est in praecepto, sed correptio: nam teste Aristotele. 1. Top. cap. 2. Nec rhetoris est persuadere, nec medici sanare: sed nihil eorum omittere, quae sunt necessaria. Aliter distinguit. S. Thomas inter haec nomina, in 4. d. 19. q. 2. ar. 1. scilicet quod correptio sit fratris ad fratrem, correctio uero, est praelati respectu subditorum. Sed eodem fermeredit: nam correctio eo proprie attribuitur praelatis, quod habent uim coactiuam, qua possunt usque ad correctionem uel punitionem corripere. ¶ Secundo, ut ex collatione harum uiarum perspicacius de singulis iudicemus, notanda sunt illa quibus differt inter correptionem fraternam & accusationem & inquisitionem. Et quia, ut autor est Aristoteles. Eth. 7. ut principium in speculabilibus, ita se habet finis in operabilibus: atque adeo, actus morales a fine sortiantur speciem, ut idem docet in quinto Eth. a fine operae praepretium est exordiri. ¶ Differt ergo primo correptio fraterna ab accusatione & inquisitione, sine. Nam finis correptionis est bonum priuatum particularis personae: sed finis accusationis & inquisitionis est bonum publicum. Enim uero homo consideratur primo ut singularis persona: & secundo ut membrum reipublicae (sumus enim, ut ait apostolus primae Corinthio. 12. unius corporis membra) quare crimen cuiuscumque hominis amabus rationibus malum est: & quia homini proprie nocet, & quia in perniciem reipublicae generaliter diffunditur. Quocirca,

finis correptionis.

C III correptionis

MEMBRI SECUNDI.

correctionis fraternæ finis est correctio & recuperatio fratris: quod illo uerbo euâgelico insinuatur: Si te audierit lucratus es fratrem tuum: sed accusatiõis & inquisitionis finis est publica punitio:

ut pœna publica unius terrori sit cæteris: secundum illud Pauli. 1. Timotheo. 5. Peccates coram omnibus argue, ut & cæteri timorẽ habeant. Hoc enim differt inter pœnã huius uitæ & pœnã æternã inferni: nam pœnæ huius uitæ non per se expetuntur, nec debent infligi propter malum hominis, sed in cõptum sunt medicinales uel ipsi cui infliguntur, uel aliis: at pœna inferni nõ est medicinalis, sed solum est in malum & supplicium damnatorum, propter bonum iustitiæ: tametsi in hac uita nos iuuet ad terrorem.

¶ Ex hac prima differentia nascitur secunda, ut ratiocinatur S. Thomas. 2. 2. q. 33. ar. 1. quæ ad euidentiam dicendorum præcipuum habet fundamentum. Correctio fraterna differt ab accusatione & inquisitione, genere uirtutis. Nam correctio fraterna est actus & officium charitatis, accusatio uero & inquisitio sunt opera iustitiæ.

Correctio actus est charitatis.

¶ Quod si perconteris an sit actus proximus & , ut dicunt, immediatus charitatis. Responderetur quod non est nisi actus proximus & immediatus misericordiam: quæ est species & effectus particularis charitatis: nam benefacere fratribus: est generale officium charitatis: sed bene facere specialiter ad leuandum miseriam: est species & effectus particularis charitatis, ut docet. S. Thomas. 2. 2. q. 31. & cum peccatum sit summa inter miserias hominum, fit, ut corripere peccatorem: sit præcipuum opus misericordiam, post illud quod est remittere peccatum inimico. Vnde Albinus (quod est in Decretis. d. 45.) Tria, inquit, sunt genera eleemosynarum: una corporalis egenti dare quicquid poteris: altera spiritalis: dimittere a quo læsus fueris: tertia delinquentes corrigere, & errantes in uiam reducere ueritatis: eleemosyna uero græce idem est quod misericordiam. Et hoc modo correctio est opus charitatis: quod significat illa uerba Hebr. 12. Deus quos diligit corrigit: immo & illa: Si peccauerit in te frater: nam nomen fratris affectum explicat charitatis: & inde sumptum est nomen: correctio fraterna ad differentiam correctionis & castigationis prælati per accusationem aut inquisitionem, quæ dicitur iudicialis. ¶ Quod si arguas contra, correctionem esse potius actum iustitiæ, ex glossa illa Rabani Matth. 18. Peccantem zelo iustitiæ corrigam: respondet. S. Thomas.

Thomas. 22. q. 33. ar. 1. q̄ uel loquitur de correptione praelati, q̄ est actus iustitiæ: uel loquit̄ de iustitiã, ut est generale nomē omniū uirtutū. Sed forsan Rabanus uoluit insinuare q̄ licet corr̄pere peccatorē sit opus misericordiæ, tamē si cōparetur ad hoc quod est parcere pœnitētī, habet quodāmodo speciem iustitiæ. Ait enim. Peccantem zelo iustitiæ corr̄gamus, & pœnitenti uiscera misericordiæ pandamus. Et licet utriq̄ sit opus misericordiæ, tamen condonare peccata est mera misericordiã: sed corr̄pere & arguere habet aculeū iustitiæ. **D**istinctio Archidiaconica. Si peccauerit. 2. q. 1. uidelicet, q̄ quatenus correptio ordinat̄ ad emēdatiōē fratris, est opus charitatis: sed quatenus ordinatur ad exēplū aliorum, est opus iustitiæ, sine ratione cōficta est. Sed de Archidiacono nō faciem⁹ ampli⁹ mentiōē: nā si habet p̄ oraculo in hac materia, est quia ad literã, nec iota mutato, trãsfert oēs octo articulos. S. Tho. 22. q. 33. **E**x his duabus differentiis sequit̄ alia: scilicet q̄ correptio p̄ accusatiōē & inquisitionē habet uim coactiuã & coerciuã: q̄ proinde solis p̄lati & magistratib⁹ incūbit: sed fraterna correptio oēs in uniuersum obligat: ut q. 3. manifestabimus. **E**x his tādē colligit̄ diffinitio correptionis fraternæ: q̄ est apud Albertū, & apud S. Tho. in. 4. d. 19. Correptio fraterna est admonitio fratris de emēdatiōe delictorum, ex fraterna charitate: ubi exprimitur, & finis, & genus uirtutis. **H**IS PRAEACTIS respondetur ad quæstionem quatuor conclusionibus. Prima. Correptio fraterna est sub præcepto, naturali, diuino, & humano. Conclusio est receptissima cunctis doctoribus, & theologis, & iuriconsultis: ut sunt Alfod. libro tertio trac. 25. capit. primo. S. Thomas. 22. questione. 33. art. 2. Ricar. & cæteri sententiari in. 4. d. 19. & Panor. & canonistæ capitu. Nouit. De iudiciis, & capitu. Si peccauerit. 2. q. 1. Quam conclusionem tenet etiam illic Innocentius: tamen si Panormi. falso intellexerit eius mentem. Verba enim Innocentii sunt hæc in dicto ca. Nouit. Ad istam denunciatiōem non credimus aliquem teneri, nisi sicut tenetur ad alia opera charitatis: nisi sit talis, ad quem ratione officii & curæ hoc pertineret. Ex quibus falso colligit Panormita. intentionem Innocentii eam esse, ut solis praelatis sit p̄ceptū fraternæ correptionis, cū tñ ille dicat q̄ alii non tenentur: nisi sicut ad alia opera charitatis, q̄ tamen

Correptio fraterna

Prima conclusio,

MEMBRI SECUNDI.

sunt sapissime in præcepto. Quare, nullus potest negare quin sit oïbus sub præcepto, est tamē nobis in uotis i hac materia cōclusiones uulgatas, & singularibus rationibus asserere, & ad particularia applicare: hoc enim in hac materia potissime desiderandū est. ¶ Probatur ergo primo cōclusio iure naturæ. Homo est animal suapte natura ciuile & sociabile, ut autor est Aristoteles. 9. Eth. & ut primo Polit. id latius explicat, non solum ad societate natus est, ut oues & boues, cæteraq; id genus animantia: quæ in hoc solum gregatilia sunt, q; affectiones suas illiteratis uocibus sibi mutuo manifestant: sed homo in hoc est animal sociale, ut alios alii ratione & sermone instruant: atq; adeo, quid utile sit, quid ue noceat: quid deniq; iustum sit, aut iniustum se inuicem doceant, admoneantq;: ergo quisq; hominum iure naturæ tenetur errantem cōsilio suo & exhortatione in uiam reducere: instar membrorum corporis: quæ, cum nullum sibi solum sufficiat, mutuas sibi operas impendunt. ¶ Et augetur hæc ratio. Nam lex hæc naturalis arctius ligat christianos: sanæ qui non naturali modo, sed baptismatis uinculo, membra unius corporis sum⁹ in christo (uerba sunt apostoli. 1. Corinth. 12. In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus) ergo quemadmodum manus stomacho alimenta ministrant, sed stomachus uicissim manus alit: pedes sustinent oculos: & oculi pedes dirigunt: ita debēt pauperes diuitibus seruire, & diuites uicissim pauperes alere: atq; adeo, iuuenes & robusti senes & debiliores debent sustinere: sed qui, tanq; senes, prudentia & consilio ualent, tenentur uelut oculi: ignorantes & errantes ad ueritatem & uirtutem reuocare: ut in fabulis est græcorum de amicis illis quorum cum alter claudisset: alter uero cæcus, hic claudum humeris gestabat, ille uero gressus cæco dirigebat. ¶ Secundo probatur conclusio iure diuino. Primo. Ratione creationis deus est omnium communis pater: qui debuit proinde nobis prouidere secundum nostram conditionem: sed cum nullus sibi solus sufficiat, non prospiceret deus nobis ut pater, nisi unicuiq; mandaret de proximo suo, ut habetur Ecclesiastici. 17. at uero inter humanas necessitudines una, nec infima, est, ut quisq; erratē corripiat: ergo hoc est præceptum diuinum. ¶ Et confirmatur ex præcepto morali uet. legis. Exo. 23. & Deut. 22. Legimus. Si occurreris boui inimici tui,

aut,

aut asino erranti, reduc ad eum: ergo, a fortiori, si quis uiderit proximum suum errantem & deuiantem a deo, tenetur eum reducere: quanto proximus plus est q̄ bos aut asinus. ¶ Sed tertio & potissimum probatur conclusio præcepto euangelico. Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum: ubi christus seruator noster nihil aliud q̄ naturale præceptum explicuit, nisi q̄, cum esset sol iustitiæ, hoc, ut cætera præcepta naturalia illustrauit, formam quidem docens corripiendi, qua pudori & famæ nostræ consuleret optime, ut sua fuit erga nos immensa charitas. Et q̄ uerba illa sonent præceptum non solum colligitur ex uerbo imperatiuo: corripe: sed ex uerbis proxime præcedentibus. Postq̄ enim meminuit christus quem admodum uenerat saluare quod perierat: atq; adeo, parabola de illo, qui, nonaginta nouem ouibus in monte relictis, fuit quæsitum eam quæ perierat, exaggerauit quanti ei constitisset salus humani generis: subnectit. Sic non est uoluntas ante patrem uestrum qui in coelis est, ut pereat unus de pusillis istis. Et subsequitur. Si autem peccauerit in te frater, corripe eum &c: ac si aperte dixisset: uoluntas patris est ut tanta sit unicuiq; cura fratris sui, ne pereat, quanta fuit mihi: & quemadmodum mandatum est mihi a patre ut perditos homines lucrifacerem, ita & uobis fit in præcepto. Vnde Inno. cap. Nouit. De iudiciis. referens prælati Franciæ uerba hæc euangelii, subiungit. Quomodo nos mandatum diuinum possumus non exaudire? Vbi insinuat illud esse præceptum. Animaduertite qui nomina uestra christo in baptismo dedistis, q̄ nobis commendauerit fraternam correptionem, quam nos tamen, contra, curamus tam negligenter: quãtoq; nos honore dignat⁹ est, qui, quarum ipse fuit animarum redemptor per passionem, nos quodammodo per correptionem seruatores esse uoluit: Si te (inquit) audierit, lucratus es fratrem tuum. Quod bene adnotauit Iacobus cap. quinto. ubi inquit. Fratres mei si quis uestrum errauerit a ueritate & conuerterit quis eum: scire debet quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uia suæ, saluabit animam eius a morte: & operit multitudinem peccatorum. Ergo qui fratres corripere parui faciunt, nõ christum, sed Cain imitant: qui uel in hoc fuit caput ecclie malignantiu, q̄ fratricidium excusans, custodem se esse fratris falso negauit. ¶ At

uero

*no os antequam in
qua ponit. sicut in
tini sonat pcepto
docet sup. fo. 19.
cessit in responsione
sed uide aluolu
sine ubi recipit mul
tas antequam*

MEMBRIS SECVNDI.

Secun
da con
clusio.

uero q̄ dicta conclusio, sit de iure positiuo multis canonibus cō
probat, ubi præcipitur correptio fraterna: ut. d. 83. cap. Proui
dendū, & cap. Consentire: & 86. d. ca. Facientis: & expresse. 24.
q. 3. ca. Tā sacerdotes. ¶ Secunda cōclusio. Præceptū correptio
nis fraternæ obligat ex genere suo sub reatu mortali. Probat.
Peccatū est grauissimum malū hominis: quare qui omittit fratrem
a peccato liberare, cū possit, non habet erga illum charitatē: &
ideo talis omissio ē cōtra charitatē. Vnde Augu. sup can. Io. tra.
7. exponēs illud: Si sic dilexit deus nos, & nos debem⁹ alterutrū
diligere. 1. Io. 4. Nō putes (inquit) te tunc amare seruū tuū quā
do eū non cædis, aut tunc amare filiū tuū, quādo ei nō das disci
plinā, aut tunc amare uicinū tuū, quādo eū nō corripis. 5. q. xi. c.
Nō putes: & sermone. 16. De uerbis dñi. exponēs præceptū chrī
sti Matth. 18. Si neglexeris (inquit) conuiciatorē corripere, peior
es tacēdo, q̄ ille cōuiciādo: sed qui conuiciat mortaliter peccat:
ergo & qui omittit corripere. ¶ Secūdo probat cōclusio. Sup
illud Rom. 1. Digni sunt morte, nō solū qui faciūt, sed qui consē
tiunt facientib⁹: dicit glossa: Cōsentire: est tacere, cū possis argu
ere: & super illa uerba Leui. 20. Succidā oēs qui consenserūt ei ut
fornicaret: ait glossa. Cōsentientes qui possunt accusare, argue
re uel monere, & non faciunt, non effugiunt iudiciū. Quibus
autoritatib⁹ confirmat. Ioā. octauus. 83. d. ca. Facientis. grauiter
peccare qui negligit emēdare quod corrigere potest: ergo omis
sio correptiōis est ex genere mortale. ¶ Tertio id cōprobat.
Elemosynæ corporales, quando sunt necessarie, sunt in præcep
to sub reatu mortali: nā omissio earū cōtraria ē charitati: secūdū
illud Io. 3. c. 1. cano. Qui habuerit substantiā huius mūdi, & uide
rit fratrem suū necesse habere, & clauerit uiscera sua, quomodo
charitas dei manet in illo? Et Ambr. Pasce fame morientem: si nō
paueris: occidisti. d. 86. c. Pasce: & Symacus. 83. d. Mortē languen
tib⁹ p̄batur infligere qui hāc, cū possit, nō excludit: ergo, a for
tiori, elemosynæ spirituales sunt in præcepto sub reatu mortali:
sed iter spirituales miserias sūma est peccatū: ergo corripere pec
catorē sūma est misericordia: post illā q̄ est remittere peccata. Vn
de glossa. Matth. 18. Ita (inquit) peccat q̄ uidēs fratrem peccare tacet,
sicut qui p̄nitēt nō indulget. ¶ Postremo cōfirmat cōclusio.
In iudicio finali, ut est Matth. 25. omissio operū misericordiæ obij
cietur

ciē dānatis in causā dānatiōis: sed null9 dānat pœna æterna, nisi de peccato mortali: ergo omīssio misericordiæ sæpe ē mortalis: s̄ misericordiæ sp̄ūales p̄stāt corporalib9 & correptio ē mīa sp̄ūalis: ergo omīssio illi9 ē mortalis. Potest tñ in indiuiduo esse quādo q̄ uenialis: imo quādoq̄ sine peccato, ut statim q̄stione seq̄nti explicabim9. ¶ Sed dubiū ē hīc nō parū, utra sit maior obligatio, correptiōis ne, an eleemosynæ corporalis: nā certe hoīes nō tāti faciūt corripere fratrem, quāti alere paupes in necessitate: neq̄ existimāt tā necessariū esse illud q̄ hoc: cū tñ aliū de moueat quita sp̄ītualis p̄stantior sit corporali. ¶ Subiciā ergo tertiā cōclusionē notādā. Maior ē obligatio correptiōis q̄ eleemosynæ corporalis ex genere obiecti: minor tñ ratiōe necessitatis. Grauitas. n. peccati æstimāda ē, & penes obiectū, & penes circūstātiās, p̄sertim penes necessitatē, ut autor ē. S. Tho. 12. q. 7. Prima ergo ps cōclusio nis manifesta est: quia uita sp̄ītualis p̄stantior est corporali. Vnde Gre. in ho. sup illud Matth. xi. Cū audisset Ioānes in uinculis: Pl9 (ait) ē animā in æternū uicturā pabulo uerbi reficere, q̄ uētrē morituræ carnis terreno pane faciare. Et Chryf. in ho. 3. sup ep̄s. Cor. Etsi immēsas pecunias paup̄ibus eroges, plus tñ effeceris, si unā cōuerteris aīam. Sed probat̄ secunda pars: nā eleemosynæ sp̄ūales nō sunt ita frequēter simpliciter necessariae, sicut corporales. Vbi notādū q̄ peccatū aut p̄cedit ex ignorātia, aut ex passione, aut ex malicia. Quādo p̄cedit ex ignorātia, tūc correptio ē magis necessaria: quia tūc peccator resipiscere nō potest, nisi iſtruat̄. Sed qñ p̄cedit aut ex passione aut malicia, nō est, ut plurimū, tā necessaria correptio, q̄ est necessaria eleemosyna patienti extremā aut grauē necessitatē: nā peccator tunc sine auxilio alicui9 pōt cōverti, solo auxilio diuino: & tñ paup nō pōt seruare uitā sine auxilio fratris. ¶ Vnde colligit̄ q̄ quādo correptio esset simplicit̄ necessaria, tūc grauior esset omīssio illi9, q̄ omīssio eleemosynæ corporalis in extrema necessitate. V. g. Si heretic9 puerteret christianos psuadendo puerſa dogmata, & ego solus aut ego cōmodi9 posse illos liberare illa ignorātia, p̄fecto graui9 peccassē nō corripiedo, q̄ si p̄mitterē p̄ire hoīem fame. Probat̄: quia necessitas ē eadē, & detrimētū est graui9. Et isto modo sūt itelligēda uerba Aug. ad Bonifaciū: q̄ habēt. 23. q. 4. c. Ipsa pietas: ubi dicit, multo magis nos teneri ad eleemosynas sp̄īrituales, q̄ ad corporales

Dubiū

Tertia
conclu
sio.

MEMBRI SECVNDI.

lxxi. con
clusio.

corporales: intelligit (in q̄) ubi est æqua necessitas: sed quādo peccatū nō procedit ex ignorātia, regulariter non est tanta necessitas, q̄ta eleemosynæ corporalis. Quare regulariter plures sūt casus in quib⁹ tenemur ad eleemosynas corporales plus q̄ ad correptionē. ¶ Quod si quis quærat, in quo gradu tenēdū est, esse p̄ceptū de correptione fraterna: an sit hæreticū oppositū sentire: quia uidet̄. Inno. dicto. c. Nouit. De iudiciis. determinasse q̄ sit p̄ceptū particulare correptionis Matth. 18. ¶ Respōdet̄ per quartā cōclusionē. Nō censeretur hæreticus qui negaret esse p̄ceptū particulare correptionis, saltē datū Matth. 18. priuatis p̄sonis: esset tñ hæreticū dicere q̄ nō cōprehenditur sub generali p̄cepto charitatis & eleemosynæ. Prima ps probat̄: quia illa uerba Matth. 18. quāq̄ in rei ueritate explicet p̄ceptū naturale, ut diximus, tñ possent aliquomodo glossari, aut q̄ sunt de cōsilio, aut q̄ nō est absolute p̄ceptū corripiēdi, s̄ solū p̄ceptū de ordine: ut qñ qs corripiat, illū ordinē s̄uet, aut q̄ solū ē p̄ceptū respectu p̄latorū: nā Petro p̄cularit̄ dicta sūt. Vnde Inno. quia erat papa, putabat sibi esse p̄ceptū corripere regē Frāciæ. Sed. 2^a. ps p̄bat̄: nam lege charitatis cōtinet̄, ut necessitatib⁹ proximorū p̄uideamus.

¶ AD PRIMVM argumētū. Cōcedit̄ q̄ nullus potest conuerti, nisi misericordia dei p̄ueniēte: & ideo, quē de⁹ indurat, sicut Pharaonē, nō potest homo corrigere: nihilomin⁹ homines debem⁹ adiuuare misericordiā dei: sum⁹. n. secūdū Ioā. in. 3. can. ut cooperatores ueritatis: scilicet, disponētes ad gratiā quā de⁹ infundit: secūdū illud. 1. Cor. 3. Ego plātaui, Appollo rigauit: deus aut̄ incrementū dedit. Vnde Augu. quod habetur. 23. q. 4. cap. Sicut. Licet aliqui (inquit) a solo deo corrigant̄, ut Petr⁹: nihilomin⁹ nō est negligēda correptio nostra: quia tūc ex correptione hō proficit, cū deus miseret̄ & adiuuat. Et statim, ca. Nabuchodonosor. dicit e cōtrario, q̄ licet aliqui etiā correpti nō emēdēt̄, ut Pharaon, nihilomin⁹ nō est a correptione cessādū. ¶ Ad secūdū argumentū respondetur primo q̄ sæpe est tāta necessitas correptionis, q̄ta eleemosynæ: ut puta quādo peccatū procedit ex ignorātia, ut dictū est in tertia cōclusionē. Et secūdo respōdet̄ q̄ quādo p̄cedit ex passione aut malicia, quāuis nō sit tūc adeo necessaria, nihilominus magnopere peccator indiget admonitiōe: ut egregie docet Chrysost. super primā epistolā Cor. Homelia. 44.

nam

nam quamuis qui peccat ex passione in uniuersali cognoscit peccatum & priuationem gloriae & poenas inferni, tamen in particulari habet excæcatum iudiciũ: & ideo indiget peccator identidẽ hæc admoneri. Vnde, Si uerbis tuis (inquit Chrif.) nõ obediat peccator, interim custodi & contine a maligno negotio: fortasse enim reuerbitur. ¶ Ad tertium argumentum respondetur q̃ præceptum correptionis fraternæ reducitur ad quartum præceptũ de honoratiõẽ parẽtũ: sub quo militant oĩa præcepta quibus tenemur impendere aliquod beneficium proximo. Nam in decalogo solum sunt illa præcepta quæ statim proposita recipiunt sine aliquo doctore: sed quæ nõ sunt adeo manifesta quin indigeant expositione sapientum, uirtualiter comprehenduntur sub illis, ut docet. S. Tho. 12. q. 100. ar. 3. Atqui, præceptum honorandi parentes statim propositum naturali lumine recipitur: sed benefacere aliis proximis, licet non sit ita manifestum, tamẽ facili negotio persuadetur. ¶ Ad ultimam confirmationem nescio quid aliud respõdeamus, q̃ ut exhortemur ne tanta sit negligentia huius præcepti. Nam in religionibus, & inter uiros timoratae conscientia non est tanta incuria huius præcepti. Cæteri uero aut excusantur quia pauci sunt qui sperent sua correptione posse fratres emendare: aut acufandi sunt, ut dicit Augustin⁹, quia ex uerecundia aut alio humano respectu omittunt præceptum implere euangelicum.

QVAESTIO SECVNDA.

TRVM PRAECEPTVM correptionis obliget semper & pro quocunq; tempore. ¶ Ad partem affirmatiuam arguitur primo. Apostolus admonet Timotheũ: Argue, obsecra, increpa, opportune, impoptune. 1. Tim. 4. & propheta: Clama, ne cesses: annuncia populo meo scelera eorum. Esa. 58. ergo nulla nobis est opportunitas obseruanda, sed sine cessatione corripiendum. ¶ Secundo.

MEMBRI SECVNDI

cūdo arguitur. Si aliqua de causa cessandum esset a correptione, maxime quando timeretur peccatorē de correptione scandalū accipere & deteriorē fieri: sed (ut inquit Hieronymus) ueritas uitae non est dimittenda propter scandalum: nā, auctore Beda, utilius scandalū nasci pmittitur, q̄ ueritas relinquatur: De regu. iu. .c. Qui scādalizauerit: ergo p̄pter scādalū nō est cessādū a correptione: exēplo christi Matth. 15. qui p̄pter scādalū phariseorū nō cessauit p̄dicare ueritatē. ¶ Tertio arguit. Si aliquid nos posset excusare a correptione, id esset praesertim quādo corripere non possumus sine magno incōmodo nostro & detrimento: sed nō excusatur a peccato mortali qui uel metu mortis omittit corripere: ergo praecēptū correptionis obligat pro quocūq; tēpore. Minorem uidetur docere Augustinus. i. De ciui. dei cap. 9. cuius uerba sunt. Propterea cum malis flagellantur & boni qui non corripunt: quia reformidatur uulgi iudiciū, carnis excruciatio, aut perēptio. ¶ Sed in contrariū est q̄ p̄ceptū correptionis est affirmatiuū: & praecēpta affirmatiua nō obligant p̄ quocūq; tēpore.

Prima
 conclusio.

D QVAESTIONEM respondetur nouē cōclusionibus. Prima. Praecēptū correptionis non obligat pro quocūq; tempore, sed cōuenientib⁹ necessitate & opportunitate. Probatur conclusio. Hoc differt inter praecēpta affirmatiua & negatiua, q̄ praecēpta negatiua phibēt malū, affirmatiua p̄cipiūt uero bonū: bonū autem, ut ait Diony. 4. capitu. De di. no. confurgit ex integra causa: malum uero ex quocunq; defectu: quo fit ut malum nunq̄ bene fiat, sed quomodocunq; & quotiescunq; fiat, est peccatum, nisi ignorantia excusetur: sed tamen id quod est bonum ex obiecto non bene fit, nisi quando suis circūstantiis uestitur: & ideo: quāuis utrunq; praecēptum obliget semper, id est, quantum ad praeparationem animi: tamen quantum ad exercitiū, negatiuum obligat (ut dicunt) pro semper: affirmatiuum uero, non, nisi concurrentibus circūstantiis secundū necessitatem: & quia finis correptionis est correctio & emendatio fratris, tunc obligat hoc praecēptum, quando emendatio est necessaria & fieri potest cōmode. Et quidē Gerson inter theologos, De correptione. tract. 34. & Astensis iuriconsultus libro secundo. tit. 6. constituunt sex conditiones necessarias ad correptionem: tres ex parte corripientis.

entis: quæ sunt, certa peccati cognitio, mansuetudo, & commo-
ditas, ita ut non sit ali⁹ qui commodius corripere possit: & tres
ex parte corripiendi: uidelicet, q^d eius peccatum sit mortale, q^d
sit spes emendationis, q^d non spectetur aliud tempus opportuni-
us. Hæc autem operæpretium erit de suis principiis enucleare:
necessitas namq^{ue} corripiendi iudicanda est, & ex obiecto, & ex
circumstantiis: scilicet, ex peccato, & ex conditionibus peccato-
ris atq^{ue} corripiētis. ¶ Sit ergo secūda cōclusio. Omne peccatū
mortale est materia necessaria correptionis. Probat. Finis corre-
ptionis est lucrari & recuperare fratrem: ut patet ex uerbis euāgelii:
Site audierit, lucratur es fratrem tuum: ergo omne illud p^{er} quod fra-
ter perdit est materia correptionis: sed p^{er} peccatū quodcūq^{ue} mor-
tale perdit homo & auertit a deo: ergo omne peccatū mortale ē
materia correptionis. Ex ratione cōclusionis exprimit ei⁹ sensus:
intelligit. n. quoties peccatū pēdet quodāmodo in futurū, ita ut
maneat, aut p^{er}tinacia, aut p^{er}iculū peccati. Nā si peccatū est omni-
no præteritum, non est materia correptionis. Hoc adnotaue-
rim propter glossam in capitulo Si peccauerit. secūda. q. 1. dicen-
tem q^d præceptum correptionis est solum de peccato futuro, ut
euitetur: sed præteritum corripere solum est consilium: quam
glossam alii non probāt, dicentes q^d respectu peccati, etiā p^{er}teriti,
currit p^{re}ceptū correptionis: sed tñ his non obstantib⁹ manifestū
est q^d si peccatum est iam præteritum, ita ut nec maneat compla-
centia, nec periculum in illo. non est præceptum nec consilium
correptionis. Probat: quia cessante fine, cessat necessitas mediū: quā-
do ergo peccator emēdat⁹ est: nulla est necessitas corripiēdi. Im-
mo uero p^{er}niciosū esset cicatricē sanati uulneris refricare, cū pro-
pheta beatos eos cēseat quorū remissa sunt iniquitates, & quorū
tecta sūt peccata. Et in hoc differt correptio fraterna ab accusa-
tione & inquisitione: q^{ui} locū etiā habēt in peccatis p^{er}teritis & emēda-
tis: quia finis earū est punitio p^{ro}pter bonū cōmune. ¶ Ex sēsu cō-
clusionis subsequit^{ur} secūdo, p^{er}ccm ueniale aliquā esse necessariā mate-
riā correptionis: puta quādo in p^{er}iculū hoīem cōiicit peccādū mor-
taliter: maxime si ex g^{ra}ne suo ordine ad mortale: ut cū quis do-
mū ingredi suspectā, aut familiaritatē cōserit cū mulierculis: q^{ui}
illo p^{re}cepto regulæ Augu. admōemur. Si oculi petulantia i aliquo
uestrū aduerteritis, statim admonete, ne male cōpta p^{ro}grediāt.
Sicut

Secun-
da con-
clusio.

MEMBRI SECUNDI.

Sicut enim qui uideret hominem subire periculum mortis tēpo-
 ralis, mortaliter peccaret nisi eum seruaret, ita & qui non serua-
 ret hominem a periculo mortalis peccati. ¶ Sed contra hanc
 secundam conclusionem, quatenus uniuersalis est, arguitur. Su-
 per illis uerbis euāgelii: Si peccauerit in te frater tuus: ait glossa
 interlinearis: Id est, si iniuria te affecerit: ergo solū est p̄ceptū ut
 suas quisq; iniurias corripiat, & nō alia peccata. Quod confirma-
 tur ex glossa Hieronymi: Si peccauerit in nos frat, & in qualibet
 causa nos læserit, dimittendi habemus potestatem: si autem in
 deum quis peccauerit, non est nostri arbitrii. Vbi insinuat q̄ pec-
 cata in deum non sunt materia correptionis, sed accusationis po-
 tius. ¶ Respondet q̄ illa glossa non intendit limitare p̄ceptū
 correptionis ad solas pprias iniurias: nā christus, ut dixim⁹, ni-
 hil aliud fecit q̄ exprimere ordinem p̄cepti naturalis, quo cer-
 te tenemur corrumpere quæcunq; peccata proximi: & ideo nō est
 p̄ceptum de his aut illis peccatis corripiendis, sed de ordine
 corripiendi omnia: & maxime quia uanum esset corrumpere pro-
 priā iniuriā, postq̄ illata est. Immo uero pprias iniurias, si pbare
 possumus, nō tenemur secreto corrumpere, sed licet nobis statim
 in iudicio uindictam petere: sed si recipienda est illa glossa intelli-
 genda est hoc modo: ut omne peccatum quod fit in p̄sentia
 mea appellet quodāmodo iniuria mea, quia est cōtra pudorē &
 reuerentiā meā. Sed uerba Hieronymi potius attinet ad indulgē-
 tiam peccatorum, q̄ ad correptionem: scilicet q̄ possumus di-
 mittere peccata propria: sed tamē peccata in deum, aut bonum
 commune: ut sunt hæreses, & proditōnes, denunciare tenemur:
 ut infra dicemus, si secreta correptione statim extingui non pos-
 sunt. Sed omnia sunt nihilominus materia correptionis, si cer-
 ta spes sit emēdæ. ¶ Arguit tñ secundo ex glossa Augustini sup
 eisdē uerbis, Si peccauerit in te: id est, te sciente. z. q. i. cap. Si pec-
 cauerit: quæ germana est illius textus: ex qua colligitur q̄ sola
 peccata occulta sunt materia correptionis: & nō publica. Respō-
 detur q̄ nos solum asserimus omne genus peccati esse materiam
 correptionis: sed Augustinus loquitur de ordine corripiendi ex-
 presso in euangelio: q̄ scilicet peccata secreta secreto corrigant,
 cum illa quæ sunt publica, possint publice corrigi: de quo latius
 quæstione quarta. ¶ Tertia conclusio. Peccata uenialia singula-
 ris

Tertia
 conclu-
 sio.

nota expositioes &
 vide eam fo 3.6. 2^a

~~...~~

ris personæ nisi sint per se ordinata ad mortalia, nō tenemur corripere sub reatu mortali: sec⁹, si in reipublica iā per crebuisent. Prima pars pbat: quia null⁹ tenetur sese de uenialib⁹ corrigere, nisi sub reatu ueniali: ergo nec frater tenetur corripere fratrem ab illis sub reatu mortali. Et de huiusmodi uenialib⁹ puto intelligit Palu. 4. d. 19. qñ dicit q̄ de ueniali non ē necessaria correptio. Qui tamen posset fratrem emendare a consuetudine leuiter mētiendi, aut iurandi, teneretur quidem: alias peccaret uenialiter: illud enim etiam est quodāmodo lucrari fratrem. Et hoc est præceptū christi. Io. 13. Si ego laui pedes uestros, uos debetis alter alterius lauare pedes. Per lotionem enim pedum intelligitur ablutio peccatorum uenialium ut notant doctores super illis uerbis præcedentibus: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet. Secundam uero partē conclusionis mihi persuadeo, saltem de prælati. Prælati enim qui posset plebem suam a leuibus iuramentis purgare, aut ab aliis consuetudinibus peccandi uenialiter, teneretur id facere sub reatu mortali. Probatur. Nam prælati ex officio incumbit cura boni publici: & ideo tenentur notabile damnum publicum sub reatu mortali purgare si possunt: & peccata uenialia, quamuis in singulis personis non sint notabile malum, tamen quando sunt frequentia in republica, magni momenti est illa extirpare. ¶ Et confirmatur. Nam si in religione nostra caderent obseruationes nostræ: ut puta fratres passim uterentur lineis, uescerent carnibus & silentia ruperent, quamuis hæc apud nos nulla sint peccata, tamen prælati qui huiusmodi damna resarcire posset & ad regulam reuocare, teneretur certe sub reatu mortali id satagere. Sed de hoc alias: ne lineam correptionis fraternæ transgrediamur. ¶ Quarta conclusio. Tres sunt circūstantiæ requisitæ, ut sit obligatio corripiendi: scilicet, cognitio peccati, spes emendæ, & opportunitas: loquitur enim hæc conclusio de solis circūstantiis quæ faciunt necessitatem & obligationem corripiendi: nam prudentia, mansuetudo, &c. sunt circūstantiæ, ut rite fiat correptio. Primo requiritur anteq̄ quis corripiat ut nouerit fratrem esse aut in peccato mortali aut in periculo peccandi: unde Ecclī. 20. Prius q̄ interrogas ne uituperes quē q̄. Sunt qui dicant satis esse hominem dubitare de peccato fratris, ut debeat ipsum corripere: sicut ad eleemosynas corporales

iiii, conclusio.

D. non

MEMBRIS ECVNDI.

non solum tenemur quando manifesta est necessitas corporis, sed quando uerisimiliter dubitamus. Sed tamen profecto nō est par ratio: quoniam in corporalibus nullum est periculum, si elemosyna erogetur non indigenti: ac in spiritualibus, nocet proximo qui leuiter & temere iudicans eum esse peccatorem, obiicit ei peccatum. Verum est tamen q̄ pensandæ sunt coniecture facientes rem probabilem, & conditiones personarum: licet. n. quandoq̄ insinuare fratri crimina sua, de quibus rumor spargitur, dummodo prudentia & temperamento id fiat. Hoc tamen admonitos esse uolo sacerdotes: sane nullatenus licere, de his quæ in confessione audierunt, peccatorem extra confessionem corripere: usq̄ adeo. n. sacrosanctum est sigillum confessionis, ut, nisi in confessione, nullomodo liceat peccata exprobrare aut insinuare poenitenti. ¶ Secunda conditio est, ut sit spes emendæ: nam alias correptio esset uana: & ad opus uanum nemo obligatur: & præcepta mediocrium sunt propter consecutionem finis: debet nã q̄ qui arat in spe arare, & qui triturat triturare in spe fructus percipiendi. 1. Cor. 9. & Matth. 7. prohibemur sanctum dare canibus & margaritas ante porcos proiicere: & Prouer. 9. Noli corripere derisorem ne oderit te. At uero, non debent hinc ansam capere christiani ut sint negligentes corripiendi: excusant. n. multi negligentiam suam causantes raram esse spem emendationis, cum tamen frequentissimos, contra, sentiamus emendatos, de quibus male sperabamus: ut admonet Augustinus. 23. q. 4. ca. Nabuchodonosor. ¶ Vnde prudenti distinctione utendum nobis est in proposito. Aut enim quis certus est sufficientibus coniecturis nihil se esse profuturum: & tunc non tenetur corripere: nam, ut inquit Ioannes cap. 5. 1. cano. Est peccatum ad mortem: non dico pro illo ut roget quis: sed tunc locum habet glossa super illud Ioã. 2. Zelus domus tuæ comedit me: Bono zelo comeditur qui quælibet parua quæ uiderit, corrigere fatagit: & si nequit, tolerat & gemit. Quod si quis arguat, quia semper erit spes proprii præmii ex merito correptionis. Respondetur q̄ quando correptio est uana, non est meritoria. Si uero quis dubitat an proderit, & certus est q̄ non oberit corripiendo, tunc debet corripere: sicut medicus quãdo certus est medicinam nihil obfuturam, & dubitat esse profuturam, adhibere debet. Hanc regulam docet Augustin⁹.

De
traje ad foliū p̄cedē

De poeni. d. 7. capit. Si quis. el segundo: Ideo do tibi poenitentiam, quia nescio an tibi proderit: nam si scirem non tibi prodesse, non tibi darem: & in libro De correptione & gratia: Nescientes quis pertineat ad praedestinatorum numerum, & quis non pertineat, sic affici debemus charitatis affectu, ut omnes uelimus saluos fieri. Itaque, solum excusamur a correptione quando certi sumus nihil nos profuturos: quia debet qui arat in spe arare: sed quando opinamur sub dubio nos posse prodesse, corripere debemus: alias qui obseruat uentum, non seminat: & qui considerat nubes, unquam metet. ¶ Sed quid si quis timet potius corripiendo obesse, prodesse? ¶ Iunc, aut timet obesse non solum peccatori qui indurabitur, sed bono communi & religioni: & tunc cessandum est a correptione. V. g. Vereor si corripiam impudentem & perditum hominem, blasphematurum nomen dei: aut si ex sacris illum admoneam literis, contempturum & falso interpretaturum: cessandum est tunc a correptione: quia bonum commune, & maxime religionis, praefendum est bono particulari: & illud esset dare sanctum canibus, & mittere margaritas ante porcos: non enim canes aut porci censentur quibus nihil prodest disciplina, sed qui illam impugnant, contemnuntque. Verba sunt Augustini libro secundo De sermo. domi. in monte. capit. 31. Canes pro oppugnatoribus, porcos pro contemptoribus, non improprie accipimus. At si quis timet offuturum solum peccatori in temporalibus: quia si corripio. V. g. fratrem, maxime inde tristitia & pudore affectus, infirmabitur, aut aliud detrimentum incurret, tunc adhibenda est cautela, ut quam minimo damno fieri possit correptio fiat. Nihilominus non est propterea cessandum: quia bona spiritalia praefenda sunt temporalibus: secundum illud Iulii Matthei quinto. Expedi tibi ut pereat unum membrum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam ignis. ¶ Hoc ueruntamen habet quaestionem: si quis timet obesse soli peccatori in spiritalibus corripiendo, an debeat nihilominus corripere. Ad cuius partem affirmatiuam formatum est secundum argumentum principale. ¶ Sanctus Thomas secunda secunde quaestione trigesima tertia articulo sexto, distinguit duplicem esse correptionem: alteram iudicialem,

Dubium

¶

hoc intelligitur si in illo temporalibus non succedit correctio remedia illis proximis

D u qua

MEMBRI SECVNDI.

quæ pertinet ad prælatos: & hæc non est dimittenda propter tur-
 bationem delinquentis: etiã si sit incorrigibilis: sed puniendus est ex
 ordine iustitiæ propter bonum publicum. Alia est correptio fra-
 terna: & dimittenda est quando timetur turbatio & maior per-
 uersio peccatoris. Vnde nos possumus colligere quod quando pec-
 catum est in perniciem publicam, aut in præiudicium tertii, ut hæ-
 resis, aut proditio: aut cum quis machinatur occidere alium: tunc,
 quamuis timeatur turbatio & obduratio peccatoris, est denun-
 ciandum illi qui potest prodesse & non obesse, si peccatum est se-
 cretum: & si sit probabile potest etiam denunciari ut puniatur cor-
 reptione iudiciali, ut latius explicabimus quest. 4. Sed si peccatum
 non est huiusmodi, tunc, si timetur induratio fratris & lapsus in
 peiora, nulla est necessaria correptio: Nam iudicialis non est tunc
 necessaria: & fraterna, quia solum ordinatur ad emendationem
 fratris, esset tunc perniciosa. Vnde Augustinus. 1. de ciui. dei. capi. 9.
 Si propterea quis obiurgandis & corripiendis male agentibus
 parcit, quia eisdem ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur,
 consilium est charitatis. Et hoc intendit sapiens, dicens. Noli ar-
 guere derisorem, ne oderit te: ubi glossa: Non est timendum ne ti-
 bi derisor cum arguitur contumelias inferat, sed hoc potius pro-
 uidendum, ne tractus ad odium inde peior fiat. ¶ Sed est mag-
 num argumentum quod licet peccatum non sit in præiudicium rei
 publicæ, nec tertiæ personæ, non obstante timore maioris indu-
 rationis & peruersionis peccatoris, sit corripiendus. Christus. n.
 præcipit corripere fratrem: primo secreto: mox adhibere testes:
 deinde denunciare: & tandem pertinacem excommunicare: ergo
 quamuis nullas sit spes emendæ, corripiendus est frater, ut de per-
 tinacia excommunicetur. Et christus loquitur illic de correptione
 fraterna quæ est respectu cuiuscunque peccati. Panormi. in ca.
 Nouit. De iudiciis propter hoc argumentum tenet quod non est
 cessandum a correptione: licet non sit spes correctionis: immo
 quous timeatur peccatorem futurum esse deteriorem: quia tunc
 debet denunciari propter bonum exemplum aliorum. ¶ Sed
 certe hoc solum est uerum quando peccatum est publicum aut
 uergit in detrimentum aliorum. Alias falsum est ut iam modo
 probatum est. ¶ Respondet ergo ad argumentum quod christus in il-
 lo præcepto semper supponit spem emendæ, ut certe habenda

~~respondet ergo ad argumentum quod christus in illo præcepto semper supponit spem emendæ, ut certe habenda~~ est

regula

notæ arg.

est: esset enim nequissimus qui post exhortationem amici & adhibitionem testium & denunciationem, non obediret ecclesiae.

Vnde tanquam rarissimum addit christus: Si ecclesiam non audierit (scilicet, ut sperabat) tunc sit sicut ethnicus &c. Vnde, si a principio timetur potius peruersio fratris, quam speretur emendatio, cessandum est a correptione.

Tertia & postrema conditio ut quis sit obligatus corrumpere, est opportunitas: primo ex parte personae, ut non sit alius qui commodius corrumpere possit: possit, inquam, de potentia (ut dicunt) proxima: nam quamuis ego nouerim alios adesse qui melius corrumpere possint: ut est praelatus aut doctor: tamen uideo negligentes esse, tunc ego teneor: quemadmodum cum uideo hominem grauem pati necessitatem, licet sint parentes & cognati qui subleuare possint miseriam hominis, uideo tamen eos non facere, tunc ego teneor. Nec tamen quamprimum uidemus fratrem in peccato teneor corrumpere: quia forsitan sine correptione ipse emendabitur.

Requiritur praeterea opportunitas temporis: nam si uis hominis recentis iniuria affecti feruentem bilem extinguere, nihil aliud facias, quam igni adhibere ligna. Vnde Augustinus libro De ciuitate dei. cap. 9. Si quis obiurgandis & corripiendis male agentibus parcit, quia opportunum tempus inquiritur, non uidetur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis.

Sed utrum liceat aut expediat quandoque perditum hominem permittere in peiora prolabi crimina, ut ignominia peccatorum confusus facilius resipiscat & emendetur. Est enim pro parte negatiua argumentum quod, cum peccatum sit offensa dei, non est propter aliquem finem permittendum: uidetur namque quod quemadmodum mala non sunt facienda ut inde ueniant bona, ita nec sunt permittenda.

Respondetur. Deus qui nunquam permittit malum nisi propter bonum, bisariam permittit mala: uno modo in poenam priorum peccatorum: sicut gentes, eo quod eum non glorificauerunt, tradidit in reprobum sensum: ut dicit apostolus Rom. primo: & hac ratione non licet nobis permittere peccatum quod euitare possumus: non enim pertinet ad iudicium humanum punire homines illa uia. Alio modo permittit deus peccata ut cautius homo uiuat: sicut forsitan permisit peccatum Petri: nam, ut habetur Eccli. 42. Melior est iniquitas uis

MEMBRI SECUNDI.

v. con-
clusio,

ri (id est hominis prudentis & fortis) q̄ mulier) id est, homo igna-
 nauus & imprudens) bene faciens: quia ille ex peccato cautius
 resurgit: hic uero ex boni operis complacentia uana securus peri-
 culosius cadit. Et hac ratione licet nobis aliquando permittere
 peccatorem ad tempus peius cadere, ut cautius resurgat: nam
 correptio est propter emendationem: & ideo facienda est ut me-
 lius conducit ad illum finem. Nec est idem, propter bonum per-
 mittere malum: quod, propter bonum facere malum. ¶ **Quin-**
 ta conclusio colligitur ex superioribus. Omissio correptionis
 trifariam contingit. Quandoq; enim est officium & uirtus cha-
 ritatis: quandoq; peccatum ueniale: & quandoq; mortale. Con-
 clusionem hanc colligit. S. Thom. 22. q. 33. arti. secundo. ex Au-
 gustino. 1. De ciuitate dei. capite. 9. Et prima quidem pars facilis
 est: nam, quanq; omissio correptionis, quando est necessaria, pec-
 catu sit ex genere mortale, ut dictum est, tamen si omittatur pro-
 pter causas expressas in tertia conclusione, est uirtus. Secunda
 & tertia pars habent plus difficultatis apud. S. Thom. & docto-
 res. Verba sancti Thomae sunt haec. Fraternal correptio praeter-
 mittitur cum peccato mortali, ut dicit Augustinus, quando for-
 midatur iudicium uulgi, & carnis excruciatio, uel peremptio:
 dummodo haec ita dominantur in animo, q; fraternal correpta-
 tioni praepoantur. Et hoc uidetur contingere quando aliquis
 praesumit de aliquo delinquente probabiliter, q; posset eum a pec-
 cato retrahere, & tamen propter timorem uel cupiditatem praeter-
 mittit. Sed alio modo omissio est peccatum ueniale, quando ti-
 mor & cupiditas tardiores faciunt hominem ad corripiendum,
 non tamen ita q; si hoc constaret, q; fratrem posset a peccato re-
 trahere, propter timorem uel cupiditatem dimitteret, quibus
 in animo suo praepoat charitatem fraternam. Haec. S. Thomas
 Et similia uerba dicit Ricar. & omnes theologi in. 4. d. 19. quos
 sequuntur canonistae. Quae uerba profecto subobscura sunt.

questio
preci-
pua.

¶ **Pro** quorum expositione quaeritur utrum quotiescunq;
 quis omittit corripere fratrem timore mortis peccet mortaliter.
 De qua quaestione sunt duae per extremum opiniones: in qua-
 rum medio, ut puto, consistit ueritas. Vna est q; quotiescunq;
 quis omittit corripere timore mortis peccat mortaliter. Ita inter
 alios expresse opinatur Gabr. l. 74. Si quis (inquit) probabiliter
 crederet

crederet se posse fraterna correptione retrahere adulterā ab adulterio, & timet adulterū ne ab eo occidat, & metu mortis omittit, peccat mortaliter: & sic in similibus. Altera opinio est quod nūc priuata persona peccat mortaliter omittendo correptionē, nisi quando cōsentit & cooperat peccato. Ita opinat franciscus Maronys sup uerbis August. cōmemoratis ueritate. 7. Adrianus. q. De cor. frater. licet nō ponat tā expressum exemplū sicut Gabriel, tenet tamē opinionē Gabriel. Et ambo uidentur sibi manifeste elicere illam opinionē ex uerbis August. & S. Tho. nā dicit August. bonos flagellari, quia omittunt corrīpere, eo quod formidatur carnis excruciatio uel perēptio: quod S. Tho. exponēs dicit quod quādo quis probabilit̄ præsūmit quod potest aliū auertere a peccato, & omittit propter cupiditatē uel timorē, peccat mortaliter. Et ratio insinuat manifesta: quia tūc postponitur charitas uitae corporalis nā ordine charitatis tenemur magis diligere uitā spiritualemente proximī, quā corporalē propriā. Et Caietanus illic dicit quod ex quacunque causa quis omittat correptionē, nō est peccatum mortale, si saluetur in praeparatione animi, quod si crederet aliū posse retrahere a peccato, omnia postponeret charitati. Vbi designat uniuersalē conclusionem, quod quicumque & quotiescunque credit probabiliter se posse corrīgere fratrem, quacunque causa omittat, peccat mortaliter. Sed quicquid sit de aliis, puto nec August. nec S. Thom. id in uniuersū sensisse. ¶ Unde ad euidentiam quintae cōclusionis statuimus sextā. Personae priuatae nullū est peccatū timore mortis aut amissionis notabilis famae: aut bonorum exteriorum cessare a correptione, ubi correptio nō est simpliciter necessaria: quāuis certū sit correptionē profuturā. V.g. In casu posito Gabrielis quo quis timore mortis cessaret corrīpere adulterā, nullomodo peccaret. Probat. Praeceptū correptionis priuatū hoīem solū obligat ex charitate, & nō de iustitia: sed ad opa charitatis nemo tenet cū detrimento uitae: aut cū notabili detrimento bonorum aut famae aut honoris: ergo nec ad correptionē. Probr. min. Nullus tenet facere elemosinā existētī in extrema necessitate, si inde subsequat̄ extrema necessitas propria: et uniuersalit̄ quā ē grauis necessitas proximī, nullus tenet icurrere tātā necessitatē ut succurrat alienae. ¶ Secūdo probat. Quādo correptio mea nō est simpliciter necessaria: quia uidelicet frater potest se corrīgere sine correptione

D iiii mea:

a. 9to.

MEMBRI SECVNDI.

mea: tunc ego non postpono charitatem proximi uitæ meæ, quamuis cessem corripere timore mortis: quia tunc uita mea non est illi simpliciter necessaria. Et eadem ratione, si quis sine periculo honoris mei & bonorum meorum ipse potest se corrigere, ego non præpono bona mea charitati, quamuis non exponam illa pro correptione: quemadmodum si quis comminaretur sepeferaturum aut furaturum citra extremam necessitatem, nisi darem illi bona mea, ego nihilominus non teneor dare, ut seruem illum a peccato: quia ille ex malicia peccat, & non ex necessitate bonorum meorum: sed correptio mea nunquam est simpliciter necessaria peccatori, saltem ubi peccatum non procedit ab ignorantia (de quo statim) nam quicumque cognoscit se esse in peccato, solo auxilio diuino potest intra se conuerti: ergo tunc non postpono charitatem proximi uitæ meæ corporali, quamuis timore mortis cessem corripere. **T**ertio probatur conclusio ex uniuerso hominum, & sapientium, sensu: unde magnum sumimus in moralibus argumentum. Qui enim timore mortis omittit corripere, a nemine profecto argueretur peccati: quamquam si quis postponeret uitam ut emendaret fratrem, laudaretur de opere supererogationis & consilii. **E**t quarto arguitur. Quia secundum doctores nemo obligatur baptizare puerum cum periculo propriae uitæ: saltem quando periculum est ab extrinseco: puta ex malicia tyranni prohibentis me baptizare puerum: ergo, a fortiori, nec teneor cum tali periculo corripere fratrem: nam maior est necessitas puero, baptismi, quam adulto, correptionis. **E**t hæc omnia confirmantur. Nam iugum domini suaue est qui non obligat nos ad opera difficillima: sed esset difficillimum in uniuersum priuatos homines obligare ut uitam exponerent pro correptione. Immo credo nec tenemur corripere cum magno periculo honoris: aut cum magna iactura bonorum temporalium. Et confirmatur secundo ex sententia. S. Thom. 2.2. quæst. 36. articul. 5. ubi quaerit an teneatur homo diligere salutem spiritualem proximi, potius quam corpus proprium: & facit tertium argumentum ad partem negatiuam: quia homo non tenetur exponere uitam corporalem pro salute spiritali proximi, sed hoc est perfectorum: & respondet concedendo: Quia (inquit) non est tanta cura nobis uitæ spiritalis proximi, quan-
ta.

ta est corporis proprii: nisi in casu quo quis tenetur providere salutem illius. Quod intelligit, quando alicui incumbit ex officio: uel quando uita nostra est simpliciter necessaria salutem proximi: alias exponere uitam pro correctione pertinet ad perfectionem charitatis. ¶ Septima conclusio. Prælat⁹ aliquando tenet⁹ pro correctione subditorum exponere uitam, etiam ubi peccata non procederent ex ignorantia. Nam quanquam tunc non est usque adeo simpliciter necessaria eorum correptio, tamen, quia ratione officii incumbit illi correptio, fieri potest ut ubi priuatæ personæ fuerit consilium ponere uitam pro fratre, prelato sit præceptum ponere illam pro filio. Vnde de omnibus in uniuersum amicis ait christus Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis: quasi hoc ad perfectionem pertineat: sed de pastoribus ait. Ioan. 10. Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis: quasi hoc pertineat ad necessitatem. ¶ Sed tunc est dubium quid sentiat. S. Thom. in illis uerbis allegatis: scilicet: Quia si quis præsumit de alio quod possit eum a peccato retrahere, & omittit timore peremptionis aut excruciationis carnis, peccat mortaliter: quia uitam corporalem præponit charitati proximi: non enim solum loquitur de prælatis sed de uniuersis hominibus. ¶ Respondetur quod si daretur casus quo uita corporalis priuati hominis esset simpliciter necessaria salutem spirituali proximi, tunc non dubito quin teneretur ille mori pro correptione fratris. Et hic est sensus. S. Thomæ: nam alias præponeret uitam charitati. Sed nescio an talis casus necessitatis correptionis possit occurrere: nam si peccatum procedit ex malicia aut passione, ipse peccator se potest corrigere: postquam cognoscit se esse in peccato: et si ex ignorantia uincibili, tunc non est peccatum: & si ex ignorantia uincibili, tunc ipse tenetur quærere doctorem. At uero in tali casu si quis peccat ex ignorantia uincibili quærat doctores qui illum instruant, tunc credo quemcumque, etiam priuatum hominem, teneri, non obstante periculo mortis, docere illum ueritatem si non sit, alius qui corripiat: nam ille esset casus simpliciter necessitatis. Et præterea tenetur quis pro bono communi corrigere non obstante periculo mortis. Vt si hæreticus peruerteret christianos persuadendo falsa dogmata, quicumque qui commode posset, teneretur non
obstante

Septi
ma
conclu
sio.

8^m

obstante periculo mortis, obicere se huiusmodi malo. ¶ Sed nunc restat dubium utrum nunquam priuata persona peccet mortaliter omittendo correptionem, nisi quando correptio est simpliciter necessaria, ut expositum est. Nam si hoc esset uerum, rarissime occurreret necessitas huius præcepti: quod tamen nobis summo opere commendauit christus redemptor noster: qui in imo lex ipsa naturalis.

viii con-
clusio.

¶ Ad hoc respondet octaua conclusio. Non solum quando correptio est simpliciter necessaria: sed etiam de peccatis communibus quæ non procedunt ex ignorantia, tenetur priuatus homo fratres corrigere sub reatu mortali: quando id fieri potest sine notabili detrimento uitæ aut bonorum temporalium. Probat. Correptio obligat sicut reliquæ elemosynæ: præceptum autem elemosynæ non solum obligat in extrema necessitate: sed etiam in graui necessitate, de superfluo: at, quando peccatum nascitur ex passione uel malicia: quamuis peccator non sit in extrema necessitate correptionis: quia posset ipse resipiscere: tamen est in graui necessitate: quia difficile homines emendantur sine correptione. Et sicut in diuitibus censetur superfluum diuitiarum illud quod citra graue detrimentum possunt elargiri, ita in correptione: quando quis facili negotio & sine detrimento potest corrigere fratrem, tunc tenetur sub reatu mortali corrigere: nam alias negligit salutem fratris: quod repugnat charitati. ¶ Nona & postrema conclusio. Multis modis contingit omissionem correptionis esse peccatum ueniale. Primo quando quis omittit, putans se nihil posse proficere, tamen leuibus coniecturis perdit spem: aut quando ex aliquo metu cessat corrigere, qui tamen est leuis: & multis aliis modis.:

ix - con-
clusio.

¶ AD PRIMVM Argumentum principale respondetur quod apostolus non præcipit importune corrigere, ac si non debeat expectari oportunitas: quia correptio est actus uirtutis, quæ requirit circumstantiam temporis: sed importune intelligitur, quantum ad æstimationem perditorum hominum, quibus semper prædicatores & correctores sunt importuni. Et idem dicendum est ad illud: Clama ne cesses. ¶ Ad secundum argumentum late responsum est conclusione quarta: sed ad formam illius dicendum quod quando ex correptione timetur scandalum

QVAESTIO SECUNDA. FO. XXVIII.

dalum publicum, aut maior peruersio peccatoris, cessandum est. Et ad illud Hieronymi: Vtilius scādalum nasci permittitur, q̄ ueritas relinquatur: respondetur dupliciter: primo quantum ad ueritatem uitæ, homo non debet facere contra præcepta dei quæ sunt necessaria ad salutem, propter scandalum aliorum. Possumus tamen ^{permittere} permittere opera consilii que non sunt simpliciter necessaria ad salutem ppter scandalum secundum illud. primæ Corinthio. 8. Si esca scandalizauerit fratrem meum, carnes in æternum non manducabo. Quare cum præceptum correctionis sit propter emendationem fratrum, cessante fine cessat præceptum: & ita non relinquatur ueritas uitæ, si ad uitandum scandalum uel peruersitatem fratris, dimittatur correctio. Sed quantum ad ueritatem doctrinæ non debet homo cessare a prædicatione ueritatis propter scandalum Phariseorum: exemplo christi Matthei. 15. ¶ Ad tertium late responsum est sexta & septima conclusionibus: quando scilicet timore mortis licet omittere, quando uero non. Sed ad uerba Augustini. 1. De ciuitate dei. dupliciter possumus respondere: primo q̄ uerba illa nō sonant esse peccatum mortale omittere correctionem timore mortis: ait enim q̄ propterea boni flagellatur cum malis, quia omittunt corripere eo q̄ timetur peremptio: & loquitur de flagellis temporalibus. Quare non intelligit nisi q̄ est forsitan peccatum ueniale: & ideo illos qui ita omittunt uocat bonos. Sed quia. S. Thomas & Ricar. & omnes glossant illud esse peccatum mortale, exponatur, ut dictum est in septima cōclusionē, de prælatis: aut quādo correctio est simpliciter necessaria,

QVAESTIO TERTIA.

TRVM OMNES IN VNIVERSUM hoies quoscūq; peccatores corripere teneantur. ¶ Ad partem negatiuam arguitur primo. Preceptum correctionis Matthei. 18. soli Petro, tanq̄ prælato ecclesie, datum est: & Matthei quinto solis apostolis (quibus succedunt episcopi, capite. Quorum uices. 68. distinctione)

&

MEMBRI SECVNDI.

& cæteris discipulis (quibus succedunt inferiores prælati. capit. In nouo. 21. d.) dictum est: Vos estis sal terræ: Vos estis lux mundi: & in ueteri lege Ezech. 3. & inferius. 33. soli speculatores: id est, prælati, admonentur illis uerbis: Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei ut auertatur a uia sua impia, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram: unde Hieronymus: Sacerdotes (inquit) studeant illud euangelii implere: Si peccauerit in te frater tuus: ergo soli prælati obligantur præcepto correptionis: quod officio pastoris, quales ipsi sunt, maxime congruit. Et ratione naturali confirmatur: nam inferiora hæc cælorum influentia & motu gubernantur: & prælati in sacra scriptura cælorum nomine per metaphoram censentur, qui enarrant gloriam dei. ¶ Secundo arguitur quod non teneamur corripere quoscunque peccatores. Correptio, ut dicemus quæstione sequenti, procedit usque ad denunciationem quæ fit prælato: sed multi sunt qui non habent prælatum: ut papa, nisi in materia hæresis, ut habetur cap. Si papa. 40. d. et infideles: de quibus Paulus. 1. Corinthi. quinto. Quid mihi (inquit) de his qui foris sunt iudicare: et usurarios qui permittuntur ab ecclesia uanum esset corripere, postquam uanum esset denunciare: immo meretrices uidetur esse perniciosum corripere: nam, ut inquit Augustinus, Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine: & hæreticos post primam & secundam monitionem præcipit Paulus euitare Tit. 3. immo nec cum excommunicatis licet communicare, ut dicit Paulus. 1. Corinth. 5. ergo nec illos licitum cuiquam est corripere. ¶ Tertio arguitur. Subditis non licet prælatos suos corripere: ergo non omnes tenentur præcepto correptionis respectu omnium. Probatur antecedens. Correptio (ut nomen sonat) fieri non potest sine increpatione: sed Paulus primæ Timoth. quinto. Seniores (inquit) ne increpaueris, sed admone ut patrem: unde Exod. 19. Bestia que tetigerit montem lapidabitur: & 2. Regum. 6. Oza percussus est a domino quia tetigerat arcam, cum se inclinaret ad casum: ubi significantur prælati, qui & latores legis sunt & custodes: sicut in monte dabatur lex, & in arca custodiebatur. ¶ Quarto & postremo arguitur. Peccatoribus non est ius alios corripendi: ergo non tenentur hoc præcepto: alias utroque modo

peccarent,
unde ad fo. sequens

peccarent, & corripiendo & non corripiendo: & sic daretur perplexitas: quæ tamen est impossibilis in lege dei. Probatur antecedens. Christus reprehendit eos qui uident festucam in oculo fratris, & non uident trabem in oculo proprio: & Paulus Roma. 2. In quo alium iudicas, te ipsum condemnas, & psal. 49. Peccatori autem dixit deus quare tu enarras iusticias meas & assumis testamentum meum per os tuum? Et De poenit. d. 6. c. 1. §. Sacerdos. Potentissimum crimen est sacerdotum qui non prius se iudicant quam alios ligant: & Isidorus De summo bono: Non debet uitia aliorum corrigere, qui est uitiis subiectus. Et ratione id confirmatur: quia correptio est officium charitatis: peccator autem qui corripit alium cum se non corrigat, non uidetur id ex charitate facere, sed ex superbia: nam in quo quis se non diligit, non praesumitur alium diligere. ¶ Sed in contrarium est decretum Anacleti papae. 24. q. 3. Tam sacerdos, quam reliqui fideles, omnes summam debent habere curam de his qui pereunt: quatenus eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis, aut, si incorrigibiles appareant, ab ecclesia separentur.

QVAESTIO HAEC duo insinuat: primum an omnes attingat praecipuum correptionis: alterum an uniuersis peccatoribus teneatur id officium praestare. Ad quaerestionem respondetur sex conclusionibus. ¶ Prima. Omnes in uniuersum mortales, modo sint rationis competes, tenentur praecipuo correptionis. Duplex enim est correptio, ut. q. 1. adnotauimus: altera quæ est actus iustitiæ: & hæc, quia procedit usque ad condemnationem & uindictam, atque adeo uim habet coercitiuam, solis principibus incumbit, & praelatis publicam habentibus auctoritatem: qui, ut habetur. 1. Pe. 2. sunt tanquam a deo missi ad uindictam malefactorum, laudem uero bonorum: unde apostolus Rom. 13. Non sine causa gladium portat: dei enim minister est, uindex in ira ei qui malum agit. Altera uero est correptio quæ est actus charitatis: cuius finis est emendatio fratris: de qua, & mota est praesens quaestio, & respondet prima conclusio, quæ facile colligitur ex superioribus. Praecipuum enim illud euangelicum charitatis: Diliges dominum deum tuum, & proximum tuum sicut te ipsum, omnes mortales in uniuersum

Prima conclusio.

attingit

MEMBRI SECUNDI.

attingit lege naturæ: sed correptio est opus charitatis, & necessarium, ut iam manifestatum est: ergo omnes mortales ligati: atque adeo, non modo christiani tenentur hoc præcepto, sed quæuis gentes, quacunque lege aut secta uiuant. ¶ Et secundo probatur. Ad eleemosynas corporales omnes in uniuersum mortales lege naturæ sunt astricti: ergo ad spirituales: qualis est fraternæ correptio. ¶ Et tertio probatur. Quemadmodum in corpore duplex est habitudo, scilicet capitis ad membra & membrorum ad inuicem: & in exercitu alia est habitudo ducis ad milites, cui ex officio incumbit exercitum gubernare: alia uero singulorum ad singulos milites qui sese mutuo protegere tenentur: ita in humana republica, & in militia spirituali, qualis est uita hominis super terram, præter curam quæ prælati ex officio & ex iustitia incumbit, est mutua necessitudo & charitas inter ciues ut se inuicem ope & consilio iuuent. ¶ Secunda conclusio. Omnes tenentur quoscunque cuiusuis legis & sortis homines corripere: ita ut christiani teneantur corripere infideles, & uice uersa. Probatur. Nam actus potentia & uirtutis extenditur ad omnia quæ continentur sub obiecto illius potentia aut uirtutis: ut uisio extenditur ad omnes colores: sed charitas extenditur in uniuersum ad omnes homines: ergo præcepto correptionis (quod est charitatis) cuncti tenentur quoscunque alios corripere. ¶ Et confirmatur ex uerbis euangelii: Si peccauerit in te frater: omnes enim mortales ratione creationis censentur fratres, secundum illud Matth. 23. Unus est magister uester, omnes autem uos fratres: quare, non modo christiani dicuntur fratres, qui lauacro regenerationis in filios dei adoptantur: ut ait Chrysosthomus super epistolam ad Hebræ. & refertur. xi. quest. 3. capit. Ad mensam: sed & infideles sunt proximi nostri, ut est glossa. capit. Charitas. Secundo. De poeni. d. secunda. ¶ Tertia conclusio. Prælati arctius tenentur præcepto correptionis, quàm priuati homines. Itaque præter præceptum iustitiæ quo peculiariter prælati tenentur correptione iudiciali arcere subditos a peccatis, præcepto charitatis magis tenentur, quàm priuati homines. Quæ sententia est Sancti Thomæ. 22. questione trigessima tertia, articulo tertio: secundum Augustinum primo De ciuitate dei. capite nono.

Secunda conclusio,

Tertia conclusio,

Conclusio
uere ad fo. pcedens

Conclusio hæc, ut reor, satis comprobatur rationibus & testi-
 moniis, quæ in primo argumento principali adducta sunt: nã
 ubicunq; sacræ paginæ mentio incidit huius præcepti, præla-
 ti peculiariter designantur. ¶ Et secundo probatur ratione.
 Nã prælatus, eo quod est persona publica, & est custos iustitiæ:
 ut dicit Aristo. quinto Ethi. & exemplar populi, ad omnia opera
 præceptorum, cuiuscunq; sint uirtutis, arctius tenetur ratio-
 ne status, q̃ populus. ¶ Et tertio probatur. Prælatus (ut in
 quit illic Aristoteles) tenetur proprio officio bonos facere ciues:
 ergo arctius tenetur quocunq; præcepto quod institutum est
 ad correctionem & emendationem ciuium: sed præceptum cor-
 reptionis fraternæ ad hunc finem ordinatur: ergo strictius li-
 gat prælatos, q̃ plebem. ¶ Et quarto id confirmatur. Præ-
 latus tenetur magis diligere filios, q̃ priuati homines alios fra-
 tres: unde christus Io. 21. non commisit Petro gregem suum, an-
 teq; tertio ipsū interrogaret an se pl⁹ aliis diligeret: ergo ad opa
 charitatis, qualis est correptio, maiorī uinculo tenetur erga fili-
 os, q̃ fratres erga se inuicem. ¶ Quod postremo confirmatur.
 Nam quemadmodum quisq; elemosynas corporales potius te-
 netur filiis & domesticis largiri q̃ extraneis: ita prælatus qui ē
 pater spiritalis tenet spiritalis elemosynas filiis impendere,
 magis q̃ priuatus homo aliis fratribus. ¶ Sed dubium est circa
 hæc cōclusionē, an aliqui teneant facere prælati præcepto cor-
 reptionis fraternæ, amplius q̃ priuat⁹ homo. ¶ Domin⁹ Caieta-
 n⁹. 22. q. 3. ar. 2. quanq; concedat cōclusionē hanc, negat tamē
 prælatum teneri præcepto correptionis fraternæ inquirere pec-
 catores, magis q̃ unus de plebe: Quia hoc (inquit) esset obligare
 prælatum nouo præcepto charitatis: cum tamen præter præ-
 ceptum iustitiæ quo tenetur corrigere tanq; iudex, non ha-
 beat particulare præceptum correptionis fraternæ, nisi quod
 habet priuat⁹ homo. ¶ Nihilominus (ut arbitror) prælat⁹ præ-
 ter præceptū iustitiæ quo tenet inquirere tanq; iudex diffamatos
 de crimine, ut dicem⁹ inferi⁹, tenetur p̃cepto fraternæ correptio-
 nis oculati⁹ uigilare sup gregē, q̃ unus de plebe, & accurati⁹ in-
 quirere crimina: non quidem ordine iudiciali, ubi non præcessit
 infamia: sed tamē tenet esse magis attentus ut coniecturis pos-
 sit rimari crimina subditorū, ut fraternalit̃ corripiat. Et primo
 credo

MEMBRI SECUNDI.

credo esse sententiam. S. Thomæ contra dominum Caietanum, in illo loco quem ipse exponit: puta, in solutione ad. 4. ait enim. S. Thomas quod illud quod debet alicui determinatæ personæ oportet quod ei expendamus, non expectantes quod nobis occurrat, sed debitam sollicitudinem habentes ut eum inquiramus: unde, ficut ille qui debet pecuniã, debet creditorem requirere, cum tempus fuerit: ita qui habet spirituale curam alicuius, debet eum quærere, ad hoc ut eum corrigat de peccato: & manifestum est quod non loquitur de correctione iudiciali, sed de fraterna: unde subiungit, priuatos homines non obligari ad inquirendum corrigenda crimina: quibus ait August. De uerbis domini. Admoneris corrumpere, non quæredo quid reprehendas, sed uideo quid corrigas. ¶ Sed probatur adhuc responsio nostra. Nam quando non teneatur prælatus nouo præcepto correctionis fraternæ, tamen illo cõmuni præcepto tenetur arctius: ob idque, ratione illius tenetur facere aliquid quod non tenentur singuli de plebe. ¶ Et confirmatur hoc maxime. Prælati præcepto correctionis fraternæ tenentur quandoque exponere uitam ut corrigant subditos, quando frater non tenetur uitam exponere pro fratre, ut diximus quæstione proxima: ergo pari ratione tenentur taliter inquirere crimina, qualiter non tenetur frater ut corrigat crimina fratris. ¶ Et tertio cõfirmatur. Quia propterea apud Ezechielem prælati dicuntur speculatores, quibus officium est uigilare super gregem: quia non solum tenentur præcepto iustitiæ inquirere crimina ut iudicialiter puniantur, propter bonum commune, sed certe quia tenentur habere curam particulariter singularum personarum, propter bonum priuatum cuiuscunque: & præsertim ecclesiastici prælati, quibus cura & sollicitudo incumbit, non solum peccata punire quæ in forum publice deferuntur, sed occulte etiam peccata fraternaliter emendare, atque adeo purgare corda & mentes subditorum. Quare non satis est ecclesiastico prælato forum habere causarum ut prætores habent: at maior eorum cura circa doctrinam & fraternam correctionem quæ a charitate procedit, esset collocanda. Sed absit ut os ponamus in cœlum. ¶ Sed dubium est secundum circa hanc tertiam conclusionem, utrum patres familias teneantur maiori uinculo corrumpere filios & domesticos, quam extraneos. ¶ Respondetur quarta conclusione. Quicumque tenetur corrumpere

iiii. conclusio,

re
verte ad so. sequens

re domesticos potius q̄ extraneos. Cōclusio est Augustini quæ habetur cap. Duo ista. 23. q. 4. ubi ponit septem conditiones personarum, quibus ab officio incumbit correptio: ut episcopus debet corrigere plebem: pater familias domum: maritus uxorem: prætor prouinciã: rex regnum &c. & loquitur de correptione fraterna: nam pater familias nō potest corrīpere familiam, nec uxorem, nec filios, correptione iudiciali & coerciua: quia non potest infligere pœnas legis: quare non tenetur arcere seruum a cōcubina expellendo eum domo: nisi forsan propter scādalum: nec tenetur compellere familiam ad ieiunia ecclesiæ: sed solum tenetur fraternaliter corrīpere, maiorī tamen diligētia, q̄ extraneos. Immo uero non tam stricte tenetur ad correptionem fraternam filiorum aut domesticorum, q̄ prælatus respectu subditorum: nam quāq̄ pater, q̄ tum ad uitam corporalem, tenetur magis diligere filios, q̄ prælatus subditos: tamen q̄ tum ad uitam spiritualem, pater spiritualis plus astringitur diligere subditos & uigilantius illis prospicere, q̄ pater temporalis filijs suis. ¶ Quinta conclusio. Subditi stricte obligatur corrīpere prælatos, q̄ alios fratres aut priuatos homines. Quod teneantur subditi ad correptionem prælatorum manifeste sequitur ex conclusione prima. Duplicem enim correptionem adnotauimus: aliam de iustitia coerciua, qua subditi in prælatos uti non possunt: aliam fraternam, quæ a charitate dimanat: & manifestum est subditos teneri ad charitatem prælatorum: unde Gregorius in epistola ad concilium nichasium, quæ refertur. 2. q. 7. cap. Sicut. secundo. Sicut (inquit) laudabile discretum q̄ est reuerentiam & honorem exhibere prioribus, ita rectitudinis & dei timoris est si qua in eis sunt quæ indigent correptione nulla dissimulatione postponere: ne totum (quod absit) corpus morbus inuadat, si langor non fuerit curatus in capite. Sed q̄ arctius teneantur prælatos corrīpere, q̄ alios quoscunq̄, etiam q̄ patres temporales, ex ultimis uerbis recitatis sumitur primum argumentum. Nam accuratius tenentur occurrere malo communi, q̄ priuato: sed peccata prælatorum uergunt in perniciem publicam: unde idem gregorius, ut habetur. xi. q. 3. cap. Præcipue: Scire prælati debēt q̄ si peruersa unq̄ perpetrāt, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittūt: ergo subditi accuratius ob-

v. conclusio.

E stringuntur

stringuntur platos corripere, q̄ quosuis alios. ¶ Et secūdo quia subditi propēsius tenent diligere praelatos q̄ tū ad spiritualia, q̄ quoscunq; alios, etiā q̄ patres naturales. Nā sicut in corporalib⁹ post amorem patrū in filios, secundū locū tenet amor filiorū in patres, ita in spūalibus: sed præceptū correptionis fraternæ est præceptū charitatis: ergo pressius obligat subditos respectu prelatorū, q̄ respectu aliorū fratrū. ¶ Et tertio quia praelati plus indigēt correctione, q̄ priuati homines: unde Aug. in regula. Non solū uestri, sed etiā ipsius (scilicet plati) miseremini, qui, quāto in loco superiori, tanto in piculo maiori uersat. ¶ Quarto id cōprobat. Quia inde grauius indigēt plati correptione, q̄ rarissimi sunt q̄ praelatos & maiores corripiant. Nā alii uerecūdia, alii timore, alii ābitione gratiæ cōparandæ apud platos, a correptione erga platos phibentur: q̄ iniquissima cōditio & sors infelicissima est p̄latorū & principum, atq; adeo, quāto in sublimiori gradu sunt, tāto sunt hoc beneficio peius priuati. ¶ At uero quia iuste quod iustum est exequi debem⁹, ut est Deut. 16. plures sunt obseruandæ circūstatiæ in correptione platorū, q̄ priuatorū hominū. Primo ut sūma ratio habeat famæ & pudoris eorū: nepe ut de occultis criminib⁹ occultissime corripiant. Nā, ut inquit Anacletus, sentētia Chā filii Noe dānātur qui suorum doctorū uel prapositorum culpam produnt: ceu Cham, qui pudenda patris non operuit, sed irridenda monstrauit. 2. q. 7. Secundo, ut non quicunq; de plebe præsumat praelatum corripere, sed ille qui sit et spectatæ uirtutis & prudentiæ. Nam si homo de plebe & peccator tentaret corripere praelatum, ille esset ut bestia quæ tangit montem, & ut Oza qui non erat dignus tenere arcam. Vnde Gregorius in Pastoralī. Sanctorum uitam corrigere nō præsumat, nisi qui de se meliora sentit. ¶ Quod si arguas contra q̄ asina reprehendit Balaā. Respondetur inde solum sumi exemplum, ut quiuis in causa propria, cum iniuste uexatur a praelato, possit interrogare causam ut se compuret: sicut dixit asina: Cur pcutis me, etiā iam tertio: nōne animal tuū sum. &c. Tertio, qui corripit praelatū, maxime episcopū, aut principē debet id facere cum reuerentiā, nō increpādo, sed admonēdo, ut dicit Paul⁹: hoc ē explicando grauitatē flagitiorū q̄ augent ex dignitate psonæ: & detrimentū subditorū quod patiunt ex malo exēplo superioris.

Vnde

Vnde Dionis. in epla ad Demophilu. cu reprehendit q sacerdotē irreuerēter correxerat. ¶ Quod si peccata praelatorum fuerint in pñiciē reipublicæ, tūc publice fas est illos reprehēdere: primū, si sit crīmen hæresis, nec papæ ipsi in hoc parcendū est, ut habet ca. Si papa. 40. d. Vnde Paul⁹ Petroī faciē restitit Gal. 2. quia scādālū dabat gētilib⁹ infide. ¶ Quod si qs arguat q adhuc in materia fidei & scādali nō licet publice subditis, reprehēdere p̄latū, ex glossa Hiero. illic: Paulus Petrū reprehēdit: quod nō auderet, nisi se nō imparē sciret. ¶ Respōdet q oīs fidelis, q̄ tūcūq; min⁹ m⁹ cēset par cuicunq; q̄ tūcūq; maximo in materia fidei, ut possit & debeat ipsum reprehendere & denūciare. Tanta est. n. labe illi⁹ crīminis, q̄ ad ei⁹ accusatōnem & seruū aduersus dominum & quilibet crīminosi & infames aduersus quēlibet admittant. ca. Præsunt. 2. q. 7. Nec solū in materia fidei, sed quādo peccata p̄latorū sunt scādaloſa, licet eos reprehēdere publice: ut habet i. ca. Paul⁹ dicit. eadē causa & q. Immo Petr⁹ nō admiserat peccatum hæresis, sed quia scādālū dabat, nec adeo graue ut esset mortale, reprehēsus ē. Vnde Aug. illic. Petr⁹ exēplū maiorib⁹ p̄buit, ut si cubi rectū tramitē reliquissent, nō dedignarent a posteriorib⁹ corrigi. Quinimmo christ⁹ ipse magister sūm⁹ q̄ peccatū nō fecit, uoluit legi correptiōis se subūcere, ubi ait: Si male locut⁹ sū testimoniū phibe de malo. ¶ At uero int̄ priuatas p̄sonas magis tenemur corripere eos qui in uita spūali cōiūctiores sūt nobis, q̄ alios: ut religiosi maiorē diligētīā adhibere tenent̄ corripēdis fratrib⁹ spūalib⁹, q̄ fratrib⁹ naturalib⁹. Atq; iæquali necessitate strīcti⁹ obligamur meliorib⁹, q̄ peiorib⁹: ut si homo alias pb⁹ icipit labarī maiorī, cura tenemur eū seruare, q̄ pditū hoīem. Nā ex genere obiecti pp̄si⁹ tenemur diligere meliores: sed q̄ peiores plurimū graui⁹ indigēt correptiōe, ex hac pte auget̄ quādoq; obligatio respectu illorū. ¶ Sexta cōclusio. Peccatores cuiuscūq; generis sint, tenent̄ p̄cepto correptiōis: atq; adeo, cū sūt in peccato possūt corripere. Prima ps p̄bat. Præceptū charitatis oēs i uniuersū obligat: ergo peccatores ratione peccati nō liberant̄ illo p̄cepto: alias cōmodū reportarēt a peccato. ¶ Secūda ps p̄bat. Duplex ē correptio, ut dictū ē. s. iudicialis & fratna: & a iudiciali correptiōe multi repellūt ratiōe peccati: ut lege cauet̄. 3. q. 4. p̄ totā, & alibi sæpe i iure, ut uidebim⁹ i De accus. Infames. n. & publici

Sexta
conclu
sio,

MEMBRI SECVNDI.

peccatores, & excommunicati accusare non possunt, nec ius dicere: & hoc, quia ad publicum iudicium requiritur aestimatio & opinio probitatis, & iudicis, & accusatoris, & testium, ut fidem faciant, sed tamen a correptione fraterna nullus repellitur: quia de necessitate & natura correptionis solum est docere & persuadere veritatem: quod quicumque mentis & rationis copos facere potest: & cum peccatum rationis usum non tollat, fit ut peccatores non sint prorsus inhabiles correptioni. ¶ At uero peccatum multis modis extenuat & impedit efficaciam correptionis. Primo ex parte corripientis: quem indignum reddit ut alium corrigat: maxime si corripiens maioribus criminibus sit obnoxius. Vnde Hieronymus super illud Matth. 7. Quid uides festucam &c. De his (inquit) loquitur, qui, cum mortali crimine detineantur obnoxii, minora peccata fratribus non concedunt. Et secundo ratione conditionis peccati: ut puta, si publicus peccator publice corripiat alios: tunc enim non solum correptio nihil prodest, immo nocet ratione scandalii: nam ille non praesumitur corrigere ex charitate, cum se ipsum prius non corrigat, sed ut per bonam doctrinam propria caelest flagitia, ut inquit Chrysostomus super eisdem uerbis Matth. 7. Et tertio ratione periculi. Nam peccator qui aliena peccata obiurgat, inde superbia effertur, quod proximis sese indigne praefert. Vnde Augustinus libr. De ser. dom. in monte. Accusare uitia officium est bonorum & beniuolorum: quod cum mali faciunt, alienas partes agunt. Et de peccatore publice praedicante intelligitur illud psal. Quare tu enarras &c. ubi glossa. Quare communi sermone ad populum proferas aliquid de mea maiestate? ¶ Sed est dubium utrum peccatoribus peccatum sit corrigere. Arguitur enim pars affirmatiua: quia correptio est opus charitatis: peccator autem non est in charitate: ergo si corripiat, nunquam corrigat ex charitate. ¶ Respondetur quod quicumque peccator potest sine peccato corrigere: immo meritorie: si modo correptio, fuerit circumspecta: primo ne publicus peccator publice corripiat: nam illud esset peccatum ratione scandalii: deinde ut peccator corripiat, non increpando & superbe accusando, sed aut gemendo proprium peccatum, aut reprehendendo se simul cum alio. Isto modo & usurarius & meretrices & perditissimi homines possunt alios suae farinae corrigere. Vnde Augustinus in lib. De ser.

ferm. dom. in monte loco citato. Cogitemus (inquit) cum aliquem reprehendere nos necessitas cogit: utrum tale sit uitium quod nunquam habuimus, & tunc cogitemus nos homines esse, & habere potuisse: uel tale quod aliquando habuimus & iam non habemus: & tunc tangat memoriam communis fragilitas, ut illam correctionem non, odium sed misericordia praecedat. Si autem inuenerimus nos in eodem uicio esse, uon obiurgemus sed congemiscamus: ut non alium solum ad poenitendum, sed ad aequaliter conandum inuitemus. Haec Augustinus. Adde quod non solum peccatori meritum est alium corripere, sed certe meritum peculiariter a commodum ad obtinendam remissionem proprii peccati. Nam opera misericordiae peculiariter conducunt ad remissionem peccatorum: secundum illud Danielis. 4. Peccata tua elemosynis redime. Sed maxime ad id confert remittere aliena peccata: secundum illud Matth. 6. Dimittite nobis debita nostra, sicut & uos dimittimus debitoribus nostris. Cui proximum est corripere fratrem. Unde ad argumentum modo factum respondetur quod quamquam correctio non procedat ex habitu charitatis infuso, sufficit tamen ad implendum praecipuum quantum ad sustentiam, atque adeo, ut inter alios bonos mores sit laudabilis, quod procedat ex naturali charitate. Sed tandem adnotauerim quod si esset quispiam tam perditus & infamis homo ut correptione sua prorsus redderetur inutilis, tunc non teneretur praecipuum correptionis: nam ad opus uanum obligatur nemo. Quod si contra arguas quod tunc peccator teneretur resipiscere ut possit corripere (quod insinuat Ricar. 4. d. 19. ar. 2. q. 2. ad. 1. & Palu. q. 3). aliud peccatum esset ei commodum, cum eum excusaret a praecipuum. Respondetur quod nemo obligatur ad opera misericordiae, nisi quando habet facultatem exhibendi. Unde sicut non tenetur quis recuperare perditam pecuniam ad subueniendum pauperibus, quamuis posset, nisi forte in extrema necessitate: nec tenetur procurare scientiam quae requiritur ad corripiendum: ita nec tenetur resipiscere a peccato ea ratione ut adimpleat praecipuum correptionis. Nec propterea est cuiquam commodum peccatum: nam cuiquam salubrius esset agere in gratia, quam excusari ab aliqua lege dei. At uero plati quia ratione officii semp tenentur ad correptionem, reuera obligantur tales esse ut suo exemplo & correptione

*sed citare qd quia
aliquid praecipit: al
qui praecipit: mediu
ad illud exequend
used caritas in ta
licafu e mediu g
tenet: illaz habere*

tione prodesse possit: quare si sunt publici peccatores tenentur aut abire officio, aut taliter corrigi ut frugí esse possint subditis.

CAD PRIMV Argumentum responsum est in tertia conclusione. Probant enim illa testimonia praelatos arctius teneri præcepto correptionis, quàm priuatos homines: non tamen excipiunt quenquàm ab illo præcepto. Vnde Augustinus. 1. De ciuitate dei. capit. 9. Ad hoc populorum præpositi constituti sunt in ecclesiis, ut non parcant obiurgando peccata. Nec ideo tamen ab huiuscemodi culpa penitus alienus est, qui licet præpositus non sit, in eis tamen quibus uitæ huius necessitate coniungitur, multa monenda, uel arguenda nouit, & negligit. **C**Ad secundum respondetur, argumentum non probare quod non liceat omnes peccatores corrigere, sed quod non semper oporteat usque ad denunciationem procedere, quando illi qui corriguntur non habent superiores praelatos quibus conuincantur. Vnde, quando papa secreta admonitione non emendatur, illic sistendum est, nisi si sit in crimine hæresis: quia papa non potest denunciari nisi quando potest accusari, ut notat glossa capit. Si papa. 40. d. Itē in correptione infidelium, si corripiantur de criminibus contra legem suam, denunciandi sunt præpositis suis: si modo apud illos notitia fuerit fraternæ correptionis. Et hoc est quod dicit Paulus: Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? Id est: Nos non possumus eos in iudicio compellere: nisi, aut nobis infestí essent, aut nostra detineret, aut essent fidei cōumeliosi: at de infidelitate admonere illos licet, & increpare, & ad fidem pro uiribus appellare: ut notatur capitulo Infidelis. 23. quæst. 4. Sed tamen denunciare illos uanum esset, postquàm compelli iuridice non possunt ad fidem. Et eadem ratione meretrices & usurarios publicos sanctissimum est corrigere: immo præceptum, si sit spes emendæ. Sed uerba Augustini hoc solum sonant, ut principes impune permittant meretrices, ad euitandum maiora mala. Cum hæreticis uero post secundam monitionem non licet disputare, nec conuersari, ubi fuerit periculum ne nos peruertant. Qui tamen certo sperararet hæreticum lucrari, posset & deberet ipsum corrigere. Sed cum excommunicatis quanquàm non licet cibum sumere, licet tamen correptionis gratia conuersari. Vnde idem apostolus qui Corinthiis interdixerat cum excommunicatis

cibum

QVAESTIO QVARTA. FO. XXXIII.

eibum sumere, admonet Thesalonicenses: Si quis non obedit uerbo nostro, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur: & nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. ¶ Ad tertium argumentum late responsum est in quinta conclusione. Non enim argumentum probat quod non debeant subditi corripere praelatos, sed quod debeant id reuerenter praestare. ¶ Et eadem ratione responsum est ad quartum in sexta conclusione. Sed ad illud De poeniten. d. 6. Potentissimum est crimen sacerdotum &c. respondetur illud intelligi de sacerdotibus ministrantibus sacramenta in mortali: quod est mortale, nisi forsan quando ministratur baptismus in extrema necessitate, citra solennitatem.

QVARTA QVAESTIO.

TRVM ORDO EVANGELICUS fraternae correptionis cadat sub praepcepto. ¶ Ad partem negatiuam arguitur quod non sit necessarium a secreta monitione inchoandū. Deus, cuius nos uult Paulus imitatores esse Ephe. quinto. occultos peccatores nonnunquam publice absque praeuia monitione castigat: unde apostolus. 1. Corinthio. xi. dicit propter occulta peccata, & maxime

iudigne sumentium eucharistiam infirmos esse multos & dormire multos. Et sancti ex quorum gestis conicere oportet qualiter sunt praepcepta scripturae sacrae intelligenda, ut inquit Augustinus lib. con. mend. saepe leguntur publice denunciasse quos antea secreto non admonuerat: ut Ioseph Gen. 37. legitur accusasse fratres suos apud patrem de crimine pessimo: & Petrus Act. 5. refert, publice reprehendisse Anania & Saphira quae occulte defraudaerant de pretio agrorum: in quibus locis nulla fit mentio de secreta monitione: & Leui. 5. praecipitur ut qui audierit uocem falso iurantis statim indicet crimen: ubi nec commemoratur ut fiat aliqua monitio. Neque

E iiii Augustinus.

MEMBRI SECVNDI.

Augustinus. 22. quæst. 5. capit. Hoc uidetur, exponens illud præceptū, meminit de aliqua monitioe: sed dicit indicādum esse occultum crimen illis qui possunt prodesse & nō obesse: ergo nulla est necessaria secreta monitio, ante denunciationem fraternam. ¶ Et confirmatur argumentum usu religiosorū qui est ut fratres proclamantur in capitulo, quamuis nō fuerint secreto præmoniti. Et secundo confirmatur. Grauior est accusatio qua publica petitur punitio, q̄ denuntiatio, qua sola intenditur emendatio fratris: & ante accusationem nulla est necessaria admonitio sed sola inscriptio causæ: ut habetur cap. Super his & cap. Quæliter & quando. el segundo De accus. ergo nec denunciationem fraternam necessum est ut admonitio præcedat. ¶ Secundo arguitur q̄ non oporteat post admonitionem testes, ante denunciationem adhiberi. Aut enim peccatum est publicum: & tunc, ut dictum est, publice arguendum est: nam quæ manifesta sunt iudiciarium ordinem non requirunt. z. q. 1. capit. Prohibentur. Aut est secretum, quod tamen probari potest: & tunc non uidetur opus esse nouis testibus: quia potest probari. At si peccatum est simpliciter secretum: tunc, uel adducendi sunt testes ad probandum crimen præteritum: & hoc esset uanum, postq̄ probari nō potest: uel ad obseruandū & capiendum peccatorem si reciderit in futurum: & hoc apparet non esse licitum: quia, ut dicit Augustinus De uerbis domini, non debemus esse exploratores uitæ aliorum: ergo nullatenus, dum crimen est omnino secretum, ius est adhibere testes. ¶ Tertio & principaliter arguitur. Augustinus in regula admonet ut prius præposito crimen ostendatur, q̄ testibus: ergo inductio testium non debet antecedere denunciationem, sed uice uersa. ¶ Quarto & postremo hæc omnia confirmantur. Obedientia quæ debetur prælato præstatio est, q̄ iustitia quæ debetur priuatis hominibus: sed quandoq̄ prælatus interrogat subditum iureiurando occultum crimen fratris ante admonitionem & inductioem testium: ergo tunc tenetur, prætermisso ordine euangelico, ueritatem patefacere. ¶ In contrarium est præceptum euangelicum, quo, ut supra adnotauimus, explicatur ordo iuris naturalis in correptione fraterna obseruandus.

QVAESTIO

QVAESTIO HAEC de ordine fraternæ correptionis præcipua est huius materiæ: ut pote, quo seruando aut anteuertendo ius & iniuria secreti tegendi & detegendi consistat. Atqui, ordo correptionis, ut uerba sonant euangelica, tribus membris constat: quæ sunt secreta admonitio, testium inductio & fraternademum denunciatio: nam inobediens excõmunicatio ad iudicialẽ spectat correctionẽ. Et ut de singulis perspicue dicamus, respõdetur ad quæstionem octo cõclusionibus. At, illius in primis meminisse opuse est quod supra statuimus fundamentum: uidelicet, correptionis fraternæ eum esse finem, ut frater corrigatur & emendetur, sed accusationis & inquisitionis finis est ut puniat. Quare de crimine fratris distinguendum est. Aut. n. publicum est, aut secretum. ¶ Si primũ, tunc est prima conclusio. Peccatum publicum nõ in secreto corripiendum est, sed publice arguendum. Nam finis tunc non est sola emendatio fratris, sed quo illi quibus scandalum datum est & occasio peccandi, exemplum capiatur, & terrore arceantur. De quo peccatorum genere inquit Paulus. 1. Tim. 5. Peccates coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant: & De peni. & remis. cap. 1. Manifesta peccata nõ sunt occulta correctione purganda: & .z. q. 1. cap. Si peccauerit: Corripienda ipsa sunt coram omnibus quæ peccantur coram omnibus: ipsa uero corripienda sunt secretius quæ peccantur secretius. Distingue tempora, & concordabis scripturas. scilicet illam: Si peccauerit in te, corripe inter te & ipsum: & illam peccatum coram omnibus argue. ¶ Sed conclusio primũ intelligitur de peccato publico quod est notorium notorietate facti: quod uidelicet nulla tergiversatione cælarum potest: nam alia, etiam si probabilia sint & infamia laborent, non sunt continuo publice corripienda. Atqui secundo intelligit non solum de peccatis quæ sunt in præiudicium reipublice, aut tertiæ personæ, sed de quibuscumque quomodocumque scandalosis. ¶ At percontatur quispiam, an ad publicam correctionem soli prælati teneantur: nam postquam eiusmodi correctio non fiat gratia fratris emendandi, non est fraterna, atque adeo, nec obligare uidetur priuatos homines. Respondetur priuatos etiam homines teneri publice reprehendere fratrem in conspectu populi delinquentem: quoniam a præcepto charitatis non solum tenemur corripere fratrem,

Prima conclusio.

g.m.

sed

sed succurrere scandalo aliorum. Hoc ueruntamē differt, q̄ prælati tenentur præcepto iustitiæ publice corripere: priuati uero solum præcepto charitatis. Quocirca hi non tenentur ad publicam correctionem, nisi sicut ad alia opera charitatis: ut pote quando id possunt sine notabili detrimento præstare. Qui enim timeret honori aut uitæ suæ si corripere quempiam publice, tunc non astringitur: nisi forsan dum peccatum grauiter læderet honorem dei. Si enim sacrilegus homo impie blasphemaret nomen dei, unde offendiculum præsentibus obiceret contemnendi diuinum nomen, obligatus esset quicumq; blasphemiam retundere. Et ille est casus quo obligat præceptum dilectionis dei, & quandoq; cū periculo uitæ. ¶ Sed quis tenetur quisq; notorium peccatum scandalosum statim in facie reprehendere, non tamē obligamur statim denunciare iudici, quando non uergit in perniciem publicam: quia multa licent quæ non expediunt. 1. Cor. 6. & 10. quare peccata priuata corripienda sunt eomodo qui melius conducit ad emendationem fratris. ¶ Si uero peccatum sit secretum, tunc subdistinguentur est. Aut. n. uergit in perniciem publicam, in nocumentum ue proximi. Et de hoc est secunda conclusio. Peccata perniciose reipublicæ aut proximo statim denuncianda sunt. Probatum quia si sunt contra bonum publicum, illud præferendum est particulari, qualis est fama delinquentis. Et quanq̄ nō sint nisi contra priuatam personam, melior est in hoc conditio iniuriam patientis q̄ inferentis: atq; adeo potius debemus consulere illi, denunciando, q̄ huic, tacendo. Moderant tamen doctores conclusionem hoc modo. Nisi forte quis firmiter æstimaret q̄ statim per secretam admonitionem posset huiusmodi mala impedire. Verba sūt S. Tho. 22. q. 37. art. 7. cui subscribunt doctores theologi. 4. d. 19. & iuriscōsulti sup cap. Nouit. De iud. & sup cap. Si peccauerit. 2. q. 1. Nos tamen p̄spicaciter censemus audiendam esse hanc moderationem. Nā quando peccata sunt in perniciem publicam: ut proditio ciuitatis, aut crimen læsæ maiestatis, aut hæresis, quam rarissime usu uenire potest ut priuatus homo posset abunde succurrere huiusmodi contagionibus. Et ideo dicit S. Tho. Nisi forte quis firmiter æstimaret &c. Atq; adeo, non est qui debeat confidere solum correptioni secretæ & priuatæ, nisi uir forte magnæ autoritatis, & efficacis: cui compertissimum esset per secretam monitionem posse

si. con
clusio

posse penitus extinguere id genus flagitia. Quapropter in pro-
 ditione ut plurimum & hæresi statim procedendū est ad denun-
 ciationem. Id uel maxime, si sit hæreticus dogmatizans quales
 fere sunt hæretici oēs. De quib⁹ iustissima lex est ut quāprīmū
 absq̄ aliqua præuia admonitione denunciarentur. Sed quādo pec-
 catum secretum est in præiudiciū tertii priuati hominis, nō im-
 minet tantū periculi si secrete corripiatur: ut cum secreto noui la-
 tronē qui furatus est bona proximi, satis est si dem operam ut se-
 creto restituat: alias teneor denunciare: modo id possem sine de-
 trimento meo: quia solum ad id teneor ex præcepto charitatis.
 Nec uetat q̄ quis iureiurando fidem secreti promiserit, quomi-
 nus teneatur huiusmodi crimina manifestare. ¶ Sed quid si se-
 creto scio Petram insidias parare Paulo, quem certus est occi-
 dere, nec cohibere possum? Nam iurisconsultus quidam tem-
 poribus nostris Maioricæ censebat in tali casu denunciandum
 esse, etiam iudici. ¶ Nihilominus respondetur q̄ dum cri-
 men omnino est occultum, ita ut probari non posset, denuncia-
 dum est illi qui solum posset prodesse, & non obesse: secundum
 Augustinum. 22. quæst. 5. capitulo. Hoc uidetur. ut docte res-
 pondit tunc dominus Adrianus: quia crimen quod probari nō
 potest, nec per infamiam aut p̄ indicia disquiri, iudici tanq̄ iudi-
 ci denunciari non licet. At uero in casu posito quo Petrus para-
 bat insidias Paulo, si nullo alio modo ille qui sciebat poterat il-
 lum amouere ab homicidio, deberet certe denunciare Paulo, ut
 ipse sibi prouideret: & Paulo licet denunciare hostem iudici, tan-
 q̄ iudici, ut se protegeret. ¶ Verum est tamen q̄ in his crimini-
 bus secretis & perniciosis detegendis cauendum est ut q̄ mi-
 nimo fieri possit nocumento famæ detegantur, si sunt secre-
 ta: ut si damna publica aut priuata euitari possunt per reuelatio-
 nem in genere nō fiat reuelatio in particulari. Et si fieri potest,
 non est reuelanda persona, si satis est reuelare crimen, aut al-
 lia uia euitare illud. Sed si nullatenus euitari possunt gra-
 uia dāna, nisi reueletur persona, reuelanda est, nisi sit secretum
 sacramenti confessionis. Si tamen crimen probari potest quod
 est in perniciem publicam denunciari potest iudicialiter & ac-
 cusari, ut dicemus quæstione sequenti. ¶ Sed dubium est u-
 trū clericis liceat huiusmodi perniciose crimina reuelare, maxime
 quando

hoc notat ut
inter Inquisitor
hoc

MEMBRI SECUNDI.

quando est periculum effusionis sanguinis: ut puta si reueletur latro aut proditor aut hæreticus. Et uidetur id non esse licitum: nam in concilio toletano. 23. quæst. 8. capi. His a quibus. & capit. Clericus. & capite. Sententiam. & extra, Ne clerici uel monachi, prohibentur clerici sententiam sanguinis proferre: aut quoquo modo se immiscere iudicio sanguinis. Et quibus, ca. Prælati. De homicidio libro. 6. fiat illis facultas petendi emendam in sæculari iudicio a malefactoribus in causis propriis, tamen non datur facultas in causis alienis proximorum. ¶ Respondetur cum Caietano. 22. quæstione. 33. articulo. 7. licitum esse hoc clericis, etiam sacerdotibus: nõ solum quando peccatum est perniciosum reipublicæ, sed quando est in detrimentum graue tertie personæ, dummodo id faciant protestantes non reuelare huiusmodi criminosos petendo uindictam sanguinis: sed quo euitent damna. Nam quibus in dicto capit. Prælati. solum exprimaturs facultas defendendi causas proprias, etiam cum periculo sanguinis, tamen iure naturali extenditur illa facultas, etiam ad causas proximorum. Quia licet ecclesia prohibeat clericis que licita essent laicis, ut uenationes, tamen non censetur prohibere illa ad quæ tenentur iure naturali: & unicuique iure naturali mandatum est de proximo. ¶ At si crimen occultum solum est in malum peccantis, de hoc est tertia conclusio. Crimen secretum quod non est perniciosum nisi peccanti, ante denunciationem & ante testium inductionem, secreta monitione corripiendum est. Probaturs conclusio: primo ex uerbis euangelii Matthei. 18. Si peccauerit in te frater, corripe eum inter te, & ipsum solum: quæ uerba peculiariter intelliguntur de huiusmodi peccatis. Vnde Augustinus loco sæpe citato sermone. 16. De uerbis domini. qui refertur. 2. quæst. 1. capi. Si peccauerit. Si peccauerit (inquit) in te frater, corripe eum inter te & ipsum solum: Quare? Quia in te peccauit. Quid est: In te peccauit? Tu scis quia peccauit. Quia enim secretum fuit quando in te peccauit, secretum quære cum corrigis quod peccauit in te: nam si solus nosti quia peccauit in te, & eum uis coram oibus arguere non eris corrector erroris, sed proditor. Quare illa particula: In te: nõ est exponenda: Si te iniuria affecerit: (quæ est glossa interlinearis) sed intelligenda est de omni peccato

Tertia
conclusio,

vide expositione fo.
212

peccato quod fit coram te, ut notauimus. quæst. z. Vnde subiungit Augustinus. Sic agendum est non solum quando in nos peccatur, sed etiam quando peccatur ab alio, & ab altero nescitur. Nam quodcumque peccatum fiat coram me, est quodammodo aduersum me: quia mihi est offendiculum: unde quodammodo iniuria afficior quod peccator presentiam meam non ueretur. Et forsitan iste est sensus illius glosse interlinearis: Si te iniuria affecerit.

C Et secundo conclusio probatur ratione. Differt enim correptio fraterna ab accusatione & inquisitione: quia finis correptionis est emendatio fratris: accusationis uero & inquisitionis, punitio: ergo correptio eo modo fieri debet qui melius conducat ad eius emendationem: fama uero plurimum iuuat ut peccator resipiscat: unde Hieronymus: Seorsum corripiendus est frater, ne si semel pudorem & uerecundiam amiserit remaneat in peccato: ergo primum omnium tentandum est ut peccata, salua peccatoris fama, corrigantur.

C Et confirmatur exemplo medici corporalis: qui quod minimo fieri possit dispendio tenetur ægroto mederi. Vt enim qui sanare posset sine abscissione membri, grauem inferret iniuriam abscindendo, ita qui fratrem corrigere posset sine dispendio famæ, quæ pretiosum bonum est, iniustissimus esset diffamando. Quocirca, De accusa. Qualiter & quando. secundo. habetur. Et si tribus modis possit procedi: per accusationem uidelicet, denunciationem & inquisitionem: tamen, ut diligens adhibeatur omnibus cautela, ne forte per breue compedium ad graue dispendium ueniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitatiua monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio præuenire. Et. z. q. 7. ca. Accusatio. i. excommunicatur qui sacerdotes ante charitatiuam monitionem lacerare aut accusare præsumpserint.

C Sed mouentur circa hanc conclusionem dubia nonnulla. Primum aduersus distinctionem inter peccatum illud quod est in perniciem publicam, & illud quod priuatim cedit in malum peccatoris. Est argumentum. Omnia cuiuscumque generis peccata uidentur offendere bonum publicum: nullum enim est peccatum quod non sit in scâdalum & malum exemplum fratribus: ergo uniuersa deberent statim denunciari.

C Multum refert hic scire quæ peccata dicuntur in perniciem publicam: & pro hac materia correptionis,

primi
dubii.

MEMBRI SECUNDI.

tionis, & p materia accusationis & praesertim p materia Inquisitionis: nam sunt qui putant omnia peccata esse in perniciem publicam. **C** Respondetur ergo q illa sola peccata censentur in praesentiarum & in sequentibus in perniciem publicam quae habent pro obiecto proximo bonum publicum: puta quae ex genere suo contagiosa sunt & contaminant rem publicam: ut haereses & proditioes: na huiusmodi hoies pervertere molunt populu. Itē ambitio & subornatio suffragiorū in cathedris & in aliis electionibus: & in uniuersū quando quis in aliquo cōuentu aut ciuitate satagit pervertere fratres. Haec enim sunt quae statim sine admonitione, si sit periculum, sunt denuncianda & accusanda. Item compilatio aerarii publici: crimen laesae maiestatis. Sed adulterium, homicidium, & simplex furtum, non sunt proprie in perniciem publicam: quia sunt aduersus priuatas personas: & ideo huiusmodi peccata uocabim⁹ in prauidicium tertii. Latrones uero publici qui uias publicas obsident, si censentur in rem publicam peccare: nempe quorum animus est quoscunq; de populo occidere & depredari. Sed fornicatio & gula & similia sunt omnino priuata. Ex quo sequitur ad intelligentiam dicendorum, q: peccatū publicum: uno modo dicitur ut distinguitur contra secretum: ut supra diximus: alio modo ut distinguitur contra priuatum: quia scilicet fit in perniciem publicam. **C** Alterum dubium est utrum secreta admonitio in huiusmodi peccatis priuatis debeat semper necessario praecedere in quocunq; peccato quomodocunq; occulto, quanq; sit notum pluribus, aut de illo sit infamia. Nam uidetur non esse necessariam quando peccatum est pluribus notum, sed tunc licitum esse statim corripere coram aliis quisciant crimen, postq; tunc non uiolatur fama proximi. **C** Respondetur q; quanuis peccatum sit plurimis notum, non est statim coram aliis, etiam scientibus, arguendum: nam quanq; non laedatur fama, laeditur tamen pudor & uerecundia proximi, cum reprehenditur in praesentia plurium. Ob idq; experiendum est prius an per secretā admonitionem frater corrigatur. Quod ego noto in illis uerbis Augustini. secunda. quaest. 1. capite. Si peccauerit. Forte quod scis & ego scio: non tamen, coram, te corripio: quia curare uolo, non accusare. Vbi docet q; nec coram illo

secundum
dubium

lo qui scit, corripendus sit in principio frater. **T**ertiam ^{tertius} ^{dubia} dubium est. An quando ego solus noui crimen fratris, liceat anteq̄ illum admoneam id patefacere amico illius qui commodius q̄ ego possit eum corripere. Videtur nanq̄ hoc esse licitum postq̄ confert ut facilius frater corrigatur.

Respondetur q̄ nullomodo sine extrema necessitate licet crimen occultum fratris ante admonitionem, quantuncunq̄ cordatissimo & eius amicissimo detegere. Sunt enim qui qui ignoranter putant non diffamare fratrem, quando amico illius secreto reuelant occulta eius peccata: cum tamen oportet ego peccata mea nota esse tribus aut quatuor, q̄ uni grauissimo & mihi coniunctissimo uiro: sane cuius bonam de me estimationem pluris facio q̄ si quatuor alii bene de me opinarentur. Sed quando illi qui scit crimen non pateret accessus ad fratrem qui est in peccato, aut compertissimum illi esset suam admonitionem nihil profuturam, tunc licitum esset alteri insinuare, qui id utiliter faciat. Atqui, consulerem ego tunc ut praelato primum id tanq̄ patri insinuaretur, dum tamen ille esset qualem oportet esse praelatum: ut puta, qui prodesse possit, non obesse fratri. Nam postq̄ in correctione fraterna tandem procedendum est usq̄ ad denunciationem quae fit praelato, optime consulitur fama fratris, si, quando est necessarium, soli praelato denunciatur. Et in hoc casu consentirem cum Ricardo in. 4. d. 19. articul. 4. quaest. 1. ubi ait q̄ ante secretam monitionem potest fieri denunciatio praelato tanq̄ patri: atq̄ adeo q̄ praelatus potest ad id compellere subditos. Consentirem (inq̄) casu quo subditus certissimus esset nihil profuturam suam admonitionem: alias profecto iniustitiam faceret, qui ante monitionem denunciaret praelato: nam fama subditi apud praelatum magno aestimanda est: & ideo sine extrema necessitate non est prodigenda. Nec praelatus potest ad id compellere immo in uisitatione debet monere ut occulta peccata non denuncientur nisi praeuia admonitione. Et Augustinus in regula q̄q̄ dicat, ante inductionem testium denunciadū esse fratrem praelato tanq̄ patri, nō tamē id pmittit ante monitionē. **Q**uarta conclusio. Si secreta admonitione corrigat frater, ita ut nullū sit reliquū recidendi periculum, illic sistendum est

Quapropter

iiii. conclusio.

MEMBRI SECVNDI.

Quapropter caute legendus est Ricardus in loco modo citato ubi dicit q̄ quanq̄ frater sit correctus per secretam admonitionem, denunciandus est tamen praelato, ut obseruet ipsum a reciduo. Intelligitur enim dum correctus adhuc manet in periculo uerissimi: alias nullatenus denunciandus est, postq̄ correptor consecutus est finem correptionis: quia lucratus est fratrem: iuxta illud: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: ubi insinuatur illic esse sistendum. Quare iniuria est fratrem emendatum denuncia-

♥. con-
clusio,

re. ¶ Quinta conclusio. Quando frater secreta monitione non corripitur, tunc adhibendi sunt unus aut duo testes anteq̄ denunciatur praelato. Conclusio hæc omnibus concorditer est receptissima: quia est in euangelio: non tamen omnes eodem sensu eã intelligunt: sunt enim duæ opinionēs: ut meminit. S. Thom. 22. q. 33. ar. 8. ad. 1. Dicunt quidam q̄ quando peccatum est occultum in secundo gradu ut diximus ante primam quæstionem huius secundi membri: ut puta, quando plures sciunt per quos iuridice probari potest: tunc habet locum ordo euangelicus, & adhibendi sunt testes in correptione, non quidem noui, sed illi quibus alias notum est crimen. Sed quando peccatum est omnino secretum: ut pote quod solus scit ille qui admonuit, tunc non sunt adhibendi testes, nec de illo loquitur euangelium. Quare, siue frater corrigatur secreta admonitione, siue non, illic sistendum est quoadusq̄ sint aliqua indicia uel testes per quos conuincatur.

Quam opinionem sustinet Durandus. 4. d. 19. q. 4. sed ante tenuit illam Alti. li. 3. tract. 25. c. 2. unde desumpsit eã Duran. addit tamē q̄ poterit tale peccatum secretum sine testiū inductione reuelari praelato in secreto tanq̄ patri qui possit prodesse & non obesse. Subscribunt huic opinionī nōnulli canonistæ. Quæ opinio fundatur in argumento quod secundo loco posuimus ante quæstionem. Enimvero, quādo peccatum est omnino secretum, aut adhibēdi sunt noui testes ad probandum præteritū crimen: & illud esset uanum, postq̄ probari non potest: aut ad obseruandū peccatorem, si in futurum reciderit: & hoc est iniuriosum: quia (ut dicit Augustinus) non debemus esse exploratores alienæ uitæ. Immo tunc (dicit Durandus) magis esset secundum charitatem iudicandum illi qui possit impedire, q̄ illi qui possit capere peccatorem in delicto. Nec potest dici (inquit Duran.) adhiben-
dos

dos esse testes ad probandum, quando denunciatur, quod frater fu-
 it prius admonitus: hoc enim esset sine fructu. Nam quando de-
 nunciatus non probat crimē per testes criminis, uanū est probare se
 admonuisse: quia nō potest tūc iudex pcedere ad punitionē, ut
 statim dicitur sumus. ¶ Et secundo arguit Durandus. Quia si,
 dum crimen est omnino secretum, quis addit testes, exponitur
 periculo talionis: nam reus potest illum conuenire de infamia: &
 ideo puniendus est, si non probauerit crimen. ¶ Et ultimo nos
 arguimus in gratiam illius opinionis. Nemo habet ius diffaman-
 di proximum ipso inuito, nec propter eius bonum spirituale: sed
 qui reuelat crimen illis qui non norunt, quodammodo diffamat
 fratrem: ergo illud non licet. Probat maior. Nullus habet ius nocē-
 di proximo in bonis temporalibus propter bonum spirituale: li-
 cet enim nulli, rapere bona proximi, ne illa alea & scortatione dil-
 lapidet: sed fama pretiosius bonum est quam exteræ facultates: ergo
 nec ius est lædere famam proximi, quo arceatur a peccato. ¶ His
 ueritatē non obstantibus, opinio est. S. Tholoco citato, & Ricar.
 & Palu. in .4. d. 19. & Gabr. in cano. lec. 74. & Caie. & theologorum
 quos ego uiderim, præter Dur. & Alti si odorensem, quod quinta cō-
 clusio debet intelligi, etiam de crimine quantumcunque occulto,
 & Adri. idem sentit. Et puto, si oculate res inspiciatur, neutiquam
 posse recta ratione inficiari quin debeant adhiberi testes noui in
 crimine occulto si modo speretur emenda. Et probatur primo
 ex uerbis euangelicis: ubi nihil distinguitur de hoc aut illo pecca-
 to, sed in uniuersum præcipitur. Si te non audierit adhibe unum
 aut duos testes: unde subinde cōsequitur, ut non solum quando
 peccatum est probabile, sed quotiescunque peccator secreta moni-
 tione non corrigitur, sint adhibendi testes. Immo uero expres-
 se loquitur euangelium de peccato secreto: nam de eodem pecca-
 to de quo dixerat: Si peccauerit in te frater (id est, te solo sciente,
 ut dicit Augustinus) subiungit. Si te non audierit, adhibe unum
 aut duos testes: ergo dicere quod de peccato secreto sit necessaria ad-
 monitio, & tamen quod non liceat post admonitionem tunc induce-
 re testes, est negare formam euangelii. ¶ Et secundo id proba-
 tur: quia uerbum ipsum: adhibe: hoc designat quod est: nouos te-
 stes adiuge: ut quod tu solus noueras, plures sciant. Nam re uera
 non dicerentur adhiberi ad cognitionem rei illi qui antea noue-

MĒMBRI SECVNDI.

rant. ¶ Et tertio arguitur. Salus spiritalis proximi multo est præstantius bonum quàm fama: ergo quando salus spiritalis recuperari non potest sine detrimento famæ, non solum licet, sed magnopere expedit iacturam facere famæ proximi, pro eius salute spiritali. Sicut medicus nihil aliud quàm operæ pretium facit, dum membrum ægroto secatur, quo vitam seruet. Eo uel maxime, quod qui pertinax est in peccato, ius quodammodo famæ perdit, saltem ut testes necessarii adhibeantur. ¶ Et confirmatur hæc ratio. Si quispiam auarissimus mori mallet quàm dispendio paruæ pecuniæ seruare uitam, posset quicumque furtim ab illo capere pecuniam qua uitam eius seruaret: ergo potiori ratione licet famam proximi postponere salutem eius spiritali: quam nobis christus redemptor noster tantopere commendatam esse uoluit. ¶ Quarto & postremo probatur quod inductio testium in euangelio præcipiatur quando peccatum est omnino secretum. Nam ratio illius ordinis procedendi, ut explicant omnes doctores, est ut ab uno extremo in aliud non procedatur, nisi per medium: ut uide licet cognitio paulatim diffundatur ad plures: sed si non liceret adhibere testes, nisi illos qui peccatum nouerant, tunc uix potest intelligi quomodo transeat ab uno extremo in aliud per medium: ergo ordo ille intelligitur in peccato secreto: ut quod unus solus scit non denunciet in publico ecclesiæ, nisi prius id paucioribus patefaciat. ¶ Et confirmatur: quia ille ordo præcipitur iure naturæ, ut quam minima fieri potest iactura famæ corrigatur frater: ut scilicet prius diffametur apud paucos, quàm apud multos: si autem non liceret inducere testes nisi illos qui iam nouerant, non uideretur quomodo diffamatur prius frater apud paucos: quia apud illos qui nouerant, non diffamatur de nouo. Et hæc omnia confirmantur autoritate Augustini in regula: ubi ait. Si autem post admonitionem iterum, aut alio quoque die, id ipsum eum facere uideritis, iam uelut uulneratum sanandum prodat quicumque hoc potuerit inuenire: prius autem alteri aut tertio demostretur, ut duorum uel trium possit ore conuinci: demonstrare autem, sonat reuelare aliis qui nesciebant peccatum proximi: ergo peccatum omnino occultum licet reuelare illis quibus erat occultum. Sed respondet Durandus quod Augustinus non intelligit reuelandum esse crimen, sed petulantiam oculorum, quæ disponit

disponit ad crimen: de qua præmiserat, ut statim admoneretur frater ne male cepta progrediantur. Hæc tamen solutio non satisfacit uerbis Augustini. Primo quia Augustinus præsupponit quod post secundam aut tertiam admonitionem petulantia oculorum, iam censetur frater uulneratus: id est peccati reus. Et tunc dicit esse demonstrandum aliis per quos conuincatur, scilicet de peccato. Et secundo id patet per exemplum quod adducit de uulnere corporali: ut quemadmodum hoc reuelandum est, ne putrescat in corpore, ita & illud reuelandum est, ne putrescat in anima: dum tamen sit pendens in futurum. Et tertio manifesta est intentio Augustini, in uerbis subsequentibus: scilicet: Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, iudicandisque peccatis, diligenter & fideliter obseruetur. Ecce non dicit solum in occasionibus peccatorum, sed in cæteris peccatis indicandis obseruetur, ut post admonitionem testibus demonstraretur. Non potest ergo dubitari quin sint adhibendi testes quantuncumque sit secretum crimen, modo sit aliqua spes correctionis & emendationis fratris: ut ait. S. Thom. 22. q. 33. articul. 2. 1. & Palu. 4. d. 19. quæst. 4. nam si nulla penitus esset spes, fateor nec esse adhibendos testes, immo nec esse denunciandum, nec admonendum fratrem, nisi peccatum esset perniciosum reipublicæ, aut tertiæ personæ, ut diximus quæstione secunda. Sed tamen, quanquam frater non emendetur per secretam correctionem, non subinde desperandum est, quominus emendari possit per testium inductionem: nam adhibitis testibus aut confundetur frater & emendabitur, aut metuens ne capiatur in crimine, cautius uiuet. Et præterea, mitius forte tætabitur de peccato: nam aduersarius noster diabolus debilius tætat quam do plures sunt qui fratrem custodiant. Verum est tamen quod non satis est semel admonere secreto antequam testes adhibeantur: sed secundo aut tertio: ut notatur in uerbis Augustini: Iterum uel alio quoque die: non tamen est necesse expectare tempus longissimum, sed ad arbitrium boni uiri admonitio fieri debet quo ad iam non sit spes emendæ, nisi per inductionem testium.

¶ Quapropter ad primum argumentum contrariæ opinionis respondetur quod quando peccatum est omnino secretum, testes

MEMBRI SECVNDI.

sunt adhibendí, tribus de causis, ut notat. S. Thomas loco cita-
to ar. 8. ad. 3. argumentú. Primo si forte frater dubitat illud quod
facit, esse peccatum, ut potest contingere in contractibus usura-
rum, tunc, ut dicit Hieronymus, adhibendí sunt testes, ut osten-
datur illud esse peccatum. Secundo si fit periculum iterationis
peccati, adhibendí sunt testes qui peccatorem obseruent. Vnde
illud Augustini in contrarium, ne simus exploratores uítæ alie-
næ, intelligitur quando nullam frater dedit causam ut eum ob-
seruemus: alias cum crimen fratris notum est cuiuspiam per cuius
monitionem non emendatur, ille dat causam ut iuste deinceps ob-
seruetur. Quod Augustinus dicit in regula ut modo dicebamus.
Tertio adhibendí sūt testes, ut dicit Chrysostom⁹, ut dū correp-
tor denunciatur prælato crimen, si non potuerit probare crimē, sal-
tem probet se admonuisse illum. Nec illa denunciatio tunc est
uana, ut arguit Durandus. Nam, quanq̄ tunc iudex, ut statim
dicemus, non possit iurídice condemnare, debet tamen reum se-
creto reprehendere, & admonere se uigilaturum esse deinceps
ad capiendum eum in crimine: ut, uel hoc metu, saltem arceatur.

C Ad secundum argumentum Durandi, negatur q̄ qui fraternali-
ter adhibet testes, aut denunciatur, periculum subeat talionis. Nā
huiusmodi denunciator euangelicus non obligatur probare cri-
men. Et in hoc differt ab accusatore, ut notat egregie. S. Tho-
mas. 2. 2. q. 68. ar. 2. ad tertium argumentum: quia denunciator euā-
gelicus non petit poenam denunciati, sicut accusator poenam ac-
cusati. Et ad tertium, quod nos adiecimus, respondetur q̄ nemo
habet ius nocendi alii in bonis temporalibus propter bonum spi-
rituale, quando desse, & ex natura rei, priuatio bonorum tempo-
ralium non est medium ad bonum spirituale. Sicut capere bo-
na proximi non est de se medium, ut proximus non fornicetur:
sed reuelare crimen fratris ad emendationem illius est medium
ex natura rei ordinatum ad illud: & ideo illud est licitum: sicut in-
ter arguendum dicebamus licere capere pecuniam proximi ad
emendum medicinam necessariam ei, non obstante eius auaricia.

C Sed notandum est circa hanc conclusionem q̄ non sunt adhi-
bendí statim duo testes, sed prius unus, deinde alter: ut si forte fra-
ter corrigatur adhibito uno teste, non diffametur apud duos. Et
hoc est, quod dicitur in euangelio: Adhibe unū aut duos testes:
id est,

id est; prius unum, & si non suffecerit, deinde alterum. ¶ Sexta conclusio. Si correptio coram testibus fratrem corrigere non sufficit, denunciandus demum est praelato. In hac conclusione nulla est controuersia: quia expressa est in euangelio. Sed id solum est adnotandum, ut intelligatur conclusio quando aliqua est spes emendationis, nec timeatur maior peruersio fratris. Quod quaestione secunda adnotauimus aduersus Panor. qui capit. Nouit. De iudi. in ea est opinione, ut non sit cessandum a denunciatione, quamuis timeatur potius induratio fratris, quam speretur emendatio. Ait enim nihilominus denunciandum esse, ut caeteri metum habeant: am in euangelio praecipitur ut habeatur tanquam ethnicus qui non audit praelatum: & est sermo de illo qui denunciandus est fraternaliter: & 2. q. 4. cap. Est iniusta. habetur non esse indulgendum facile peccatori, ne facilitas ueniae incentiuum tribuat delinquenti. His tamen non obstantibus dicendum est cum. S. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 6. q. quia fraternae correctionis finis est emendatio fratris, omnia disponenda sunt quo utilius ad finem illum conferant. Ob idque ubicumque omnino perditur spes emendationis, cessandum est a correctione, nisi crimen sit perniciosum rei publicae, ut dictum est. De quo loquitur Ambr. in dicto cap. Est iniusta. uel loquitur de correptione iudiciali quae procedit ad punitionem. Veruntamen, quamuis frater nec secreto, nec coram fratribus admonitus emendetur, non est continuo desperandum quominus emendetur per denunciationem. Primo, quia uerba praelati plus ponderis habent in correptione: unde timor augetur subdito, ut caueat in futurum. Et secundo, quia praelatus oculatius uigilabit super fratrem, & instantius orabit deum pro perdita oue. Et ideo christus in euangelio praesupponit quod nunquam est desperandum quousque frater denunciatur & admoneatur a praelato. ¶ Sed restat nunc tandem uidere quid praelatus facturus sit aduersus subditum denunciatum, an liceat illi poenas iuris infligere. De hoc sit septima conclusio. Praelatus quando subditus fraternaliter denunciatur, non habet ius ple-

Sexta conclusio,

Septima conclusio,

MEMBRI SECUNDI.

ciatum subditum admonere prius secreto, maxime si crimē probari non potest, quando uidelicet solus denunciās, illud scit. Admonere (in q̄) prius leniter si uiderit expedire: deinde minis, admonendo q̄ explorabit deinceps eius uitam. Et si iudicauerit expedire, poterit admonere coram patribus. Adhibere tamen uerba neutiq̄ licet. Immo, quanq̄ crimen possit probari testibus, si subditus promittit se corrigere, non licet ipsum punire. Est tamen differentia, q̄ quando crimen non potest probari, tunc nec prælatus potest subditum iuridice interrogare: quando tamen potest probari: tūc potest & ipsum interrogare tanq̄ pater. Et si subdito constat q̄ prælatus habet testes sufficientes, aut indicia, tenetur confiteri crimen tanq̄ patri: sed nec tunc confessum licet pœnisiuris plectere, si proponit se corrigere. Probatum quia in euangelio non præcipitur q̄ habeatur pro ethnico, nisi quando ecclesiam non audierit: ergo si ecclesiam audierit, nec est excommunicandus, nec subinde alia pœna plectendus. Licetum erit tamen huiusmodi confessum cædi flagello fraternaliter: non ad punitionem præteritā, sed ad terrorem in futurum. Caueant ergo prælati præcipites esse & imprudentes in processu fraternali: nam quando crimina non sunt pernicioſa rei publicæ aut contagiosa, aut emendatio non fuit iudicialis, nō sunt iudicialiter punienda. ¶ Sed quid si frater non emendatur? ¶ In hoc casu est octaua conclusio. Si crimen idoneis testibus probari non potest, nec sit infamia, nec indicia sufficientia ad inquisitionem, tunc prælatus nihil aliud facere potest q̄ orare pro subdito & admonere illū & expectare dū sint indicia ad inquirēdū, aut testes ad conuincendū delictū. Caueat tamē ne per uiam id sacramenti confessionis sacrilegus inuestiget. Si uero crimē idoneis testibus probari potest, tūc, ut reor, distinguēdū est: nā si nulla sperat emenda fratris sed potius maior puerſio timetur, puto cessandū esse, nec pcedendum ad punitionem dū modo peccatū solū noceat peccatori. Ita dicit Cale. 22. q. 33. ar. 8. Et credo id uerū esse si denunciatio est fraterna: nā tūc oīa agenda sunt pp solā emēdationē fratris. Sec⁹ si esset iudicialis. At si sperat emēda fratris, tūc aduersus p̄tinacē procedēdū est uia iuris. Et in hoc articulo desinit uia correptionis fraternæ, & incipit uia iudicialis: secundū illud: Si ecclesiam nō audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

viii con-
clusio.

publicanus.

publican⁹. Quare tunc ius est plato in carcerē retrudere subditū
ptinaeē, & iuridice interrogare sub censuris, & quæstione si op⁹
fuerit tormentorū: & tandem confessum poena iuris damnare.

Inno. cap. Nouit. De iudi. in principio ait q̄ si peccatū est oc-
cultū debet priuatim prosequi mandatum euangelicū: & tandē
in priuato debet peccator haberi pro ethnico & publicano. Vn-
de nonnulli canonista⁹ impulerunt occasionē opinādi q̄ ante cō-
probatum crimen debet quisq̄ peccatorē in occulto habere pro
excommunicato. Nihilomin⁹, quod ad correctionē attinet fra-
ternam compertissimum est, q̄ frater non potest excōmunicari
quoad usq̄ fuerit inobediens ecclesiæ, & probatum fuerit iuridi-
ce crimen. Nec aliquis tenetur euitare proximum quoad usq̄ fue-
rit excōmunicatus. Et utrunq̄ habetur expresse cap. Multi. &
cap. Nemo. 2. q. 1. Possunt tamen generaliter excōmunicari oc-
culti peccatores qui damna dederunt: ut habetur cap. Si sacer-
dos. De officio ord. Et de illis intelligit Inno. q̄ sunt in occulto
habendi tanq̄ ethnici: licet iam modo post concilium constantiē
senō teneamur euitare nisi nominatim excōmunicatos aut ma-
nifestos percussores clericorū.

Sed dubiū egregiū est circa hāc
octauam conclusionem. Vtrum quando iam prælatus procedit
ad punitionem possit denunciāns fungī officio testis. Et uidetur
id non esse licitum; nam contra ius naturæ est ut idem sit accusa-
tor & testis: sunt. n. distinctæ personæ. **R**espondet probabile
esse denunciāntem fraternaliter posse esse testem, cum, finito pa-
cessu fraternali, incipit forus iudicialis. Hoc uideor mihi intelli-
gere in uerbis illis euangelicis: Si te non audierit, adhibe tecum
unum aut duos testes, ut in ore duorum uel triū stet omne uer-
bum: ubi quod dicit: Vt in ore duorum: refertur ad primam
partem: Adhibe tecum unum: & quod addit: Vel trium: refer-
tur: at illud: Vel duos. Vnde uideor mihi recte colligere q̄ denū-
ciās cōnumerat aliis testib⁹: ut uidelicet cū uno faciat duos, &
cū duobus faciat tres. Et hoc habet expresse. cap. In omni. De
testi. scilicet q̄ dicēs ueritatē. 1. denūciās, cū uno facit duos testes
& cū duob⁹ facit tres, & inducit papa euangelica uerba. **E**t
confirmatur ratione. Nam processus fraternalis & iudicialis
sunt diuersi. Quapropter, qui fuit denunciāns fraternaliter non
est a iudiciali testimonio repellendus. Hoc dixerim pbabiliter, ut

*hæc opinio canonista
defendit. dicendo q̄ ill
ordo requirit. ut de
modo forebet. sed
nihilominus si no foreb
modo & exponet
peccato sine isto m.
denunciatio tenebit sed
peccabit qui isto m. fac
ita requirat. modo &
ptinacia*

Dubiū

MEMBRI SECVNDI

ostendā saltē in crimine prauitatis hæreticæ, nihil fieri contra ius si denunciāns recipiatur in testem: quāuis in aliis priuatis delictis non esset forte adeo consulendū: q̄ q̄ etiam tunc sit licitum.

¶ Vnde ad argumentum conceditur q̄ accusator & denunciāns iudicialiter, quia petit pœnam rei, contra ius naturæ admitteretur in testē: & maxime in causa propria. Secus est de denunciante fraternaliter, qui solum ex charitate denunciā: & propter opus charitatis non est arcendus a testimonio.

¶ AD PRIMVM argumentū respondetur q̄ deus qui est scrutator cordium omnia peccata quantuncunq̄ occulta habet tanq̄ publica: & ideo potest illa punire, sicut iudex humanus potest statim punire publica. Et quanq̄ id iuste possit facere, tamē propter suam misericordiam neminem punit nisi præmonitum interius per inspiratiōes. **¶** Et Ioseph forsan admonuerat secreto fratres: quanq̄, ut textus scripturæ insinuat, crimen fratrum erat iam commune & publicum inter eos: nam pluraliter legitur q̄ accusauerit fratres suos. Et postremo non est necesse excusare factum iuuenis qui forsan zelo non secundum scientiam accusauit fratres. **¶** Petrus uero reprehendit Ananiam & Saphirā auctoritate dei, cui⁹ nutu peccatū eorū nouerat: ut dicit. S. Tho. q. citata art. 7. Expediebat enim in primitiua ecclesia sacrilegia quāuis occulta publice punire: saltē ex speciali iussu diuino: ut, uel illa ratione, religionem nenerarentur. Vnde legitur q̄ postq̄ reprehensus Ananias cecidit & expirauit, factus est timor magn⁹ sup omnes qui audierāt. Tamen si (quantū cōiicio) peccatū Ananiæ: ut puta, uenditio agrī, non potuit adeo latitare quin rumor & infamia ueniret ad aures Petri, & illo iure interrogaret Ananiam. **¶** Ad illud Leuī. 5. q̄ qui audierit uocē iurantis falso, reuelet, respondet illud intelligi, seruato ordine correctionis fraternæ. Et idem præsupponit Aug. in dicto cap. Hoc uidet. Et maxime quia p̄cipue intelligitur illud de periurio quod fit in iudicio in p̄ iudiciū tertii: quod reuelandū est illi qui possit prodesse, & nō obesse. **¶** Ad primā confirmationē de usu religiosorū, respōdetur q̄ de leuibus culpīs q̄ nullatenus uergunt in infamiā, usus est p̄ clamare fratres sine præuīa monitiōe. Neq̄ illud est proprie denunciare, sed reducere illas leues culpas in memoriā fratris, de quibus præsumitur ipse se accusaret, si haberet in memoriā. Sed
quando.

quando culpæ sunt graues, has non licet proclamare sine præuía monitiōe. Voco graues, nō solū illas q̄ sūt peccata mortalia, sed q̄ sunt contra famā aut honorē proximi. Quare, si quis intraret domos suspectas, nō esset illico proclamādus sine præuía monitione, ut est exēplū in regula Augustini de oculi petulātia. ¶ Ad secundā confirmationē negatur consequentia. Non. n. necessārio requiritur admonitio in accusatione, sicut in denunciatiōe: quod amplius explicabim⁹ quæstione sequenti. Nā accusatio p̄cedit ad punitionē quanq̄ frater sit emendatus denunciatio uero fraterna cessat si frater sit emendatus per admonitionem. Et ideo, sicut ante denunciatiōem requiritur admonitio, ita ante accusationem requiritur inscriptio, ut supra citatum est ex cap. Qualiter & quando. secūdo. De accusa. ¶ Ad secundū principale late responsū est in quinta conclusiōe. ¶ Ad tertium ex uerbis Augustini, respondetur q̄ quanq̄ ante denūciationem quæ fit prælato tanq̄ iudici, necessārium sit prius adhibere testes quibus reus conuincatur, tamen consiliū est anteq̄ aliquis testis inducatur, crimen reuelare prælato tanq̄ patri. Et ratio est, ut supra nos dixim⁹, quia correctio fieri debet quā minima fieri possit iactura famæ: & cum, si testes non sufficiant, denūciādum est peccatū prælato, cōsiliū est ut ante testes denūcietur prælato tanq̄ patri: ut, si forte frater correctus & emēdat⁹ fuerit a prælato, excusetur diffamari apud testes. Quare, illa litera Augustini quam aliqui legūt duabus negationibus: scilicet: Ne forte possit secretius correctus non innotescere cæteris: forte legēda est unica negatione, ut legit Erasmus: scilicet. Ne forte possit secretius correctus innotescere cæteris. Sed utrolibet modo legatur, sensus est. Si forte possit secretius correctus non innotescere cæteris. Hoc tamen documentum Augustini non est præceptum, sed consiliū. Qui enim existimaret commodius per alium q̄ per prælatum posse corrigi fratrem, iuste reuelabit prius alteri. ¶ Ad ultimum argumentum respondetur q̄ quando prælatus interrogat subditum de occulto crimine, præter ordinē iuris, subditus non tenetur obedire. Nam obedire deo magis oportet, q̄ hominibus Actuum. s. Nec prælatus est iudex occultorum, sed solus deus. Sed de hoc latius in tertio membro. Et hæc de correctione fraterna.

MEMBRIS ECUNDI.

QVAESTIO QUINTA.

ACCUSATIO NON
 nūq̄ sit in p̄cepto. ¶ Ad partē nega
 tiuam arguitur. Accusatio est dela
 tio rei ad uindictam: sed in euange
 lio Matth. 6. p̄cipimur dimittere pec
 cata debitorib⁹ nostris, si nostra nos
 bis uolumus a deo dimitti: & Paulus
 Rom. 12. Nō uos met ipsos defenden
 tes (alias uindicantes) charissimi: sed
 date locum iræ: ergo nemo tenetur
 fratrem accusare. ¶ Secūdo. Si accusatio esset uirtus & p̄ceptū,
 nemo esset qui ab illo exciperetur: sed multi repelluntur ab accu
 satione; ut late patet. z. q. 7. per totā quæstionē: & excōmunicati
 & infames accusare nō possunt: nec subditi maiores suos: ergo ac
 sare nō est in p̄cepto. ¶ Tertio arguitur. Accusator obligat
 crimē probare: alias, poenā subit talionis: sed nemo obligatur su
 bire tantū periculū si uult cedere iuri suo & remittere debitum: er
 go accusatio nūq̄ est in p̄cepto: sed satis est ut sit licita. ¶ Sed
 in contrariū est illud Leui. 5. Si peccauerit anima, & audierit uo
 cem iurantis (scilicet falso) quod ipse uidit aut cōsciū est, nisi in
 dicauerit, portabit iniquitatē. Quod p̄ceptum, quia morale
 est, manet in noua lege, tanq̄ de iure naturæ.

IN PRIMA q̄stione huius mēbrī distinxi⁹ in gene
 re inter denūciationē, accusationē, & inquisitionē,
 & ratiōe finis: & ratiōe uirtutis. Quia denūciatio est
 officiū charitatis ordinatū propter bonū priuatæ
 personæ: reliquæ uero sunt ratione iustitiæ, propter bonū publi
 cū. Iā uero modo operæ p̄retiū est singula in particulari amplius
 explicare. ¶ Quatuor genera denūciationū notāt doctores De
 cretorū ca. Nouit. De iud. & z. q. 1. ca. Si peccauerit: q̄ sunt, euā
 gelica, iudicialis, canonica & regularis. De euāgelica satis dictum
 est quo fine & ordine fiat. Denūciatio iudicialis est duplex. Pu
 blica: qua iudex ex officio per denūciationē suorū officialium
 procedit: uel ad multādā reū poena fiscali, uel alia poena arbī
 traria. Priuata, q̄ est manifestatio criminis qua quis p̄tendit re
 sarciri sibi dānū acceptū, & se in pristinū statū restitui. Et differt
 inter

quatu
or ge
nera de
nuncia
tionis.

Denun
ciatio
iudicia
lis.

ter denūciationē iudicialē & euangelicam: primo, ratione finis. Nam finis euāgelicæ est emēdatio fratris: ut pœniteat: sed finis iudicialis est bonū denūciantis, ut delinquens satisficiat. Et secūdo in ordine. Nā illa procedit ordine euangelico, sine strepitu iudicii: & propterea dicitur euangelica: sed iudicialis procedit in scriptis & forma iudiciali: & propterea dicitur iudicialis: & tenetur denunciāns probare crīmen, licet quandoq; iudicialis procedat nihilominus de plano. i. sine strepitu iudiciali. Differt tamen denunciatio iudicialis ab accusatione: primo quia denūcians nō intendit uindictam publicam & pūitionem denunciati propter bonum publicum, sed solum suum interesse, in quo per iniuriam læsus est. Accusator uero petit uindictam publicam quæ infligitur propter bonum cōmune. Quare iudex denunciātū iudicialiter non potest punire tota pœna legis, sicut tenetur punire accusatū. Et, ut ex nominib; ipsis naturā utriusq; explicem, denunciatio est mera manifestatio crīminis, sine aliqua actione: qua scilicet denunciatur crīmen prælato, ut ipse ex officio faciat quod uisum ei fuerit secundum ius. Sed accusatio est delatio crīminis cum actione qua iudex petitur & compellitur punire reū. Quare denunciator non dicitur actor, sicut accusator. Quo fit ut denunciatio locum habeat ubi actio esse non potest: quod potest contingere tripliciter: aut ratione psonæ, q̄ agere nō potest: aut ratione iudicis, qui nō est direct;: aut ratione crīminis, quod lege permittitur. Exēplum primū. Seruus qui non potest agere in iudicio, potest tamē denūciare iudici asperitatē & seuitiā dñi: ut ipse ex officio cōpellat dñm, aut miti; agere secū, aut uēdere: ut habet Inst. De his q̄ sunt sui uel al. iuris. §. Sed & maior. Eadē tione religiosi quādo agere nō possunt aduersus p̄latos, possunt eos denūciare: ut notāt docto. ca. Insinuāte. Qui cle. uelmo. Exēplū secūdi. Quādo iudex secularis uō seruat iustitiā, potest q̄sq; illū denūciare papæ: ad cui; officiū spectat de quocunq; peccato mortali corripere quēlibet christianū: ut dicit papa. c. Nouit De iudi. ubi rex Frāciæ denūciat; ē papæ de crīmine quod cōmiserat aduers; regē Angliæ. Et ecōuerso iudex ecclīasticus potest denūciari p̄ncipi seculari ad reprimendā ei; uim p̄ iniustū iudiciū. Nā secularis p̄nceps ius habet repellēdi uim a quocunq; illatā. z. q. z. c. Regū. Exēplū tertij. Quia usura lege impune pmittitur, accusari

Denun-
ciatio
canoni-
ca.

accusari non potest usurarius; tamen potest denunciari, ut iudex ex officio admoneat illum ad restitutionem. Et eadem ratione, quando quis decepit alium citra dimidium iusti pretii. In his ergo casibus non est proprie accusatio, sed denunciatio, id est, mera manifestatio criminis, ut iudex ex officio emendet erratum. Accusatio uero fieri non potest, nisi ab illo qui potest agere directe. Quamquam & qui agere potest & coram proprio iudice, potest quandoque mere denunciare sine accusatione. ¶ Tertia est denunciatio canonica: quia a iure canonico inuenta est: & est manifestatio criminis, non ad uindictam publicam, sicut accusatio, nec propter proprium interesse, sicut denunciatio iudicialis, sed qua coerceantur crimina, ne ultra procedant. Sed haec uix profecto potest distinguui a denunciatione fraterna: nisi dicamus quod denunciatio fraterna est illa sola, quae procedit ad solam emendationem fratris, propter bonum suum: sed canonica est illa, qua proceditur ad euitandum damnum publicum, aut privatae personae: ut cum quis denunciat praelatum, aut habentem beneficium, ut priuetur officio aut beneficio: quia est perniciosus plebi. Et secundum Innocentium in dicto. ca. Nouit. quando quis denunciat crimen quod est in perniciem publicam aut praedudicium tertiae personae: non solum ad emendationem illius, sed ut euitetur aut resarciatur damnum: tunc est denunciatio canonica: quam quidem denunciationem non est fraterna: nec est iudicialis, quia non petitur proprium interesse: nec proprie est accusatio, quia non petitur omnino uindicta legis. Sed tamen conuenit haec denunciatio cum fraterna in hoc: quia requirit praeviam admonitionem, ut notat doctores loco citato. ¶ Denunciatio regularis est illa quae fit in religionibus secundum constitutiones & regulas diuersas diuersarum religionum: siue sit iudicialis, pro proprio interesse: siue canonica, pro bono commune. Et ideo dicitur regularis: quia in religionibus non necesse est seruare totum ordinem iuris. ¶ Praeter has notificationes criminum, dicitur proprie exceptio: quando alicui obicitur crimen ne eligatur ad dignitatem: aut quando obicitur accusatori, ut repellatur ab accusatione: ut habetur. c. Sup his. De accus. Haec adnotauerim ne theologi ignorantia prorsus horum nominum laborent. Nam theologi non tractant, nisi de denunciatione fraterna, & accusatione, & inquisitione: sed reliquas denunciationes, propter fraternam generalis nomine appellant: accusationem: cuius ignorantia decipiuntur multi.

Quamquam

Quamvis accusatio si proprie diffiniatur, est delatio rei de crimine ad uindictam, propter bonum publicum: ut colligitur a. S. Thoma. 2. 2. q. 68. Sed doctores utriusque iuris, ut notat Silvester in uerbo: accusatio: dicunt accusationem etiam posse fieri propter bonum priuatum: sicut denunciationem, e conuerso, propter bonum publicum. At uero, si naturam rei inspiciamus: in accusatione per se & primo intenditur uindicta publica per poenam legis, ad terrorem populi: quod est ordinari per se in bonum publicum. Sed in denunciatione per se intenditur, aut proprium interesse, si sit iudicialis: aut cohibitio peccati, uel euitatio damni, si sit canonica, licet de per accidens quandoque sequatur uindicta & punitio publica.

HIS PRAENOTATIS respondetur ad quaestionem sex conclusionibus. Prima. Quicumque tenetur eum accusare cuius crimen est in perniciem publicam, & potest idoneis testibus comprobari. Quae peccata uergant in perniciem publicam superiori quaestione declaratum est. Conclusio est. S. Thomae loco citato & Alex. 3. p. q. 42. membrum. 1. & denique theologorum. 4. d. 39. & canonistarum cap. Nouit. De iud. Probatur conclusio. Vnicuique mandatum est de proximo suo: ut habetur Eccli. 17. & praesertim unicuique lege naturae incumbit cura boni communis: sicut membra corporis naturali instinctu sese obiciunt periculo capitis: ergo quando bonum publicum periclitatur, unusquisque tenetur peruersores accusare. **S**umma ang. in uerbo: accusatio: negat quemque teneri accusare proximum: quia in causa propria nullus cogitur accusare: ut statim dicemus: sed in causa publica satis est denunciare crimen, ut euitetur damnum: nec opus est accusare petendo uindictam. **A**d hoc respondetur dupliciter. Primo, quod S. Thoma. & theologi generali nomine accusationis comprehendunt omnem denunciationem, praeter fraternam. Et ideo quam Summa ang. uocat denunciationem, theologi uocant accusationem: atque a deo, non est contradictio nisi solo nomine. Atqui, ut superiori quaestione dictum est: concedimus quod quacunq; alia uia quis abunde possit prouidere bono communi, non tenetur accusare. Secundo respondetur quod potest esse crimen a deo perniciosum adeoque manifestum aduersus bonum publicum, ut quicumque teneretur, non solum denunciare, sed accusare tanquam actor: non solum

Prima conclusio.

dubio 9.

MEMBRI SECYNDI.

solum ad euítandum damnum, sed ut peccatum puniatur pœna legis propter exemplum. Nam quanq̃ in causis priuatis nullus accusare possit, nisi ille cuius interest: tamen in causa publica quicumq̃ potest accusare: ut patet per Extrauag. Ad reprimendum. ¶ Quod si quis arguat contra hanc conclusionem: ut dicebamus tertio argumento principali: Nullus tenetur graui suo periculo alium accusare: accusator uero, si deficiat in probatione, subest periculũ talionis: & posset nonnunq̃ ex malicia testium sine culpa sua deficere: ergo nullus tenetur cum tanto periculo accusare. ¶ Respondetur q̃ nullus tenetur accusare nisi crimen quod possit probare, ut asserit conclusio. Et qui bona fide accusat non tenetur ad pœnam talionis, licet deficiat in probatione: ut dicit. S. Thomas. 22. quæst. 68. articul. 4. ad. 1. Vnde elicitur documentum, ut qui fraternaliter denunciant, aut ad obuiandum malo cõi, protestentur se nõ accusare sed simpliciter denũciare: ut, si defecerint in p̃batione, nõ subeant periculũ talionis. ¶ Secũda conclusio. Nemo tenetur accusare quẽq̃ de iniuria sibi pprie illata. Quanq̃ id uihilomin⁹ licitũ sit. Prima pars p̃bat primo ex illo Matth. 6. Nisi dimiseritis hominib⁹ peccata eorũ, nec pat̃ uester dimittet uobis delicta uestra. Vbi datur consiliũ remittendi iniurias: tantum abest ut eas aut accusare aut ulcisci cogamur. ¶ Et confirmatur iure imperatorio. C. Ut nemo inuít⁹ agere uel accusare cogatur. l. unica. Tametsi Barthol⁹. l. In eum. ff. De accus. notet textum. l. Si quis homicidii. C. eo. tit. ubi uidetur compellendum esse nonnunq̃ actorem ad accusandum. Et. ff. De his quibus ut indignis leg. auferuntur. adnotatur ut hæres occisi hominis causam homicidii persequatur: alias abeat hæreditate. Sed, quicquid sit de foro exteriori, in quam messem falcem non mittimus, tamen in conscientia nullus tenetur quenq̃ de propria iniuria accusare, nisi perniciosissimũ forsan hominem: ut puta, publicum latronem, propter bonum publicum. In quo casu uidetur loqui lex illa citata a Bartholo: Si quis homicidii. Immo nec constringitur quispiam denunciare iuridice, ad recuperandum damna quæ accepit: nempe, cum illa quisq̃ possit remittere & condonare: nisi forsan quis esset adeo pauper, ut non posset alere & sustentare familiam suam, nisi repetendo bona per iniuriam sibi ablata: nam

tunc.

ii. conclusio

tunc deberet ea repetere.

¶ Secunda pars conclusionis: uidelicet q̄ quicumq; possit accusare reum de iniuria sibi illata, probatur. Nam accusatio & uindictio iniuriarum auctoritate publica, est actus uirtutis iustitiæ: actus uero uirtutis, si debitis ornetur circumstantiis, nunq̄ est prohibitus. Verum est tamen, consilium esse euangelicum non accusare: nam accusatio non debet procedere ex odio: quod tamen quam rarissime abest accusatori. Qui tamen absq; odio petit uindictam legis, nihil aliud exercet, q̄ iustitiam. ¶ At, dubium est qui nam sint illi qui accusare possunt: & primo de clericis, quo iure prohibeantur accusare in causa sanguinis. ¶ De quo fit tertia conclusio. Clerici solo iure humano prohibentur iudicare aut quomodocunq; agere causam sanguinis. Probatur. Nam iure naturæ eadem est clericis conditio cum laicis. Nempe, ut priuata auctoritate neminem occidere possint, possint tamen uia iuris proprias iniurias & repellere & uindicare. Nec in sacra pagina locus est expressus quo prohibeantur clerici iure diuino iniurias publica auctoritate uindicare. Nam illud primæ Timoth. 3. Oportet episcopum sine crimine esse, non uinolentum, non percussorem: non plane pertinet ad hoc ppositum. Primo: quia apostolus non uidetur loqui de clerico percussore auctoritate publica: sed loquitur de percussione quæ fit ex ira auctoritate priuata. Debent enim in hoc clerici excellere laicis. Et ideo coniungit illa duo: non uinolentum, non percussorem: quia ex uinolentia suboritur ira. Secundo, quia quamq̄ Paulus illic prohiberet clericis effusionem sanguinis auctoritate publica, non continuo sequitur illud esse proprie præceptum diuinum. Duplex enim potest distingui præceptum in epistolis apostolorum. Vno modo tanq̄ positum immediate a deo, cuius auctoritate loquitur apostolus: & illud proprie est præceptum iure diuino. Alio modo q̄ sit præceptum uel admonitio ipsius apostoli, sua propria auctoritate loquentis. Quæ duo genera præceptorum distinguit ipse apostolus primæ Corinth. 7. His qui matrimonio iuncti sunt p̄cipio, nū ego, sed dominus, uxorem a uiro non discedere, & uirum uxore nō dimittere: nam cæteris ego dico, nō dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cū nō illo, dimit

Tertia conclusio.

MEMBRI SECVNDI

tat illam. Ecce: uxorem a uiro non descendere: est propriae praec-
ceptum diuinum: sed: uirum fidelem non dimittere uxorem infi-
delem: est praecceptum humanum Pauli. Et illa admonitio Pauli
de honestate episcoporum: sicut multae aliae, sunt huius secundi
generis: quae proinde non proprie sunt de iure diuino sed largo
modo. ¶ Sed secundo arguitur quod sit de iure diuino: saltem quod cle-
rici non sint iudices in causa sanguinis. Nam christus redemptor
noster quanuis potuerit, etiam in quantum homo, accipere qua-
cunq; uoluisset potestatem & iurisdictionem orbis, tamen re ue-
ra non accepit nisi potestatem spiritualem, & eam temporalem
quae erat necessaria ad finem redemptionis: ut puta, potestatem
corrigen- di leges saeculares, si essent contra fidem & bonos mo-
res: & mulctandi reges, si exorbitarent a fide: non tamen assump-
sit potestatem saecularem ad discernendas causas ciuiles & crimi-
nales, ut in De potestate ecclesiastica. latius tractant doctores ra-
tionabilius sentientes. Et hoc est quod dixit: Regnum meum non
est de hoc mundo: ubi non negauit se habere regnum orbis, etiam
in quantum homo: sed negauit habere regnum, quale habent prin-
cipes saeculares: & qualem ipse habuit potestatem, talem reliquit
ecclesiae: ergo iure diuino uidetur prohibitum esse clericis ius di-
cere in causa sanguinis. ¶ Respondetur quod argumentum forte
probat, potestatem ecclesiasticam, quam christus reliquit ecclesiae,
non extendi ad causas sanguinis: nisi forsan ubi necessitas fidei
exigeret ut bello propugnaretur: nam tunc clerici possent pug-
nare: secundum illud Luc. 22. Qui non habet gladium uendat tu-
nicam, & emat gladium. Sed tamen argumentum non satis pro-
bat quod clerici non possint iure diuino uti alia autoritate quam eccle-
siastica: ut puta, quod non possint esse duces aut praetores in causis
sanguinis. Colligitur ergo solo iure humano, canonico interd-
ctum esse clericis exercere causam sanguinis: ut habetur in concilio
toletano. cap. His a quibus. 23. q. 2. & cap. Clericis: & capit. Sen-
tentiam. Ne cle. uel mo. secular. negotiis se immisceant: & eodem
iure imponitur poena irregularitatis clericis percursoribus: ut ha-
betur in cap. Presbyterum. De homicidio uoluntario, & in mul-
tis aliis: nam in sacra pagina nulla talis poena legitur. Vnde. S.
Thomas 22. q. 64. ar. 4. non fundat hanc prohibitionem clerico-
rum in aliquo iure naturae, sed solum duabus congruentiis. Prima
quia

quia sunt electi ad altaris ministerium, in quo representatur passio christi, qui cum percuteretur non repercutiebat. Secunda, quia clericis committitur ministerium nouae legis, in qua non determinatur poena occisionis, uel mutilationis corporalis. Quae quidem conditiones non conueniebant sacerdotibus antiquae legis: atque adeo illis non erat interdictum exercere causas sanguinis, eo modo quo clericis nouae legis. ¶ Ex hac conclusione sequitur quod papa & ecclesia potest dispensare pro causa rationabili cum clericis, ne sint excommunicati aut irregulares propter percussione[m]: atque adeo, omnino dispensare ut quaecumque occisio licita saecularibus uel in bello uel in iudicio posset, etiam licite & sine peccato exerceri a clericis. ¶ Habemus ergo quod clerici accusare non possunt petendo uindictam sanguinis, nec in causa propria, nec in causa publica. Possunt tamen, ut diximus in superiori questione, denunciare crimina, non solum in causa propria, sed quando peccatum est in praerudicium publicum, aut tertiae personae: & etiam si sit periculum effusionis sanguinis & homicidii: modo id faciant protestantes se non petere huiusmodi uindictas, ut citatum est supra cap. Praelatis. De homicidio uoluntario. eodem libro. 6. ¶ Notandum est praeterea quod. 2. q. 7. per totam habetur quod laici non possunt accusare clericos, nec clerici laicos, nisi in certis casibus, nec subditi possunt accusare praelatos, nec haeretici christianos. Et. ff. De accus. cap. Qui accusare. habetur quod infames & publici peccatores accusare non possunt. Quae lex recipitur iure canonico. 2. q. 1. ca. Prohibentur. Sed haec omnia sunt de iure positiuo pertinentia ad forum exterio[m]: & ideo non est theologi illa examinare. Sed satis est hic adnotare circa subditos quod solum prohibentur in iure accusare praelatos ex odio: nam si faciant ex charitate, licite faciunt: ut docet. S. Thom. 22. q. 68. ar. 1. ad. 2. Sed circa infames & excommunicatos iam adnotauimus superius differentiam quod a denunciatione fraterna quae est propter emendationem fratris, nullus repellitur. ¶ Sed dubium est quando crimen est in perniciem publicam, utrum etiam infames possint accusare. Videtur quod sic: nam illud est in praeco[m]to, ut diximus in prima conclusione: & a praeco[m]to nullus propter culpam suam expellitur: alias commodum reportaret ex culpa. ¶ Respondetur quod nullomodo infames sunt admittendi, etiam in illo

casu, ut dicit. S. Thom. loco citato ad primū argumentū: sed tamen in tali casu possunt & debent denunciare crimina iudici (quod ait illic Caietanus) ut ipse faciat quod ex officio debitum sit ei facere. ¶ Sed quantum ad formam accusationis est quarta conclusio. Accusatio debet fieri in scriptis. Hæc habetur in iure canonico. 2. q. 8. cap. Accusatorum. & cap. Qui crimen. Et. ff. De accus. l. Si cui. Quare illud nō est p̄ceptū naturale, sed solū positiuū. Nihilomin⁹ est ratio congrua huius, q̄ sumit ex differentia inter denunciationem & accusationē, maxime fraternam, aut canonicam. Quia in denunciatione nō petitur uindicta: quare, nec denunciator proprie est actor, nec pars aduersa denunciato: sed prælatus & denunciator ambo intendunt emendare fratrem, aut euitare malum publicum. Sed in accusatione, quia accusator petit uindictam, constituitur actor pars aduersa reo: & iudex est medius inter ambas partes. Quare, actor tenetur probare quicquid obiicit reo. Et inde fit, ut, cum iudex non possit omnia tenere in memoria: expediat ut accusatio scripto proferatur, ut si defecerit in probatione, puniatur de calumnia: ut habetur in dicta lege. Si cui. Quod & in denunciatione iudiciali est etiā quandoq; necessarium. Tamen, ut habetur cap. Leuia. ff. De accus. de leuibus peccatis possit fieri accusatio de plano: id est, solo uerbo, sine strepitu iudicii: ut exponit Bartholus in Extrauag. Ad reprimēdū. ¶ Sed dubiū est circa formā accusationis, utrū sicut denunciationē euāgelicā, ita iudicialē accusationē necessariū sit ut secreta admonitio antecedit. Nā. S. Tho. in. 4. d. 19. q. 2. ar. 3. duas recitat opiniones: primā q̄ tenet p̄tē affirmatiuā: alterā q̄ tenet p̄tē negatiuā. Et Siluest. in uerbo Accusatio. §. 3. existimat S. Tho. consentire cum opinione affirmatiua. Sed profecto uerius similius uidetur consentire cū negatiua: ut pote quā recitat secūdo loco. Duran. 4. d. 19. q. 4. dicit q̄ in foro exteriori nō exigitur ut admonitio præcedat, nec hoc petit iudex: sed tamen in foro cōsciētiae tā in accusatione q̄ in denunciatione requiritur admonitio: nam euangelium nihil distinguit inter denunciationem & accusationem. Sed Caiet. 22. q. 33. ar. 7. dicit q̄ quando accusatio solum est licita non tamē in præcepto tunc prærequiritur admonitio: sed quando est in præcepto, non est necessaria. ¶ At uero alia forte ratione melius dissoluetur hoc dubiū. Primum,

QVAESTIO QUINTA. FO. XLVIII.

In foro exteriori nunquam exigitur ab accusatore an prius admonuerit, sed solum ut causam inscribat: iuxta illud: Sicut denunciatione admonitio, ita & accusatione inscriptio precedere debet cap. Qualiter & quando. De accus. Sed & in foro conscientiae statuerim regulam generalem quod quotiescumque quis habet ius accusandi, eodem iure potest sine praevia admonitione statim accusare. Probat. Accusationis finis est vindicta & punitio criminis sine respectu ad emendanda: cum tamen admonitio solum fiat ad emendationem in futurum, colligitur ut qui habet ius accusandi non astringatur admonere: quia potest accusare, quando crimen iam cessauerit. Est nihilominus nonnunquam consilium admonendi ante accusationem. V. g. quando crimen est in perniciem publicam, tunc si certissimus ego sim posse me satis succurrere illi malo per admonitionem meam, debeo admonere ante accusationem: alias si sit periculum in mora, teneor statim sine admonitione accusare aut denunciare. Sed in causa propria, ubi tamen non est praecipuum accusandi (quando Caletanus oppositum insinuet) non est dubium quin possim statim accusare illum qui occidit patrem meum, sine aliqua monitione. Nam quando homicidam poenituerit delicti, possum nihilominus iuste petere poenam capitis. Licet esset forte consilium remittere iniuriam, & admonere illum ut restituat damnum: & tunc cessare ab accusatione. Immo in causa aliena priuata: ut si scirem aliquem esse latronem aut fornicarium in conuentu: essentque legitimi testes: possem forsitan statim accusare sine admonitione, si uellem subire periculum probandi. Licet in hoc casu posset forsitan sustineri opinio Caie. uidelicet quod deberet precedere admonitio: at quoad deo, emendato fratre, non esset procedendum ad accusationem. Sed de iniqua accusatione statuuntur quinta conclusio. Tria sunt accusationis uitia: calumnia: praeuaricatio, & tergiversatio. Conclusio est iuris canonici. 2. q. 3. cap. Si quem poenituerit & iuris civilis. ff. Ad senatuscons. turpi. l. Accusatorum. Calumniari enim est falsa crimina scienter intendere. Praeuaricari uero est uera crimina abscondere. Tergiversari est in uniuersum ab accusatione desistere. Nam, ut S. Thomas. 22. q. 68. ar. 3. sapienter exponit, bifariam accusator peccare potest: aut contra reum, imponendo falsa crimina: & illa est calumnia: aut contra bonum publicum, ne criminofus puniatur: & id dupliciter: aut abscondendo

v. conclusio.

G u uera

uera crimina: quæ est præuaricatio: aut recedendo ab accusatio-
 ne, quæ est tergiuersatio. ¶ Ex hoc sequitur quod quauis calum-
 nia in quocunq; iudicio sit peccatum, tamen præuaricatio & ter-
 giuersatio solum sunt iniuriæ & peccatum ubi quis tenetur accu-
 sare: puta quando crimen est in perniciem publicam: nam tunc
 iniuria fit bono publico: si accusas iuuet accusatû, uel desistat ab
 accusatione: sed in causa propria integrû est cuiusq; desistere ab
 accusatione. ¶ Sequit̃ secundo quod ubi nulla est malicia, nulla est
 calumnia nec iniuria. Vbi enim, quis bona fide quempiam accu-
 sauit de crimine quod putabat esse crimen, nulla est calumnia: tã
 etsi, ratione rei acceptæ, tenetur nonnunq; famã restituere. Et
 in hoc casu bonæ fidei, intelliguntur uerba dicti capituli: scilicet:
 Si quem poenituerit accusare de eo quod probare nũ potuerit,
 si cum accusato innocente cõuenerit, inuicem se absoluant. At
 qui notandum est nõ solum adesse calumniam ubi est accusatio
 de falso crimine, sed præterea, ubi est accusatio de occulto. Nam
 quod crimen probari non potest, pro falso reputatur in iure. At
 præuaricatio contingit duobus modis: aut dissimulando pro-
 prias probationes, aut falsas excusationes admittendo. Vnde præ-
 uaricator dicitur quia deflectit in partem aduersam: quia: uarica-
 re: idem est quod deflectere: & eadem ratione præuaricatio dicit̃
 tur alio nomine collusio: instar ludentium, quando alter sociorũ
 luuat partem aduersam. Et hoc uitium potest cadere in actorẽ,
 aduocatum, procuratorem & scribam. Et paria dicantur de ter-
 giuersatione. Et contingit hoc uitium siue accusator desistat p-
 pter pecuniam, aut propter aliam causam: nisi desisteret ex metu
 cadente in constantem uirum. ¶ At cum quis accusat de
 propria iniuria & punitio non est necessaria ab bonum publicũ,
 tunc integrum ei est, aut desistere, aut persequi accusationem.
 At uero his non obstantibus potest princeps iusta de causa abo-
 lere accusationem: ut si ille qui petitur pœna capitali est dux præ-
 cipuus uel alias ualde necessarius rei publicæ: uel si certo scit falsũ
 esse crimen de quo accusatur. Potest (inq;) tunc, aut in principio
 refutare accusationem, aut postea abolere: siue accusatio sit de in-
 iuria publica, siue de priuata: dummodo alia uia restituantur dã-
 na, & fiat sine scádalo. Sed tamen inferior iudex non habet talẽ
 potestatem. ¶ Sexta & postrema conclusio. Calumniator qui

Sexta
 conclu-
 sio,

in

QVAESTIO QVINTA. FO. XLIX.

In probatione defecerit reus est poenae talionis. Conclusio est utriusque iuris. z. q. 3. cap. Calumniator. & ca. Qui non probauerit: & ff. De abolitio. l. 1. & l. Mulier. & l. Quaesitum. Et sancita est haec lex istar legis ueteris. Exo. 21. Oculum pro oculo, dentem pro dente: & Deut. 19. Cumque diligentissime perscrutantes inuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit. Non tamen subinde sequitur, ut multi subinferunt, legem talionis esse de iure diuino. Na, ut saepissime admonere solemus, tota lex uetus prorsus cessauit in passione christi: secundum illud Hebr. 7. Translato sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat: ubi non distinguitur inter praecpta moralia, aut ceremonialia, aut iudicialia. Quare omnia cessauerunt quantum ad uim quam habebant a lege antiqua. Ob idque argumentum huiusmodi: hoc antiquitus obligabat de iure diuino: ergo nunc obligat de iure diuino: nihil aliud est quam haereticum. Sed est differentia, quod praecpta moralia, quia sunt de iure naturae, aut praecpta sunt iterum in noua lege sicut decalogus, aut iure ipso naturali obligant. Iudicialia uero quae cessauerunt, tamen possunt modo institui iure positiuo in lege noua, ad exemplum ueteris legis. Sed ceremonialia, quia erant figura nouae legis, non possunt iam modo iterato institui, nec ad imitationem illorum. Ad propositum ergo. Quamquam sit ius naturae quod qui proximum falso occusat poena aliqua puniatur, tamen quod talis poenae reus sit qualem intendebat infligere, hoc erat in ueteri lege iudiciale: & ideo iam non est de iure diuino, sed iure positiuo institutum est, ad imitationem illius: ut. S. Tho. dicit in simili de quota decimarum. 22. q. 87. Soluere. n. decimas in stipendia clericorum est de iure naturae, sed tamen talem quotam soluere erat antiquibus iudiciale, & ideo modo est de iure humano posito ad imitationem antiquae legis. ¶ At uero quantum ad legem attinet talionis, illa, ut autor est Aristoteles. 5. Eth. cap. 5. ortum habuit a Pythagoricis, secundum illud Rada matis: Si quae fecit patiatur & ipse, rectum fuerit iudicium. Quod tamen temperat Aristoteles, dicens. Talionem, id est, repassio nem, non iuste fieri secundum aequalitatem. Ut si princeps plebeiū percutiat, non est iustum repercutiatur ipse: & si plebeius percutiat magistratum, non satis est ut ipse simili modo percutiatur: sed debet fieri secundum analogiam, seruata ratione & proportione

MEMBRIS ECVNDI.

psonarū. &c. Vnde, quāuis dicta lex talionis inscripta sit in duodecim tabulis sub titulo De iniuriis, tamē p̄toris clemētia reuocata est: ut refert Geli⁹ li. 20. noc. att. & meminit Iustinian⁹ Insti. De iniu. §. Pœna. Vnde iā fere nō est in usu pœna talionis. Et in regno nostro Castellæ solum decernitur pœna talionis in testē qui falsum testimoniū dixerit in causa capitali: ut iubetur .l. Tauri ultima: & christus redēptor noster Matth. 5. annotauit illam legē talionis tanq̄ acerbā: Dentē pro dente, oculū pro oculo: atq̄ adeo datā aduersus maliciā iudeorū. Tametsi illic nō reuocauit legē talionis, ut aliqui putant: nā solū illic dedit christus consiliū condonandi & remittendi iniurias: quod solum est præceptum quantum ad præparationem animi tempore necessitatis.

¶ AD PRIMVM argumētū responsum est in secūda cōclusionē. Dimittere. n. peccata debitorib⁹ est p̄ceptū, in hoc sensu, q̄ non debemus nos uindicare autoritate priuata, sed tamē non petere uindictā autoritate publica: id solū est consiliū, ut modo dicebamus. **¶** Ad secundū responsū est in tertia cōclusionē: ubi explicuim⁹ qui & quare ratione repellant̄ ab accusatione. **¶** Et ad tertiu⁹ respōsum est in prima & ultima conclusionibus: ubi diximus q̄ qui bona fide accusat: licet deficiat in probatione, non subest pœnam talionis.

QVAESTIO SEXTA.

¶ TRVMINQ VISITIO OCCULTI peccatoris nulla p̄cedente infamia sit iusta. **¶** Ad partē affirmatiuā arguit, Quæcūq̄ scripta sunt ad nostrā doctrinā scripta sunt. Ro. 15. sed Iosue. 7. legimus, inquisitionē diuina autoritate factā de Achā anathemate nulla p̄cedente infamia aut p̄sone aut delicti: nepe qui secreto abscōderat de hostili p̄da palliū coccineū: qui forte missa p̄ tribus inuētus ē & lapidatus. Et Numeri. 5. lex erat ut si spirit⁹ zelotypiæ cōcitasset uirū cōtra uxorē suā cui⁹ adulteriū lateret, nec testib⁹ cōpbari posset, tūc uir uxorē afferret sacerdoti, & celebratis certis ceremoniis, si erat i peccato, putrescebat ei femur: si autē foecundabat cōcepta ple: ergo licita est iure di-

uino

nino nulla pcedente infamia, inquisitio criminis. ¶ Secundo. Dicitur Grego. v. q. 1. c. Quidam maligni, excommunicauit quendam occultum diffamatorum, qui libellum famosum in publicum ediderat: precipiens ut huiusmodi diffamator, quicumque ille esset, proderet se: alias sententiae excommunicationis subiaceret: cum tamen nulla antecessisset infamia personae: ergo licita est iure canonico huiusmodi inquisitio: nulla infamia reclamante. ¶ Et tertio arguit. Praelati ex officio debent & solent generaliter inquirere certis temporibus subditorum statum & mores: quamuis nulla laborent infamia. ¶ Et confirmatur id tandem, quia praelati ut habetur Ezech. 3. & 33. eo dicuntur speculatores, quod debent uigilare super gregem, & suorum mores explorare: ergo sine clamore & infamia obligantur inquirere errata subditorum. ¶ Sed in contrarium extant decreta Innocentii extra De accusationibus. capit. Cum oporteat. & cap. Inquisitionis. & cap. Qualiter & quando el segundo: ubi stricte cauetur ne inquisitio personae, nisi praecesserit infamia & clamorosa insinuatio, ullo modo fiat. Et idem habet. cap. Licet Heh. extra De simonia, & c. De oipotēs. 2. q. 1.

POST CORRECTIONE Meuangelicā & iudicialē accusationē, consequitur tertio, ut de inquisitione dicamus. Et praeter alias differentias, hoc etiam differt inter has tres uias cognitionū, quod correptio & denunciatio euāgelica omnibus in uniuersum incumbit, tam subditis quam praelatis: accusatio uerero solis subditis: sed inquisitio solum praelatis. Vnde inquisitio est inuestigatio, aut criminis, aut peccatoris occulti: quae fit a praelato. Et autores Decretorum in dicto ca. Qualiter & quando, distinguunt (quae sua est consuetudo) plura genera inquisitionis: sed satis est duas adnotare. Alia est enim inquisitio generalis: alia uero specialis. Generalis est, qua praelati ex debito officii, uisitantes puincia aut conuentum, disquirunt uitam suorum & mores, an seruentur leges & institutiones. Et dicitur generalis, quia nec nominat personam, nec crimen de quo inquiritur: sed in genere, utrum sit qui crimen aliquod admiserit. Inquisitio uero specialis est, qua in particulari & nominatim inquiritur certa persona aut de certo crimine: ut utrum Petrus sit in aliquo delicto: uel, quisnam perpetravit hoc homicidium: uel, utrum Petrus hoc homicidium fecit. ¶ At qui specialis inquisitio fieri potest,

MEMBRI SECUNDI.

Prima conclusio,

Dubium primum,

aut ad poenam: ut cum inquiritur aduersus quempiam ad priuam dum officio uel beneficio: aut ad infligendum aliam poenam positam. Aut fieri potest non ad poenam, sed ad euitandum errorem aut damnum aliquod: ut cum inquiruntur merita personae, ne assumatur indignus ad dignitatem: aut, cum inquiritur sit ne aliquod impedimentum contrahendi matrimonii. Atque adeo, inquisitio specialis qua intenditur poena, ortum habet semper ab aliqua denunciatione canonica, quae fit, uel a priuata persona, uel a publico officiali: nempe a fiscali, aut a syndico. ¶ His praehabitis respondetur ad quaestionem quatuor conclusionibus. Prima. Inquisitio specialis qua intenditur poena delinquentis fieri nequit, nisi infamia & clamorosa insinuatione praecedenti. Conclusio receptissima est omnibus tam theologis quam iuris utriusque peritis: sane quia expresse habetur in decretis omnibus citatis in contrarium quaestionis. Explicatur conclusio. Quamuis quispiam denunciaret praelato crimen subditi, & sint duo aut plures testes iurati consci criminis, praelatus (nisi tamen actor accusauerit) nec punire potest poena publica, nec procedere ad inquisitionem, nisi infamia praecesserit, aut clamorosa insinuatione. Verba sunt expressa dicti capituli Inquisitionis. Et intelligitur quod non potest eum punire, nisi post fraternalem admonitionem rebellis extiterit: nam tunc, quia non audit ecclesiam, puniri potest: ut diximus quaest. 4. ¶ Et probat papa conclusionem in cap. Qualiter & quando testimoniis diuinis utriusque testamenti. Primo ex illo Luc. 16. ubi habetur quod postquam uillicus diffamatus est apud dominum de iniqua uillicatione, tunc dominus uocauit eum, & interrogauit, quid est hoc quod audio de te: redde rationem uillicationis tuae. Et secundo ex illo Gen. 18. Clamor Sodomorum & Gomorreorum multiplicatus est: descendam & uidebo utrum clamorem, qui uenit ad me, opere compleuerint. Ex quibus locis colligitur quod nisi praecedente infamia aut clamorosa insinuatione, non est ius praecedendi uia inquisitionis. Quod potest confirmari ex illo Gen. 4. de Chain. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. ¶ Sed insinuatur sese circa hanc conclusionem dubium nonnulla. Primum quo iure nitas haec conclusio. Apparet. n. repugnare iuri & ratione naturali. Nam, propter argumenta ante quaestionem obiecta arguitur sic. Officiu & cura praetorū est non dissimulare peccata quae norunt: de qua negligētia reprehenditur

hendit Helí sacerdos. 1. Re. 2. quod refert Innocē. ca. Licet Helí. De simonia: sed duo aut tres testes satis sunt ad cōuincēdū & puniendū reū: quia ut est Deut. 17. & Matth. 18. in ore duorū uel triū stat omne uerbū: ergo quomodo cūq; iudex cognoscat crimen p duos aut tres testes: licet nulla præcesserit infamia: potest & debet reū punire. ¶ Respondet, fundamentum huius cōclusionis hoc esse, q; neminē iudex punire potest, nisi ad petitionē partis: puta, accusatoris, uel uicē gerentis accusatoris. Et ratio est, ut egregie docet. S. Tho. 22. q. 63. ar. 3. q; iudex (inquit Arist. 5. Ethic.) est interpres & custos iustitiæ: ad quē confugiunt qui iniuriā patiuntur, tanq; ad iustitiā quādā animatam: iustitiā uero, quia est æqualitas, non est nisi inter duos: quapropter, iudex non constituit iustitiā, nisi inter duos, quorū alter sit actor, alter uero reus: inter quos iudex sit ut mediū in neutrá partē inclinās. Vnde & gentibus lumine naturali lex erat, neminē sine accusatore punire: quā Festus ille cōmemorat Actu. 25. Nō. n. est (inquit) cōsuetudo romanis damnare aliquē hominē, priusq; is qui accusatur præsentem habeat accusatores: locumq; defendendū accipiat ad abluenda crimina, quæ ei obiciuntur. Et Ambrosius sup illud. 1. Cor. 5. de incestuoso. Iudicis (inquit) non est, sine accusatore dānare quenq;: quia & domínus Iudā, cū fur esset, sciebat: sed quia nō est accusat⁹, minime abiecit. At qui, deus ipse, cui omnia patet, non castigat sine accusante, saltē conscientia peccatoris: secūdū illud. Rom. 2. Testimoniū illis reddente conscientia ipsorū, & inter se inuicem cogitationibus accusantib⁹, aut etiā defendentibus: in die cū iudicabit deus occulta hominū. Quinimmo, in finali iudicio stabunt quodāmodo accusatores publici, ut innuit Matth. 12. Viri ninuītæ surgēt i iudicio cū generatiōe ista, & cōdēnabūt eā. Est ergo lex celebratissima, ut, cessāte accusatore, nullus subeat pœnā legis. Vnde Felix papa. Si legitim⁹ (inquit) nō fuerit accusator, nō fatigē accusat⁹. extra De Accus. ca. 1. Et. l. Rescripto. ff. De mune. & hono. Si quis accusatorem non habet ab honoribus phiberi nō debet: quēadmodū non debet is cuius accusator destiterit. Quā legē insinuauit redēptor noster Ioan. 8. Nemo te cōdēnauit mulier! Nec ego te condēno. Satis enim pacatus & trāquillus est status publicus, si publica & notoria peccata nō dissimulent, & petentibus uindictā, resarciantur iniuriæ.

Quare,

MEMBRI SECUNDI

Quare, iudices nō debēt, tanq̄ hostes, occulta peccata p̄ter ius in publicū traducere: sed, ut patres, ex charitate corripere, aut dissimulatione p̄terire. Quocirca, quādo quis sine actione & accusatione denūciat crimē (quā tūc merus denūciator non est accusator, nec est pars aduersa) nō potest iudex denūciatū punire: sed solū, ut supra dixim⁹, fraternaliter admonere, ut caueat in futurum: alias idē esset accusator & iudex: quod iura strictissime cohibēt. 4. q. 4. c. 2. & cap. Multi. 2. q. 1. ¶ At uero p̄ter propriū accusatorē, sunt multa quæ præ se ferūt uicē accusatoris. Primo, quando crimen est in perniciem publicam sola denunciatio ualet pro accusatione. Nam in tali casu quilibet habet ius accusandi, ut diximus quæst. proxima. Sed in criminibus priuatis, quando sunt notoria, tunc euidentia ipsa facti ualet pro accusatore: ut habetur cap. Euidentia. extra. De accus. At uero in occultis, quando proceditur per denunciationē fraternam, tunc ante rebellionem, quia nulla est accusatio, non potest esse punitio: quando uero denūciatus non audit ecclesiam, rebellio est pro accusatore. Quādo uero proceditur uia inquisitionis, infamia aut indicia fungunt officio accusatoris: ut habet in dicto cap. Qualiter & quādo. Ecce fundamentū & rationem cōclusionis: quia iudex sine infamia, uia inquisitionis neminē dānare potest. Et de hoc reprehendit Heli, q̄ filios nō correxisset, cū essent publice diffamati: quod eius uerbis constat lococitato. Quare facitis res huiusce modi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo: non. n. est bona fama, quā ego audio. ¶ Nec solū id uerū est, q̄ nemo uia inquisitionis sine infamia condēnari potest, sed & hoc p̄terea, q̄ quāq̄ sit infamia, & inquisitus cōuincatur, nō debet dānari tota pœna legis, ac si esset accusat⁹. Quod expresse habetur in dicto cap. Inquisitionis. ubi legitur q̄ si crimē de quo quis inquiritur sit tale quod impediatur ordinis executionem aut retentionē beneficii: ut homicidium, aut simonia: tunc priuādus est & condēnādus reus, ac si procederetur uia accusationis: Alioqui, secundū p̄sonæ (inquit) merita & qualitatem excessus, pœnā poterit iudicis discretio moderari. Sed adhuc citra hæc crimina poterit uia inquisitionis cōuictus priuari officio p̄laturæ: ut habet in dicto. c. Qualiter & quādo. & facilius si sit tēporale & regulare in religionibus. ¶ Sed orit̄ dubiū alterū ex solutione huius prioris: uidelicet,

Dubiū
secun
dum.

cer,

cet an cōclusio posita sit de iure naturali aut diuino: adeo ut ec-
 clesia nō possit in illa dispensare. Videť. n. esse de iure naturæ: nā
 iustitia suapte natura est æqualitas inter duos: inter quos iudex
 debet æqualitatē constituere: ergo contra naturā iustitiæ est, ut
 iudex sine actore cōdēnaret reū: & p consequens q̄ sine infamia
 procederet ad inquisitionē. Et secūdo uidetur conclusio de iure
 diuino: postq̄ papa corroboret illā testimoniis diuinis. ¶ Res-
 pōdetur primo conclusionē esse de iure humano: ut patet in ca-
 pitulis citatis. Secundo conclusio est ualde conformis iuri & ra-
 tionī naturali. Sed tertio dicimus illā nō esse proprie de iure diui-
 no positio: quia nullū est tale p̄ceptū in sacra scriptura, ut nemo
 sine infamia uia inquisitionis dāmnetur. Et illa testimonia cita-
 ta solū explicant factū diuinū conformiter ad rationē naturalē.
 Et quarto dicimus q̄ nō est de iure naturæ: saltē nō est de genere
 illorū, q̄ sunt immutabilia: qualia sunt p̄cepta Decalogi: quæ
 dicit. S. Tho. nullaten⁹ esse dispēfabilia. Ex quibus colligimus q̄
 papa in ecclesia, & princeps in foro suo pro magna & rationabi-
 li causa possent dispēfari in tali lege. V. g. Si essent frequētissimi
 criminosi & scelerosi homines a quibus respublica grauiter per-
 turbaretur, posset fieri lex, ut quotiescunq̄ fuerint duo aut tres
 testes infligeret p̄cna legis: uel quādo crimē esset grauissimū, ut
 statim cōclusionē tertia euidentius fiet: nā illa ratio, scilicet q̄ iu-
 dex debet cōstituere iustitiā inter duos, explicat id quod plurimū
 fieri debet: sed rationabilis causa potest facere ut testimoniū duo-
 rū uel triū ualeat p̄ accusatore: sicut euidentia facti. Nihilominus
 nemini p̄latorū aut iudicū licet agere cōtra tenorē cōclusionis,
 nisi in casib⁹ exp̄sse exceptis a lege: de quib⁹ statim uidebim⁹. Nā
 solus papa uel princeps posset mutare hanc legem. ¶ Tertium du-
 bium est, q̄ nā infamia sufficiat ad p̄cedēdū uia inquisitionis: utrum
 sit destinat⁹ certus numer⁹ testiu⁹ q̄ sufficiat facere infamiā: nam
 sunt nōnulli canonistæ q̄ in dicto cap. Inquisitionis. censeant de-
 nariū numerū esse necessariū ad faciēdā infamiā. ¶ Ad hoc nihil-
 lomin⁹ respondet q̄, quāq̄ fama, si accipiat p̄ bona fama secūdū
 ius, sit illæ s̄ dignitatis stat⁹, morib⁹ & legib⁹ cōprobat⁹. ff. De
 uar. & extraor. cogni. l. Cognitionū: tñ quātū attinet ad p̄positū
 ut nutat Bartho. ff. De q̄stioni. l. De minore. §. Tormenta. fama ē
 cōis opinio uoce māifestata ex suspiciōe pueniēs: q̄, si sit de malo,
 dicitur

Dubi
tertius.

MEMBRI SECUNDI.

dicitur infamia. Vnde, ad rationem infamiae, quod tum ad qualitatem testium, exigitur quod sit opinio bonorum. Vnde in capitulo. Qualiter & quando. habetur quod infamia non debet procedere a maleuolis & maledicis: sed a prouidis & honestis: non semel tantum, sed saepe. Sed quantum ad numerum testium nihil in iure definitum est: nam in cap. Inquisitionis. solum habetur quod propter dicta paucorum non debet quis reputari infamatus: nisi opinio eius apud bonos & graues laesa existat. Quare, iudicium sufficientis infamiae sumendum est ad arbitrium boni uiri, quando iam opinio dicitur esse communis. Sed putant aliqui quod numerus denarius sicut sufficit facere populum, ita sufficit facere opinionem communem. Nihilominus illa non est regula certa: sed regula est (ut dicit glossa in dicto cap. Inquisitionis) quod rumor sit sparsus per maiorem partem uicinia: aut per maiorem partem collegii, aut uersitatis in qua quis commoratur, ut notat Bartho. loco citato Hostiensis distinguit inter clamorosam insinuationem & infamiam: quod clamorosa insinuatio fit inter paucos, & infamia inter multos. Sed existimo nullam esse differentiam, sed utranque esse inter multos, ut censuit illic Innocentius. Nec requiritur ad infamiam quod sint testes omnes oculati: sed satis est quod audierint a fide dignis: uel habuerint indicia & coniecturas sufficientes. Infamia tamen ex auditu licet sufficit ad inquirendum, non tamen ad condemnandum. Sed quando non inueniuntur legitimi testes, tunc infamatus tenetur se copurgare ut habetur in dicto cap. Inquisitionis. Atqui, maior infamia requiritur in maioribus criminibus, quam in minoribus. Et, ut habetur in dicto cap. Qualiter & quando. multo maior infamia requiritur ad inquirendum aduersus praelatos & magistratus, quam aduersus personas priuatas. Nam praelati positi sunt quasi signum ad sagittam: & frequenter odium multorum incurrunt. Immo habetur illic quod aduersus praelatos non est inquirendum, nisi quando infamia est tanta, ut sine scandalo tolerari non possint. Sed est praeterea adnotandum quod ubi sunt manifesta indicia, non est necessaria alia infamia: nam indicia aequipollent infamiae. Vnde. S. Thomas. 22. quaestione. 69. articulo secundo. tria ponit sub disiunctione, sufficientia ad interrogandum iuridice reum aut testem: scilicet, infamiam, aut indicia, aut semiprobatorem. Et semiprobatorem est unus testis omni exceptione maior.

¶ Quod

¶ Quod si quis arguat contra tertium membrum. In cap. Inquisitionis, ut dictum est, cauetur, ut, quanquam sint duo aut plures testes iurati non condemnentur aut inquiratur reus, nisi adfit infamia: ergo semiprobatio sola non sufficit. Respondetur quod semiprobatio sufficit ad interrogandum reum uel testem, quando proceditur uia accusationis. Quando enim quis accusat & adducit unum testem, tunc, licet ille non sufficiat ad condemnandum reum, sufficit tamen ad interrogandum alios testes, & reum ipsum. Et idem est ubi denunciatio habet uim accusationis: ut in crimine haeresis, & aliis quae sunt in in perniciem publicam. Sed ubi proceditur per nudam denunciationem & inquisitionem, non sufficit semiprobatio: nisi adsint uel infamia, uel indicia manifesta. ¶ Sed ad maiorem euidentiam conclusionis mouetur dubium quartum. An quando crimen est notorium, sed persona quae crimen admisit est secreta, ius habeant iudices inquirendi malefactorem. V.g. Inuentum est cadaver occisi hominis iacens in uia, an liceat inrerrogare uicinos quisnam hominem occiderit. ¶ Et ad partem affirmatiuam arguitur primo autoritate. S. Thom. qui (ut refert praeter alios Caie. 22. q. 6. ar. 2.) dum esset bachalarus Parisius, & in conuentu accidisset flagitium quoddam, consultus liceret ne inquirere occultum malefactorem, respondit licitum esse, & expedire. ¶ Et confirmatur. Quia, ut supra diximus, euidentia patratu sceleris locut habet accusatoris: sed quando factum est notorium iam est euidentia patratu sceleris: ergo tunc sine alia infamia potest procedi uia inquisitionis: quemadmodum si procederetur uia accusationis. ¶ Et secundo arguitur ex consuetudine: nam ubicumque crimen est notorium solent iudices procedere ad inquisitionem malefactoris. Et uidetur rationabilis consuetudo: alias censerentur dissimulare iudicia, & correctiones criminum: unde populus scandalum acciperet, si iudices in tali casu non sollicitate disquirerent delinquentes. ¶ Nihilominus respondeatur quod hoc quod apud aliquos est dubium, certe nullam habet obscuritatem, si semel intelligatur statuta conclusio. Nam canones illi citati: scilicet, quod sine infamia non procedatur uia inquisitionis, hoc manifeste praetendunt, quod quamuis crimen sit notorium, si peccator sit adeo occultus, ut nulla sint indicia, nec infamia personae, non procedatur ad inquisitionem eiusmodi occultu peccatoris.

Dubi-
quar-
tum.

MEMBRI SECVNDI

toris. Verba sunt in dicto cap. Cum oporteat. Nisi super prædictis famam ipsius (scilicet personæ) læsam esse noueritis, uos ad inquisitionem non subito procedatis. Et in capit. Inquisitionis, habetur nullum esse pro crimine super quo aliqua nō laborat infamia puniendū. Et in dicto. c. Qualiter & qñ. Si sup excessib⁹ suis quisq̄ fuerit ifamat⁹, tūc pcedēdū est ad inquisitionē. Et testimonia ipsa diuina testant̄ requiri infamiā psonæ ad inquisitionē: scilicet: Glamor sodomorum multiplicatus est: & in euāgelio de uillico: Quid est hoc quod audio de te! Est ergo in iure definita conclusio, q̄ quanq̄ crimen sit notorium, nisi sit infamia personæ, non procedatur ad inquisitionem. Vnde dimanat aliud ius, ut statim uidebimus, uidelicet q̄ confessus crimen non interrogetur de socio: quia quanq̄ iam tunc crimē est notum, tamen socius est occultus. ¶ Et secundo probatur ratione. Canones illi & iura, q̄ sine infamia non procedatur ad inquisitionem, fundantur in illo euangelii Matth. 7. Nolite iudicare: ubi secundum Augustinum cohibemur iudicare temere de occultis peccatis: sed quanq̄ crimen est notorium, si non sit infamia, aut indicia personæ, tunc temere quis iudicaret quis nā fecerit: ergo hoc non licet inquirere. ¶ Ad hoc respondēt nonnulli non esse licitum interrogare in particulari, utrum Petrus occiderit: nam talis interrogatio non potest fieri sine suspicione: & iniuriam irrogat qui sine coniecturis male suspicatur de proximo. Sed dicunt q̄ licitum est tunc in genere: & interrogare sub iuramento quisnam perpetravit hoc crimē. Sed certe hæc distinctio nō satisfacit. Nā si qui interrogatur in genere tenetur respondere in particulari, eadem fere iniuria est interrogare an Petrus fecerit, & interrogare quis fecerit. ¶ Et tertio arguitur particulariter contra hanc solutionem. Si, dum crimen est notorium, licet in genere inquirere malefactorem, sequeretur q̄ si inter alios forte interrogaretur ipse malefactor teneretur confiteri proprium crimen: nam certe si illa interrogatio esset iuridica, sicut testes tunc tenerentur respondere quis fecerit, ita & reus ipse: sed consequens nullus concederet: uidelicet q̄ aliquis teneretur confiteri crimē proprium, de quo non est infamatus, nec sunt manifesta indicia. Habetur ergo sensus conclusionis, q̄ quanuis crimen sit notorium, non licet inquirere peccatorem sine infamia: exceptis ta-

men

men nonnullis casibus: ut in crimine læsæ maiestatis, & aliis quos adnotauimus in tertia conclusione. Adiecerim tamen huic responsioni quod quando crimen est notorium, & patrator occultus, forte liceret in genere inquirere: non quidem quis patrauerit, sed inquirere aliqua indicia. V. g. possent tunc interrogari testes an sciant qua hora occisus est homo, quibus armis: si forsan ex illis testimoniis sumantur indicia sufficientia occisoris: & tunc habitis indiciis, poterit descendere ad inquisitionem personæ. Hoc dixerim sub dubio. Alii iudicent, sit ne uerum nec ne. ¶ Unde, ad autoritatem. S. Thomæ in contrarium respondetur quod si uerum est tunc iuuenem ita sensisse, tamen (ut fertur) non fuit tunc eius sententia probata magistris, Quare in summa sententiam mutauit. z. z. quæst. 6.º. arti. secundo. ¶ Ad confirmationem respondetur quod tunc euidentia patrati sceleris ualet pro accusatore quando non solum crimen sed patrator criminis notorius est. Et ille est sensus uerborum Augustini in capit. Euidencia. De accusationibus. ¶ Ad consuetudinem, quæ uidetur in contrarium inoleuisse, dicemus in fine tertiæ conclusionis. ¶ Quintum dubium est utrum e conuerso quando persona diffamata est & conuicta de uno crimine possit iure interrogari de aliis criminibus occultis. Est enim opinio Petri de Pal. affirmatiua in. 4. dist. 19. quæst. 4. Et fundamentum eius est: quia ratio (inquit) qua non licet iudicare de occultis, non est propterea quod crimina sit occultum, sed propterea quod persona sit occulta: ergo, quando iam persona est diffamata de uno crimine, licitum est de aliis interrogare. Et peccator interrogatus de occultis criminibus tenetur confiteri ueritatem. Immo addit quod non solum de se, sed de sociis: quando sunt alii diffamati de eodem crimine, tenetur respondere, si interrogetur de aliis criminibus sociorum. ¶ Caietanus loco citato oppositam sententiam tenet: cui censeo omnino subscribendum esse. Nam expresse in canonibus citatis De accus. Habetur quod non solum requiritur infamia personæ ad inquisitionem, sed quod non potest fieri inquisitio, nisi de illo crimine, de quo quis est infamatus. Legitur enim in cap. Cum oporteat. Discretionem uestram mandamus quod nisi super prædictis famam ipsius læsam esse noueritis, uos ad inquisitionem illorum non subito procedatis. Et in cap. Inquisitionis. legitur. Respondemus, nullum esse pro crimine super quo aliqua non laborat infamia puniendum.

Et

v. Dub

MEMBRI SECVNDI.

Et. S. Thom. 22. q. 70. ar. 1. dicit q̄ si exigatur ab aliquo testimo-
 nium de occultis peccatis, de quibus infamia non præcessit, non
 tenetur ad testificandum. Requiritur ergo infamia personæ &
 de delicto, ut iuste fiat inquisitio. ¶ Et hoc confirmatur ratione
 Nam, quanq̄ quis sit diffamatus de adulterio, potest habere bo-
 nam famam in materia furti: & ideo iniuria fieret illi si interroga-
 retur de furto: alias sequeretur q̄ quicumq̄ infamatus de uno cri-
 mine licite interrogaretur de quibuscunq̄ criminibus mundi:
 quod tamen nullus concedet. At uero duobus modis licet con-
 uictum de uno crimine interrogare de alio. Primo, quando unū
 est sufficiens indicium aut infamia alterius: ut si quis infamatus es-
 set & conuictus de adulterio, & de consuetudine cum muliere,
 & postea inuenitur necatus maritus adulteræ in camera eius, iu-
 re posset tunc adulter interrogari de homicidio. Et si quis esset
 conuictus de homicidio, & cadauer inueniretur expoliatū, pos-
 set interrogari de expolio. Et secundo quando non potest cog-
 nosci perfecte unum crimen sine cognitione alterius tanq̄ cir-
 cunstantiæ prioris: ut cum quis conuictus est de consuetudine
 cum puella, iure interrogari potest, an ipsam deflorauerit: & cō-
 uictus de furto ecclesiastico iure potest interrogari an fregerit
 fores ecclesiæ: quia istæ sunt nouæ circumstantiæ. ¶ Sex-
 tum & postremum dubium est utrum iure conuictus de crimine
 iure possit interrogari de sociis occultis, qui nulla laborant in-
 famia: nam consuetudo fere est ubiq̄ omnes malefactores inter-
 rogare de sociis. ¶ Dubium hoc satis definitum est utroq̄ iure
 ad partem negatiuam: puta iure canonico cap. Cum monasteri-
 um. De confessis: & cap. Veniens. De testibus. & .15. q. 3. cap. Ne-
 mini. & iure ciuili. C. De accus. cap. finali: in quibus expresse caue-
 tur ne confessi super aliorum conscientijs interrogentur: crimine
 læsæ maiestatis excepto. Quæ quidem iura confirmant illud
 quod dictum est in decisione quarti dubij: uidelicet, q̄ quanq̄
 crimen sit notorium, non sic iustum occultos criminosos inqui-
 rere. Et eadem ratione deciditur utrunq̄ dubium. Nā certe quā-
 uis Petrus conuictus fuerit de crimine, nullum ius est ipsum in-
 terrogare de sociis occultis. Immo fit illis iniuria: & est contra ca-
 nones citatos in titulo De accus. illos inquire re, nisi præcedente
 infamia. Immo est contra legem euangelicam qua prohibemur
 de

Dubi-
 um ulti-
 mum,

de occultis temere iudicare. Et eadem est sententia Caietani in quinta responsione quæ est de hoc dubio ad fratrem Cherubinum de Florentia. ¶ Sed nunquid sunt aliqui casus in quibus ius sit inquirere occultum aliquem peccatorem absque infamia aut clamorosa insinuatione antecedenti? ¶ De hoc fit secunda conclusio. *Secunda conclusio.* Inquisitio generalis iure fieri potest absque prævia infamia, aut actore aliquo, aut denunciatore. Probatur quia illa non fit ad petitionem partis, sed ex mero officio iudicis. Tenetur. n. tam prælati ecclesiastici, quam sæculares magistratus statim temporibus uisitare prouinciam, diocesim, aut cõuentum, ad explorandos subditorum mores: ut iubetur prouidenter iure canonico cap. 1. De off. ord. & cap. Cum olim. De accus. & cap. Romana. De cens. libro. 6. & iure cæsareo. l. Congruit. ff. De officio præsidis. ¶ At, *Dubium* dubium suboritur hic. Quia uidetur hæc conclusio repugnare priori. Enimvero, si prælatus neminem punire potest uia inquisitionis, nec specialiter aduersus quempiam inquirere sine infamia reclamante, quid nam potest inquisitio generalis? ¶ Respondetur quod quamuis prælatus in inquisitione generali specialiter inquirere non potest aduersus personam singularem sine accusatore aut infamia, nihilominus utilissima est id genus inquisitio. Debet enim primum omnium prælat⁹ generaliter indicere, ut quicumque, seruato ordine iuris, denunciaret quicquid nouerit correctione dignum, tacendo illa quæ sunt occulta: ut habetur cap. Qualiter & quando, el primero. De accus. Et tunc subditi animaduertant an crimina quæ nouerint sint prorsus emendata, ita ut nullum supersit amplius periculum. Et hæc nullatenus tenentur denunciare, nisi adsit accusator, aut nisi præcedente infamia interrogentur ut testes. Si uero crimen non est prorsus emendatum, tunc denunciandum est eo ordine qui expositus est quaestione quarta: ut uidelicet si sit in perniciem publicam, aut in præiudicium tertii, aut si sit periculum in mora statim canonice denunciatur: si autem sit priuatum, tunc prævia admonitione secreta fraternaliter denunciatur: si sit spes emendæ: nam alias nõ est necessaria denunciatio. ¶ Itaque (ut uno uerbo dicamus) prælatus in inquisitione generali solum potest compellere subditos ad denunciandum crimina, in illis casibus, & eo ordine, quo ipsi tenerentur extra uisitationem: preterquam extra uisita-

H tionem.

MEMBRI SECVNDI.

iii. con-
clusio

tionem possent forsan differre tempus denunciandi, sed in uisitatione tenentur statim denunciare ad iussum praelati. ¶ Tertia conclusio. Inquisitio etiã specialis potest fieri absq; infamia & clamorosa insinuatione præcedente, & absq; iudiciis delinquentis, in quibusdã casibus qui excipiuntur a prima cõclusionem, quos uideri est apud Bartho. ff. Ad. l. Jul. De Adul. l. z. post glossam. §. Si publico. & super Extrauag. Ad reprimẽdũ. & per doctores canonicas in dictis capitulis Inquisitionis: & Qualiter & quando: qui tamen casus digni sunt ut examinentur. ¶ Primus est quando in inquisitione non intendit cõdẽnatio aut pœna inquisiti, sed euitatio erroris aut damni: ut cum inquiruntur merita personæ anteq; assumatur ad dignitatem. Nã illam tenetur facere praelatus ex debito officii, ne eligatur aut confirmetur indignus: ut habetur cap. Cum in multis. & cap. Cum dilectus. extra De elec. Aut cum inquiritur impedimentũ matrimonii: ne scilicet aliqui contrahant in gradu prohibito: cap. si. De cland. despons. ¶ Secundus casus est quando quis publice confessus est crimen propriũ extra ordinẽ iuris. Nã propria confessio abunde suppetit pro infamia. Hic tamẽ casus intelligẽdus est sano modo: ut puta cum quis in publico corã multis crimẽ propriũ confitetur. Nã ppter ea q; quis secreto corã uno aut duob; immo etiã corã praelato, lapsu linguæ aut alio modo, spõte diceret secõmississe aliquod crimẽ: aut si praelatus aperiret literas subditi, in quib; subditus ipse assereret aliquod crimẽ admisisse, nõ esset certe ius inquirendi iudicialiter, sed solũ fraternaliter corrigendi: nisi forsan crimen aduersus bonũ publicũ uergeret. ¶ Tertiu casum excipiunt, quãdo iudex pcedit ex mero officio, aut ad denũciationẽ publici officialis. Sed tamẽ ego nõ uideo quod ampli; priuilegiũ habet denũciatio publici officialis, q; denũciatio priuatæ psonæ, saltẽ quãtũ ad hoc. Nec Bartholus dicit aliud, q; q; potest fieri inquisitio ad denũciationẽ publici officialis: quod probat p. l. Eaquidẽ. C. De accus. ubi solũ habet q; ea q; per officiu publicum denũciatur, citra solẽnitatẽ accusatiõis cognoscantur: ubi sermo est, ut dicit glossa, de criminib; notoriis. Colligam; ergo q; quãdo denũciatio publici officialis est de crimine pnicioso reipublicæ, aut de crimine notorio, tunc, quia denũciatio, ut supra diximus, ualet pro accusatione, potest sine infamia fieri inquisitio. Sed tamẽ si crimen est

est priuatū, nec est in præiudiciū tertii, illud non incumbit officiali denunciare; & quanquā denunciaret, non potest fieri inquisitio absque infamia uel iudiciis: quemadmodum si denunciatio fieret ab alia persona priuata. ¶ Quartus casus excipitur propter incidentem cognitionem: ut si iudex inquirendo unum crimen detegit aliud, tunc potest inquirere de illo. Hoc tamen cum grano salis intelligatur, ut adnotauimus in quinto dubio circa primam conclusionem. Si enim quis inquiritur de concubinato, de quo laborat infamia: & incidenter cognouerit iudex concubinam esse monialem aut consanguineam, tunc potest inquirere de illa circumstantia: quia aggrauat concubinatum. Et eodem modo, ubicunque peccata habent talē cōnexionē, quod unum est iudiciū alterius, aut unū nō potest perfecte cognosci sine alio. Si tamē crimina sunt omnino disparata, tunc incidens cognitio occulti criminis non dat ius inquirendi. Vt si ille qui inquiritur de concubinato inueniatur occultus homicida, non potest de homicidio fieri inquisitio absque infamia aut iudiciis. ¶ Quintus casus est quem ponit Bartholus in tertia sua regula: uidelicet, quando iudex aut praelatus in inquisitione generali comperit aliquem deliquisse, potest tūc ad specialem inquisitionem descendere. Sed tamē nec ipse explicat hoc licere absque infamia, uel iudiciis; nec ego ita credo. Immo quauis in inquisitione generali comperiat delinquens quispiā, & delictū probari possit, & non sit in perniciē publicā, nec in præiudiciū tertii, non potest de illo fieri inquisitio specialis, nec potest puniri, nisi solū fraternaliter. Posset tamen, si ille flagitiosus esset praelatus, priuari officio regulari, propter periculū regiminis. Et certe si tunc fieret inquisitio sine infamia, esset cōtra ca. Inquisitionis. & Qualiter & quādo. ¶ Sextus casus est propter atrocitatem criminis: ut patet in primis in crimine læsæ maiestatis: de quo specialiter habetur in Extrauag. Ad reprimendum. ut de plano: quod est citra solennitatem iuris, procedatur ad inquirendum qui tale crimen commisit. Quare, absque infamia & manifestis iudiciis, si quis occulte occidisset, aut percussisset principem, posset inquiri quicumque esset suspectus de tali crimine. Et additur hac ratione a iurisconsultis, quādo facinus esset admissū aduersus episcopū aut aliā psonā huius ordinis, aut quomodocūque esset crimē atrocissimū. Quod forsā est uerū,

MEMBRI SECVNDI.

Nam ut supra diximus, non est adeo de iure naturæ requisita infamia & indicia ad inquisitionem, quominus possit in hoc dispensari ob rationabilem causam. ¶ Et postremo dicunt inquisitionem specialem fieri posse absq; infamia & indiiciis, quando crimen commissum esset in iudicio aut in conspectu iudicis. Et afferunt exempla de calumniatore, de falso teste, de iniquo tutore. Et credo hoc uerum esse, non propter atrocitatem criminis, ut illi putant, sed propterea quia huiusmodi crimina sunt in præiudicium tertii. Nam conclusio prima, uidelicet q; absq; infamia non potest fieri inquisitio, intelligitur de criminibus priuatis, q; non sunt in præiudicium tertii. Crimina enim publica, aut quæ sunt in præiudicium tertii, quomodocunq; cognoscantur, inquirenda sunt & coercenda: si sunt in fieri, & damnum pendet in futurum. Vnde si iudex comperit q; reus accusatus est per calumniam, sine alia infamia potest inquirere contra calumniatorem & punire: ut habetur. C. De calum. l. 1. Et idem, si comperiat falsum testem: ut iubetur. l. Nullū. C. De testibus: aut si comperiat quempiam falsam scripturam finxisse: ut. l. penultima. C. De probationibus: aut si comperiat tutorem infideliter gerere rem pupilli. l. Tutorem. De his quibus ut indig. Et idem in uniuersum obseruandum est in criminibus quæ sunt in præiudicium tertii. ¶ Per hæc facile soluitur ultimum dubium huius quæstionis, utrum conuictus de proprio crimine iure possit interrogari de sociis occultis qui nulla laborant infamia: nã consuetudo fere est ubiq; quoscunq; malefactores interrogare de sociis. ¶ Ad dubiū respondetur quarta & postrema conclusione. Nullus conuictus de proprio crimine debet interrogari de occultis sociis, quorū nulla est infamia, aut indicia manifesta. Conclusio hæc in primis correlarie sequitur ex prima conclusione quatenus exposita est in quarto dubio: ubi diximus q; quamuis crimē sit notorium nō est ius inquirendi specialiter aduersus quenq;, nisi sit de illo infamia aut indicia. Vnde colligitur q; quamuis crimen sit notoriū per confessionem huius malefactoris, nullum est ius inquirendi alios occultos socios. ¶ Secundo conclusio expresse determinata est utroq; iure: puta iure canonico, ca. Cum monasteriū. De confess. & cap. Veniens. extra De testibus. & l. 9. q. 3. cap. Nemini: & iure ciuili. C. De accus. cap. fin. & ff. De quæstio. l. Repeti: in quibus

iiii. con
clusio,

quibus locis expresse cauetur ne confessi super aliorum conscientis interrogentur, crimine læsæ maiestatis excepto. Et inter theologos eadem est sententia Caietani in opusculis resp. 5. quæ est de hoc dubio ad fratrem Cherubinum de Florentia. ¶ Sed excipiuntur ab hac conclusione aliqui casus: quos notat Bartholus super dictam. l. Repeti. Est primum omnium in consuetudine interrogare omnes latrones & fures de sociis. Et fundant iure consulti hanc consuetudinem in. l. Prouinciarum. C. De feriis. Illic tamen non habetur expresse quod latrones interrogentur de sociis: sed quod eorum occulta consilia per tormenta conquirantur. Et est sermo specialis de quodam genere latronum Hispanorum. Sed. l. Diuus Adrianus. ff. De custodia reorum. habetur quod latrones interrogentur de sociis. Et idem colligitur ex. l. 4. ff. Ad. l. Iuliam peculatus. §. Mandatis. Item, falsarii monetæ, puta, qui monetam adulterant aut falsam cudunt, interrogari debent de sociis: quod iubetur. C. De falsa moneta. l. 1. Vnde Bartholus in dicta. l. Repeti. fingit hanc distinctionem. Quando sunt delicta quæ non committuntur principaliter in odium alterius: sed propter commodum committentium: qualia (inquit) sunt latrocinium & adulteratio monetæ, tunc conuicti interrogandi sunt de sociis: quando uero sunt crimina quæ committuntur in odium alterius: ut est homicidium, tunc conuictus non debet interrogari de socio. Et ratio est (ut ait) quod quando flagitium commissum est in odium & iniuriam aliorum, tunc illi ad quos crimen spectat, poterunt accusare socios: & ideo non est necessaria inquisitio illorum: sed quando crimina non committuntur in iniuriam alterius, tunc, quia non est qui accuset, conuenit alios socios interrogare de aliis. Sed certe hæc ratio non uidetur satisfacere. Primo, quia fallit (ut ipse fatetur illic) nam aliquando occisores interrogandi sunt de illo qui præcepit homicidium: ut constat. l. Prius. ff. Ad senatusconsultum Syllanianum. Et secundo quia licet crimen non sit iniuriam alterius priuatæ personæ, dum tamen sit in perniciem publicam: ut latrocinium, & adulteratio monetæ, quicumque habet ius denunciandi & accusandi, ut supra dictum est. Et ideo propter defectum accusatoris non esset necessarium inquirere de sociis. Alia ergo uia ratiocinandum est hic. Nam conclusio hæc quarta fundamentum habet in prima. Enim uero

MEMBRI SECVNDI.

quía non licet occultos malefactores ab scq; infamia & indiciis inquirere, fit ut non liceat conuictum de manifesto crimine interrogare de occultis sociis. Quocirca, idem casus qui excipiuntur a prima: excipiuntur ab hac conclusione. Primo excipitur casus quando crimen est in perniciem publicam, sicut est hæresis, & proditio: tunc enim, ut supra diximus, quía simplex denuntiatio ualet pro accusatione, absq; alia infamia uel indiciis possunt inquiri occulti peccatores: atq; adeo, socii interrogari de sociis. Idem patet in crimine læsæ maiestatis: ut patet. l. Quisquis. in fine. C. Ad legem Iulliam maiestatis. & expresse in extrauag. Ad reprimendum. Idem liceret propter grauem atrocitatem criminis, ut dicebamus circa tertiam conclusionem. Et quía adulteratio monetae & latrocinium sunt peccata in rem publicam, propterea licet conuictos interrogare de sociis & de fautoribus, & receptoribus &c. At uero, latrocinium non designat quodcunq; furtum priuatum: nam latrones soli dicuntur qui obsident uias, & qui ex animo conspirauerunt depredari quoscunq; possent: & ideo quicumq; capiatur, iure interrogatur de sociis, ad obuiandum malo publico: atq; adeo, hi soli sunt qui non gaudent priuilegio ecclesiarum: ut habetur De immu. eccle. capit. Inter alia. Immo, quamuis non interrogaretur, admonendus esset a confessore ut proderet socios: & ille tenetur prodere: saltem dum malum adhuc pendet in futurum: secus, si iam socii essent profus emendati: nam nullus tenetur criminosos emendatos sua sponte prodere, nisi iuridice compulsus. Immo uero quamuis periculum non immineat reipublicæ, sed priuatæ personæ, posset conuictus interrogari de sociis: ut si multi conspirauerunt occidere Petrum, & unus capitur, iure interrogatur an sint alii animati ad tale homicidium: nam q; non liceat occultos peccatores inquirere absq; infamia, semper intelligitur de crimine iam præterito, quod inquiritur punitionis gratia: secus si inquiratur ad euitandum futurum dñum. ¶ Citra hos casus non licet a conuicto inquirere socios, nisi sint indicia, aut infamia illorum. Et ita intelligenda est dicta lex Prius. ff. Ad senatusconsultum Syllanianum. ubi habetur q; postq; inuentus est occisor, inquiratur quo mandante homicidium fecerit: uidelicet si fuerint indicia aliud id mandasse, ut dicit glossa.

¶ AD PRIMVM Argumentum principale respondetur, ut supra diximus, q̄ deo sunt manifesta occultissima peccata, sicut hominī illa quæ sunt notoria: ob idq̄, sicut potest illa statim punire, potuit, pro rationabili causa, dispensare in lege: ut uidelicet, occulta peccata absq̄ infamia præcedente inquirerentur: quia hæc lex nō est omnino indispensabilis, ut supra diximus. Et ita dispensauit ut fortibus disquireretur Achan anathema: qui occulte peccauerat: primo quia populus ille duræ ceruicis terroribus arcendus erat a flagitiis: atq̄ adeo expediebat ut, saltem in re grauissima, qualis erat illa diuina prohibitio, ne de execratīs spoliis gentium quicq̄ caperent, etiam occulta crimina reuelarentur, quādo deus ipse in genere insinuasset crimen: sicut legitur illic: Surge cur iaces? Peccauit Israel, & præuaricatus est pactum meum. **¶** Pariratione respondetur ad legem de adultera Num. 5. Deus enim, tum ad cohibendam libidinem mulierum, tum etiam ad uitanda homicidia quæ propter zelotypiam possent multa accidere, indulsit maritis sacrificium illud zelotypiæ ad disquirendum adulteram. Et forte (quantum conicio) non licebat facere illam disquisitionem, nisi esset infamia adulteri, aut indicia manifesta. At uero iam modo non est licitum per huiusmodi sortes ueritatem inquirere, sed solū per testes humana fide: quia sortes illæ erant iudicialia, & ideo iam cessarunt. Unde Stephanus, 5. cap. Consulisti. z. q. 4. prohibet uulgares illas quas uocant probationes: Nam ferri (inquit) candentis, uel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri a quolibet sacri non censent canones. In ueteri enim lege fortibus illis & sacrificiis (quia a deo instituta erant) diuinum expectabatur iudicium: sed iam modo iudiciis superstitiosis non expectaretur nisi iudicium demonis: & esset tentare deum: ut docet sanctus Thomas, 22. q. 95. ar. 8. **¶** Secundum argumentum principale quod factū est ex cap. Quidam maligni. certe est difficile & multos male torquet in hac materia: nam Gregorius illic uidetur excommunicare occultū peccatorem, nisi se prodiderit: qui tamē nulla laborabat infamia. Quod uidetur repugnare doctrinæ huius quæstionis, & illi autoritati Chrysostomi super epistolā ad Hebræos: quæ citatur capit. Quis aliquando. De pœnitē. d. 1. ubi ait occulto peccatori. Nō tibi dico ut te prodas, sed reuela

MEMBRI SECUNDI.

ante deum uiam tuam. Immo profecto illud uidetur pugnare cum iure naturali. ¶ Glossa illius capituli multis modis respondet: primo quod forsan præcesserat admonitio secreta ante illam excommunicationem. Sed hoc non satisfacit. Nam, illa admonitio non potuit esse nisi in generali, cum peccator esset omnino occultus: & ideo ille admonitus, cum nulla esset infamia nec indicia non tenebatur se prodere. Secundo paulo inferius respondet glossator quod cum crimen esset publicum, licet persona esset occulta, potuit, propter atrocitatem criminis, excommunicari ille, nisi se proderet. Et hæc solutio rationabilior est, sed non est sufficiens. Primo quia non erat tanta atrocitas criminis diffamare priuatum hominem, ut propter illud esset inquirendus occultus peccator, sicut in crimine læsæ maiestatis. Et secundo quanquam liceret inquirere alia uia, tamen statim excommunicare occultum peccatorem nisi se proderet, erat nimis rigidum. ¶ Dominus Caietanus. 22. q. 6. art. 2. respondens ad illud capitulum, dicit tria, licet alio ordine. Primum, quod sicut potest ferri excommunicatio pro crimine antequam fiat: ut pro percussione clericorum. &c. ita post factum potest excommunicari quicumque fecerit. Secundo dicit quod papa potuit absolute, & sine aliqua conditione excommunicare illum peccatorem occultum propter præteritum crimen: sed nihilominus ex sua benignitate apposuit conditionem: nisi se reuelaret. Itaque excommunicatio (inquit Caietanus) non fertur illic super illam conditionalem: nisi se reuelauerit: ita ut excommunicetur propter inobedientiam futuram si non se reuelauerit, sed excommunicatur propter peccatum præteritum: quia infamauit proximum. Tertio addit quod papa non potuit præcipere absolute ut se reuelaret: nec ille tenebatur obedire: quia hoc (inquit) excedit formam humani iudicii. Et addit quod doctores oppositum sentientes sunt nimis timidi. ¶ Nihilominus (bona uenia dixerim doctoris grauissimi) aliter, ni fallor, censendum est de illo capite. Primum enim fundamentum Caietani est falsum: uidelicet, quod sicut potest ferri excommunicatio pro crimine futuro, ita potest ferri pro crimine præterito. Nam, ut receptissimum est apud omnes, nullus potest excommunicari nisi propter inobedientiam: iuxta illud Matth. 18. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus. Vnde colligitur probatissimus canon,

ut

ut nullus excommunicetur absq; praeuia monitione: ut habetur cap. Sacro. & cap. Per tuas extra. De sentē. excommunicationis. Quando uero ius prohibet peccatum futurum, prohibitio ipsa ualet pro admonitione & ideo iure tunc apponitur excomunicatio: sed propter crimē praeiteritum, quia nulla praecessit admonitio, non potest quis excommunicari, cum nulla illic fuerit inobedientia. Quare Gregorius non excommunicauit illum occultū diffamatorē propter crimen praeiteritum, nec potuit: sed excomunicare eum potuit nisi se proderet. ¶ Et argumēta in contrarium facile soluntur ex his q̄ dixim⁹ in decisione quaestionis. Diximus enim q̄ peccatum cuius nō praecessit infamia uel indicia, non potest inquiri, si omnino sit praeiteritum, punitionis gratia. Quando tamen adhuc pēdet in futurum, certe potest inquiri, ut euitetur peccatum & damnum. Et quia ille qui occulte posuerat libellū diffamatorium, tenebatur restituere famam diffamato: & id facere non poterat, nisi aut pbaret quod dixerat, aut in publico se retractaret, iuste papa p̄cipere potuit ut exiret in publicū sub poena excommunicationis: quod nimirū ipse iniustus tenebatur facere. ¶ Et confirmatur solutio ex capitulo. Si sacerdos. De off. ord. ubi habetur q̄ si qui damnum dedit sit occult⁹: & qui damnum accepit petat iustitiam, debet delinquens excomunicari in genere, sed non nominatim. Sed est notandum q̄ quanq̄ potuit Gregorius praecipere illi occulto peccatori ut in publicum exiret sub poena excommunicationis, mitius tamen egit cum illo. Non. n. p̄cepit ut exiret, sed, nisi exiret in publicū, abstineret a sacramento eucharistiae: quod profecto ipse tenebatur facere: nam erat in peccato, postq̄ tenebatur restituere famam: atq; a deo tenebatur abstinere ab eucharistia. Itaq; excomunicatio in hoc fertur illic: si receperit eucharistiam, anteq̄ restituat famam. Quare, ille textus nullatenus militat aduersus nostram primam conclusionem. ¶ Ex quo sequitur q̄ si ille occultus peccator qui libellum infamatorium in publico posuerat, potuisset restituere famam non se manifestando, aut, per tertiam personam secreto potuisset aliter satisfacere diffamato, non tenebatur exire in publicum, nec abstinere a sacramento eucharistiae: quia praecipuum eo tēdebat ut ille restitueret. ¶ Iuxta formam horum capitulorum: scilicet, Quidam maligni.

MEMBRIS ECUNDI.

nis. q. 1. & Si sacerdos. De officio ord. solēt officiales excommu-
nicare in genere eos qui occulte iniuriā irrogarunt, aut dederūt
damnū: puta, eos qui occulte furtūfecerunt, aut fuste, aut gla-
dio percusserunt. Et nescio profecto an plus nimio extendant
iam modo hanc potestatem. Nam, quamuis id iure liceat, de-
beret tamen fieri in primis quando damna, aut iniuriæ grauissi-
sima sunt: ut puta, pro bonis ecclesie. Et deinde deberet ad-
moneri in literis excommunicatoriis q̄ excommunicatio solum
fertur ut restitutio fiat damni & iniuriæ: alias multi decipiun-
tur, putantes q̄ tenentur manifestare huiusmodi malefactor-
es, ut puniantur: cum tamen solum teneantur malefactores
restituere, & scientes admonere illos ut restituant. Quod si no-
luerint, tunc debent manifestare illis qui possint prodesse & nō
obesse: ut habetur in capitulo. Hoc uidetur. 22. quæst. 5. nam
inquirere punitionis gratia non possunt, nisi illos qui laborant
infamia aut indiciis. ¶ Ad tertium principale responsum est
in conclusione: secunda: uidelicet, excommunicationem gene-
ralem fieri posse absq̄ aliqua infamia præcedente. ¶ Et tan-
dem ad postremam confirmationem respondetur q̄ quamuis
prælati debent uigilare, nec sub dissimulatione præterire erra-
ta subditorum, tamen uias habent iure perscriptas cognoscen-
di crimina, quas nefas est trāsilire. Quare, licet peccata cog-
nouerint, si non sint aduersus bonum publicum, nec sit accu-
sator, nec infamia, nec indicia, eatenus ius habent, ut solum
fraternaliter corripiant,

QVAESTIO SEPTIMA.

TRVM QVICVN q̄ iure
interrogatur de secreto, iure te-
neatur ueritatem fateri. ¶ Ad par-
tem negatiuam arguitur primo. Ser-
uare secretum, ut supra diximus,
est officium fidei: & reuelare est ui-
tium infidelitatis: secundum prouer-
bium assumptum: Qui ambulat
fraudulenter reuelat arcana, qui au-
tem

tem fidelis est cælat amici commissum : sed uirtus , nulli repugnat uirtuti : ergo uirtus obedientiæ nulla ratione compellit secreta reuelare. ¶ Et confirmatur. Virtus religionis (cuius actus est iuramentum seruare) maior est q̄ uirtus obedientiæ : sed sæpe usu uenit ut quis sub iuramento promittat fidem secreti : ergo , tunc saltem , nullomodo licebit illud reuelare.

¶ Secundo arguitur. Iugum domini suaue est , & præcepta eius leuia : ut redemptor ipse noster testatur Matthei. xi. sed sunt casus plurimi in quibus grauissimum esset hominem obligare ad reuelandum secretum : ut si ab aliquo exigeretur testimonium de crimine capitali aduersus patrem suum , aut aduersus filium aut uxorem : & maxime si reus ipse interrogaretur aduersus proprium caput : ergo tunc apparet neminem iure constringi secretum pro palare : unde Chrysostomus super epistolam ad Hebræos (quæ glossa citatur De poeniten. distinct. i. capit. Quis aliquando) Non tibi (inquit) dico , ut te prodas : sed reuela ante deum uiam tuam : ubi innuit neminem teneri reuelare crimen suum , nisi in sacramento confessionis . Et confirmatur . Nemini licet sese occidere : & per consequens , nec tenetur quis actiue concurrere ad sui homicidium : sed qui confitetur iudici crimen suum , sine cuius confessione iure reus occidi nequit , uidetur agere aduersus se ipsum : ergo in tali casu nemo tenetur ueritatem confiteri . ¶ Tertio arguitur . Si non reuelare crimen occultum esset peccatum quando quis iure interrogatur , eo esset q̄ omne mendacium est peccatum : sed potest quis citra mendacium ueritatem cælare : quia , ut exponit Augustinus in quæstion. super Genesin , Abraam dicens de uxore : Soror mea est : uoluit ueritatem cælarî , non mendacium dici : ergo non reuelare crimen fieri potest absq̄ peccato. ¶ Et confirmatur . Si cælare secretum in iudicio esset peccatum , sequeretur id semper esse mortale : quia uersatur in re graui : sed consequens est falsum : ergo & antecedens . Probatur Minor . Quia sæpe mendacium illud in iudicio non est perniciosum , nec contra charitatem : sed solum officiosum : ut quoties quis negat crimen , ut seruet se aut amicum a periculo mortis . Et præterea secundum iura licet reo in causa sanguinis corrumpere accusatorē aut colludere cū illo ,

MEMBRI SECUNDI.

illo, ut scilicet tergiuerfetur, aut abscondat ueritatem: ergo, a fortiori, si quis neget crimē proprium, non peccabit mortaliter.

C Sed in cōtrarium est, quia confessio criminis in iudicio sēpissime est necessaria ad bonum publicum: ergo id est in præcepto. Quod præsertim confirmatur ex illo Iosue. 7. ubi Iosue inquirēs confessionem Acham ait. Filii mi da gloriam domino deo Israel & confitere, atq; indica mihi: quid feceris ne abscondas.

I N H A C postrema quæstione huius secundi membri operæpretium est in summa colligere casus uniuersos in quibus quisq; aut tenetur, aut ius habet, secreta reuelare. Hoc enim potest contingere, aut in iudicio, aut extra iudicium. Extra iudicium, ut diximus membro primo. quæst. tertia, primo tenetur quis de iustitia proprium crimen reuelare, quando per iniuriam abstulit famam alterius: ut si quis falsum dixit testimonium aduersus proximum, tenetur se retractare. Itē ex charitate tenetur quis crimē alienum reuelare, quando est in præiudicium proximi: ut si non possum auertere a perpetrando homicidio illum qui animatus est occidere: aut non possum latroni persuadere ut restituat magnum furtum, teneor ex charitate, si possum sine detrimento meo, reuelare illi qui iniuriā patitur, aut illi qui potest prodesse, & non obesse; & a fortiori, si peccatum uergit in malum publicum. Et præterea ius & arbitrium habet quicumq; reuelandi propriū secretum amico, ad capiendum consilium uel solatium. Et propter amicitiam, ut diximus, si amicus falso diffamaretur de crimine quod ego commisi, liceret mihi forte me prodere, ut amicum purgarem infamia: atq; adeo aliis forte modis id licet, ut supra insinuauimus. **C** Sed in iudicio quatuor sunt personæ quæ tenentur crimina occulta quandoq; reuelare: scilicet, actor, iudex, testis, & reus. Et de actore satis dictum est quem admodum quis teneatur: aut ordine correctionis fraternæ: aut per uia excusationis: aut iudicialis, aut canonice deuunciationis, crimina denunciare. Iudici uero & prælato absq; accusatore, aut infamia, aut iudiciis, nullatenus licet crimina manifestare: ut supra determinauimus ex cap. Si tantum episcopus. 6. quæstione. 2. & capit. Si sacerdos De offi. ordin. & ex aliis similibus. Postq; uero iudex legitime cognouerit crimen, debet

bet reum in publico condemnare: nisi forsan denunciatus fuerit uia correctionis fraternæ, & sit emēdari paratus. ¶ Superest ergo ut dicamus de teste, & reo. De quibus respondetur ad quæstionem quatuor conclusionibus. Prima est generalis. Quicumque legitime & secundū iura interrogatur, tenetur quā scit ueritatē palam cōfiteri: siue testis is fuerit, siue reus. Cōclusio est. S. Tho. 22. q̄tum ad reum. q. 69. ar. 1. & q̄tum ad testem. q. 76. ar. 1. & facile probatur. Nam inter partes iustitiæ potissima est obediētia: quippe quæ pertinet ad iustitiā legalem: obedientia uero est, parere maioribus quoties quid iuste præcipiunt: ergo eodem iure quo prælatus interrogat ueritatem, subditus astringitur illā confiteri. ¶ Et confir. Bellum non potest esse iustum ex utraq; parte: ita ut & quis iuste alterum petat, & se iuste alter defendat: nisi forsan, ex ignorantia, aut alter falso putaret ius habere petēdi, aut alter se defendēdi, ubi ius nō habent: ergo si subdito constat iudicem uia & lege interrogare, respondere tenetur ueritatē. ¶ Et secundo principaliter id probatur ex fine. Bonum publicū pacifice conseruari non posset, nisi crimina punirent: id tamē fieri negret, nisi iudex & testium testimonio & cōfessionere i causam cognosceret: ergo tam testis q̄ reus tenetur, si modo legitime interrogatur, ueritatem confiteri. ¶ Et postremo id maxime confirmatur de reo, ubi maior apparet difficultas. Lex est sanctissima, ut nemo criminali sententiā ante q̄ sit confessus condēnetur, nisi aut notorietate facti, aut testimoniis luce clarioribus possit conuinci: quod si p legitima testimonia nō confessus condēnetur, tamen non est ei denegāda appellatio nec infligenda pœna, quoad usq; crimen confiteatur, ut cauetur. l. Obseruare. C. Quorum appel. nō recip. Sed illa lex pernicioosa esset, nec posset seruari, si reus legitime interrogatus eadem lege non cōstringeretur ueritatem confiteri: ergo quicumq; legitime interrogatur, iure tenetur ueritatem respondere. ¶ Secunda conclusio. Tam negare q̄ cælare ueritatē in iudicio ex genere suo est peccatum mortale, licet fiat sine iuramento. Probatur, quia, ut dicit. S. Tho. 22. q. 69. art. 1. in sol. ad. 3. illud peccatum est contra iustitiā, & in re magni momenti: & per consequens est cōtra charitatem: quia negans ueritatem in iudicio, siue reus sit, siue testis sæpe iniuriam facit actori (ut puta quādo proceditur p uiam accusationis)

Prima
conclusio,

Secunda
conclusio.

enlationis) qui, cum iuste petat uindictam, iniuste diffamatur de
 calumnia, per negationem accusati: & semper facit iniuriam bo
 no communi, atq; adeo iudici, qui ius habet inquirendi uerita
 tem: immo iniuriam facit deo, cuius est iudicium: nã omnis po
 testas a domino deo est, & qui potestati resistit, ordinationi dei re
 sistit Rom. 12. ¶ Et secundo probatur conclusio. Negantes ue
 ritatem in iudicio, quandoq; tormentis austerissimis iuste petun
 tur: quod nunq; liceret, nisi mortale esset & graue ueritatem cæ
 lare. Grauius tamen est negare q̄ cælare: quia cælare non dicit
 mendacium, sed solam omissionem respondendi quod quis tene
 tur. Et multo grauius esset, si negatio ueritatis fieret cum iura
 mēto: accumulatur enim tūc circūstātia peccati contra uirtutē
 religionis. ¶ At uero, quia dictum est mendacium in iudicio ef
 se mortale ex genere, dubium est an ratiōe leuitatis materiæ pos
 sit esse in indiuiduo ueniale. ¶ Dominus Caietanus. 22. q. 69.
 art. 1. dicit q̄ omne mendacium, q̄ sit in materia leuissima, nem
 pe quod extra iudicium esset ueniale, in iudicio tamen est mor
 tale: siue sit in foro sacramentalis confessionis, siue in foro exte
 riori. V. g. Si quis in secreto confessionis interrogatus an dixerit
 uerbum ociosum falso id neget, peccat mortaliter. Et idem cen
 set si iudex in iudicio exteriori interroget de quocunq; leui. Ra
 tio Caietani est, quia tanta est obligatio dicendæ ueritatis in iu
 dicio, ut quamuis materia sit de se leuissima, tamen in iudicio effi
 ciatur grauis. Itaq; concludit Caietanus q̄ quemadmodum per
 iurium non solum ex genere, sed in quacunq; materia q̄ tuncun
 q; leuissima, est semper mortale, ita mendacium in iudicio, licet
 sit sine iuramento. ¶ Sed re uera (ut bona uenia dixerim) & ra
 tio Caietani leuissima est, & opinio eius nullam habet probabili
 tatem. Immo credo q̄ mendacium in iudicio potest esse ueniale
 propter leuitatem materiæ, si fiat sine iuramento. Et primo Cai
 etanus est contra sanctum Thomam: qui, quamuis in illa solu
 tione ad tertium absolute dicat q̄ mendacium in iudicio est pec
 catum contra charitatem, tamen inferius. q. 70. art. 4. exponit se
 dicens q̄ est mortale ex genere: ubi subinde insinuat q̄ in indiui
 duo potest esse ueniale. ¶ Et arguitur ratiōe contra Caieta
 num. In materia fidei & charitatis & religionis potest continge
 re ueniale peccatum ex leuitate materiæ: ergo pari ratiōe, iniu
 ria

ria in iudicio & in sacramento potest esse uenialis. Probatu-
 recedens. Nam furari obolum in ecclesia est solum peccatum ue-
 niale: & leuissime percutere clericum. Immo, in materia fidei pos-
 set esse tam leuissimum uerbum, ut esset uenialis haeresis: ergo co-
 taminatio iudicii & sacramenti per mendacium, si leuissimum sit,
 esset uenialis. ¶ Et secundo arguitur. Peccatum ex genere mor-
 tale dupliciter fit ueniale: aut ex defectu plenae deliberationis:
 aut ex leuitate materiae: sed potest esse peccatum ueniale in iu-
 dicio ex defectu plenae deliberationis: ut si subito & absque con-
 sensu cogitet quis mentiri in iudicio & in confessione: ergo ea-
 dem ratione potest esse ueniale ex leuitate materiae. ¶ Et tertio
 arguitur. Quia si quodcumque mendacium in iudicio est mortale,
 tunc etiam tacere rem leuissimam quam quis tenetur fateri, esse
 mortale: nam proinde est tacere, & negare quod quis tenetur co-
 fiteri. ¶ Et quarto arguitur. Si quodcumque mendacium sub-
 ditum in iudicio & in confessione est mortale, eadem ratione, qui-
 cumque defectus iudicis & confessoris esset mortalis: quia pari ra-
 tione tenetur iudices fideliter tractare iudicia, qua subditi: con-
 sequens tamen nullus concederet. ¶ Et postremo peculiariter
 arguitur quod negare peccata uenialia in sacramento non sit pecca-
 tum mortale: quia illa, non sunt de necessitate confessionis: & ideo
 si sacerdos interroget illa, poenitens non tenetur respondere: atque a
 deo si respondens mentitur, non peccat mortaliter magis quam ex-
 tra sacramentum. Nec facit satis responsio Caietani: uidelicet,
 quod quando poenitens non teneatur respondere, tenetur tamen, si
 respondet, dicere ueritatem sub peccato mortali. Fundatur enim
 Caietanus in hoc, quod fit iniuria grauis sacramento: & tamen argu-
 mentum probat quod postquam poenitens non necessario subditur co-
 fessori in materia uenialium, non est mortalis iniuria mentiri in
 illa materia. ¶ Unde ad argumentum Caietani conceditur quod grauius est
 mentiri, etiam citra periurium, in iudicio, quam extra: & grauius in sacra-
 mento, quam in iudicio exteriori: respectiue: scilicet, quod ueniale est gra-
 uius, & mortale grauius: non tamen ita ut in uniuersum mendaci-
 um quod est ueniale extra iudicium fiat mortale in iudicio: nisi si sit
 in materia principali, aut in his quae possunt facere indicia, aut
 coniecturas pertinentes ad rem: ut si homicida legitime in-
 terrogatur ubi erat tali hora, an talis gladius sit suus, tenetur

sub

Tertia
conclu-
sio.

sub mortali dicere ueritatem, quemadmodum si interrogaretur de homicidio ipso de quo est diffamatus: quia illæ sunt cōiecturæ homicidii. ¶ Ad aliud de periurio, concedimus omne periurium esse mortale, in re quæ tuncunquæ leuissima: quod proprie conuenit huic uitio, eo quod impietas periurii stat in hoc, quod deus adducitur in testem falsi: & est falsitas in re leuissima sicut in re graui: & ideo tam iuro falsum iurās me non leuasse festucam (si leuauit) quæ iurans me non occidisse hominē, quæ tamen occidi. ¶ Ex his sequitur tertia cōclusio. Si confessor nouerit, eū a quo iuste & legitime petit testimoniū, nolle confiteri ueritatē, nō potest eū absoluerē antequæ dicat testimoniū, etiā si testimoniū sit aduersus proprium caput: ut si homicida aut latro est in uinculis, & flagrat infamia, aut sunt indicia manifesta, aut semiprobatio (si proceditur uia accusationis) id est, unus testis omni acceptione maior: & petitur ab illo confessio, nō potest absolui antequæ ueritatē palam confiteatur. Et a fortiori si sit testis, cuius testimoniū requiritur aduersus alium. Probatur: quia perseverans in peccato nullatenus absoluendus est: sed legitime interrogatus non respondens secundum formam interrogationis est in peccato: quia implicat contradictionē quod quis sciat se iuridice interrogari, & tamen quod non teneatur respondere: ergo huiusmodi homo nō est absoluendus. At uero cauendum est illis: ne imprudenter reuelēt crimina. sed si reus noluerit parere iudici, non absoluant, & taceant: eo uel maxime quod iudices utuntur illa cautela, ut fingant se uelle occidere inconfessos, ea ratione, ut patefaciant delicta. ¶ At uero quia res est præcipui momenti, cauendum est confessoribus ne sint præcipites: id præsertim in causa mortis: aut ubi agitur de honore & fama. Primo, ut interrogatus teneatur respondere, requiritur quod interrogans sit uerus & legitimus eius iudex. Vnde quia aliquo priuilegio exempti sunt: ut puta si clericus interrogetur de crimine a iudice seculari: aut si reus per iniuriam extractus sit ab ecclesia, quamuis esset infamia, adessent quæ alia iura interrogandi, iuste potest ueritatem, citra mendacium calare: & quamuis neget, mendacium non est nisi officiosum & ueniale, nisi inter sit iuramentum. Et præterea, esto interrogetur a uero iudice, requiritur ut circumstant merita quæ supra statuta sunt: nempe, si processus fiat per correctionē fraternam, requiritur quod reus prius.

us admonitus a praelato sit rebellis, & sit alius testis saltem praeter denunciantem: alias praelatus non potest tanquam iudex eum interrogare. Si uero procedatur uia accusationis, requiritur semiprobatio aut manifesta indicia. Quod si procedatur uia denunciationis canonicae & inquisitionis, requiritur quod praecesserit infamia, que non a discipulis sed a fide dignis emanauerit: & praeterea quod infamia sit iuridice probata, saltem per duos testes iurantes se audiuisse a pluribus personis fide dignis: ut doctores adnotant Decretorum cap. Inquisitionis. & cap. Qualiter & quando. De accusat. atque adeo, ut probe notauit dominus Caie. 22. q. 6. ar. 2. antequam reus teneatur respondere, requiritur ut ei constet iudicem iuste & legitime interrogare. Cuius ratio praesto est: nam quemadmodum nemo tenetur legi, ante eius promulgationem, ita nullus tenetur parere, nisi constet eum qui iubet esse praelatum & iuste praecipere. Et, quanquam ubi nullum est periculum in praestanda obedientia, non exigendum est a praelato ut ostendat se iuste praecipere, tamen ubi agitur de periculo subditi non tenetur aduersus se respondere: immo nec testis aduersus alium in re graui, antequam illi iuridice constiterit iudicem iure praecipere. In quo uti nam non fit abusus iudicum qui miseros homines compellunt crimina confiteri, antequam eis notum faciant ius quod habent interrogandi. Et addiderim ego quod in re dubia, an uidelicet iudex iuste inquirat nec ne, declinandum est in fauorem rei, maxime in causa mortis: quia peius esset in tali casu occidere hominem, quam non parere iudici: & iura, potissimum in causa capitis, permultum fauent reis: de quo amplius in membro tertio. q. 2. **H**ac autem dicta sint quando crimen non est eorum quae uergunt in perniciem publicam: in quibus, ut supradictum est, non requiritur tanta solenitas iuris ad interrogandum, aut reum aut testes, quanta in criminibus priuatis: ut legibus optime sancitum est: nepe, de crimine laesae maiestatis in Extrauag. Ad reprimendum: & de haeresi cap. fin. De haer. lib. 6. ubi habetur quod in inquisitione horum criminum procedi possit simpliciter & de plano & absque aduocatorum & iudiciorum strepitu & figura. Et subiungitur illic quod nomina testium & accusatoris non teneantur inquisitores manifestare haereticis, quando testibus imminet periculum ab haereticis: ut pote si essent personae potententes. Vnde, a con-

I trario

MEMBRIS ECUNDI.

tratio sensu, colligitur q̄ quando non imminet periculum aut a
 dest alia iusta causa, debent manifestari nomina testium accusa-
 tis, anteq̄ interrogentur de positionibus. ¶ Ex his colligatur
 hoc commendandum correlarium, q̄ quamuis in principio litis
 & a reo & ab actore exigitur iuramentum calumniae ut habetur
 in Auten. Ut litigantes iurent. & C. De iure iur. propter calum-
 niam. l. Cum & iudicis. & extra De iur. calum. cap. 1. & una pars iura-
 menti sit q̄ interrogatus non negavit q̄ verum esse credit; tamē
 si postea accusatus interrogetur de aliquo præter ius, non tene-
 tur respondere, nec quanq̄ neget est periurus. V. g. Iuramen-
 tum calumniae exigitur sub clausulis generalibus: puta, q̄ iurans
 credit se habere bonam causam, q̄ interrogatus non nega-
 bit quod verum esse credit &c. Et ideo nihil periculi est si exigat̄
 statim in principio, ante publicationem testium. Sed si postea ni-
 gore illius iuramenti interrogetur reus in particulari de aliquo oc-
 culto crimine, de quo non est infamia nec indicia, quanq̄ calet,
 non peccat: nec quamuis falso neget, facit contra iuramentum,
 sed est simplex mendacium officiosum, & veniale. Probatur: quia
 iurans se non negaturum veritatem intelligebat de veritate quæ
 interrogaretur legitime & iuridice: & quamuis ipse non intelli-
 get tamen iura id interpretantur. Aliud esset si iuramentum exi-
 geretur in particulari: puta, an occidisti Petrum: nam tunc, quæ-
 si exigetur contra ius, peccaret mortaliter qui iurasset tunc fal-
 so: quia nulla tunc potest fingi interpretatio quæ excusasset a pe-
 cato. ¶ Unde rursus subsequitur q̄ quamuis in principio posset
 exigi ab accusato iuramentum calumniae ante publicationem testium &
 merito. x̄ causa, tamē de positionibus in particulari non potest in-
 terrogari, anteq̄ illi constet quo iure interrogat̄. ¶ Sed oriunt̄
 hic egregia dubia tā circa reū, q̄ circa testes. Primum dubium est
 nō dissimulandum: utrū quando fit inquisitio de crimine læsæ ma-
 iestatis aut hæresis, ubi nō requirit̄ tanta solēnitas ad inquirēdū,
 teneat̄ reus occultus qui nō laborat infamia nec indicis, si forte
 interrogatur, confiteri propriū crimē. Exēpli gratia. Est noto-
 riū crimē læsæ maiestatis, aut hæresis: ut puta, quia p̄ductæ sunt
 in compitis civitat̄ conclusiones hæreticæ: sed nullus est in to-
 ta urbe qui infamia laboret de illo facinore, nihilominus fit inquisi-
 titio p̄ urbē (quā diligētissimæ fieri cōdecet): interrogatur civis,

Dubi-
 um pri-
 mum,

an

an sciāt quis nā sit in culpa: & forte inter alios interrogat ipse pa-
 trator sceleris, an teneat cōfiteri se fecisse, cū nulla labore infam-
 mia. Aut forte edicto publico & generali iubet ut quicūq; sciue-
 rit aliquod crimē illud denūciat: an teneat reo denūciari se. ¶ Et
 ad partē affirmatiuā est argumentū: nā certissimū est, ut enun-
 ciauim⁹ cōclusionē primā q̄ in quocūq; casu iudex iuste interro-
 gat, subdit⁹ tenet respōdere: sed in tali casu iudex propter euidē-
 tiā & atrocitatē criminis, iuste iuterrogat absq; speciali infamia:
 ergo & reus constringitur respōdere. ¶ Et cōfirmat quia testes
 tenent, respōdere: immo iniussu tenent denūciare: ergo reus pa-
 ri ratione, saltē interrogatus tenet se prodere. ¶ Et confir. secū-
 do quia, ut diximus quæst. proxima, euidentia facti ualet pro ac-
 cusatore: sed si ille esset accusatus teneret respondere: ergo. ¶ In
 cōtrariū est quia iugū dñi suaue est: res tamē esset grauissima obli-
 gare quēpiā, ut absq; aliqua infamia uel iudiciis se pdat: immo hoc
 uidetur cōtrarius naturæ: nā id perinde esset, atq; obligare aliquē
 ut se occideret: quare. S. Tho. 22. q. 6. ar. 2. uniuersaliter dicit q̄
 reo nō tenet respōdere sine infamia, aut iudiciis, aut semiprobatio-
 ne. ¶ Respondet ergo ut diximus quæstione præcedēti, q̄ quā-
 tūcūq; sint crimina huiusmodi aduersus reū. nihilominus nō
 potest reus interrogari sine aliquibus iudiciis aut infamia, aut cō-
 iecturis q̄ ipsum pprie insinuēt: licet forsan nō requirant tā ma-
 nifesta q̄ i criminib⁹ priuatis. Sed tamē possunt interrogari testes:
 immo edicto publico posset iudici, ut quicūq; sciētes denūciēt: nā
 ipsi iniussu id tenent denūciare. Et ita itelligunt iura citata q̄ di-
 cunt sine strepitu iudiciorum licere inquirere. Nec est par ratio de
 teste & de reo: nā testis ad obuiandū malo publico, de quo semp
 psumit periculū in futurū, tenet denūciare: sed reus, quia potest
 cessare a malo futuro & scire nullū ex parte sua supesse periculū,
 nō tenet illa ratione se pdere. In quo casu nō absurde potest intel-
 ligi illud Chry sost. quod citatū est in secūdo argumēto. Nō tibi
 dico ut te in publicū pdas. ¶ Vnde ad formā argumētī respon-
 det q̄ iudex iuste interrogat, tāq; testes, sed nō tāq; reos: & ideo
 testes tenent denūciare alios, sed reo nō tenetur pdere se, immo
 iuste potest cēlare crimē dicēdo se nescire, quis fecit: quia nescit
 ut dicat, ut infra dicem⁹: & si dicat sine iuramēto se nō fecisse, so-
 lū erit peccatū officiosū & ueniale. ¶ Et p hoc rñdet ad pmā cō-

MEMBRI SECUNDI.

firmationem: nam secunda non est ad propositum: tunc enim eui-
 dentia non indiget accusatore, quando scelus est notorium & pa-
 trator sceleris. ¶ Alterum dubium est, si falso procedatur aduer-
 sus innocentem, & interrogetur de aliquo quod uere fecit: quod
 tamen esset sufficiens iudicium ut convinceretur de crimine quod
 non fecit, utrum teneatur fateri ueritatem. V.g. latrones occide-
 runt hominem in uia, gladio forte innocentis hominis qui tunc
 illac transibat. Innocens ille accusatur postea cum falsis testibus
 de homicidio, & interrogatur de illo. Vere negat. Sed rursus in-
 terrogatur an tali hora transiit illac, & an gladius qui inuentus est
 in cadauere sit suus. Utrum teneatur confiteri. Videtur quod sic. Nam
 iudex iuste & legitime interrogat, postquam procedit secundum al-
 legata & probata. ¶ Respondetur quod non tenetur confiteri, si
 periculum subiret, ut propter illam confessionem condemnare-
 tur de homicidio: nam iudex non interrogat legitime, nisi quia
 procedit ex falsa presumptione: & ideo subditus nullam facit in-
 iuriam celandi: & si negaret sine iuramento, solum esset menda-
 cium officiosum & ueniale. ¶ Eodem modo si innocens falso ac-
 cusatur de adulterio, & ad illum finem interrogetur an intraue-
 rit tali nocte, non tenetur respondere: nisi forsan manifeste se pos-
 set compurgare. ¶ Sed de testibus est tertium dubium, utrum
 testis aliquando antequam sit uocatus teneatur sua sponte offerre se
 ad dicendum testimonium, an non teneatur, quemadmodum
 reus nunquam ultro tenetur se prodere. ¶ Diuus Thomas. 22. q. 70.
 arti. 1. hac utitur distinctione. Aut testimonium requiritur: id est,
 petitur & exigitur auctoritate iudicis: & tunc non est dubium (quod
 in nostra prima conclusione assertum est) quin teneatur testis se-
 per dicere testimonium, si legitime interrogetur: puta de his quo-
 rum est infamia: Nam de occultissimis (inquit) nullus tenetur te-
 stimonium dicere. Si uero testis non petitur, nec uocatur a iudi-
 ce habente auctoritatem: tunc aut testimonium est necessarium ad
 liberandum innocentem ab iniusta morte, infamia, aut alio dam-
 no temporalis: & tunc tenetur testis iniussus se offerre ad testimo-
 nium dicendum: iuxta illud psal. Eripite pauperem & egenum,
 de manu peccatoris liberate. Et insinuat peccatum esse mortale,
 si quis in tali casu non se offerret ad seruandum innocentem: nam
 dicit in uirtute id esse, consentire in malum innocentis. Si uero te-
 stimonium

testimonium sit necessarium, solum ad puniendum reum: tunc nulus tenetur se offerre in testem, nisi accersitus a iudice: quanquam reus sit legitime accusatus. Et addit. S. Thomas quod testis non tenetur obuiare malo quod incurreret accusans si deficiat in proba-

tione. ¶ Veruntamen dubium est circa primum membrum, Dub.

utrum si quis timeat se uocandum esse in testem aduersus patrem, uel aduersus amicum possit se abscondere. ¶ Respondetur quod si

testimonium illius non est simpliciter necessarium: quia possunt facile inueniri alii testes: tunc non censetur grauis iniuria si se abs-

condat. Si tamen eius testimonium sit simpliciter necessarium, tunc licet non teneatur se offerre, tenetur tamen non se abscon-

dere per fraudem: maxime si testimonium est necessarium in fa-

uorem tertiae personae quae laesa est. Quod uel inde constat, quia

si quis haberet instrumentum quo inscripta est haereditas, uel ali-

ud quodcunque ius tertiae personae, & per fraudem illud calaret, aut se absconderet, ne compelleretur exhibere, profecto pecca-

ret contra iustitiam, & teneretur ad restitutionem: ergo pari ra-

tione, peccaret qui se absconderet ne diceret testimonium neces-

sarium alteri. Si uero solum ageretur de poena aut punitione pa-

tris uel amici, non uideo quod esset peccatum, saltem mortale, si

se absconderet testis: dummodo damna restituerentur. Vocatus

tamen semper tenetur comparere. ¶ Sed maius dubium est circa

secundum membrum: ubi ait. S. Tho. quod quicumque tenetur, etiam

non uocatus, se offerre ad dicendum testimonium, ut liberet proximum ab iniusto damno, sub peccato mortali. Arguitur enim contra

hoc primo. Nullus tenetur succurrere proximo sub peccato mortali, nisi in extrema aut saltem graui necessitate: sit ergo casus quod

innocens est in periculo quo iniuste mulcatur, 30. aut. 100. ducatis, unde eum possum testimonio meo liberare. Ecce argumentum. Si ille esset pauper qui alias indigeret illis. 100. aureis: dum-

modo non esset grauissima necessitas, ergo non tenerer illi dare, saltim sub peccato mortali: ergo nec teneor iniussus dicere testimonium, ut leuem eum illo damno. ¶ Et secundo arguitur. Si quicumque teneretur se offerre ad dicendum testimonium in causa innocentis, sequeretur quod astringeretur subire quodcunque detrimentum ut diceret tale testimonium: quia praecipua naturalia non sunt praetermittenda propter aliquod detrimentum: sed

consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatum minor. Si ego non possem dicere testimonium ad liberandum innocentem sine periculo uitæ: quia uidelicet pars aduersa me occideret aut alia me afficeret iniuria, certe non teneor dicere testimonium: immo si non possem dicere tale testimonium sine periculo patris aut amici, non uideor mihi ad id obligari. Vt si pater aut amicus meus occidit hominem coram me & innocens accusatur de illo homicidio & ego non possum testificari illum esse innocentem quin patrem aut amicum coniciam in uehementem suspicionem homicidii atque adeo in periculum capitis: certe nemo me censeret iniustum si non me offerrem ad proferendum tale testimonium.

Respondetur. Primum, aliter tenetur dicere testimonium testis requisitus & interrogatus a iudice, aliter is qui a iudice non accersitur. Nam primus tenetur de iustitia: sed tamen qui non uocatur a iudice solum tenetur se offerre ad liberandum innocentem ex charitate: quod est maxime adnotandum. Sicut tenetur quicumque extinguere ignem ardentis domus uicini: & arcere latrones a domo proximi: quia unicuique mandatum est de proximo suo. Et ideo qui non accersitur uel petitur a iudice solum tenetur offerre se sicut ad alia opera charitatis: ut puta, si id posset commode sine notabili detrimento: & alias non tenetur, nisi forsitan crimen uergeret in graue damnum rei publicæ, ut crimine hæresis aut læsæ maiestatis, quibus malis ciues tenentur occurrere cum aliquo detrimento proprio. Sed tamen qui accersitur a iudice, tenetur de iustitia comparere, & interrogatus dicere ueritatem aduersus fratrem & patrem, & aduersus proprium caput, si legitime interrogetur, ut supra dictum est.

Sed nunquid testis interrogatus a iudice, obstringitur dicere testimonium cum periculo proprii capitis? V. g. Ego sum testis homicidii perpetrati a Petro, & necessarius: quia sine me homicidium probari non potest: sed si testimonium dixerem, certus sum me necatum iri ab amicis Petri: utrum teneor testimonium dicere. A parte enim affirmatiua est argumentum: quia legitime interrogor a iudice: atque adeo teneor de iustitia parere. Sed a parte negatiua est argumentum, quod lex esset grauissima quæ me in tali casu obligaret subire mortem: cum essem innocens. **R**espondetur quod in tali casu testis non tenetur dicere testimonium:

quia

quia iugum domini suave est: quod proinde non praesumitur nos obligare subire mortem in tali casu. Quare eiusmodi testis posset se abscondere, & uocatus fugere, & interrogatus occultare ueritatem: dummodo non mentiretur. Immo testis posset eodem modo excusari a testimonio dicendo, si timeret exceptionem a parte aduersa, unde graui infamia notaretur. ¶ Ad primum ergo argumentum dubii principalis respondetur quod arctius tenetur quis liberare innocentem a damno .100. aureorum quod accepit per iniuriam, quam a simili miseria, quam patitur in paupertate, licet ad utrumque teneatur ex charitate. Primo quia maior est necessitas proximi quando patitur detrimentum per iniuriam. Et praeterea quia facilius quis potest succurrere proximo dicendo testimonium, ne priuetur .100. aureis, quam dando illi elemosynam .100. aureorum. Quemadmodum ego teneor arcere latrones, si facile possum dum depredantur domum proximi: & tamen post expoliationem non teneor dare tam largam elemosynam. ¶ Per haec quae dicta sunt soluitur dubium, utrum quando quis accipit damnum eo quod ego non dixi testimonium, teneor ego restituere damnum. ¶ Respondetur enim quod si ego teneor de iustitia dicere testimonium, & possum dicere sine graui detrimento meo: ut si ego legitime interrogor in iudice, & caloueritatem unde agitur damnum proximi, teneor quidem ad restitutionem. Si tamen solum teneor ex charitate: ut in casu secundimembri. S. Thomae: quia uidelicet non uocor a iudice, sed tamen possum liberare innocentem: tunc, licet peccem contra charitatem, non me offerendo, non tamen teneor ad restitutionem. ¶ In tertio membro Sancti Thomae est praeterea dubium, dum dicit quod nullus tenetur offerre se ad dicendum testimonium, quod solum est necessarium ad puniendum reum legitime accusatum: quod quod sit periculum accusanti deficiendi in probatione. Arguitur namque. Sunt casus in quibus quicumque tenetur accusare reum: ut puta de crimine quod uergit in perniciem publicam, ut quaestione. s. definitum est: ergo in eisdem tenentur testes testimonium dicere. Probat consequentia: quia si ciues tenentur occurrere publico malo reipublicae accusando: ergo, a fortiori, testimonium dicendo. Et praeterea iniqua esset conditio accusatoris & testis, si casu quo alter teneret accusare,

MEMBRI SECUNDI.

liii. con-
clusio.

alter non teneretur testificari: nam tunc accusator sine culpa sua deficeret in probatione. **¶** Respondetur cum domino Caie. in eodem loco q. S. Thomas solum intelligit testem non teneri offerre se ad dicendum testimonium ut reus puniatur, in causis priuatis: puta quando quis accusauit in causa propria ubi non compellitur accusare: nam tunc ipse se obiecit periculo deficiendi in probatione: quia poterat non accusare: & ideo testis non tenetur liberare eum illo periculo. At uero in casu quo quis tenetur accusare propter bonum publicum, non negaret. S. Thomas testes teneri ad accusandum. **¶** Quarta & postrema conclusio. Nihil obstat fides quam quis secreti promisit, etiam si iure iurando se astrinxerit, quominus teneatur secretum detegere: si id modo in iudicio uia & ratione petatur. Probatum quia fides secreti & iuramentum non habet uim obligandi contra ius: nec prauiudicium parat iudici, quin possit compellere subditos, quando necessum fuerit. Eadem ratione, ut diximus supra, nulla fide aut iuramento secreti obstante, tenetur quicumque etiam iniussus reuelare secretum quod est in prauiudicium reipublicae, aut tertiae personae: quod notat. S. Tho. 22. q. 70. ar. 1. ad. 2. Attamen quod uia sacramenti confessionis notum est, nulla prorsus de causa reuelare licet, quando sit in prauiudicium totius mundi: quod latius quaest. ultima tractabimus. Docendi tamen sunt literarum ignari, quod non cadunt sub sigillo confessionis quae uulgo dicuntur in confessione. Sunt enim qui ut arctius obligent ad secretum, signant se signo crucis: & flectentes genua dicunt se committere secretum in confessione: cum tamen, ubi quis non confitetur omnia sua peccata cum intentione accusandi se, nullum est sacramentum: at quod adeo nec interuenit sigillum confessionis, ut illud secretum reuelare sit sacrilegium. Quare illae caerimoniae non sunt permittendae.

¶ Ad primum argumentum principale respondetur per quartam conclusionem, quam modo posuimus: officium. n. nullum est uirtutis, nisi uestiatur debitis circumstantiis. Quare quicumque fidem suam alteri astrinxit, iure ipso interpretate, intelligat id facere secundum ius: at quod adeo quando legitime autoritate iudicis reuelat secretum, nihil infidelitatis admittit. **¶** Et eadem ratione respondetur ad confirmationem: quia iuramentum non potest contra ius obligare. **¶** Ad secundum respondetur quod quando id uideatur durum, ut quis

quís aduersus patrē, & aduersus proprium caput, dicat testimo-
nium, tamen quia ad pacem & tranquillitatē reipublicæ necessa-
rium est, nimirum si deus iure naturali propter bonum nostrum
id nobis præceperit. Naturale. n. est ut corpus membra propter
suam salutem exponat. At quí illud Chrysofomí: Non tibi dico
ut te prodas: id solum sonat, ut nullus sua sponte, nisi auctoritate
publica legitímæ compulsus se in publicum prodat: sed satis est
si sacerdoti tanq̃ deo secreto confiteatur. ¶ Ad tertium respon-
detur q̃ nō solum tenetur quí legitímæ interrogatur non nega-
re ueritatem (quod esset mendacium) sed etiam tenetur nō tace-
re aut cælare per æquiuocā responsionē: quia licet tacere nō esset
mendaciū, esset tamē iniustitia & inobedientia. ¶ Ad primum
membrū cōfirmationis iā respōsum est q̃ de genere suo negare
ueritatē in iudicio est mortale: sed tamen in indiuiduo potest esse
ueniale, propter p̃citatē materiæ. Ad alterū respōdet. S. Tho.
22. q. 6. ar. 2. ad. 1. q̃ quāq̃ reus quí legitímè accusatur peccet col-
ludēdo cū accusatore id est cōponendo pacē cū illo ne accuse, *paucitate*
tamē nō imponit ei pœna legis sicut accusatori si colludat cum
accusato. Quia, cū omniū terribiliū & terribilissimū sit mors, indul-
gondū est accusato, si recuset mortē, quāuis eā digne fuerit me-
rit⁹. Quod tamē dicit. S. Tho. uidelicet tā reū q̃ actorē peccare
colludētes: supra nos exposuimus ut intelligat quādo accusator
tenetur accusare: puta dū crimē est in p̃niciē publicā: quia in cri-
minib⁹ p̃uatis nullū peccatū ē accusatorē cessare ab accusatione:
atq̃ a deo nec accusatū cōponere pacē cū accusatore. Et hæc de
secundo membro .:.

QVAESTIO PRIMA.

UTRUM QUI PRAETER

ius interrogatur de secreto crimine respondere teneatur ueritatem.

¶ Ad partem affirmatiuam arguitur primo. Apostolus Colossen. 3. Fili (inquit) obedite parētibus per omnia: & subdit. Serui obedite per omnia dominis carnalibus: & primæ Pe. secundo. Serui subditi estote in om-
ni

MEMBRI TERTII.

ni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis: ergo quicquid prælati, etiam iniqui, præcipiant, tenemur parere. ¶ Secundo arguitur. Prælati sunt ministri dei, secundum illud. 1. Corinthio. 3. Sic nos æstimet homo sicut dei ministros: & Gal. 4. Sicut angelum dei excepistis me, sicut Christi Iesum: ergo prælati ut deo obediendum est: sed deo obediendum est ad nutum: in hoc enim obedientia Abraham commendatur, quod cum filium innocentem iuberetur occidere, quod iuri naturalitatem apparebat contrarium, nihil cunctatus parere parauit: ergo & prælati ad nutum est obediendum. ¶ Et tertio ad rem propius arguitur. Iudicium atque prælatorum munus est bonos facere ciues: ut author est Aristoteles. 5. Eth. sed multo eos facerent meliores si omnia subditorum crimina essent illis manifesta: nam tunc cognoscerent gregem intus & in cute: & quamuis non possent secreta crimina iuridice punire, iuuaret tamen subditos, tanquam patres, consiliis & exhortationibus: ergo commodum esset subditis si ius esset prælati quodcumque secretum crimen interrogare: atque adeo esset subditis obligatio ueritatem respondere. ¶ Et confirmatur. Media ordinatur in finem: finis autem ciuiliis uitæ est, ut ciues boni fiant: at si subditi tenerentur quæuis occulta crimina prælati patefacere, re uera illo metu detererentur a peccatis: nam, ut sexta quaestione præcedentis membri adnotauimus, propterea deus in antiqua lege uoluit ut occultum adulterium mulieris sacrificiis detegeretur, & peccatum secretum anathematis disquireretur sortibus, ut, nec in abscondito, quis auderet id genus flagitia perpetrare: condecet ergo ut prælati quæuis subditorum peccata cognoscant: atque adeo subditi tenentur ea quamlibet occulta reuelare. ¶ Sed in contrarium est quod oportet deo magis obedire quam hominibus Actuum quinto: ergo quando prælati quid contra ius præcipiunt non est illis obsequendum: quia infideliter gerunt ministerium dei.

OSTENDITUR QUOD SUPERIORI MEMBRO PRO captu nostro tractauimus, rationem detegendi secretum quando uia & iure inquiritur, subsequitur ut in hoc membro tertio rationem tegendi persequamur: nepe quando quispiam contra ius de secreto interrogatur.

Vbi

Vbi quatuor disputabimus quaestiones: primam, quando quis per manifestam iniuriam interrogatur an teneatur respondere: secundam, an semper in re dubia teneamur veritatem fateri praelato: tertiam, quibus amphibologiis se possit subditus iniuste interrogatus protegere: atque adeo postremam, quid prius peti debeat homo, quod secretum pandat, quando iniuste interrogatus non se potest defendere. ¶ Ad primam ergo quaestionem respondetur quatuor conclusionibus. Primam. Extorquere secretum alienum praeter ius, est genere suo graue peccatum mortale. Probat. Extorquere secretum crimen alienum, e genere suo est in detrimentum famae: sed damnum in fama est graue, cum fama sit praecipuum hominis: ergo illud est contra charitatem, atque adeo peccatum mortale. Adde quod extorquere secretum ab homine grauius est quam reuelare secretum alienum. V. g. qui sponte sua reuelat secretum alienum, & qui fraude aut vi compellit alium, ut reuelet secretum, uterque genere actus peccat contra famam proximi: nam ex cognitione criminis quod proxime sequitur, est infamia illius qui crimen admisit. Alia uero damna consequuntur nonnunquam de per accidens: sed qui per fraudem & maxime qui per vim secretum extorquet grauius peccat ratione uolentiae: quae potissimum causat inuoluntarium: atque adeo auget iniuriam. At uero quemadmodum reuelare secretum alienum ex genere suo leuius peccatum est, quam homicidium aut adulterium, grauius uero quam furtum, ut dictum est. q. z. membri primi, ita & extorquere: quia utrumque est contra famam proximi: quod est bonum medium inter uitam & bona exteriora temporalia. ¶ Secunda conclusio. Praelatum aut iudicem extorquere praeter ius secretum a subdito grauius peccatum est quam si persona priuata id faceret. Primo quia praelatus qui est uirtutum exemplar arctius obligatur ad omne officium uirtutis, quam priuata persona. Et praeterea, quia magis tenetur diligere subditum (ut pote tanquam filium) quam priuatus homo proximum suum. Et postremo quia praelatus est custos iustitiae, ad quem ciues concurrunt tanquam ad iustitiam animatam, ut dicit Aristoteles quinto Ethicorum: ob idque si quid contra iustitiam committit in subditos, multo grauius peccat, quam si persona priuata id faceret. Quod utinam iudices

Prima conclusio

Secunda conclusio

160. 211
01112

MEMBRI TERTII.

Tertia
conclu-
sio,

iudices & magistratus ob oculos semper haberēt. ¶ Tertia cō-
clusio. Subditi non tenentur obedire praelatis præcipientibus
secreta pandere contra ius: quod late superiori membro exposi-
tum est: ut puta ubi non præcessit iniustitia, aut iudicia &c. Intel-
ligitur quando constat subdito iniustitia praelati: nam quando
est dubium, id disputabitur quæst. sequenti. Probatur. Iudex est
lex uiua (ut inquit Aristoteles, s. Eth.) lex autem nulla est obliga-
toria, nisi quatenus deriuatur a lege diuina: quæ est prima regula
omnium agendorum: ut docet. S. Tho. 12. q. 93. ar. 3. quemadmo-
dum omnia mobilia naturalia, mouentur a primo mobili: ergo
quando praelatus præcipit aliquid contra ius, tunc præceptum
eius non est obligatorium: quia non est secundum legem diu-
nam: & per consequens nec subditi tenentur tunc parere. Vnde
glossa Augustini super illud Rom. 13. Qui resistunt: ipsi sibi dam-
nationem acquirunt: Siquid (inquit) iusserit: scilicet potestas, quod
non licet, hic sane contemne potestatem, timendo potestatem
maiolem. Et infert. Ergo si aliud imperator aliud deus iubeat,
contempto illo, obtemperandum est deo. Et explicatur aliter hæc
ratio. Iudex nullam habet uirtutem mouendi subditos nisi per iu-
stitiam, cuius est custos: sicut cælum per motum & calorem mouet
ista inferiora: ergo quando aliquid præcipit contra iustitiam, nul-
lam habet uirtutem motiuam: sicut cælum sine calore & motu non
moueret. Et secundo probatur. Sicut qui iubetur aut interroga-
tur a non suo iudice non tenetur parere: ita nec qui interrogatur
a iudice contra legem: siquidem iudex non potest nisi per legem
obligare. Quare. 32. d. cap. Erubescant. Habetur q̄ secretorum so-
lus deus est iudex: ac si dicat: qui de occultis præter ius interrogat,
in hoc non sunt iudices. ¶ Et postremo arguitur. Quemadmo-
dum, ut quæst. proxima diximus, repugnat praelatum quicquam
iuste præcipere, & subito licere non obedire (quia tunc bellum
esset iustum ex utraq̄ parte) eadem ratione repugnat praelatum
quicquam iniuste præcipere, & subditum obligari ad obedi-
entiam, quia sicut lex iniusta non obligat, ita nec præceptum
iniustum. Vnde iidem canones: puta inquisitionis. & Qua-
liter & quando. El segundo. De accusatio. qui cohibent præ-
latos contra ius inquirere, faciunt subinde subditis facultatem
contra ius non respondendi. ¶ Quarta conclusio. Quamuis
praelatus.

iiii. con-
clusio

praelatus interroget secretum crimen sub sententia excommu-
nicationis, uel sub quacunq; alia poena: si modo constet crimen
esse occultum nec habere ius inquirendi, non tenetur subditus
obedire, nec propterea incurrit in foro conscientiae sententiam
excommunicationis. Conclusio manifeste consequitur ad praecedentem: nam excommunicatio nullatenus incurritur nisi propter inobedientiam: ut habetur Matth. 18. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: & capi. Nemo episcoporum. xi. q. 3. habetur nullum posse excommunicari, nisi manifesta peccati causa: sed quando iudex contra ius quid praecipit, tunc subditus qui non paret, nec est inobediens nec peccati reus: ergo nullatenus potest excommunicari. Et. 2. q. 1. capi. Multi. habetur quod nullus possit excommunicari, nisi sit sponte confessus, aut in iudicio conuictus: quod in casu conclusionis non contingit.

C Silvester in uerbo: Correctio. §. 9. asserens prius hanc nostram conclusionem, adnotat praeterea quod quamuis praelatus in aliquo casu non posset cogere subditum ad reuelandum secretum, si id nihilominus praecipiat sub sententia excommunicationis, parere debet subditus: alias incurrit excommunicationem quantum ad poenam, licet non committat culpam. Quibus uerbis submo-
 uetur uulgata illa quaestio, an sententia excommunicationis ini-
 qua, quando non est nulla, nec continet intolerabilem errorem
 liget. Quam nos in. 4. d. 8. late disputauimus, ubi eam tractant
 theologi: canonistae uero. xi. q. 1. cap. primo & cap. Qui iniustus,
 & cap. Sacro. De sententia excommunicationis. **C** Notant docto-
 res tres gradus peruersae sententiae excommunicationis. Est. n.
 sententia nulla: ut puta, quae a non iudice procedit: & est senten-
 tia continens intolerabilem errorem: ut puta, manifestissimum
 omnium iudicio, licet procedat a uero iudice: & est sententia in-
 iusta citra intolerabilem errorem: aut ex parte iudicis, quia scilicet
 licet ex odio prolata: aut ex parte causae: ut pote quia aut nulla est,
 aut non legitima: aut ex defectu ordinis iuris: ut docet. S. Tho.
 4. d. 18. q. 2. ar. 1. q. 4. Dicit ergo Silvester loco citato: ut perseue-
 mus in exemplo de secreto, quod si quis praecipiat illi qui non est ei
 subditus sub sententia excommunicationis reuelare secretum,
 tunc non obediens non incurrit sententiam: quia est nulla. Iti-
 dem si praelatus praecipiat sub sententia excommunicationis ut
 quicumq;

dubium.

MEMBRI TERTII.

quicumque subditorum sciuerit aliquod crimen, illud pandat, quamuis nulla sit infamia, aut indicia, nec illud possit legitimis testibus probari: tunc subditus non obediens non incurrit: quia illa sententia continet intollerabilem errorem. Qui enim probare non potest crimen, nullomodo tenetur denunciare, nisi forsitan in correctione fraterna. At uero si praelatus iusserit sub sententia excommunicationis ut quicumque sciuerit crimen quod legitime potuerit probare, quamuis nulla sit infamia aut indicia: tunc (inquit) sententia quidem iniqua est: quia nullus potest compelli manifestare crimen quod non laborat infamia aut indicia: tamen quia sententia nec est nulla, nec continet intollerabilem errorem, ligat. & intelligit quoad poenam. ¶ Adrianus in quotlib. quaest. 6. mouet in genere, utrum sententia excommunicationis, quae nec est nulla, nec continet intollerabilem errorem, obliget in conscientia. Et dicit, S. Thomam & Palu. & Ricar. in 4. d. 18. tenere partem affirmatiuam: & Alex. 4. P. q. 82. membro. 1. quibus tamen ipse contradicit. Et idem uidetur tenere Gratianus. xi. q. 3. cap. Qui iustus est. quem sequuntur multi canonistarum, confirmantes suam sententiam illo celebri dicto Gregorii quod refertur eadem causa & quaest. cap. 2. Sententia pastoris, siue iusta, siue iniusta, timenda est. ¶ At uero quia hic non est locus disputandi hanc quaestionem, satis est si dixerimus quae ad rem pertinet presentem. Primum omnium certissimum est, nec ulla potest ratione dubitari, quod ubi simplex praecipit non obligat quia procedit ab iniusta causa, illic nec sententia excommunicationis potest ligare in conscientia, ut sit culpa non obedire: si modo cesset contemptus. V. g. in casu posito siluestri, si praepositus praecipiat sub excommunicatione subdito reuelare secretum quod nec infamia laborat nec indicia, quod tamen possit legitime probari, sententia illa non obligat ad culpam, nec est aliquod peccatum non obedire, hoc est manifestum: quia nullus potest excommunicari nisi propter inobedientiam: ut iam modo dicebamus, iudex uero obligare non potest nisi per legem & iustitiam. Quando ergo quid praecipit contra legem, nulla est obligatio praecipiti: atque adeo nec in subdito est peccatum inobedientiae, licet non pareat. ¶ Et confir. quia aut iudex procedit ex falsa praesumptione, putans habere ius, quod tamen non habet; & tunc clarum est quod non ligat innocentem, postquam,

si ueritatē nosset, nō excōmunicaret innocētē: aut pcedit ex passione uel malicia, & tūc a fortiori non ligat: nā quis dicat iniquitatē iudicis cōtra ius ligare subditū quoad culpā. Vnde Gelasius papa. xi. q. 3. ca. Cui est. Si iniusta (inquit) sētētia est, tātō curare eā non debet, quanto apud deum & eius ecclesiam neminem potest grauare iniqua sententia. Ita ergo ea se nō absolui desideret, quae se nullatenus prospicit obligatum. Et Augustinus eadem causa & quaest. cap. Illud plane. Si quis fidelium iniuste fuerit anathematizatus, potius ei oberit qui facit, q̄ qui hanc patitur iniuriam. Et Hieronymus. Qui non recto iudicio foras mittitur, si non ita egit ut mereretur exire, nihil laeditur, ex eo q̄ non recto iudicio ab hominibus uidetur expulsus. 24. q. 3. capit. Si quis non recto. Nihil ergo ligat sententia ex iniusta causa procedens, quoad culpam, si nō obediatur. Eadem ratione si sit iniqua ex defectu notabili ordinis iuris. Secus si fuerit iniqua ex intentione iudicis: quia uidelicet ex odio fert illam: nam tunc nihilominus ligat, si alias est iusta. Nec est aliquis (quod ego uiderim) qui oppositum huius teneat. Quocirca cum Adriunus ait q̄. S. Thomas & alii quos citat, uidentur tenere sententiam excōmunicationis iniquam ligare in conscientia, si intelligat illos tenere esse culpam non obedire, certe id falso illis imponit: nam uerba. S. Thomae in loco citato sunt haec. Quando sententia excōmunicationis est iniqua ex parte causae aut ex defectu ordinis iuris, dum tamen non sit nulla, tunc habet effectum, & subditus debet obedire, & erit ei ad meritū: & uel absolutionem petere, uel ad superiorem recurrere. Nō dicit q̄ erit culpa nō obedire: sed q̄ erit meritum pati illam poenā iniuste: scilicet, nō cōmunicare sacris. Et haec est intentio Alexand. Ricar. Siluestri, & credo Gratiani & omnium. ¶ Ex quo sequitur secundo q̄ si uerum sit excōmunicationis sententiam aliquo modo iniquā ligare, intelligendū est in foro exteriori quoad poenā: ut in exēplo posito, si p̄latus p̄cipiat subditū reuelare crimē quodcūq; q̄b̄ pbare possit, quāuis nō flagret infamia: certe nulla culpa est nō obedire: tñ q̄ inuētus fuerit nō obedire, excludetur a sacris, & a fidelium communiōe: quia non admittetur excusatio subditi dicentis nō teneri, quia nulla erat infamia, nec indicia: nam praesumendum est iustum esse praecipium praelati: alias deberent praelati quotiescūq; qd̄ p̄cipiunt,

MEMBRI TERTII.

piunt, manifestare quo iure id faciant: quod esset in detrimentū
 gubernationis. Et propterea dicit. S. Tho. q̄ erit meritum subdi
 to pati illam p̄enam iniuste. ¶ Sed addiderim tertio q̄ eiusmodi
 iniqua sententia, excommunicati non priuantur suffragiis &
 orationibus ecclesiæ: ut scite notauit Adrianus loco citato, &
 Pal. 4. d. 18. q. 1. conclusionē. 4. Nam ecclesia non censetur iniuste
 uelle quemq̄ lædere, in re tam graui. Nec oppositum hui⁹ (puto)
 sentit. S. Tho. ut Adr. illi impingit. Nunq̄ enim dixit. S. Tho. q̄
 taliter excōmunicat⁹ priuat suffragiis ecclie: sed uerba eius loco
 citato insolut. ad. 1. sunt hæc. Excōmunicatio gratiā dei subtra
 hit, non gratū faciētem, sed aliquam dispositionē illius: puta cō
 municationem in sacris & cum fidelibus. ¶ Postremo notandū
 est q̄ si quis sententiam excommunicationis, quamlibet inquam,
 contemnat, contemptus erit peccatum: ut puta si negligat abso
 lutionem petere ad cautelam, cum facile possit: ut si in publico
 dicat se nihil facere iudicem &c. Et hic est sensus uerborum Gre
 gorii. Sētētia iudicis, siue iusta siue iniusta, timēda est: id est, nō cō
 tēnenda. ¶ Quintā & postremam cōclusionem principalem ad
 iecerim. Quando iudex iniuriā extorquet secretum subditi, nō
 potest forte per illam cognitionē ultraprocedere, sed quicquid
 inde dimanet iniustum est. V. g. Si iudex tormentis sine infamia
 & indiciis, iniuste extorquet crimen, non potest, aut ad punitiō
 nem, aut certe ad inquisitionem procedere. quanq̄ reus manife
 stet testes per quos potest conuinci: saltem si secretum extorsit
 per metum grauem: & præterea, si non sequatur scandalum pro
 pterea q̄ non punitur. Probat̄ conclusio. Quicquid ex iniuriā
 iudicis manat iniustum est: nam iniustitia causæ permanet in effe
 ctu: ergo quando cognitio criminis est iniusta, quicquid inde p
 cedat est iniustum: atq̄ adeo quassandum & irritandum. Dixe
 rim, si per grauem metum extorqueatur: nam si iudex leuiter mi
 naret tormenta subdito, nisi crimen proderet: atq̄ adeo subdi
 tus ex leuitate animi illud pderet, & detegeret testes & indicia,
 non sum adeo certus q̄ non posset iudex procedere ad inquisitiō
 nem. Nam quāuis iudex aliquam tunc fecerit iniuriā, tamen
 nō tam censetur iudex extorsisse q̄ reus libere propalasse. ¶ At
 contra conclusionem est graue argumentum. Esto iudex per
 grauissima tormenta extorsisset ab aliquo crimen occultum atq̄
a deo

v. con
clusio.

adeo iudicia, & testes quibus possit conuinci. Tunc uidetur qd iudex non posset deserere causam, & cessare a uindicatione sine graui scandalo: & maxime si crimen illud esset foedissimum, ut grauissimus incestus, aut peccatum contra naturam, quod per confessionem ipsius rei esset iam publicum & certissimum in toto populo. ¶ Respondetur qd forsã in tali casu iuste posset procedere iudex ad inquisitionem & punitionem, ad sedandum scãdalum: tamen si certere est dubia: quam nos aliorum iudicio cõmittimus. ¶ Sed nascitur ex hac conclusione dubium, utrũ si iudex nouerit crimen aut iudicia, per iniuriam, quam non ipse, sed alia persona priuata intulerit, possit procedere ad inquisitionem & uindictã. Et uidetur qd nõ: postq̃ cognitio processit ex iniuria. ¶ Respondetur qd iniuria illata extra iudicium a priuata persona, nihil obstat quominus iudex possit inquirere. Vt si Petrus secreto occidit hominem, & filius occisi suspicatus Petrum fuisse occisorẽ, tormentis & minis extorqueat ab illo confessionem & testes quibus possit conuinci, & tandem eum deferat in iudicium, tunc posset iudex procedere: quia nihil sua interest quomodo alter extorserit confessionem. Hoc tamẽ unum stricte admonuerim, ut si cognitio criminis (qualecunq; sit) ortũ habuerit ex confessione sacramentali, tunc (quicunq; ille fuerit qui secretũ aut extorserit aut propalauerit) nullatenus licebit ad inquisitionem aut ad poenam procedere iudiciale. Exempli gratia. Si sacerdos sacrilegus reuelauerit confessionem homicidii: ac demum per ora deuenierit in aures iudicis, cõstiteritq; iudici uia id sacramenti dimanasse, tunc nullo modo potest illud iudicialiter inquirere aut punire: & sacrilegium committeret inquirendo aut puniendo. Probat. Quæ in sacramẽto sacerdoti deteguntur, dicuntur tanq̃ deo: ergo in quascunq; aures eiusmodi secreta deueniant, reputari debent ac si prorsus nesciantur: quæ proinde si reuelentur, grauis fit iniuria sacramento & religioni. Et præterea opposito dato periret sacramentum confessionis: quod tamen summe necessariũ est in ecclesia dei. Nam deterrerentur homines a cõfessione, si uel suspicaretur aliquod inde detrimẽtũ eis posse ulla uia parari. Eadẽ ratione si laicus audiens confessionem quæ fit sacerdoti, confessionem reuelaret: atq; adeo si laicus habitum mentitus sacerdotis, confessionem

Dubi
um,

MEMBRI TERTII.

audiret & in publicum produceret, nefas esset iudici ad inquisitionem aut punitionem inde procedere. Quocirca cauendum præsertim est prælatis cum aliquid uia confessionis, siue per iniuriam, siue per imprudentiam confessorum aut confitentium, nouerit, ne illud prætendant iudicialiter aut inquirere aut punire. De quo latius quæstione ultima.

¶ AD PRIMVM Argumentum respondetur quod uerba apostolorum id solum sonant: ut filii & subditi per omnia obediant parentibus & prælatis, in quibus iure illis subduntur. **¶** Ad. 2. respondetur quod quamuis prælati omnes sint dei ministri, non tamen habent absolutam, & infinitam potestatem, sicut deus. Dei enim intellectus est regula infallibilis suæ uoluntatis: ut quicquid ipse iudicauerit bonum, eo sit bonum & æquum, quod ipse ita iudicauit. Homines uero quia falli & fallere possunt, habent præscriptas regulas & leges: quas si prælati transgrediantur, non habent uim ligandi subditos: habent. n. potestatem, non in destructione sed in ædificationem. 2. Cor. 13. **¶** Ad tertium respondetur quod quia in hominibus nihil potest esse perfectum, ita prouidendum est huic bono, ut non detur occasio alterius mali. Et in proposito, si omnes prælati perfectissimi essent, forsan expectaret ut omnes cognoscerent intima cordis subditorum: ut per hoc subditi arcerentur a peccatis: sed tamen cum rari sint illi, periculum esset ex alia parte, si scirent omnia occultissima peccata: nam forte illa imprudenter proderent. Et præterea non esset tantus amor prælati erga subditos: nam uix inueniret quos posset ex corde diligere: adeo sunt multa occulta hominum crimina. Et postremo. Iugum domini suaue est: quare noluit obligare homines ad rem tam difficilem, ut prælatis occultissima peccata manifestarent. Inde enim sacramentum confessionis existimatur adeo difficile, quod homines obligat intima cordium confiteri: quæ proinde confessio soli deo & eius uices gerenti fuit expediens ut fieret.

QVAESTIO SECUNDA.

VTRVM

TRVMSVBDITVSTE
neatur obedire praelato interrogati
secretum, quotiescumque dubitat iure ne
interroget, an iniuria. ¶ Ad partem
affirmatiuam arguitur primo. Quicumque
re possidet, quamuis dubitet sua sit
nec ne, iure utitur ea, quoad usque certum
sit sententia iudicis, uel alia uia, re non
esse sua: ut legitur utroque iure cap. Si
uirgo. 34. q. 2. & glossa cap. fin. De

prescrip. & L. Qui scit. ff. De Usu. sed praelatus est in possessione
respectu subditorum: ergo in re dubia habet ius praecipien-
di: & per consequens subditi tenentur tunc obedire. ¶ Et con-
firmatur. Quia alias sequeretur quod praelati quotiescumque quid iu-
berent, tenerentur manifestare quo iure id faciunt ante quam subdi-
ti tenerentur obedire: quod in graue uergeret detrimentum gu-
bernationis. ¶ Secundo arguitur. Coniunctum dum dubitat an alter
sit eius coniunctus, tenetur reddere debitum petenti, eo quod est in possessione:
ut expresse iubetur cap. Dominus. De secundis nup. & cap. Inquisi-
tioni. De sententia exco. ergo par ratione, postquam praelatus est in
possessione, tenetur subditi ei parere in dubio. ¶ Et confirmatur. Si prin-
ceps indicat bellum, edicatque ciuibus ut armentur ad illud, quamuis
subditi dubitent iustum ne sit bellum, an non, tenentur nihilominus pa-
rere, & si forte princeps iniquum praeciperet (nisi manifeste constaret
edictum esse iniquum) ut est sententia Augustini cap. Quid culpa est.
2. q. 1. (qui forsitan est sensus illius documentum. 1. P. e. z. Serui subditi esto
te dominus, etiam discolis) ergo pari ratione, quando dubia est iustitia
praecipti, tenentur subditi parere. ¶ Tertio. Qui se exponit peri-
culo peccandi, peccat, secundum illud Ecclesi. 3. Qui amat periculum,
peribit in illo: sed quicumque dubitans an praeciptum sit iustum, si pare-
re recusat, exponit se periculo non obediendi: ergo peccat non ob-
sequendo. ¶ Et confirmatur argumento uulgato ad hoc propositum.
Quando cumque aliquis est dubius an aliquid ei liceat (sive de iure quia
sunt aequales rationes aut opinioniones pro utraque parte: sive de facto, ut cum
quis dubitat an infirmitas sua sit sufficiens ad fragendum ieiunium) tunc
consilium est receptissimum, ut adueniente praecipto praelati, in illam
partem inclinet subditus: quia cum rationes prius essent aequales, superueniens
praeciptum facit illam partem potius praeter alteram: ergo eadem ratione,

MEMBRITERTII.

quoties prælatus præcipit aliquid, & dubium est an ius habeat præcipiendi, parendum est illi. ¶ In contrarium est quod ex duobus malis minus est eligendum: ut admonetur apud Aristot. 2. Eth. cap. 9. & in octavo Toletano concilio. d. 13. cap. Duo mala. sed quandoque dum quis dubius est an teneatur parere prælato, contingit grauius imminere periculum si pareat, quam si non pareat: puta quia agitur de vita hominis, in quem nondum est certum an sit ius inquerendi, & prælatus interrogat secretum eius crimen: ergo tunc non est illi obediendum.

VAESTIO GENERALIS est inter doctores, quam Adrianus papa quol. 2. tractat prolixè, sit ne obediendum prælato, ubicunque dubium est an ius habeat præcipiendi. Et Silvester in uerbo obedientia. §. 4. dicit omnes doctores tenere partem affirmatiuam. Forte intelligit summistas. Adrianus uero in multis casibus tuetur partem negatiuam. Nos in præsentiarum non uersabimur casus uniuersos, sed illos qui peculiariter spectant ad rem secreti tegendi aut detegendi. Et in hac materia secretorum est sententia Petri de Palu. in. 4. d. 19. q. 4. dicentis quod quando prælatus exigat secretum, tunc si certum est subdito prælatum iure præcipere, parere tenetur: si uero certum est contra iura præcipere (quæ exposita sunt membro. 2.) obedire non debet: sed si dubium est uel iuris uel facti, tunc præsumendum est de iustitia iudicis, & debet ei dicere ueritatem. Cui sententiæ subscribit Silvester in uerbo: inquisitio. §. 3. & fere doctores canonistæ. At qui si prælatus illi esset, quos nulla ignorantia decipere, nullaque posset corrumpere iniquitas, nulla esset tunc quæstio, nec dubia esset sententia hæc, quæ asserit in dubio inclinandum esse semper in præceptum prælatus: at quia prælatus homines sunt qui & dici & decipere facile possunt, maiori negotio uersanda est quæstio. ¶ Præmittendum est in primis aliud esse habere dubium, aliud habere scrupulum. Dubius enim est ille qui neutri parti contradictionis assentitur, sed ita habet suspensum animum, ut in neutram propendeat: ut ego modo sum dubius paria ne sint astra, an imparia. Scrupulus uero est (ut reor) formido unius partis, contradictionis, quæ stat simul cum opinione alterius: ut cum quis habet opinionem aliquam contractum esse licitum, & formidinem de parte

QVAESTIO SECVNDA. FO. LXXIII.

parte contraria, illa formido est scrupulus: qui potest esse maior aut minor, ut statim cōmonstrabitur: & de utroq; .s. tam de dubio, q̄ de scrupulo, dicturi sumus. ¶ Sed notādū præterea q̄ præceptū prælati, quādo dubiū est an ius habet præcipiēdi, bifariā potest accidere. Aut enim certū est & cōpertū opus illud quod præcipitur esse licitū, ita ut nullū sit periculū id fieri: aut opus tale est ut periculū habeat ad vtranq; partē. ¶ His habi- tis respōdetur ad quæstionē quatuor cōclusionibus. ¶ Prima. Quando præceptū est de re tuta, ubi nullū imminet periculum aut bono publico aut tertiæ personæ, in re dubia ut plurimum obediendū est. V. g. Præcepit mihi prælatus studere aut seruire infirmis: quæ sunt opera, ubi nullum imminet periculū, q̄ q̄ sit dubiū an id possit præcipere, debeo obedire. Probat̄ quia cū obediētia sit uirtus perfectissima, nec debet subdit⁹ rationē omniū præceptorū exigere, nec prælat⁹ tenetur reddere: maxime ubi id quod præcipitur licitū est. Sub hac cōclusionē cōprehendimus casus designatos in ultima confirmatione ad partē affirmatiuā quæstionis: ut puta cū ualetudinari⁹ dubi⁹ est debeat ne ieiunare, aut horas canonicas soluere: aut si sit dubium de iure, accedente authoritate prælati, illa pars est tenēda. ¶ Quod si quis arguat nō esse omnino tutā partē quādo præcipitur fractio ieiunii propter dubiū infirmitatis aut aliud huiusmodi: nā periculū est tunc frāgendi præceptū ecclesiæ. ¶ Respondetur q̄ prælatus est sicut interpret̄ dei: & ideo ubi nō est aliud periculū nisi fractionis legis, tunc periculū cessat: quia præceptū prælati habetur pro interpretatione legis. Secus quando est periculū damni reipublicæ, aut tertiæ personæ: ut diximus in conclusione. Addiderim tamen: ut plurimum: quia nec in vniuersum obediendum est in re dubia. quamuis nullum sit periculū: ut puta si res est molesta nimis & difficilis subdito. Si enim mihi prælatus præciperet longum iter, aut rem difficilem, dubiumq; esset mihi ius præcipiendi, non tenerer statim parere. Vnde sententia est. S. Thomæ in. 4. d. 36. exponētis uerbū magistri quod est in concilio Vermeriensi. 29. q. 2. cap. Si quis ingenuus. q̄ si quis liber despōsaret sibi puellā quā bona fide credit esse liberā, & postea ex causa probabili dubitet illā esse seruā, non tenetur ei reddere debitū, q̄ q̄ ecclesia præcipiat: nā si reddit animo non ma-

Prima cōclu.

Secū
da cō
clu,

itali fornicationem committit: si uero animo maritali, incurrit graue detrimentum: puta quia inuitus consummat tunc matrimonium cum serua. Ecce quemadmodum nemo constringitur parere in re dubia, cum graui suo detrimento, quamuis opus quod præcipitur esset tutum, nec periculum ageretur tertiæ personæ, eo quod id subditus exequeretur. ¶ Ex hac conclusione sequitur quod quando prælatus interrogat sub præcepto aliquid secretum, unde nullum imminet cuius periculum, & dubium est an habeat ius præcipiendi, tunc tenetur subditus reuelare: præsertim si reuelatio illius secreti iuuat ad tollendam malam suspicionem prælato. ¶ Secunda conclusio. Quando prælat⁹ inquirit in quæpiā, & interrogat sub præcepto, quod ex probabili causa dubitatur esse iustū, nō semper tenetur subdit⁹ respondere, sed in eā partē inclinādū est, in qua est min⁹ periculi. Exēpli gratia. Inquirit iudex aduersus homicidā aut furē, aut in quēuis aliū reū priuati criminis, puta quod nō est in perniciē publicā, & dubiū est probabile pro vtraq; parte, sit ne infamia aut indiciā quib⁹ legitime possit inquirere: tūc testes hoc modo dubitātes non tenentur testimoniū dicere: immo tenentur cælare crimē, quāuis sint cōsciū: & a fortiori, nec reus ipse si interrogetur tenetur se prodere: quia maius periculū est si occidatur homo cōtra ius, quā si nō obediatur prælato. ¶ Probatur cūclusio primo ratione generali. Regula est receptissima magistrorum in materia De ignorātia, quod in dubio sequenda est pars tuta, si alia nō est tuta: quod si neutra fuerit tuta, illa potius eligatur ubi minus est periculi. V.g. Dubitat quispiā an obligetur mētiri officiose pro seruāda uita hominis: cōsiderādum est tunc utrū eorū esset graui⁹ (si vtrūq; pcederet ex sciētia) pmittere mortē hominis quē quis tenet seruare, an mētiri officiose: & quia manifestū est primū esse grauius (quia illud est mortale & secūdū est veniale, sit ut ille teneatur mētiri, si nō potest tollere dubiū, quanquā sint plures rationes pro parte negatiua. Sed si est dubius an teneatur peierare pro uita seruāda, tunc tenetur potius permittere mortē, quā peierare: quia si vtrunq; procederet ex scientia, grauius esset periurium, quā homicidium. Itaq; in materia morali nō cēsetur illa pars minus dubia quā plures cōprabāt rationes, sed illa potius quæ minus est periculosa: nā minus periculū habetur pro

pro maior ratione: temet si, quando vtraque est æque periculosa, illa deligenda est in quam probabiles rationes propendunt. Ad propositum ergo. Non obedire iudici ex scientia, casu quo inquirat ad vindicandum priuatū homicidium aut furtum, est peccatum mortale, sed tamen non est infinitum, ut nonnulli formidant: immo grauius est hominē iniuste occidere: ergo in probabili dubio potius eligendum est periculum inobediētiæ: q̄ homicidii: atq; adeo tunc non est dicendum testimonium. Quo fit ut si prælatus interroget sub præcepto aduersus aliquem, putās grauiora cōmisisse crimina, & testis scit leuiora esse, nec vergere in infamiam aut detrimentum alterius: dubiusq; est iustum ne sit præceptum, tenetur tunc parere: quia minus est in illa parte periculum. ¶ Secundo probatur conclusio peculiari argumento huius materiæ inquisitionis. Vnusquisq; præsumitur bonus quoadusq; probetur malus: sed quandiu dubium est an sit ius inquirendi aduersus aliquem, tunc nec probatus est malus, nec iure existimatur talis (nam sola infamia, aut indicia sūt quæ faciunt præsumptionem iuris) ergo re dubia & iudex inquirens peccat, & testis si obsequatur iniustus est. ¶ Et tertio arguitur. Iura fauent reo sicut possessori: ergo quoadusq; constiterit ius esse inquirendi, reus habet ius vitæ, famæ, & bonorum suorum: atq; adeo in dubio nec licet in eum inquirere, nec testimonium dicere. ¶ Sed quid si quis habeat opinionem q̄ tenetur obedire, formidinem tamen & scrupulum q̄ non tenetur? ¶ Gerson in trac. De pœni. & in De præpar. ad missam. uidetur prima fronte tenere q̄ quando quis habet opinionem & assensum vnius partis, tunc potest, immo frequenter debet, agere contra formidinem alterius. In quam sententiam citat Alti si dorenses. At profecto doctores isti grauiissimi non intelligunt hoc in vniuersum: sed quando pars illa quam quis opinatur est tuta: vnde uidelicet non imminet periculum tertiæ personæ: aut quando formido est leuissima. Vt si quis habet opinionem integre esse confessum (quod est exemplum Gersonis) non tenetur propter formidinem contrarij iterum cōfiteri aut abstinere a comunione. ¶ Sit ergo in proposito tertia conclusio. Licet quis habeat opinionem partis minus tutæ, & solam formidinem alterius, non semper tenetur sequi opinionem, si modo ab illa parte

Dubium.

Tertia conclusio.

MEMBRITER TII.

magnum imminet periculū, & formido alterius apparētem ha-
 beat probabilitatē. Exempli gratia. Interrogat te iudex aduer-
 sus dignissimam personam, nempe cuius uita pretiosa est in re-
 publica, opinariſq; iudicē legitime inquirere, sed cum probabili
 formidine partis contrariæ: certe non tibi consulere opinio-
 nem sequi ut testimoniū dicas, sed potius cæles, nam periculum
 graue, ne dignissima persona præter ius occidat, facit ut in mo-
 ralibus formido præponderet opinioni. At uero si formido te-
 nuissima est, nempe quæ a pauore poti⁹ & ignauia meticulosi ho-
 minis, q̄ a ratione proficiscitur, talis uincenda est aut cōtra illā
 agendū. ¶ Hinc consequitur quid sit scrupulus. Cū enim quæ-
 stio sit de nomine, posset quis omnē formidinē in uniuersum uo-
 care scrupulū, quādo cōtrariæ partis habetur assensus, saltē opi-
 natiuus, Sed tunc consequēter cōcedendū esset q̄ non semper
 agendū esset contra scrupulū, immo q̄ nonnunquā agendū est
 secundū illū, ut modo dicebamus. Ob idq; significantius forsan
 dicitur scrupulus: non omnis formido, sed illa quæ adeo tenuis
 est ut sit contra illa agendū: nā scrupulus breuissimū lapillū signi-
 ficat qui in calceo latet: atq; adeo in moralibus significat illā for-
 midinē quæ ex pauore & metu procedit, cuius nulla est habēda
 ratio. ¶ Sed contra secundam conclusionem, & præsertim cō-
 tra tertiam arguitur. Agere contra conscientiam est peccatum,
 ut omnibus est receptissimum (perinde enim delinquit qui acci-
 pit rem suam quam credit esse alienā, ac si acciperet rem alienā)
 sed qui in dubio non obedit prælato, præsertim si opinatur iu-
 stum esse præceptum, agit contra conscientiam: ergo peccat.
 ¶ Respondetur duobus modis. Primo q̄ agere contra consciē-
 tiam tunc solum est peccatum, quando agere secundū consciē-
 tiam est tutum, nec inde aliquod imminet periculū, nec rei pu-
 blicæ, nec tertiæ personæ. Vt si habeo conscientiam q̄ hodie te-
 neor audire missam, tunc aut debeat conscientiam deponere, aut
 missam audire: quia si audiam, nullum sequitur periculum. Sed
 quando neutra pars est tuta, nec potest homo conscientiam tol-
 lere, tunc nullum est peccatum agere contra partē minus tutā.
 ¶ Et quamuis solutio hæc uerissima sit, notandum tamē est se-
 cundo, duplex esse dubium, aliud speculatiuum, aliud uero pra-
 cticum. Dubium speculatiuum est quod pertinet ad intellectū
 speculatiuum:

Scru-
pulus

dubium
prac.
et spe-
cul.

speculatiuum:

speculatiuum: nempe quò nihil ordinat ad opus: practicum uero est quod pertinet ad intellectum practicum: ut puta qui de actionibus dicat humanis. V.g. Habeo pacificam possessionem rei quam bona fide acquisiui, sed incipio dubitare an sit mea: dubium illud est speculatiuum, sed tamen non sequitur: Dubito an res quam possideo sit mea: ergo dubito an teneor dare (quod est dubium practicum) nam possessio facit me certum ut non teneor, quoad usque iuridice conpertum habeam rem non esse meam: ut colligitur ex cap. Si uirgo. 34. q. 2. Quemadmodum Iacob quamuis dubitasset speculatiue an illa quæ erat in lecto esset sua, tamen quia ignorantia erat inuincibilis, non dubitabat practice quin teneret debitum illi reddere. Ad hunc modum dicere possumus in proposito, quod quando quis dubitat an prælatus ius habeat inquirere, si uideat maius imminere periculum testimonium dicendo quam celando, tunc certum est quod ille non tenetur obedire: atque adeo non facit contra conscientiam practicam, quamuis faciat contra dubium speculatiuum: quod nullum est peccatum contra bonos mores. ¶ Sed percontaris forte, quid si in re dubia præcepto addatur comminatio sub sententia excommunicationis? Vide quod tunc tollatur dubium & teneatur subditus parere. Nam si sententia pastoris, siue iusta, siue iniusta, timenda est: ut Gregorius admonet. ii. q. 3. cap. 2. a fortiori in re dubia magis est formidanda. ¶ Respondetur quod quando dubium est ius præcipiendi nihil refert qua comminatione proferatur præceptum, siue excommunicationis, siue alius poenæ. Nam sicuti dum præceptum est manifeste iniustum, nihilo magis ligat, quatumcumque addatur poena excommunicationis: ita dum res est dubia nihil affert certitudinis: præterquam quod iuxta sententiam Gregorii tunc magis timendum est, atque adeo oculatius uestigandum an præceptum sit iustum & legitimum. ¶ Quarta conclusio. Quando crimina de quibus fit inquisitio ea sunt quæ uergunt in perniciem publicam: ut proditio, crimen læsæ maiestatis, hæresis, & alia id genus: tunc in re dubia, uice uersa, dicendum est potius testimonium, quam celandum. Nepe si dum inquisitores hæreticæ prauitatis interrogant aduersus hæreticum, dubium sit testis propter aliquam forte probabilem rationem, an sit tunc casus iuste interrogandi, parere debet & testimonium dicere in periculum hæretici: etiam si rationes sint aliquantulo probabiles pro parte contraria. Probat conclusio eodem fundamento. In re dubia illa pars diligenda

Dubium.

iiii.
conclusio

da est ubi minus est periculi, sed minus periculum est si persona priuata iniuste occidatur, q̄ si reipublicæ damnum detur (si utrunq; procedat ex scientia) ergo in re dubia potius inclinandum est in periculum particularis personæ, q̄ in damnum publicum: atq; adeo in casu conclusionis dicendum est potius testimonium, q̄ celandum. ¶ Quod si contra quis arguat q̄ in re dubia reus adhuc præsumendus est bonus, ut supra arguebam⁹: postq̄ iura nō sunt certa & manifesta inquirendi aduersus illū. ¶ Respondet q̄ ubi agit de bono publico nō requiruntur tot merita, ut supradictū est, ad procedēdū: cōtra psonā particulare quia membra posthabēda sunt capiti: & ideo in dubio ius est declinare in periculum potius priuati boni, q̄ publici. ¶ Dubium tandem postremum restat in hac quæstione. Quid si homo ignoret doctrinam harum conclusionum? Est. V.g. qui dubitat sit ne præceptum prælati iustum an iniustum, & præterea nescit an in tali casu debeat sequi partem minus periculosam: quales sunt fere plebeiū. ¶ Respondetur q̄ hoc dubium generale est in omni materia. Nos enim solum dicimus quod censemus, ratione & iure faciendum. Qui illo modo dubitat & ignorat, consulat peritiores: alias faciens contra ius, si ignorantia fuerit inuincibilis excusabitur: sin uero uincibilis, peccabit. ¶ AD PRIMVM principale respondetur q̄ prælati & iudices non sunt in possessione respectu subditorum, nisi quatenus iusta præcipiunt: & ideo quando dubium est an præcipiant iustum, tūc si sit in præiudicium tertii, quia ille tertius est etiam in possessione famæ suæ & bonorum, in eam partem inclinandum est ubi est minus periculi. ¶ Ad confirmationem respondetur q̄ quando prælati quid præcipiunt unde nullum periculum religioni aut reipublicæ, aut tertie personæ timetur, nō cōstringuntur rationem reddere, sed simpliciter parendum est illis, etiam in dubio, ut supradictum est: quia tunc nullum est periculum, si præsumatur iudex iuste præcipere. Quando uero eiusmodi periculum imminet, tunc si subditus dubitat, nihil facit contra obedientiam si exigat a prælato rationem præcepti, proponēs humiliter rationes dubitandi. ¶ Ad secundū principale respondetur q̄ quando coniunx incipit dubitare an uir sit uere maritus, cui tamen bona fide nupsit, tenetur reddere debitum petenti,

Dubi
am,

id est
am

am
am
am

vide solutione ad hoc
reg. in adriano in ma
le p. scripturae & qd la
oeto 2. fo. vndetimo

petenti, non solum quia uir est in possessione, sed praeterea quia illa pars est magis tuta. Nam si utrunque fieret ex scientia, maius peccatum est fraudare coniugem conjugali debito, quam fornicatio. Et ideo in dubio soluendum est debitum: quia, non soluere: est periculum iniustitiae conjugalis, & soluere: solum est periculum fornicationis. ¶ Ad confirmationem respondetur quod principi imperanti arma sumere re dubia an bellum sit iustum, parandum est: non solum quia possessionem habet praecipienda, sed quia praecipit ad bonum publicum: puta ad defensionem reipublicae: & ideo quamuis tunc imminet periculum, ne (si bellum sit iniustum) occidantur innocentes, non tamen potest derat haec pars, sicut alia: quia ciues debitores sunt suae reipublicae: non alienae. Non enim posset princeps bene defendere & tueri rem publicam, si quoties indicit bellum deberet singulis ciuium rationem reddere belli. Satis est si optimatum id consilio faciat. ¶ Ad tertium principale respondetur quod quando utrinque est periculum, qui se exponit minori, nihil agit contra doctrinam sapientis. ¶ In confirmatione latet fallacia. Antecedens enim facile conceditur: uidelicet quod quando ante praecipitum praelati subditus dubitat de iure aut de facto, tunc adueniens praecipitum praelati. (si modo probus & sapiens sit, nec agatur de periculo tertii) facit illam partem certam: quia non dubitatur quin praelatus habeat auctoritatem interpretandi ius & factum in dubio. Sed quaestio nostra est quando dubitatur de iure praelati: puta quando dubium est an iustum sit eius praecipitum. Et ideo consequentia non tenet.

QVAESTIO TERTIA.

TRVM QVI PRAETER

ius de secreto crimine interrogatur, iure possit uerborum obscuritate & amphibologia interrogatum eludere. ¶ Ad partem negatiuam arguitur. Metiri nulla de causa licet: ut late confirmat Augustinus super quintum psalmum, & in libro De mendacio: quod refert. 22. q. 2. cap. Ne quis. & cap. Siquis. sed qui uerbis amphibologicis alium decipere intendit, quodammodo metitur: nam metiri (ut nomen sonat) est contra

tra

tra mētē ire: quod ille uidet̄ facere, q̄ aliud q̄ ipse habet iudiciū
 gignere intēdit auditori: unde Augustin⁹ lib. Cōtra mēdaciū.
 cap. 3. Culpa (inquit) mētientis est in enūciādo animo suo fallēdi
 cupiditas. Ergo illud non licet. ¶ Et confir. Veritatis uirtus ea
 est, ut suā quīsq̄ mētē illis explicet uerbis, quæ secundū cōmunē
 usum talē habent significationē. Nam (ut. 26. Moral. inquit Gre
 gorius, & refertur. 22. q. 5.) humanae aures talia uerba iudicant,
 qualia foris sonant: diuina uero iudicia talia foris audiūt, qualia
 ex intīmis proferuntur. Et subiungit q̄ non debet intentio uer
 bis deseruire, sed uerba intentioni. Ergo uerbis obscuris & am
 phibologicis aliū dicere, est ueritati contrariū: atq̄ adeo ubiq̄
 malū. Ob idq̄ Augustinus in libro De cōflictu uitiorū: quod ha
 betur. 22. q. 2. Nec artificioso (inquit) mēdacio, nec simplici uer
 bo oportet quenq̄ decipere, quia quomodolibet mētitur quis,
 occidit animā. Et Isidorus libro. 2. sent. ut refertur eadē causa.
 q. 5. Quacūq̄ (inquit) arte uerborū quis iurat, deus tamē, qui cō
 scientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur intelligit.
 ¶ Secundo principaliter arguitur. Si liceret uerborū amphibo
 logia respōdere ad mētē respōdentis, ad decipiēdum interro
 gantē: eadē etiā uerborum arte liceret iurare, nam quibuscunq̄
 uerbis quæ citra mendaciū licite proferri possunt, licet, quando
 est necessarium, ad iuramentum: sed iurare illo modo non
 licet: ergo nec citra mendaciū malum decipere. Minor compro
 batur sentētia Augustini in quodam sermone qui scribitur. 22.
 q. 5. cap. Ecce duo. ubi ait. Qui super lapidem, iurat falsum, peri
 iurus est. Erāt enim qui putabāt excusari a periurio, iurātes per
 hæc euangelia, superponentes tamē manum, non libro, sed lapi
 di: quem ille qui iuramentum exigebat, putabat esse librum. Di
 cit ergo Augustin⁹ illos esse periuros: quia, Cū iuras (inquit) nō
 iuras lapidi, sed proximo & ante deum: & quia proximus intel
 ligit te iurare per euangelia, periurus es. ¶ Tertioprincipaliter
 arguitur. Decipere alium iure interrogantem, uitiū est con
 tra ueritatem & fidelitatem: sed quod est contra huiusmodi uir
 tutes, de se intrinsece est malū: ergo nulla ratione, nec ad repel
 lendā iniuriā licet aliū dicere. ¶ Et postremo cōfirmatur. Si
 fas esset obscuris uerbis eū fallere q̄ cōtra ius percōtat secretū,
 id etiā esset pro libito licitum sine necessitate: ut puta cum inter
 rogatus

rogatus posset tacendo, uel appellando, uel alia iusta uia secretū cælare: quod tamen uon est facile concedendum: ergo neutiq̃ ius est uerborum amphibologia quenquam, quam libet iniuste percontantem, decipere. ¶ Sed in cōtrarium est quia ubi quispiam iniuria petitur ut secretum patefaciat, ius habet quacūq̃ arte cælandi secretum, quamuis interrogans æquiuatione uerborum fallatur, modo uerba aliquem habeant sensum, quo citra mendacium proferrī possint: ut docet Augustinus super Genesin. q. 27. & latius cōtra Faustum libro. 22. ubi exponens illud Abrahæ Gē. 2. Dic obsecro q̃ soror mea sis: ait, aliud esse, uerum cælare: aliud uero mentiri.

QVAESTIO HAEC præcipua est in hac materia secreti tegendi: atq̃ adeo in qua aliorum mallem auscultare sententiam, q̃ meā dicere. At uero, quia rem necessariam silentio præterire non possumus, tentabimus ad quaestionem septem conclusionibus utcunq̃ respondere. ¶ Et, quo certa primum omnium ab ambiguis separemus, iaciamus oportet primam hanc conclusionem, qua dicēda cuncta nitantur. Mendacium nulla prorsus de causa licitum est. Conclusionem hanc cō-

pertissimā habet Augustin⁹ libro De mendacio. Fuerat enī forte antiquitus philosophorum opinio, licitum esse mentiri pro uita amici seruanda, aut pro aliquo, id genus grauissimo malo uitādo: quod mendaciū misericors appellabāt: cui⁹ meminit Plato. 3. De rep. & 2. De leg. & Cic. pro. Q. Liga. Et aduersus hūc errorem composuit August. libros illos duos De Mendacio, & Cōtra mēda. ubi ait nec pro uita hominis, nec (quod multo maius est) ad euitandum quodcunq̃ aliud peccatum, quātuncunq̃ grauissimum, licere unq̃ mentiri. Cui perinde sententiæ theologī uniuersi in. 3. d. 38. uno consensu subscribunt. Ratio Augustini & doctorum est: quia absolute præceptum est in decalogo Non falsum dices: & in. 5. psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium: & Ecclī. 7. Noli mentiri omne mendaciū. Vbi in uniuersum, nulla causa excepta, prohibetur omne genus mendaciū. Quod si quis hæsitans arguerit, inde solum colligi mendacium, sine causa prolatum, esse malum, nihil tamen uetare quominus aliqua

¶ Prima conclusio

aliqua de causa possit fieri bonum: sicut ecclesiasticum ieiunium licite frangitur propter infirmitatem. Respondetur quod ratio conclusionis ad intentionem Augustini est huiusmodi: ut est apud S. Thomam. 22. q. 110. ar. 3. Id quod est intrinsece & de genere suo malum, nulla de causa fieri potest ut sit bonum: sicut ignis quia suapte natura est calidus, nullatenus fieri potest ut non sit calidus: sed mendacium, ut dicit Aristoteles. 4. Eth. cap. 7. per se improbum est & vituperabile: quia voces nature ordine debent vere significare conceptus: ergo mendacium propter nullam causam potest esse licitum. Attamen dissensio est inter S. Thomam & Scotum & plerisque alios, quod S. Thomas hac ratione putat omnia precepta decalogi a deo esse intrinsece bona, ut nec deus posset in illis dispensare: itaque non potest facere ut mendacium (salua semper ratione mendacii) sit bonum: quemadmodum nec facere potest ut ignis non sit calefactivus. Alii vero putant deum posse dispensare aut in omnibus, aut in aliquibus preceptis decalogi. Quam quidem controuersiam non est presentis loci dirimere: sed satis est hoc esse apud omnes compertissimum (quicquid sit de dispensatione diuina) communi lege nullatenus fas esse mentiri. Hoc ergo sit fundamentum huius questionis, quod ponit S. Thomas. 22. q. 69. ar. 1. Qui per iniuriam interrogatur, iure potest ueritatem cællare: cui tamen mendacium dicere, nulla ratione licet. Quo fit ut possit uti quibuscumque amphibologiis: dum modo possint in aliquo usitato sensu citra mendacium intelligi: quamuis interrogas in alio sensu decipiatur: quia id est cuiusque repellendi propria iniuriam, non obstante alterius detrimento. ¶ Hoc habito fundamento, dicendum nobis prius est de modo tegendi confessionem sacramentalem, ubi minus est ambiguitatis: mox de aliis secretorum generibus secularium. ¶ Sit ergo secunda conclusio. Ad tegendum secretum confessionis licitum est ubique sacerdoti, dum ea interrogatur quæ in confessione nouit, respondere se nescire, nec alia opus habet uerborum arte: quia id potest in tali casu citra mendacium responderi. De hac conclusione satis conuenit inter doctores (præter Gabrielem) in. 4. d. 21. tamen si de ratione dissentiant. Enimvero Ricardus ar. 4. q. 1. hac utitur ratione. Eadem persona uere affirmare potest aliquid, loquens in persona alterius, quod uere negat loquens in persona propria. Angelus enim loquens Moysi in persona dei Exo. 20. uere dixit. Ego sum dominus

nus deus tuus, qui eduxit te de terra Aegypti: quod uere negasset si loqueretur in persona propria: sed sacerdos ea quae audiuit in confessione nouit in persona dei, & extra confessionem interrogatur ut persona propria: ergo quod in confessione potest affirmare se scire ut deus, potest extra confessionem simpliciter dicere se nescire. Haec uero ratio merito non placet Scoto: qui eadem. d. q. z. scite arguit aduersus eam. Aliud enim est quempiam loqui in persona alterius: idest fingendo se esse alium (sicut persona comediae loquitur uice Chremetis aut Pamphili, cuius personam induit: quomodo angelus de rubo loquebatur in persona dei) aliud est loqui in persona alterius: idest authoritate alterius (quemadmodum praetor authoritate quam accepit a rege profert sententiam perinde ac si a rege pronunciaretur) & sacerdos in sacramento confessionis non agit personam dei primo modo, ut putat Ricardus: sed secundo modo, tanquam minister: secundum illud, Io. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: ubi collatum est hoc ministerium: ergo quae audiuit in confessione non solum scit ut deus, primo modo, sed ut propria persona & minister dei. ¶ Et secundo arguitur argumento Scoti. Clavis scientiae ordinatur in clauem potestatis: ergo quemadmodum sacerdos absoluit, cognoscit peccata: sed in persona propria dicit, Ego te absoluo: sicut in aliis sacramentis dicit: Ego te baptizo: aut: Ego te consigno: ergo in persona propria nouit illa peccata a quibus absoluit. Magister enim sententiam est qui in. 4. d. 18. opinatur quod sacerdos non absoluit confitentem, sed ostendit absolutum. In quo non tenetur. Immo certe sacerdos absoluit: quod uel illo uerbo Christi exprimitur: Quorum remiseritis. Vnde Chrysostomus libro. 3. De sacerdotio. Sententiam (inquit) dei praecedit sententia sacerdotis, & sententiam sacerdotis confirmat deus. Quo nostri interim, praestant sacerdotibus ueteris legis: qui uim non habebant, animarum purgatoriam. ¶ Et tertio arguitur. Quia si sacerdos loqueretur in persona dei, ad sensum Ricardi, non praemitteret precem illam, Dominus te absoluat: nec diceret: Authoritate mihi commissa, ego te absoluo: nam uerba illa in persona dei prolata falsa essent. ¶ Et postremo confir. Quia si uera esset opinio Ricardi, tunc

MEMBRITERTII.

tunc sacerdos reuelans peccata in genere, dicens se scire multa esse peccata in populo, aut se scire conscientiam Petri mentiretur (cum loqueretur in persona propria: & tamē non scit illa, nisi in persona dei) sed consequens est falsum: quia secundum doctores in eadem dist. illo modo reuelare peccata nullum est peccatum, si fieret sine scandalo. ¶ Statim Scotus prosequitur probare quod non licet sacerdoti reuelare confessionem, aliis rationibus quod Ricardus: quas non est presentis loci recensere. Sed nihil dicit an liceat sacerdoti respondere: nescio. Tamen si in. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. id insinuat licere. At uero Gabriel. d. 21. ar. 3. propter argumenta Scoti dicit quod sacerdos simpliciter scit ea quae audiuit in confessione. Unde colligit quod interrogatus nec potest respondere: scio: nec: nescio: quia primum esset reuelare secretum sacramenti, & secundum esset mendacium. Et quamuis silentium sacerdotis suspicionem faciat interroganti, uerum esse id quod interrogat, nihil (inquit) ad sacerdotem: quia silentium de se non generat magis illam opinionem, quam contrariam, sed a malicia interrogantis gignitur illa suspicio. ¶ His uero nihil obstantibus, primum omnium non est neganda illa locutio: quod uidelicet sacerdos quae audiuit in confessione scit ut deus, & non ut homo: quippe quae non solum apud doctores in. 4. d. 21. & De poeni. cap. Omnis utriusque sexus, sed apud pontifices est receptissima: ut cap. Si sacerdos. De offi. ord. & alibi saepe. Sed tamē uerba illa non faciunt sensum quem putat Ricardus: puta quod scit ut deus, sicut angelus loquebatur in rubo: immo sensus est quem comprobant rationes quas iam modo faciebam: nempe quod scit ut minister autoritate dei. At uero nihilominus uera est nostra conclusio: ut puta quod sacerdos interrogatus (si modo nihil nouit nisi in confessione) potest respondere se nescire. Et quando nulla esset alia ratio, satis esset autoritas theologorum & canonistarum id concorditer asserentium locis citatis: & praesertim Bernardi: qui ait: Nihil minus scio, quam quod in confessione scio: & praeterea usus omnium christianorum. Voces enim eo modo significant, quo recipiuntur a populo: populus autem christianus, dum audit sacerdotem iurantem se nihil scire, nihil intelligit, de his quae nouit in confessione: quare uerba illa solum significant, nihil se scire extra confessionem. ¶ Est tamē secunda, & quidem propria ratio. Nam sacerdos

sacerdos ea quæ audiuit in sacramento, quanquã nouerit ut parti-
 cularis persona, nouit tamen ea in foro & iudicio dei: quod qui-
 dem deus uoluit esse a deo occultum, ut peccata illic confessa ha-
 beantur omnino pro oblitis: ac si non fuissent: secundum illud
 psal. 31. Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta
 sunt peccata: & Ezech. 18. In quacũque hora ingemuerit peccator,
 iniquitatum eius nõ recordabor. Quare sacerdos, quemadmo-
 dum deus, dicẽs: Ego te absoluo: promittit habere peccata ac si
 nunquã audiisset: atque a deo in foro exteriori citra mendaciũ po-
 test dicere se illa nescire. Et hic est sensus illorum uerborũ: sacer-
 dos scit ut deus: id est scit tanquã minister dei & ad modum eius.
¶ Et cõfirmatur hæc ratio. In aliis iudiciis cũ iudex tanquã per-
 sona publica in uno foro, puta ecclesiastico, nouit aliquam cau-
 sam, si postmodum sit iudex in alio foro, uidelicet seculari, tũc
 potest dicere se nihil nouisse de illa causa: intelligitur enim in il-
 lo foro. **¶** Sed tertio arguitur. Scire: quãuis uulgarĩ sermone
 dicatur etiam illud quod idoneis testibus credimus, tamen pro-
 prie id solum sciri dicimus, quod mentis firmaratione compre-
 hendimus (uerba sunt Augustini. 1. retrac. cap. 14.) & tamẽ quod
 aliorum relatione nouimus, profecto non certo cognoscimus:
 quia, cum sit omnis homo mendax, potuit qui retulit mentiri:
 quare proprie non dicimur illud scire, sicut loquitur Aristoteles
 de scientia. 1. Post. Nam scientia est certa & euidentis cognitio
 ueritatis. Quæ definitio a iuris etiam peritis recipitur: Baldus
 enim. L. Scire leges. ff. De leg. Scientia (inquit) est infallibilis no-
 titia ueritatis. Quo fit ut quãuis ille qui est testis ex auditu, mul-
 tum faciat aliquando in iudicio ad coniecturas: ut colligitur ex
 cap. Præterea. De test. & cap. Hoc uidetur. 22. q. 5. tamen nunquã
 absolute testis in iudicio dicitur rem scire, nisi qui uisu illam, aut
 alio sensu experimẽtaliter nouerit: ut habetur cap. Testis. 3. q. 2.
 unde Io. 3. Quod scimus loquimur, & quod uidimus testamur.
 & 1. Io. 1. Quod audiui⁹ (scilicet ab ipso ore christi) quod uidi-
 mus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ con-
 trectauerunt, hoc testamur. Et ideo sub disiunctione testis inter-
 rogatur an sciuerit uel audiuerit: quia audire nõ est scire. Tunc
 sic arguitur. Sacerdos ea quæ audiuit in confessione, non nouit
 nisi relatione illius qui mentiri poterat: ergo dicens se nihil eorũ
L scire,

MEMBRITERTII.

scire, non mētitur. Et quamuis illa uerba possent facere sensum uulgarem, ut negetur etiam scientia ex auditu, satis tamen est q̄ habent unum uerissimum sensum, ut citra mendacium proferrantur. ¶ Et postremo arguitur. Si sacerdoti, dum tyrānice interrogatur, nihil aliud liceret, q̄ tacere, profecto multū inde sigillum detrimenti pateretur. Nam, quāuis qui tacet nec ait nec negat, tamen in communi usu hominum, cum quis non negat crimen cuius negatio in laudem cederet, confiteri uideretur. Unde qui tacet in iudicio, habetur pro confesso: ut. L. 1. tit. 3. libro 3. ordinationum & .l. 12. & .13. De ordine iud. in pragma. reg. Aliæ rationes communes sunt & sigillo confessionis & sæcularibus secretis.

¶ Alia secretorum genera sæculariū non sunt (ut puto) tam cælatu difficilia, i teste qui de alieno crimine interrogatur, q̄ in reo, dum interrogatur de proprio. Et ideo in hac secunda parte huius quæstionis dicendum est de teste, & in tertia, de reo.

¶ Sed tamen de utroq; statuatur primum tertia conclusio.

Tertia conclusio.

Qui per iniuriam interrogatur de secreto crimine, debet prius, si potest, defendere se aut appellādo, aut tacendo, ostendendo in promptu per iniuriam interrogari: ut colligitur ex. S. Thoma. 22. q. 69. ar. 1. si modo id facere possit absq; eo q̄ generet uehementem suspicionem criminis: quod tamen iam modo dicebamus non esse facile. Probatur quia legitimus & iuridicus modus est, cum quis per iniuriam interrogatur, non respondere: & alia remedia non admittuntur nisi in necessitate: puta quando modus legitimus, grassante iniuria, nō sufficit.

iiii. conclusio.

¶ Quarta cōclusio. Testis qui præter ius de occulto crimine interrogat nec se potest defendere tacēdo (salua maiorū cēsura) respōdere potest se nihil scire. Hæc cōclusionē nō tā habeo cōpertā, q̄ secūdā: nec eā uolo esse tā certā & probatā. Haud enim nescio doctores esse grauissimos, qui cū certo affirmēt fas esse sacerdoti dicere: Nescio: id tamē dubitāt in aliis secretis sæcularib⁹: tametsi nec adeo id negēt, ut iuniores qdā opinātur. Verba sūt Gersonis alphabeto. 34. Q. Post q̄. n. dixit licere sacerdoti respondere: Nihil scio: subiūgit. Si autē possit similiter i aliis pure secretis ita respōdere sine mēdacio, ego nō audeo diffinire: uideretur tamē alicui par ratio, & par uerbi intellect⁹. Hæc Gersō. Vbi magis alludit ad partē affirmatiuā, q̄ ad negatiuā. Et Scot⁹. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. cum

admonuisset

admonuisset reū iniuste interrogatū, ut ad modū iuristarū neget
 proposita ut pponitur, subnectit. Sed nūquid si neget intēdēs
 negare sicut sacerdos facit de cōfesso, dicēs: Nihil mali scio: an
 teneat pœnitere? Respōsio. Bonarū mētū est culpā agnoscere
 ubi culpa nō est: & ideo in tali casu tutū est pœnitere. Vbi Scot⁹
 certe nō loquitur de teste, nec negat ipsū licite posse respōdere:
 Nescio: sed loquit̄ de reo qui negaret se fecisse. De quo adhuc du-
 bitat. Et. S. Thomas. 22. q. 69. ar. 1. nec ait nec negat: sed hoc so-
 lū dicit q̄ re⁹ iniuste interrogat⁹ pōt per appellationē uel aliter
 licite subterfugere: mēdaciū tamē dicere nō licet. At uero Adria-
 n⁹ nō ignobilis author, quol. xi. respōdēdo ad secūdū principa-
 le, dicit esse licitū in aliis secretis respōdere: Nescio: sicut in secre-
 to cōfessionis. Cui cōsētīt noster Siluester verbo: mēdaciū: §. 6.
¶ Sed, quicquid sit de authorib⁹, pbat̄ cōclusio ratiōe. Et pri-
 mo. Si qui interrogat̄ solū id nouerit ex aliorū relatione, ambi-
 gi nō potest quin possit simpliciter respōdere se nescire: ut patet
 ex tertio argumēto modo facto ad secūdā cōclusionē. Immo
 nō solū si iniuste, sed dū iure & ratione interrogat̄, nullā iniuriā
 facit qui respōdet se nescire quod aliorū relatu nouit, qui mēteri
 poterāt. Nisi esset res admodū manifesta. Si enī ego negarē me
 scire esse Romā: quāuis eā nō uidi, mēteri iudicarer. Sed ad rē, p-
 bat̄ q̄ dū testis secretū de quo interrogat̄ nouit visu uel experi-
 mēto cuiusq̄ sēsus, respondere possit se nescire. Quādo quis in
 iudicio interrogat̄ ueritatē, solū interrogat̄ secūdū ius (nā prae-
 ter ius null⁹ habet iudex potestatē interrogādi: id enim possum⁹
 quod de iure possum⁹. cap. Faciet. 22. q. 2. et. l. Fili⁹. ff. De eō, cō-
 stitu.) sed secūdū ius inq̄sitiō fieri nō pōt de occultis: ut expres-
 se cauet̄ cap. Qualiter & q̄ndo el p̄mero. De accusa. ergo testis
 solū interrogat̄ an sciat aliqd quod nō sit iure occultū: et per cōse-
 quēs, respōdēs se nihil scire nō mētīt, si nihil aliud sciat, q̄ quod
 est iure occultū. **¶** Ad hoc iuniores qdā, alias egregie docti, su-
 stinētes cōtrariū, respōdēt q̄ in illo capitu. citato solū habet̄ q̄
 iudex exigens iuramētū debet in forma excipere occulta crimi-
 na: ut uidelicet iurēt testes quicquid sciūt, exceptis occultis: &
 tūc manifestū est testē posse citra mēdaciū respōdere se nihil scire:
 quia respōdet ad intētionē iudicis. Si tamē iniquus iudex ni-
 hil excipit, sed petit iuramēto ut dicāt testes quicquid nouerint

MEMBRITERTII.

simpliciter: tunc est quæstio an liceat respondere se nihil scire: & dicunt isti non esse licitum: quia uerba ut excusentur a mendacio, debent proferri ad intentionem interrogantis: & in tali casu uerbum: Nihil: nō habet unde restringatur: & ideo sensus est quod ille nihil scit, nec publicum, nec occultū: quod est mendaciū.

CHi tamen aut non capiunt aut dissimulant uim argumenti. Enim uero non solum iure tenentur iudices inquirentes exceptionem exprimere de occultis, ut late mēbro. 2. mōstratum est: sed quando iniquus iudex illam non faciat, iure ipso intelligitur facta: & ideo uerba: Nihil scio: iure ipso restricta sunt, ut intelligantur de illis criminibus quæ iuridice possunt inquiri, in quibus reuelādis testis subiicitur tali iudicio. Vnde, licet nō respōdeant ad intentionem iudicis iniquitatis interrogantis sine exceptione, respondent tamen ad illam quam iure deberet habere.

CEt confirmatur hoc: quia si probus iudex & sapiens me interrogaret in uniuersum quicquid scio, optime respōderem: Nihil scio. (quamuis aliquid secreto scirem) quia conuicerem intentionem suam esse solum interrogare illa quæ iure potest: ergo eadem ratione, quando improbus aliquid præter ius intetrogat, qui respondet ad intentionem iuris non mentitur.

CSed quid si in particulari me interrogat, utrum Petrus occidit Ioānem (quod ego solus uidi) uideretur esse mendacium si respondeam: Nescio: nam non apparet quomodo illud uerbum restringatur a iure.

CRespondetur quod iure possum respondere: Nescio: quia iure intelligitur: Nescio ut dicā: aut nescio eo modo quo iure debeam dicere. Nec hoc est tam pulchrum commentum, quā nōnulli existimāt: nam cum uoces sint signa eorum quæ sunt in anima: ut inquit Aristoteles. 1. Perihier, nemo potest respondere nisi illud quod scit: & ideo perinde est: quempiam interrogare de aliquo facto, ac si iterrogetur quid sciat de illo facto. Vnde sicut iuste interrogatus quid sciat de hoc homicidio, potest respondere: Nihil: nam iure intelligitur: quod debeat dicere: ita interrogat⁹ an Petrus fecit hoc homicidiū, potest respondere: Nihil scio: quod est: Nihil debeat dicere.

CNec abs re certe adducitur huc illud Mar. 13. De illo die nemo scit, nec filius hominis. Nam quamuis multifariam a doctoribus exponatur: ut adnotat. S. Thomas. 3. p. q. 10. ar. 2. (Origenes enī exponit de corpore christi

isti mystico: quia ecclesia nescit illū diē: alii glossant de christo secundū sciētīā acquisitā: secundū quā christus nō nouit illū diē: at q̄ aliter alii) tamen profecto germanus sensus illius uerbi est, q̄ christus nescit illū diē ut dicat in hac uita: nō modo propter auctoritatē sanctorū ita exponētū, sed quia textui nullus ali⁹ sensus cohæret. Cū enim apostoli rogassēt christū: Dic nobis quādo ista fiēt, & quod signū erit quādo hæc omnia incipiēt: & christus ad secundā partē interrogationis respōdisset, tradēdo signa iudicii: ad primā partē, quasi respōsum negans, ait: De diē illo nemo scit: nec filius hominis: id est: Nec uobis in hoc tēpore expedit scire (ut ait Hieronym⁹ super Matth. cap. 24) nec mihi cōuenit dicere (ut ait Augustin⁹ libro. 1. super Genesim cōtra Manichæos) quasi dicat. Ego, quatenus redēptor, habeo uos docere quæ pertinet ad redēptionē: & ad finē redēptionis pertinet, ut ignoretis hūc diē. Ergo tantū ualeat: filius nescit: sicut: filius nō debet facere ut sciatis. Sicut e cōtrario Gene. 22. Nunc cognoui q̄ timeas deū: tātū ualeat, sicut: Nunc feci ut cognosceres. Re uera abq̄ scrupulo affirmauerim hāc quartā conclusionē, quoad me maiores cōtrariū doceāt. ¶ Sed est cōtra illā argumentum. Quādo vna pars cōtradictionis est uera, altera est falsa: sed quādo quis secreto quid sciuit, uerū est si dicat: scio: ergo falsū est si dicat: nescio. ¶ Respōdet q̄ quoties q̄s per iniuriā petiit ut reuelet secretū: siue sit secretū sacramētī, siue aliud sæculare, respōsio negatiua est uera & affirmatiua falsa: q̄a restringitur a iure sicut negatiua: sicut: Aliquid scio quod debeat dicere. Si tamē sua spōte absq̄ necessitate sacerdos illas cōtradictorias proferat, tūc ait Durād⁹. 4. d. 21. q. 4. q̄ affirmatiua est uera: quia tūc nō restringitur: & negatiua est falsa. Sed nihilominus dicēs se scire, peccat reuelādo confessionē. Palude uero eadē distinctione. q. 3. ait q̄ quāuis sua spōte proferat illas cōtradictorias, ubiq̄ affirmatiua est falsa, & negatiua uera: quia sensus est se aliquid scire quod debeat dicere, tāq̄ homo: quod falsum est, siue cōpulsus id dicat, siue nō. ¶ At uero crediderim (cū sermo est de cognitis in sacramento) negatiuam semper esse ueram & affirmatiuam falsam, ubicunq̄ proferantur, propter tertium argumentum quod fecimus ad secundam conclusionem: quia quod notum est solum ex relatione, propriē nō dicitur sciri: nec

opus est alia restrictiōe. Si tamē scire extēdat ad ea quæ testimo-
 nio aliorū nouim⁹, tūc q̄ndo sacrileg⁹ sacerdos sua spōte reue-
 lat cōfessionē, parū reffert quomodo loquamur: nā siue affirma-
 tiua sit uera, siue falsa, vtroq̄ modo est graue peccatū reserare
 figillū. Forte uerisimilior est opinio Petri de palu. non tātū pro-
 pter rationē suā, sed quia sacerdos non modo q̄ndo petitur per
 iniuriā, sed extra illū casū, potest dicere se nescire quæ audiuit i
 confessione. Exēpli gratia. Est sacerdos in cōtione & colloquio
 ubi incidit sermo de illo cui⁹ cōfessionē audiuit, cui⁹ mores alii
 pbant, alii repbāt. Pōt pfecto sacerdos, & deberet, dicere: Ni-
 hil maliscio de hoīe. Et id nō solū quādo eius silētiū suspitiōnē
 faceret aliqd se scire i cōfessiōe (nā tūc teneret omnino) sed etiā
 propter comitatē posset hominē illa ratione laudare. Quare tūc
 etiā negatiua est uera, & affirmatiua falsa. At uero nulla aut ne-
 cessitate aut utilitate id exigēte, nō debet sacerdos temere affir-
 mare se nihil scire (quāuis nihil sciat nisi in cōfessione) quia tunc
 forte aut accipitur in sensu uniuersali, ut ait Durandus, & sic erit
 mēdaciū: aut saltē uerbū erit uanū. ¶ Quod si quis arguat. Seq̄-
 retur q̄ sacerdoti nullaten⁹ liceret in genere dicere: scio aliqua
 esse peccata in populo: nā eadē ratione illa affirmatiua esset falsa,
 si non sciret nisi in cōfessione: consequēs est falsum: nā illud ci-
 tra scādālū licitū est, quia nō est reuelatio cōfessionis, nec condē-
 nam⁹ sacerdotē dicētē se scire cōsciētā et peccata Petri. Respō-
 detur consequētiā non ualere: quia illa affirmatiua nō est reuela-
 tio sacramēti: & ideo accipiēda est in sua ppria significatiōe: at
 q̄ adeo tūc est uera. ¶ Sed de aliis secretis sæculatib⁹ q̄ndo quis
 sua spōte reuelat secretū quod pprie scit, puta uisu uel alia expe-
 riētā, credo uerū dicit cū ait se scire. Est enim alia ratio de figil-
 lo cōfessionis: ubi, cū sacerdos nihil sciat nisi ut deus, quomodo
 cūq̄ reuelet ut homo, forte mētī. Alia uero secreta sciūt hoīes,
 ut hoīes: & ideo dicētes se scire, uerū dicūt (nisi cū uī & iniuria i-
 terrogāt) peccāt tamē cōtra secretorū fidē. ¶ Sed hoc est quod
 me dubium peius torquet. Quid si improbilissimus homo inter-
 rogaret testem: dic mihi quicquid scis de hac re, q̄ tuncunq̄ se-
 cretū sit, nec possit iure reuelari? Videt. n. tunc responderi non
 posse: nescio: nā tunc cū alter expresse interroget id quod non
 debet dicere, non uideo quomodo in uerbo: nescio: possit subin-
 telligi

Dubi
 mm.

telligi restrictio contradictoria: ut dicam: quippe quæ exclusa est ab interrogante. ¶ Reuera forte tunc responsio illa: nescio: non careret mendacio. Sed esset sic interrogans obiurgandus, tanquam indignus cui aliquod responsum redderetur. Tametsi forsitan etiã tunc a iure restringitur responsio: quicquid malicia interrogantis uerbis expresserit. ¶ Attamen supersunt ex his conclusionibus dubia non nulla. Primum. Quid si tyrannus non satis habet ut sacerdos dicat se nescire, sed urget ut dicat an audierit? Dubium.
 ¶ Respondetur quod potest uere respondere se non audisse: primo quia christianus populus nihil intelligit per illa uerba de his quæ audiuit in confessione: & præterea quia id non audiuit nisi tanquam deus, ut habeat tunc pro oblito, ac si non esset dictum. ¶ Sed quid si percontetur an audierit in sacramento confessionis: utrum licite possit negare se audisse: nam dicere: nescio: nihil iuuabit: maxime dum est uerisimile non fuisse oblito. ¶ Hactenus opinionem secutus communem, respondebam inter legendum, licitum esse sacerdoti dicere se non audisse in confessione, sed re modo oculatus inspecta, uerisimilius mihi uideor aliter sentire. ¶ Et probat id non licere. Primo: quia quauis in illo uerbo: non audiui: comode possit intelligi restrictio: extra confessionem: in hoc tamen: nihil audiui in confessione: incongrue profecto admodum intelligi potest: eo quod interrogans explicat contrarium. scilicet an audiuit in confessione. Et ideo non excusatur a mendacio: quemadmodum non excusaret, si diceret: nihil audiui, nec tanquam deus, nec tanquam homo. Et cum nec propter sigillum confessionis, metiri permittat, fit ut illud responsum non sit licitum. ¶ Secundo probat tale responsum nunquam esse necessarium. Sigillum. n. confessionis a deo debet esse sanctum, ut non solum non affirmemus quæ illic audiui, sed nec negemus quæ illic non audiui. Vnde si sacerdos inductus in testem interrogetur an poenitens fecerit homicidium: quauis ille fuerit innocens, nec crimem fuerit confessus, non debet sacerdos dicere: nunquam hoc audiui in confessione: quia quauis illud sit uerum, nec sit reuelatio sigilli quæ cauetur in iure, est tamen quedam contaminatio sacramenti, nec potest esse sine scandalo. Secus si post mortem dicat confessor: Nunquam talis confessus est mihi peccatum mortale: quod etiam rarissime fieri debet. Ergo si impudentissimus tyrannus roget sacerdotem: an hoc audisti in confessione in quantum deus:

Hoc illi respōso exprādū est uerbū. Sacrilege hæc est sacramēti religio, ut nec si pœnitens mihi dixisset, affirmare possē: nec si nō dixisset, negare deberem: nec affirmatio nec negatio mea potest tibi facere fidem: quare neutram a me respōsionem expectes. Quæ quidem uerba nullam profecto de se suspicionem generant, uerum ne sit quod interrogatur. At nō contendo re nuere quā dato casu quo non possit aliter cælarī sigillum, liceat respondere: non audiuit in confessione: quia uniuerso populo receptum est, ut uerba illa excusent a mendacio. Sed credo nunquā esse necessarium: atq; adeo difficile posse excusari a mendacio.

¶ Sed tamen si tyrannus interrogaret sacerdotem, an Petrus occidit Ioānem (quod sacerdos nouit in confessione) nec esset contentus illa respōsione: nescio: tunc Adrianus in. 4. q. De sigillo. dicit q̄ sicut potest respondere se non audiuisse in confessione, ita potest respondere q̄ Petrus non occidit. Sed reuera in hoc nulla prorsus est apparentia. Primo quia in illo uerbo: Petrus non occidit: nullus potest subintelligi modus qui illud excuset a mendacio. Ineptissima enim interpretatio esset: non occidit ut dicam: quia facta nō habent ordinem immediatum ad hoc quod est dicere, sicut: scire: & alia uerba sensationū. Et præterea quia illa respōsio nunquā est necessaria. Potest enim cōuincī tyrānus nō solum hoc respōso quod modo dicebamus, sed potest adhuc addere sacerdos. Quomodo possum dicere Petrū occidisse, cum id nesciam! Nam quanquā id mihi esset confessus, forsā esset mentitus: & quanquā tacuisset forsā uoluit cælarī & fictē confiteri. Et hæc de sacerdote.

¶ Alterum dubium est de aliis sæcularibus secretis, Vtrum qui iniuste interrogatur de secreto, & postquā respōdet se nescire adhuc urgetur ut respōdeat simpliciter an Petrus occidit Ioānem, affirmando uel negando, uel an uidi: homicidium fieri, an audiuit: utrum (inquā) liceat respondere non uidi, nec audiui, aut Petrus non occidit!

¶ Aliquando in lectionibus nostris excogitauimus modum, quo testis abunde se posset protegere. Dicebamus enim q̄ quemadmodum licet tūc testī dicere se nescire, ita licet ei negare omnia uerba sensuum quæ pertinent ad scientiam: ut puta dicere q̄ nec uidi, nec audiuit, nec est memor: quia hæc omnia uerba explicāt quodam modo scientiam: & ideo uidentur posse eodem modo restringi:

Dubium.

restringi: scilicet: nec vidi, nec audiui ut dicam. Et si hæc respō-
 sio saluaretur a mendacio, profecto sufficientissima esset ad ca-
 landum secretum alienum. Nam tunc cum testis iniuste interro-
 garetur an Petrus occidit, posset respōdere q̄ nec audiuit, nec
 vidit, nec omnino scit: & quod nescit, nec affirmare potest nec
 negare. At uero iam modo vereor rem adeo extendere: nec sum
 tam certus an in uerbis: non vidi: non audiui: possit apte subin-
 telligi: vt dicam: sicut in uerbo: nescio. Nec forsan ego ita respō-
 derem: sed tamen nec eum prorsus condēnarem qui ita respon-
 deret. ¶ Tertia & postrema pars huius quæstionis ad reum spe-
 ctat, quem non est tam facile instruere, ut citra mendacium se
 protegat. De quo statuitur quinta conclusio. Reo, cum iniuste
 interrogatur de pprio, sed secreto, crimine, nec prodest respō-
 dere se nescire, nec licet negare uerum crimen, dicendo: non fe-
 ci. Prima pars est manifesta: nam ridicula esset responsio, si ho-
 mo diceret se nescire, dum interrogatur de proprio opere: nem-
 pe cuius non est uerisimile se esse oblitum. Secundæ uero parti
 conclusionis non consentiunt omnes doctores. Immo Adria-
 nus in. 4. in. q. De sigillo. in sol. z. argu. quamuis loquatur de sa-
 cerdote producto in testem, interferit tamē generaliter, q̄ reus
 iniuste adiuratus de crimine quod iure est occultum: quia nō te-
 netur semet ipsum prodere: potest secundum omnes doctores
 respondere q̄ nihil de facto illo nouit, uel certe q̄ non fecit. Hæc
 Adrianus. Veruntamen nescio qui sint illi omnes doctores. Fa-
 teor me nullum legisse. Sunt qui impingant Scoto q̄ licet adu-
 lteræ, cum iniuste interrogatur a merito de adulterio sub com-
 minatione mortis, respondere se non esse adulterā: quod tamen
 nusq̄ legi apud Scotum. Immo uero Scotus in. 4. d. 15. q. 4. ar. 3.
 ubi loquitur de reo iniuste interrogato, admonet ut respondeat
 his uerbis: Nego pposita ut proponuntur: ut iure publica. Quod
 si iudex urgeat eum ut confiteatur propositum, uel vt neget,
 respondere posset q̄ ipse respondit sufficienter ad accusationē.
 Hæc Scotus. Vbi non cōcedit licentiam dicendi: non feci: sed:
 nego pposita ut proponuntur. Subiūgit tamē. Sed nunquid
 si neget intendens illud negare ut propositum est: scilicet, ut pu-
 blicum, tenetur ille poenitere tanq̄ de mendacio? Respondeo.
 Bonarum mentium est culpam agnoscere, ubi culpa non est: &

quin-
ta con-
clusio.

ideo

MEMBRITERTII.

ideo tutum est tunc poenitere de illo quale est, sub dubio an sit ueniale, uel mortale. Hæc Scotus. Vbi sub dubio relinquit an liceat dicere: non feci: & magis inclinatur in partem negatiuam. At uero, quicquid sit in aliorum opinione, nulla mihi tamē, uel apparenti, ratione, persuadere possum ut liceat occulto peccatori iniuste interrogato dicere: non feci. Nec uideo quomodo possit illud excusari a mendacio: nam maxime quia subintelligitur: non feci ut dicam: sed profecto sensus ille uolētissimus est: & enim quia: dicere: procedit ex scientia, i uerbo: nescio: potest subintelligi: ut dicam: id est: non scio tali scientia quæ iure sit pro palanda: attamen opus non habet talem ordinem ad sermonē.

C Sed ais forte alia ratione posse illud uerbum excusari a mendacio, per æquiuationem tēporis. Vt si adultera admisit amicum heri, possit modo iurare non fecisse adulterium: ut subintelligatur: hodie. Quemadmodū Angelus De Perusio super. l. Idem. ff. De cond. ob turpem causam. & Ananias cap. Qui cū fure. extra. De furtis. referunt de beato Frācisco, q̄ cum Perusi. rogaretur a prætore persequente criminōsum quendā an uideret eum transire, respondit: non transiuit hac: sinum uestis insinuans. Sed re uera commentum hoc minus placet. Nam et si qui iniuste interrogatur, non teneatur respondere ad intentionem interrogantis, tenetur tamē eis uerbis secretum cælare, quæ in aliquo sensu recepto apud vulgus, uel apud sapientes sint uera: alias mentitur: quod neutiq̄ licet. Et certe oratio: non feci: facit sensum uniuersalem: nunq̄ feci: & non transiuit hac: refertur ad illum locum de quo alter interrogat. At qui diuus Frācisus forsitan aut falso circumfertur ut author illius responsi, aut putauit uir sanctissimus id esse licitum. Alium cōmemorat diuus Augustinus sanctum episcopum Firmū nomine: firmiorem (inquit) uoluntate: qui, cum ab eo quærerent apparitores, quē ad se cōfugientem occultauerat, hoc solū respondit, nec mentiri se posse, nec hominem prodere. Multaq; passus tormenta in sententia permāsit: Qua nimirū patientiā indulgentiā ab imperatore homini calamitoso impetrauit. **C** Sexta conclusio. Mendaciū quo qui iniuste interrogatur negat proprium crimen, non est perniciosum, sed officiosum: atq; adeo, si fiat sine iuramēto, nūq̄ est mortale, sed solum ueniale: siue in iudicio interrogetur, siue for-

sexta
con
clusio

ma

ma iuris, siue extra iudicium: ut cum adultera interrogatur de adulterio a marito: qui non est iudex. Probat. Nam qui sic mentitur nemini facit iniuriam, immo ipse est qui iniuriam patitur.

C At uero cum nec uenialiter peccare quoquomodo liceat, quid facturus est miser homo, qui contra omne ius interrogatur de secretissimo proprio crimine? **C** Respondetur septima conclusio Sep-
tima
con-
clusio ne. Si uerba non occurrerint, quibus per æquiuocationem, usu hominum receptam, citra mendacium cælare possit crimen, mori debet, antequam mentiatur: licebit tamen nonnunquam id reuelare, ut uidebitur quæst. sequenti. Interim tamen si percunctetur quis, quibus amphibologiis poterit se miser tueri, non possumus illas sigillatim colligere: sed pro sua quisque peritia & prudentia illas poterit excogitare: Posset. v. g. occultus homicida contra ius interrogatus respondere: iuro me neminem occidisse: nam illa oratio latine amphibologica est: & si primus accusatiuus accipiat passiuè, & secundus actiue, est uera. Quæmodum Pyrrho respondisse fertur Apollo: Aio Aecidas Romanos uincere posse. At qui posset adultera, cum adulterium percontatur maritus, respondere. Quid proderit mihi iurare non fregisse fidem, aut quomodo dabis fidem dictis eius, quam non credis seruasse fidem thori? Item posset iurare se non fregisse matrimonium (nam post adulterium adhuc manet integrum matrimonium) quamuis maritus intelligat non fregisse fidem thori. Posset item mulier quæ nupsit consobriuo si ab apparitore iniuste interrogatur, an maritus intrauit domum, respondere neminem intrasse præter consobrinum suum. Quæadmodum Sara cælauit esse uxorem Abrahamæ, dicens se esse sororem. Crediderunt enim Agyptii non posse sororem nupsisse fratri. Attamen inutiles iam modo sunt huiusmodi responsiones. Tanta est interrogantium uersutia. **C** Sed utrum posset homo, ut cælet se iniuste quæsitum, dum interrogatur an sit ipse ex fratribus minor, iurare se esse maiorem: cum tamen sit natu minor, sed qui succedit in primogenitura paternæ domus. Et uidetur quod sic. Immo quod posset iurare se esse Petrum, cum tamem non sit nisi frater eius. Nam hac ratione excusat Augustinus Iacob a mendacio, dicentem se esse Esau. **C** Respondetur quod non auderem hoc admittere. Quia aut non est adeo certum Iacob non fuisse mentitum: aut id respondit in inspiratione diuina: aut (quod puto sentit Augustinus) sermones

sermone illi erant apud gentem illam vsitati in illa significatio-
ne, ut citra mendacium possent proferri. Vnde Gregorius, ut
refertur. 22. q. 2. Siquis (inquit) per vetus testamentum, suum
vult tueri mendacium: quia minus illic quibusdam fortasse no-
cuerit, dicat necesse est, rerum alienarum raptum, retributione
iniurie, quae infirmis illic concessa sunt, sibi nocere non posse.

C At nunquid si quis interrogatur, ut testis, an uidit Petrum fu-
gentem: uel, tanquam reus, an occidit Petrum, poterit responde-
re: non uidi Petrum: aut, non occidit Petrum: quem tamen oc-
culte occidit. Videtur enim id licere, nec esse mendacium: nam,
ut scripsimus in dialecticis, nomina singularia æquiuoce signifi-
cant: & ideo potest respondens subintelligere alium Petrum quem
non occidit, aut quem non uidit: quemadmodum dicunt diale-
ctici has non contradicere: Canis est in mari: Non est canis in ma-
ri: & utranque esse ueram, eo quod subiectum accipitur æquiuoce. Res-
pondetur quod non esset sine mendacio huiusmodi responsio.
Nam secundum receptissimum usum omnium, affirmatio & ne-
gatio in nominibus his propriis pro eodem accipiuntur, ac si non
esset nisi unus qui nuncuparetur illo nomine. Vt si me percontan-
te an Petrum uideris, respondeas: non: negatio ad eum refertur,
quem ego quaero. Nec alium potest sensum admittere. Sed im-
mensum opus esset per singula discurrere. Prudentis erit ex his
caetera perpendere. **C** Sed instas adhuc pressius, quid faciet mi-
ser homo qui mortem comminante tyranno nisi uerum fateatur,
non habet qua se amphibologia protegat. Aut adultera: quam mari-
tus nudo gladio petit fateri adulterium, ut iuret an adulterium fece-
rit. Respondet quod plures sunt homines, nequitiae, & uolentiae, quam ut
possit omnibus obuiam iri. Ob idque in tali casu mori opus est: quem-
admodum si tyrannus mihi comminaretur mortem nisi peierarem aut
leuissime mentirer, mortem prius deberem oppetere, quam mentiri.
C AD PRIMVM argumentum principale, concessa priori praemissa: puta nunquam esse licitum mendacium: negatur secunda. Nec
enim fateri ad integram rationem mendacii, fallendi cupiditas,
nisi oratio sit falsa. Est enim mendacium: ut inquit illic Augusti-
nus: falsa significatio cum uoluntate fallendi: modo qui am-
phibologia eum fallit qui iniuste interrogat, in aliquo sensu ue-
rum profert, quo excusatur a mendacio. Neque tunc uenit con-
tra

tra mentem: quia id in aliquo sensu profert quod habet in mente: quamuis alius aliud concipiat. ¶ At qui eodem modo respondetur ad confirmationem, quod quando homo interrogatur absque iniuria, simpliciter & candide respondere debet: puta uerbis quibus interrogans non decipiatur. Sed quando ui & iniuria petitur: quia licet ei ueritatem calare: nihil agit contra uirtutem, proferendo æquiuocum uerbum: quia eiusmodi respondenti præcipua intentio non est fallendi, sed ius suum seruandi. ¶ Dicta uero sanctorum eo tendunt, ut prohibeant responsa per uerba quæ nullum possunt facere uerum sensum, secundum significationem usum receptam: quippe quæ non possent a mendacio ulla ratione excusari. ¶ Et eadem ratione respondetur ad secundum principale. Qui enim per lapidem iurat, falsum, non excusatur a mendacio, postquam falsum est quod iurat: nec a periurio: nam cum enunciet se iurare per euangelia: quamuis ponat manum in lapide, tamen omnes intelligunt se iurare per euangelia, nec possunt aliud intelligere. ¶ Ad tertium respondetur quod quamuis mendacium: id est, falsum dicere cum intentione fallendi: eatenus sit intrinsece malum, ut nulla de causa iuste fieri posset, tamen decipere non est adeo de se malum, quin per amphibologiam liceat, ad repellendum iniuriam. ¶ Unde subsequitur solutio confirmationis. Nam citra necessitatem non licet uti huiusmodi amphibologiis: non quod essent mendacia, sed quod hominum conuictus & societas id exposcat, ut homines usitatoribus, atque perpicacioribus uerbis in seriis utantur: ne se fallant, nisi ioco, in ridiculis: ut author est Aristo. 4. Eth.

QVAESTIO QVARTA.

TRVM VSQ; ADEO OBLIGEMUR ad secretorum fidem, ut teneamur nonnunquam mortem prius oppetere, quam secretum detegere. ¶ Ad partem negatiuam arguitur. Reuelare secretum, ut supra dictum est, ex genere suo non est nisi damnum & iactura famæ, quæ uiolatur prodicione criminis: sed uita bonum est multo prætiosius quam fama: nam pellem

pellē pro pelle, & cūcta quæ habet homo dabit pro anima sua: Iob. 2. ergo si alterius eorum iactura facienda est, potius debemus famam, uel propriam, uel alienam abicere, q̄ propriam uitam. ¶ Confir. quia, ut frequenter solemus repetere, iugum domini iuaue est, & onus leue: Matth. xi. sed cum terribilium terribilissimum sit mors: ut est in. 3. Eth. grauissimum esset præceptum, ut alienam famam dispendio uitæ protegere astringeremur: ergo nemo ad id obligatur. ¶ Secundo principaliter arguitur. Si teneremur fidem secreti seruare cum periculo mortis, id maxime esset, quia pro palare secretum est ita intrinsece malum, ut nulla ratione possit esse iustum: quale est, occidere, fornicari, mentiri: sed hoc falsum est: nã reuelare secretum multis de causis iustum est: puta ad obuiandum cõmuni malo: & causa fratris corripiendi, ut secundo membro dictum est: ergo & causa defendendæ uitæ, quæ in bonis tēporalib⁹ summum est, id etiã licebit. ¶ Et cõfirmat. Nã in operib⁹ charitatis null⁹ tenetur puidere proximo cū graui detrimento proprio: immo nec seruare promissum: quod eleganter tractat Cicero li. 1. De offi. Si cõstitueris (inquit) te cuiuspiã aduocatū in rē, præsentē, esse ueturū, atq; interim grauius ægrotare fili⁹ cõperit, nō est cõtra officium nō facere quod dixeris. Ergo quanq̄ fidē quis secreti promiserit, nō tenetur cū dispendio uitæ seruare. ¶ Tertio principaliter arguit. Cuicumq; integrum est & liberum, proprium crimē, alias occultum detegere, ut uitam seruet, nã potest quis dare famam pro uita, ut dixim⁹. q. 3. membri primi: ergo facili⁹ potest quis anteponeere uitam propriam famæ alienæ: atq; adeo nunq̄ tenetur homo mortem obire, ut secretum contegat. ¶ In contrarium est quia tenentur christiani pro fide, pro religione, & pro bono publico mortem oppetere: ergo sacerdos ante q̄ sigillum reseret confessionis (quæ sacrilega esset sacramenti contaminatio) mortem perpeti debet: et cui arcanum publicum committitur, eadem fere lege tenetur.

NHAC quæstione quarta huius membri: atq; adeo totius operis postrema, dicere tandem restat quid facturus est miser homo cum ui & iniuria petitur reuelare secretum, nec se potest citra mendacium defendere, an debeat prius mori, q̄ secretum detegere. Sed sunt forte qui quæstionem hanc superuacua

QVAESTIO QVARTA. FO.LXXXVI.

peruacuum iudicabunt. Nam si: secretum cælare: ius est naturale, diuinum & humanum, ut supra commonstrauimus: atq; adeo: secretū reuelare: sit suapte natura uitium, ambigit nemo mortem esse potius oppetendam, q̄ reueletur arcanum. Est enim doctrina Aristo. 3. Eth. summa cuiq; tormenta, mortemq; ipsam obeundam, anteq̄ inhonestum quid admittat, immo documentum est Pauli Rom. 3. iustam esse damnationem eorum qui faciunt mala ut inde ueniant bona. His ueruntamen respondemus q̄ quamuis dubium non sit, immo per se sit manifestum non esse licitum peccare, nec pro uita, nec propter aliū quencunq; finem (nam est contradictionis implicatio, esse aliquid licitum quando est peccatum) hoc tamen est sub iudice in quaestione nostra, an sit peccatum reuelare secretum, quando quis non potest id contegere nisi cum dispendio uitæ. Et quidem si illud esset eomodo intrinsece malum, sicut periurium aut adulterium, nulla esset quaestio id non licere sed quia non est adeo malum, quin pro iusta causa illud liceat, ut insinuauimus in tertio argumento, quaestio est utrum adeo obligemur secreta cælare, ut ante q̄ reuelemus, moriamur. ¶ Atqui, ut. 2. & 3. q. primi membri attigimus, sex sunt secretorum gradus, quæ uarias & diuersas habent considerationes. Ob idq; decem conclusionibus respondebimus ad quaestionem. Secretorum enim aliud est alienum, aliud uero proprium: & ex alienis aliud pertinet ad religionem sigilli confessionis, aliud uero est sæculare: & ex sæcularib⁹ aliud pertinet ad bonum publicū, aliud ad priuatum: & ex priuatis aliud extortum est per iniuriā, atq; aliud citra iniuriā cognitum: & ex his aliud recipitur data fide, uelut in deposito, & aliud forte & casu cognoscitur. ¶ Prima ergo conclusio sit de secreto confessionis. Sigillum sacramenti confessionis adeo sanctum est, tantoq; uinculo ligat, ut mors sit prius obeunda, q̄ modo aliquo reueletur. Conclusio hæc supponit primum, arctissimum esse præceptum sigilli seruandī: quod partim probatum est. q. 2. membri primi. Vbi monstrauius fidem generaliter secretorum, iure naturali, diuino, & humano, esse in præcepto: primo ex cōditione uitiorum, quæ suapte natura digna sunt quæ cōtegantur, quemadmodū uirtutes dignæ, contra, sunt quæ palam fiant. Et secundo, ratione

Prima conclusio.

MEMBRI TERTII.

tione charitatis: nam quæ nobis optamus, & aliis præstare tenemur: & unusquisque id ratione optat ut quod commisit secretum secreto custodiatur. Et tertio, ratione finis: nam fide secretorum de medio sublata, cessarent commoditates plurimæ amicitia: ut puta consilia, & solatia, quæ amici ab amicis secreto petunt. Quæ quidem rationes, & aliæ quas illic tractauimus, multo efficacius comprobant sigillum sacramenti confessionis, quàm secretorum fidem sæcularium. Sed est præterea ius diuinum speciale de sigillo confessionis. Qui enim finem præcipit, iubet & necessaria media: sed christus seruator noster Io. 20. instituit sacramentum confessionis sub præcepto: ubi ait: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt: & sigillum est necessarium medium: nempe sine quo homines a confessione deterrerentur: ergo simul iussit, & uniuersos confiteri, & sacerdotem secretum tenere. Non enim dedit illic solum, sacerdoti potestatem dimittendi, relinquens hominum arbitrio, si uellent, confiteri, sed certe dedit ecclesiæ coerciuam potestatem iudicandi de peccatis: quemadmodum si rex mitteret prætorem in urbem qui ciuium errata aut condonaret, aut pro sua prudentia puniret. Sed de hoc alias. Neque ecclesia capitulo. Omnis utriusque sexus, aliud fecit, quàm utrumque præceptum diuinum determinare, sane ut singulis annis confiteremur, & sacerdotes sigillum confessionis arctissime seruarent. Atqui hoc est quod S. Thomas in. 4. d. 21. q. 3. ait, sigillum secreti esse de necessitate confessionis. Non enim intelligit esse de substantia, tanquam materia & forma: neque ita de necessitate, ut si sacerdos reseraret sigillum, nullum esset sacramentum præcedens: sed ita, ut naturæ sacramenti expediat sigillum: nempe sine quo præceptum confessionis sustineri non possit. Et probat. S. Thomas: nam quæ exterius geruntur in sacramentis sunt signa, rerum quæ interius contingunt: & ideo confessio illa quæ fit sacerdoti, est signum quod poenitens confitetur deo: quare sicut deus ita contegit peccata, ut habeantur pro oblitis (quod dictum est questione proxima) idem obligatur facere sacerdos. Nec obstat argumentum Dur. 4. d. 21. q. 4. uertentis sensum. S. Thomæ. Non enim sentit. S. Thomas. quod calatio sacerdotis representet aliquid quod interius continetur, tanquam effectum

effectum sacramenti, ueluti absolutio repræsentat remissionem peccatorum: sed uult quod, quemadmodum in foro interiori cancellatur a deo, hoc significetur per secretum sacerdotis. Deus enim, nec in die iudicii, reuelabit peccata remissa ad confusionem: sed ad commendationem & gloriam poenitentium. ¶ Ex quo sequitur quod nec papa nec tota ecclesia potest dispensare, ut reuelatur sigillum confessionis: non solum quia ecclesia in his quæ sunt de iure diuino (quale est sigillum) facultatem non habet dispensandi, sed specialiter quia multo minus potest sacramentorum naturam mutare. Et naturæ confessionis necessarium est sigillum, modo iam exposito. Etenim, quamuis sublatofigillo nihilominus confessio esset sacramentum, tamen esset tunc intolerabile præceptum confessionis. ¶ Supposito ergo præcepto, probatur illud obligare etiam cum dispendio uitæ. Media pensanda sunt ex conditione & necessitate finis: finis autem sigilli seruandi est necessitas sacramenti confessionis: unde profecto salus christianorum pedit (sublato enim de medio, sacramento confessionis, omnia plena essent iniquitatibus, atque adeo religio christiana perditum iret: quæ res multo maioris momenti est, quam temporalis uita): ergo sigillum confessionis a deo est necessarium, ut pro eius obseruatione uita sit postponenda. ¶ Et confir. Sacerdoti qui sigillum reserat (quia poena capitis sacerdotes plecti non possunt) decretum est prius perpetuum exilium, cap. Sacerdos. De poeni. d. 6. et postmodum mutatum est in carcerem perpetuum, cap. Omnis utriusque sexus. De poeni. & remiss. quorum utrunque proximum est morti. l. 2. & l. Capitalium. ff. De poenis. Nec ab hac poena eximeretur qui metu mortis fidem frangeret sigilli. Ergo crimen est, atque adeo mortale, etiam metu atrocissimæ mortis, confessionem reuelare. ¶ Et tertio id comprobatur. Potest princeps pro salute temporalis reipublicæ præcipere ciui ut stationem in prelio custodiat, nec pedem retrahat, sub poena capitis: in quo casu peccatum esset mortale edictum transgredi (nam potest princeps legem facere quæ obliget ad mortale: ut ait. S. Thomas. 12. q. 69. ar. 4. ubi adnotat Caietanus posse et obligare cum periculo mortis: saltem pro bono publico) ergo multo magis, non solum deus, cuius est præceptum sigilli, sed ecclesia potuit sacerdotes obligare, ut, etiam in periculo mortis, tenerent sigillum. Profe-

Dispensatio.

M. eto

MEMBRITERTII.

cto adeo necessariū est sacramentū confessionis, ac subinde illi⁹
 sigillū, ut uideatur christus ipse spopōdisse fidē christianis, quo
 tuti essent in hac parte. Nā cū multa præterea narrētur hic mira
 cula (ut est illud quod Altisiodo. 4. p. cap. De cōfess. ex Vita spa
 trum citat, q̄ cū quidā in nauī metu mortis publice confessus es
 set crimina permulta, adeo statim omnes oblitī sunt, ac si nunq̄
 audissent) hoc ueruntamen omniū maximū miraculorū existi
 mauerim, q̄, cū sint sacerdotes, & alias perditissimi, & multi in
 dementiā uersi, tamē perq̄ rarissime uisum est sigillū confes
 sionis periclitari. Quo fit ut prælati et quicunq̄ iudices perq̄ ma
 xime teneātur in causis cognoscēdis cauere, ne sanctissimū sigil
 lū cōfessionis uiolēt: nec illa uia tētēt quicquā cognoscere, nec
 prætextu cuiuscūq̄ boni publici, nec ut malo, quāuis hæreticæ
 prauitatis occurrāt. Nihil enim est tā ecclesiæ necessariū, q̄ sigil
 lū. ¶ Verū enim uero nō fat est cōclusionē in genere statuere, si
 nō ad particularia descēderim⁹. Sacerdos enī nō solū peccata te
 netur cælare, uerū & alia detecta in confessione. Nec solus sacer
 dos, sed aliæ item psonæ tenent seruare sigillum, De quibus pe
 rinde dubium est an cuncta tenent uniuersi cælare, nullo obstā
 te metu mortis. Primū ergo dubiū est: utrū peccata quæ quis p
 stās in pposito, cōfiteē perpetrāda, teneatur sacerdos cælare.

**Dubi
um,** ¶ Res fuit anceps antiquit⁹ iter doctores. Et fuerunt qui dice
 bāt q̄ peccata futura, puta quæ pœnitens emendare non pmit
 tit, non claudunt sub sigillo: ut recitat. S. Thomas in. 4. d. 21. q. 3.
 & Innoc. cap. Omnis utriusq̄ sexus. De pœni. & remiss. Et inter
 theologos Alexāder ab aliq̄bus accersit in hac sententiā. Et Pa
 normi. cap. Ois utriusq̄ sex⁹. eādem affirmat: nempe quā putat
 esse opīnionem Innocentiū. Et Siluester uerbo confessio. 3. citat
 Raynerium, & Innocentiū: cum tamen Innocentiū cōtrariū
 autumet. Et arguit pro illa opīnionem Alexāder. Id quod directe
 opponit confessioni, nō est de necessitate confessionis: sed ppo
 sitū ppetrādi peccata opponit confessioni: nā est signum impœ
 nitētis per quod uidet se eximere a iudicio sacerdotis: ergo pec
 cata huiusmodi non cadunt sub sigillo. ¶ Et cōfirmam⁹ hoc in
 gratiā huius opīnionis. Secretum sigilli sacerdotis est ad imita
 tionē secreti dei, ut dictum est: sed peccata impœnitētis deus nō
 celat, nec habet pro oblitis: sane quæ in die iræ reuelabit ad uin
 dictā: ergo nec ea tenet sub sigillo seruare sacerdos. ¶ His uerū
 tamen

tamē nihil obstatib⁹ sit secūda cōclusio, quæ certissima est. Omne peccatū detectū ī cōfessione, dū modo sit cōfessio, clauditur sub sigillo, siue præsens, siue futurum: siue qui cōfiteat uere poeniteat, siue nō. Cōclusio est. S. Thomæ, Scoti, & Ricardi & omnino theologorū loco citato, & Innocētii, & singulariter Caietani quol. 1. q. xi. quā de hoc fecit specialē. Immo (quantū cōiicio) quicquid sit de antiquioribus, tamē nec Alexāder nec Rayneri⁹ cōtradiciūt, si sane intelligātur. Et abūde pbatur ex uerbis cōciliū cap. Omnis utriusq; sexus. Qui peccatū in poenitētia iudicio sibi detectū præsūperit reuelare &. Vbi vniuersaliter omne peccatū cælarī præcipit, nullo excepto. At uero nō requirit cōtritiō, ad hoc ut accusatio poenitētis sit uere cōfessio: immo nec absolutio. Probat, q̄a sicut baptism⁹ fict⁹ est nihilomin⁹ baptism⁹ & recedēte fictione incipit habere effectū uirtute formæ præteritæ (ut ait Augustinus cap. Tūc ualere. De cōsecra. d. 4.) ita cōfessio ficta est quidē confessio, quāuis non sit pfecta. Quare quomodocūq; sit ficta: scilicet q̄a non est contritiō, uel non est integra, claudit sub sigillo. ¶ Et confirmat. Nā ille qui in contritus accedit, præcipit ecclesia ut audiat in confessione, & salubribus monitis abhibeātur ei cōsilia: ut habet cap. Quod quidā. De poenitētis & rē. immo forte confessio illa satisfaceret præcepto ecclesiæ, ut latius disputauimus in lectionibus super Quartū: ergo huiusmodi confessionē uult ecclesia abscondi sub sigillo. ¶ Et confirmatur. z. quia si in contrit⁹ integre confiteat, potest, adueniēte contritione, absolui ab eodē confessore, sine noua confessione: nisi longa forte intercesserit mora. ¶ Quod si pcontaris qd requirit ut sit confessio. Respōdet q̄ satis est esse accusationē. Potest enī poenitēs accusare se de peccato, dicēs se non posse abstinere, petēdo consiliū, & auxiliū a sacerdote. Et certe q̄ sic accusatur cæladus est, de quocūq; crimine mūdi, q̄ tūcūq; pnicioso, aut tertiæ psonæ aut reipublicæ: quāuis debet tūc sacerdos ī genere admonere aut rēpublicā, aut illū cui periculū immīnet, ut caueāt talī hora, aut talī loco: & dū modo fieri possit sine periculo reuelationis psonæ. Quod si generalis admonitio non sufficit, nullatenus licet personam exprimere. ¶ Et secundo principaliter arguitur q̄ quanq̄ peccatum sit perpetrandum, cadat sub sigillo. Nam si peccatum esset præteritum, tūc, quamlibet confitens non esset contritus, sed esset impoenitēs, nec es-

set absoluendus, illud caderet sub sigillo: ut Alexander illic ipse confitetur: quia sacerdos est iudex sit ne contritio sufficiens ad absolutionem, nec ne: ergo eadem ratione quamuis peccatum sit in futurum perpetrandum, cadit sub sigillo. Tam impoenitens enim est quem non poenitet præteriti, quæ qui tenax est propositi in futurum. Eo uel maxime quæ, dum reuelatur peccatum perpetrandum, simul reuelatur præteritum, puta propositum deliberatum perpetrandi illud. ¶ Et postremo arguitur. Si quis contritus confiteretur alia peccata, et postmodum cõsuleret sacerdotem an esset peccatum id quod inuincibiliter putat non esse peccatum: puta occidere uxorem deprehensam in adulterio: aut certum contractum facere: & audiens esse peccatum, nihilominus non uult mutare propositum occidendi uxorem, si eam deprehenderit, abiitque perinde sine absolutione: profecto totum illud cadit sub sigillo. ¶ Veruntamen sunt qui fingunt se accedere ad confessionem, & tamen non ueniunt quo se accusent, & remedium postulent animæ suæ, sed ut confessorem forte peruertant, aut fauorem & auxilium petant perpetrandis flagitiis: ut temporibus nostris usuuenisse fertur, quibusdam, qui in pontificem conspirauerant. Et huiusmodi peccata celandam non sunt, sed statim potius denuncianda. Quod plurimum timendum est in crimine hæresis. Huiusmodi enim est uersutia dogmatistarum, ut hac confessionis simulatione sacerdotes pervertere moliatur. Et in hoc casu uerum habet uulgatus ille uersiculus: Est crimen hæresis, quod nec confessio cælat: nam si de confessione loqueretur, quæ uere est accusatio, quamuis impoenitentis, falsissimus est, atque adeo christianis auribus indignus. Et de peccato hoc ultimo modo perpetrando loquitur Raynerius in titulo De poenitentia & remissione. & Alexander: cuius uerba sunt. Peccatum quod quis confitetur ut perpetrandum non cadit sub sigillo. Idest, Quod ita confitetur, non ut se accuset, sed ut alium moueat, aut auxiliu petat ad perpetrandum. Nec Innocentius aliud opinatus est, ut egregie adnotauit Caius. opusc. citato. Nam postquam citauit opinionem dicentium quæ peccata futura impoenitentis non cadunt sub sigillo: quia non dicuntur sacerdoti tanquam dei ministro, subiungit. Hæc tamen ratio non placet: quia bene credimus quæ sacerdos ut minister recipiat, etiam si cõfites in peccato remanere proponat. Quæ uerba

uerba aut non vidit, aut sinistre legit Panormitan⁹. ¶ Vnde ad argumētū quod recitat Alexāder respondetur q̄ quāuis impoenitētia opponatur cōfessionī q̄tū ad absolutionē, atq; adeo quātū ad perfectionē sacramēti, tamē non obstat quominus sit cōfessio sacramētalī, si modo re uera sit accusatio, ut expositū est. Et ideo cælāda sunt peccata quæ illic detegūtur. ¶ Et ad confirmationē quā nos audiecimus respondetur q̄ quāuis peccata impoenitētis non cælētur a deo ueluti peccata remissa, tamen si proferātur per modū accusationis ad petēdū consiliū uel auxiliū, iā tūc disponūt et ordinātur ad uerā poenitētiā: & ita recipiūtur ab ecclesia, tanq̄ in sacramētalī cōfessionē. ¶ Alterū dubiū est vtrū in reuelatione sigillī confessionis possit contingere peccatū ueniale, ratione paruæ quātitatismateriæ: quēadmodū in furto, quod de genere suo est mortale, potest contingere peccatū ueniale: ut si quis obolū furef: atq; adeo vtrū eadē causa paucitatis materiæ, liceat sigillū reuelare, grā vitæ seruādæ. ¶ Tertia conclusio. Non solū peccata omnia, tā uenialia, q̄ mortalia, uerū & qualitates vniuersæ circumstātes, quæ notitiā poenitētis quoquo modo suggerere possunt, directe concludūtur sigillo: atq; adeo sub poenamortalis culpæ cælāda sunt: siue illa fuerint de necessitate confessionis, siue ex leuitate poenitētis plata. Cōclusio colligitur ex illis uerbis cap. Omnis vtriusq; sex⁹: Caueat omnino (scilicet sacerdos) ne uerbo, aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodat peccatorē. Hac conclusione comprehenduntur primo peccata uenialia, quæ licet non sint de necessitate confessionis, nihilominus cælāda sunt. Itē locus & tēpus Vt si homicida mihi est confessus, reuelatio esset dicere: Petrus tali hora fuit in tali loco, (puta ubi factū fuit homicidiū) si inde possit coniectari illū esse homicidā. Itē psonæ consortes. Aliquādo enim est necessariū poenitēti consortes patefacere: ut puella quæ fecit stuprū cū patre non, satis confitetur se fecisse stuprū, nisi exprimat: cū patre: quia id perq̄ multū auget: ut docet. S. Thomas in. 4. d. 16. q. 3. ad vlti. argu. toti⁹ quæst. Et tūc pater cælādus est a sacerdote, sicut puella. Immo quāuis puella ex leuitate & sine aliqua necessitate exprimeret consortem: ut si confiteretur fornicatam fuisse cum Petro. Quia licet illa persona non esset de necessitate aut commoditate confessionis, tamen efficitur postea necessaria ad contegendum peccatum poenitentis.

Dubium.

Tertia conclusio.

C Sed arguitur quod hæc omnia reuelare non sit peccatum mortale. Primo. In alio quocumque peccato ex genere suo mortali potest contingere peccatum ueniale, ratione paucitatis materiae: præter quod in peccato: immo contra materiam fidei potest esse tam leue uerbum, ut non sit nisi si ueniale: ergo perdere poenitentem quod mentitur est iocose, non erit nisi peccatum ueniale. Et confirmatur. In reuelatione sigilli posset esse ueniale ex defectu deliberationis ut si quis motu subito illud reueraret: ergo eadem ratione, propter paucitatem materiae potest esse ueniale.

Respondetur primo quod si sacerdos detegeret minimum ueniale, ut constaret illud audisse in confessione: puta quia aut sacerdos exprimat Petrum sibi confessum esse, aut quia audientes id coniciunt, peccatum est mortale grauissimum: adeo ut mortem deberet perpetui sacerdos, antequam id detegeret. Probatum quia quauis id quod detegitur tenuissime lædat famam, tamen sacramentum, grauissimum recipit detrimentum. Deterreret enim homines a confessione si suspicarentur, uel in minimo, detegendam esse confessionem.

Sed quid si in Francia audiui confessionem Petri, quem hic coram illis quibus notus est dico fecisse peccatum ueniale, non tamen suspicantur me audisse in confessione? **F**orte esset probabile illam reuelationem non esse peccatum mortale: quia est in re minima. Mihi tamen uerisimilius est esse mortale. Nam quamuis in reuelatione secretorum secularium frequenter contingere possit peccatum ueniale in re parua, tamen sacrosanctum sigillum non permittit ut, uel in minima materia, citra mortale uioletur. Et probatur: quia in dicto cap. uniuersaliter dicitur quod qui peccatum in confessione detectum reuelauerit perpetuam agat poenitentiam. Perpetua tamen poenitentia non decernetur nisi pro grauissimo peccato mortali. **S**ecundo arguitur quod non sit necessarium sub poena peccati mortalis cælare personas reuelatas in sacramento. Cælare alias personas non est necessarium, nisi quatenus ex reuelatione aliarum, sequeretur reuelatio poenitentis (nam in dicto capitulo solum cauetur ut non reueletur persona poenitentis) sed sæpe possent reualari peccata aliarum personarum sine reuelatione poenitentis: ergo tunc reuelatione illarum non uiolaretur sigillum. Probatum minor. Puella temere & sine necessitate nominat personam consortem delicti: & quando sacerdos postea dicat Petrum esse fornicarium, nulla inde oriretur suspitio id admisisse cum tali puella.

Et

Et addamus: nec posse vnq̄ suspicari, id sacerdotem nouisse in confessione (nam alias grauissimum esset peccatum scandalum, in detrimentum confessionis.) ¶ Respondetur q̄ peccata quae poenitens aliena detegit in confessione, non solum sunt calāda quando per illa reuelarentur peccata poenitentis, sed etiam per se: quia quomodocunq̄ reuelarentur, deterrerentur homines a confessione. Plebei namq̄ indocti confitendi multa temere reuelant aliena peccata, quae si non caderent sub sigillo, esset periculosa confessio. Et credo sacerdotem ea reuelantem incurere poenas canonis. Hoc enim est: prodere poenitentem: non solum detegere peccata quae ad ipsum pertinent, sed quaecunq̄ ille protulit in confessione: atq̄ adeo mori debet anteq̄ ea patefaciat. ¶ Sed nunquid permittitur sacerdoti in genere ea propagare quae in confessione audiuit? ¶ Panormitanus in dicto capitulo. Omnis utriusq̄ sexus. dicit, nec peccatum in genere posse in publicum proferrī citra fractionem sigilli: quamuis nulla inde oriatur suspitio personae. Nam habetur (inquit) in textu q̄ qui peccatum in poenitentiali iudicio detectum reuelauerit, perpetuam agat poenitentiam. Sed tamē absq̄ ulla hæsitatione credendum est contra Panormi. Et satis esset ad ipsum conuincendum vniuersalis consuetudo. Passim enim sacerdotes profertur quae audierunt in confessione, non solum ad capiendum consilium, sed in colloquiis: nec tamen censentur fractores sigilli, quando nec minimum timetur periculum reuelationis personae. Immo quamuis dicant illud aliquando audisse in confessione, non est fractio sigilli, nec peccatum de se mortale, si fiat sine scandalo. Quamuis id fieri non debeat. ¶ Et ad argumentum Panormitani respondetur q̄ illud uerbum: quoniam qui peccatum in poenitentiali iudicio detectum &c: reddat causam uerbi praecedentis: Caueat autem omnino sacerdos ne prodatur peccatorem. Et ideo non frangit quis sigillum reuelando peccatum, nisi applicatum ad personam. ¶ Et confir. quia si reuelatio peccati in genere, esset fractio sigilli, tunc nō licet et illo modo in genere reuelare, nec ad capiendū cōsiliū, sine licētia poenitentis: quod tamē est falsum, ut patet ex uerbis eiusdē text⁹, & i cap. Officiū. eo. tit. ¶ Ex quo seq̄t q̄ quāuis dicā: Petr⁹ rite confessus est mihi sua peccata: nō reuelo cōfessionē: dūmodo nullā speciē nominē, etiā si sint publicae meretricis, aut latronis. Sed

MEMBRI TERTII.

si non absolui, non possum interrogat⁹ dicere: non absolui: quã
uis, ut inquit Caieta. in summa, uerbo: confessor: qui illud dice-
ret, non esset proprie fractor sigilli, ut incurreret pœnas cano-
nis, nisi speciẽ peccati exprimeret, propter quod non absoluit.
Debet tamẽ sacerdos tũc respondere: feci officiũ meũ: uel aliud
simile. ¶ Cœtera uero quæ nec sũt peccata, nec circũstatiæ quĩ
bus peccatũ perpẽdatur, quãuis narrẽtur in confessione, nullo
modo cadũt sub sigillo. Cauẽdũ tamen est ne passim sacerdotes
quoquo modo loquantur, sales de confessionibus, in colloquiĩs
spargẽdo. Nã, præter scãdalũ, sæpe vsuuenire solet, ut illi in au-
res pœnitẽtiũ perueniãt: vnde grauiter offendũtur. Immo nec
pœnitẽtes laudibus commẽdẽt. Primo, quia laus vtrius quãdo-
q; est reuelatio confessionis alterius: ut si qui audiuit duas soro-
res, vnã solũ commendat pudicitia, alterã subinde, tacẽdo, no-
tat impudicitia. Et præterea quia inde prebetur ansa, leuissimis
præsertim mulierculis, mētiẽdi in confessione, quo se commẽdẽt
apud sacerdotes. Et maxime cauẽdũ est quãdo quis de aliquo se-
creto crimine petitur, ne id via confessionis tractetur: ut si vir
suspiciatus adulteriũ vxoris, petat ab ea ut confiteatur sacerdoti
qui de eius licẽtia certũ faciat maritũ, nullatenus admittẽdũ est.
Nã adultera, quo se purgaret, facile mentiretur in confessione.
¶ Tertium dubium est de psonis aliis quæ, præter sacerdotẽ, tenẽ-
tur seruare sigillũ, an omnes æquali vinculo mortẽ teneãtur obi-
re, sigilli gratia seruãdi. ¶ De quo sit quarta conclusio. Quãuis
solus sacerdos pprie teneatur custodire sigillũ sub pœnis cano-
ne decretis tamẽ multi alii tenẽtur seruare secretũ confessionis
etiã non obstante periculo mortis. Conclusio communis est. S.
Thomæ & doctorũ in. 4. d. 21. Probatur prima pars. Nã i dicto
cap. Ois vtriusq; sex⁹. sol⁹ sacerdos est q̄ iubetur seruare sigillũ,
cui subinde decernũtur pœne fractionis: & quia pœne legis non
sunt apliãdæ, fit ut ille sol⁹ icurrat pœnã depositionis, & ppetuũ
carceris. Et. 2. pars pbatur. Sũt enim multi præ sacerdotẽ, q̄ iure,
& multi q̄ iniuria audiũt confessionẽ: q̄ p̄inde tenẽtur seruare se-
cretũ. Vt iterpres, q̄ndo pœnitẽs & sacerdos non sũt eiusdẽ lin-
guæ: et laic⁹, cui q̄s i extrema necessitate, ubi nõ est copia sacer-
dotis, confitetur: & prælat⁹, a quo sacerdos casum reseruatũ pe-
tit, & magister quẽ consulit, dũ imprudẽtia confessoris dephẽdũt
pœnitẽtẽ: itẽ laicus q̄ faude & dolo psonã induit sacerdotis, ut

Dubi-
um.

iiii.
con-
clusio

confessionem

confessionē alterius audiat. Hi enī vniuersi mortaliter, & quidē grauitē peccarēt, si secretū pāderēt cōfessionis: atq; adeo morte & quodcūq; aliud dānū perpeti debēt, anteq̄ id manifestēt. Nō tamē in oībus esset delictū æquale. Inter pres nāq; nō est psona necessaria cōfessionī: nemo enī (ut dicebam⁹ sup Quartū, d. 17.) tenetur p̄ interpretē cōfiteri. Nā ut pbe inquit Caietan⁹ in sūma. verbo: cōfessio: nemo tenet cōfiteri nisi sacerdoti, qui solus habet claues cognoscēdi & remittēdi peccata: & ideo cū q̄s per se nō pōt cōfiteri, nō tenetur alteri se pdere. Eo uel maxime q̄ peccata quæ dicūtur interpti, non denūciātur tāq; cōfessorī: quippe qui nō fungitur vice cōfessoris, sed agit ptes pœnitētis. Ob idq; q̄ndo q̄s per se nō pōt cōfiteri, cēsēdū est, q̄ntū ad necessitatē, ac si non esset copia confessoris. Nihilominus licitū est confiteri per interpretē: & q̄ndoq; salutare: ut puta q̄ndo adest interpretes cui tuto possit cōmīti tā altū secretū. Quod dū interpretes violat, q̄cūq; id causa faciat, quāuis nō icurrat pœnas canonis, cōmittit tamē sacrilegiū: quia, cū illud sit uerū sacramētū, uiolator est rei sacra. Quare mori constringitur ante q̄ uiolet. ¶ At, confessionē fieri laico: ubi non est copia sacerdotis, multo min⁹ necessariū est i quacūq; necessitate. Nā, quāuis Augustinus dicat tātā esse uī confessionis, ut ubi non est copia sacerdotis, faciēda sit pximo De pœni. d. 1. cap. Quē pœnitet. & d. 6. cap. 1. nō tamē insinuat esse præceptū, sed solū id consulit, ut merito uerecūdiæ maiorē gratiā consequatur apud deū. Immo uero iā non est tāta consuetudo huiusmodi confessionis, q̄nta in primitiua ecclesia. Nec forsan est consiliū. Tamet si eā non dānaueri: māsit enī consuetudo solū inter nautas. Quare laicus cui sit huiusmodi cōfessio, si fidē secreti frāgat, nec icurrat pœnas canonis, nec proprie est sacrilegus. Tenetur tamē p nulla causa mūdi infringere: nec p bono publico (pro quo teneretur si i alio secreto, etiā sub iuramēto, suscepisset) sed tenetur prorsus cēlare ac si fuisset sacramētalis confessio: atq; adeo mori potius q̄ detegere. Prælati uero, a quo confessor petit casum reseruatū, si iciderit in suspicionē pœnitētis, multo maiori uinculo tenetur seruare secretum, q̄ præfata personæ: ut pote cū sit in tali casu psona necessaria, sine qua confessio perfici non potest. Immo quodā modo est confessor, quāuis non ita pprie sicut ille qui confessionē audit. Et ideo nec debet inquirere, nec aliquid demoliri aduersus personam

MEMBRI TERTII.

personam illam, magis quæ si eius confessionem audiuisset. Ille tamen doctor quem sacerdos consulit, non tam arcte tenetur ut prælatus: quia non est necessaria persona: nihilominus adhuc tenetur sicut interpret sub reatu mortali, mori potius, quæ secretum pãdat. Immo si quis forte papyrũ reperiret, qua quispiam peccata scripsit ad confitẽdũ, cælare strictissime tenetur. Nec illa sunt quoquo modo in forum exteriorẽ deferẽda. ¶ At, quamuis pœnitens teneatur etiam quodam modo confessionem cælare, ut dicit Palu. tamen cælatio huiusmodi nihil pertinet ad sigillũ: sed solum quia tenetur pœnitens non detrahẽre sacerdoti reuelando pœnitẽtiam, aliasq; eius admonitiones: nisi forte ad capiẽdum consilium, quando se sentit sacerdotis imprudentia nimis oneratum. ¶ Quartum & postremũ dubium est postq; nec ad uitandum mortem licet reuelare sigillũ, utrum alia quæuis possit excogitari causa, ob quam ius fuerit illud aperire. Nam Alti-
 fiodorensis antiquus author. 4. p. cap. De confess. q. De sigillo. dicitq; quando ex secreto cõfessionis magnum periculum emineret ecclesiæ, licitum esset, de licentia episcopi, illud denũciare. Vbi citat distinctionẽ antiquorum: uidelicet aliud esse sigillum infringere: aliud aperire. Primum enim sonat uitium, ut puta si ne causa reuelare: alterum uero designat uirtutem. Sed (salua auctoritate grauissimi doctoris) & S. Thomas & omnes in. 4. d. 21. missam fecerunt opinionem illam. ¶ Vnde statuimus conclusionem quintam uniuersalem. Nulla prorsus de causa fas est sigillum aperire. Probatur quia, ut iam sæpe insinuauimus, nullum potest unq; tam graue periculum ecclesiæ imminere, quæ sublati sacramenti confessionis: quod, ut ait Hieronymus, secunda tabula est post naufragium: & cum sublato sigillo, tollitur subinde confessio, fit ut quemadmodum, nec papa, nec tota ecclesia possit pro quauis excogitata causa in præcepto diuino confessionis dispensare, ita nec possit dispensare in sigillo. ¶ Et confirmatur. Quia si pro aliquo periculo uitando liceret reuelare confessionem, maxime dum quis confiteretur de contagiosa hæresi qua populus contaminatur: sed tunc non: ergo. Probatur minor. Nam dato opposito deterrerentur homines a confessione: quare non solum periret sacramentum necessarium ecclesiæ, sed etiam tolleretur illud idem remedium obuiandis hæresibus. Nam tunc absconderent se hæretici, ut, nec in confessione,

Dubi-
um,quin-
ta con-
clusio

confessione, alicui se crederent: cum tamen si fiat illis integra potestas confitendi, possint sacerdotes, & illis, salutaribus monitis mederi, & bono communi consulere, prædicando in genere contra hæreticos, et in genere, citra omnem suspicionem personæ, admonendo inquisitores, & publicam potestatem.

¶ Sed sunt dubia nonnulla quæ aduersus hanc conclusionem mouere quæpiam possunt. Primum. Si sacerdos nouit in confessione affinitatem inter Petrum & Mariam, aut quoduis aliud impedimentum matrimonii contrahendi, a quo publice illi petant matrimonio iungi: videtur sacerdos ille non posse huiusmodi matrimonium celebrare, cum sint iure prohibiti contrahere: item si episcopus nouit in confessione irregularitatem illius qui petit ordinari: atque adeo si abbas uel prior nouit in confessione suppriorem esse perniciosum domui, debet eum amouere: et tamen huiusmodi sacerdotes videntur quodammodo confessionem reuelare: nam demus notum esse omnibus eiusmodi pœnitentes confessos esse illis, nec alia publica habere impedimenta quibus arceantur a matrimonio, ab ordinibus, aut ab officio. Præsertim quia sacerdos, nec ipsi pœnitenti post absolutionem, exprobrare potest quæ in confessione audiuit.

¶ Pro decisione huiusmodi casuum, atque aliorum id genus, quos doctores in .4. d. 21. plures accumulunt, notandum est opinionem fuisse Henrici Gandensis. 8. quol. q. 18. quod sacerdos in nullo casu potest se aliter habere cum pœnitente post confessionem, quàm ante: nec potest se iuuare aliquo modo a notitia confessionis: sed cuncta debet gerere, ac si prorsus ignoraret conscientiam pœnitentis. Quam sententiam, nec S. Thomas, nec Ricardus, nec Scotus (& quidem merito) recipiunt. Sed quia casus sunt in quibus obseruanda est doctrina Henrici, & casus, rursus, in quibus est reicienda, hac regula, ut puto, vtendum est in hac parte. Sacerdotes, propter scientiam quam habent in confessione, non possunt postmodum priuare pœnitentem eo ad quod habet quodammodo ius acquisitum: sed tamen in gratuitis, ubi habent liberam potestatem, possunt eum & priuare & non admittere. Exempli gratia. Sacerdos qui in confessione nouit impedimentum matrimonii, si non est parrochus, potest, & debet se excusare: quia non tenetur matrimonium ministrare

Dubium.
 primum
 regula.

(nisi)

MEMBRI TERTII.

(nisi forsan non posset se excusare sine periculo reuelationis cōfessionis: nā tunc deberet eos coniungere) si tamē est parroch⁹ quia alias tenetur, tunc, quāuis posset se excusare sine periculo reuelationis confessionis (ait Petrus de Palude) nihilomin⁹ debet eos coniūgere quia habēt in foro exteriori ius petēdi ab illo: quē admodū (inquit Adrianus) deberet ministrare sacramētū occulto peccatori petēti publice, ut supra dictū est. Sed pfecto credideri, contra Petrū de Palude, q̄ si parrochus posset citra omnē suspicionē aliqua arte impedire illud matrīmoniu, pbe faceret. Itē si episcopus, dū publice ministrat ordines, uidet accedētē eū quē scit in confessione esse irregularē, aut alias indignū, de quo tamē examinatores testātur esse dignissimū, & ascriptū albo ordinādorū, tūc debet eum ordinare: ga habet ius quodā modo i publico petēdi: nisi forte citra omnē suspicionē posset illum aliqua arte dimouere. At uero si ante illum articulum tēporis subditus ille peteret examinari, & recipi ad ordines, posset & deberet episcopus illum excludere, prætēdo alias causas. Immo si aliter negret, posset p libito nō admittere: postq̄ est ei liberum admittere quos uoluerit. Quē admodum prælatus in conuētū, quālibet consilio patrum destinatur religiosi ad ordines (quia non compellitur iure præsentrare quos patres censent) potest repellere illum quē in confessione scit irregularē, aut aliq̄ indignissimum, assignādo alias causas. Nec hoc est reuelare cōfessionē: ga possēt alii suspicari prælatum id facere ex odio aut maleuolētia. Præterea si puincialis nouit per confessionē, priorē, aut guardianum in ordinibus medicātibus, scelerosum esse & perniciosum conuētui: ga huiusmodi officium nō est ad nutum amouibile, non potest puincialis priorē amouere, sed in confessione admonere ut cedat officio: uel quærere alias causas ob quas possed in iudicio eum priuare: dum modo inq̄lition non capiat ansā a confessione. Si tamen officium est ad nutum amouibile: ut si prælatus uicarium suum aut magistrum nouiciorum nouit in confessione perniciosos esse, tunc potest certe, & debet illos amouere: uel dando alias causas: puta quia fessi sunt, uel subditis iam facietatem fecerunt & tædium, uel quia uult instituere alios qui sunt sibi magis amici: quamuis suspicionem de se faciat acceptionis psonarum. Et in hoc casu loquuntur. S. Thomas & Scot⁹ loco citato, q̄ndo dicunt q̄ abbas potest amouere priorē: puta

puta eum qui ad nutum est amovibilis. ¶ Ex hac regula sumendum est iudicium in electionibus. Est. v.g. Petrus in communi opinione dignus magistratu, quem tamen ego scio per confessionem esse indignum & perniciosum. Re vera possum et debeo ipsum non eligere. Quod omnes fatentur: quando nulla suboriretur suspitio revelationis confessionis. ¶ Sed quid si non possum illum refragari nisi aliquam generem suspensionem revelationis confessionis? Sit enim casus Adriani quod ego suadebam prius electoribus ut eligerent Petrum, quem censebam esse dignissimum: qui postmodum confitetur mihi, & omnibus compertum est, mihi esse confessum: unde si muto sententiam dissuadendo electionem illius, omnes coniciunt me in confessione audiuisse in dignitatem illius. Adrianus censeat quod si detur casus in quo non possit quis refragari indignum, nisi quodammodo revelando confessionem, debet eligere, non solum minus dignum, sed indignum: nam, quando iure cautum sit ne quis eligat indignum sub pena privationis vocis & suspensionis triennialis: ut habetur cap. Cum in cunctis. De elect. magis tamen est vinculum sigilli servandi. Sed. S. Thomas in. 4. d. 21. absolute respondet quod nullus debet eligere eum quem per confessionem scit esse indignum. Et certe ita indubie tenendum est. At vero simul concedo quod nunquam licet revelare confessionem, ut quis excludat indignum. Sed tamen ille casus est impossibilis: & in philosophia morali non sunt audiendi casus qui sola imaginatione confinguntur: nam ante electionem nullus habet ius ut eligatur. Et ideo quicumque potest ipsum refragari sine revelatione confessionis, aut allegando aliam causam, aut eligendo alium forte qui possit ceteri tam dignus, aut de se generando suspensionem quod fecit ex ignorantia, vel ex malicia. Maxime quod non tenetur obviare cuiusquam suspensioni aliorum, postquam utitur iure suo: quamvis alii suspicentur in genere aliquod peccatum novisse in confessione. Quamlibet crediderim cum Palu. quod qui eligeret indignum, notum solum in confessione, non incurreret poenas iure decretas in eligentes indignum, cap. Cum in cunctis. De electione. ¶ Ecce quot casibus nobis licet agere secundum notitiam quam habemus in confessione, contra sententiam Henrici. Et confirmatur doctrina haec. Nam re vera si ego scio aliquem subditum meum perniciosum esse conventui, nunquam eum sustituerem mihi superiorem, quamvis consilio patrum eligeretur: quia secundum constitutionem nostram quamvis te-

netur

netur prior cōsulere patres in tali electione, nō tamē tenetur stare cōsilio illorū. Si tamē teneret stare electioni illorū, nō posset non cōfirmare. Vnde si quis eligatur canonice in episcopū, tūc confirmator, quamuis sciat per confessionem esse indignū, nō posset quassare electionem: quia iure compellitur cōfirmare eū qui canonice eligitur: nisi iuridice possit exceptionē aliquā cōprobare: ut colligitur ex cap. Postq̄. & cap. Nihil. De elec. & electi pot. Sec⁹ forte prior noster prouincialis: qui nō cogit quēq̄ cōfirmare in priorē, quāuis sit canonice elect⁹: sunt enī uerba cōstitutionis. Priores cōuētuales prædicto modo electi, a priore prouinciali, si ei uisū fuerit, cōfirmēt. Et ideo posset forsan quassare electionē illi⁹, quē scit per cōfessionē esse indignū: quanq̄ id nō debeat temere, nisi pro graui causa, facere. Ex quo sequit̄ q̄ magister (quē vocāt) nouiciorū pōt negare illi suffragiū ad p̄fessionē quē per cōfessionē scit esse cōtagiosū et p̄niciosū domui. Præfert enī nouiciis, nō solū ut eos instituat, sed ut iudiciū morū sumat, etiā per confessionē. Fateor tamē summā illi adhibendā esse cautelā, ut citra suspicionē prælato denūciat non esse aptū ad religionē, exaggerando alios defectus naturales. Absit tamē ut in particulari, gen⁹ aliquod peccatorū insinuet: esset enim grauissimū sacrilegiū: & potī⁹ esset permittēdū ut mūdus periret. ¶ Quod si quis arguat in fauorē Hērrici Gādēsis q̄ si liceret ex cognitione auditorū in cōfessione exteri⁹ agere cū poenitēte, tūc timerēt homines confiteri, et fieret sacramentū graue: formidarēt enim subditi confiteri prælato, et qui ut digni habentur magistratu, confiteri electorib⁹. ¶ Respōdet q̄ qui ex hac causa formidarēt confessionē, non haberēt quid incusarēt aut sacerdoti, aut sacramēto: postq̄ confessor non admittens poenitentē ad id cui⁹ non habet ius acquisitū, aut priuās illū eo quod est in mera potestate ipsi⁹ auferre, nullā facit iniuriā, nec confessionē reuelat: nec nos ullo modo talē licētiā dam⁹. Re uera si sacerdos plures haberet seruos quorū vnū per cōfessionē sciret esse latronē, nullā ei faceret iniuriā, si pecuniā illi nō crederet, quā creditaliis: aut si domo pelleret: alia ficta causa: postq̄ alias nō tenet illū alere. Nec hoc est reuelare confessionē, sed est: hominē ut iure suo p̄factū quod alii sinistre, sua culpa interpretāt. Præfertī quia hac via nulla suboritur suspitio reuelationis alicuius peccati in speciali. ¶ Aequa ratione respōdet ad vulgatū illū casū,

si sacerdos qui iter habet cum latronibus audiat confessionem
 vnus reuelatis in animo eos habere ipsum occidere intra nemus,
 an debeat intrare potius nemus & mori, q̄ iter declinare, cum
 periculo reuelationis confessionis. Ricardus enim ita censet fa-
 ciendum. Et quidem concedo, si casus esset possibilis quo aut re-
 uelanda esset confessio aut moriendum, potius moriendum es-
 se. Sed tamen quia in re morali loquimur, nullatenus admitti-
 mus talem casum. Potest nanq; alio diuertere aut manere aut re-
 troire, fingendo se aliquid esse oblitum. Quemadmodum si
 quis sacerdoti in sacris vinum ministraret ueneno mistum, &
 post cōsecrationē, poenitētia ductus; confiteretur ei in aurē, le-
 tale poculum propinasse: non tenetur illud sumere: quicquid sus-
 picentur astantes. ¶ Alterum dubium est utrum saltem liceat sa-
 cerdoti reuelare confessionem poenitentis, ut suū ipse confitea-
 tur peccatum. V. g. in casu uulgato ubi sunt tres tantum sacer-
 dotes, & unus absoluit alterum puta Petrum ab irregularitate
 a qua non potuit absoluerē, & de hoc peccato non potest plene
 cōfiteri tertio sacerdoti, nisi dicat se male absoluisse aliquē sacer-
 dotem, & fuisse causam ut ille celebrasset in peccato: unde ter-
 tius sacerdos colligit illum esse Petrum. Et uidetur q̄ hoc liceat:
 quia, ut supra diximus, tenetur quicumq; exprimere personam
 cum qua peccauit, si non potest aliter explicare circumstantiam
 mortaliter aggrauantē. ¶ Scotus, Palud. & Adrianus, & quot
 quot ego hacten⁹, & legi, & magistros meos audiui, cōsētūt q̄
 q̄ndo sacerdos nō pōt explicare suū peccatū, nisi reuelādo sigil-
 lū, poti⁹ debet circūstātiā illā omittere, q̄ reuelare: nā mai⁹ est uī-
 culū sigilli, q̄ exp̄ssionis circūstātiæ mortaliter aggrauātis. Et i-
 ter legēdū semp ita cēsui. Nec uolo mutare sētētiā. Sed certe ta-
 mē nō est iā mihi modo adeo compertū, uti oēs existimāt. Pri-
 mo q̄a ratio illorū falsū assumit: vlt; forti⁹ esse præceptū sigilli, q̄
 cōfessiois. Nā cū utrūq; sit diuinū, & signatio sigilli sit ppter ne-
 cessitatem confessionis, mai⁹, cōtra, uideēt esse præceptū cōfesa-
 tionis, q̄ sigilli: quia ppter unūquodq; tale & illud magis. 1. Post-
 præterea q̄a dicere aliquid in cōfessione sacramentali, Et nō est
 diffamare: alias non liceret nominare aliam personam ad expri-
 mendum circūstātiā proprii peccati: ergo, eadem ratione,
 quod illic dicīt non est censenda reuelatio confessionis. Exēpli
 gratia. Commisit sacerdos nefandum incestū cum matre quam
 uincibiliter

Dubi-
um se-
cun-
dum.

vincibiliter ignorabat esse matrē: quæ postmodū cōfiteretur filio eā esse ad quā accessit. Sacerdos nō potest cōfiteri totā gravitatē stupri, nisi exprimat se concubuisse cū matre: ergo videtur q̄ potest illā circūstātiā cōfiteri, nō obstante q̄ illā nouerit p̄ cōfessionē. Nā si nō audisset in cōfessionē, tenebatur nominare matrē (ut dicit. S. Thomas. 4. d. 16. q. 3. & Durād⁹ ibidē. q. 4.) quod nō liceret si persona quæ exprimitur in cōfessione aliquo modo infamaretur: ergo quācūq; vna cōfessio recitetur in alia, illud nec est infamatio, nec reuelatio cōfessionis: postq̄ dicitur sacerdoti, tā q̄ deo, cui nihil est secretū. Defendēda ergo est opinio cōmunis alia rōne: puta quia præceptū sigilli est negatiuū de re intrinsece mala, quēadmodū mētiri: et ideo nulla prorsus de causa licet illud reuelare. Quod certissimū est. Sed hinc res pēdet an cēsēda

Dubium. tertium. sit reuelatio confessionis, illa quæ fit in alia confessione. Quod posset forte, nec absq; probabili ratione inficiari. **T**ertium dubium est vtrū si sacerdos nouit in confessione poenitentē esse excommunicatū, uel quenq; aliū, ex violēta percussione clericī, teneatur postea illū vitare. Et videtur q̄ sic (saltē priuatim) nam cap. Cū non ab homine. De sentētia excommunicationis. habet q̄ sicui soli patet huiusmodi sacrilegiū, ille priuatī tātū vitabit. **S**cotus respondet q̄ si confessor potest eū vitare, taliter ut inde nulla fiat suspitio proditiōnis confessionis, debet eum vitare: alias non. Adriā⁹ idē dicit in re: puta q̄ debet eū priuatim vitare, nō tamē publice. **S**ed p̄fecto crediderī cū Ricardo q̄ nec priuatim tenetur eū vitare. Nā, cū priuatīo excommunicatī sit solū de iure positiuo, ecclesia non censetur loqui in dicto cap. de notitia quæ habetur per confessionē. Quare cū hoc ipse adnotasset Scotus, non cogebatur concedere q̄ tenebatur sacerdos aliquo modo vitare talē excommunicatū. **P**ræsertim quia non licet confessori impropere peccata ipsi poenitētī post absolu-

Dubium. quartum. tionē: & tamē si illū priuatim vitaret, per hoc reuocaret peccata in memoriā eius. **Q**uartum dubium est: Vtrum de licentia poenitētis liceat sacerdoti cōfessionē reuelare. Alexā. de Hales. 4. p. q. 78. mēbro. 2. et Scotus et Duran. in. 4. d. 21. negāt posse sacerdotē de licētia poenitētis reuelare confessionē. Ratio Alexā. est quia sacerdos id scit solum tanq̄ de⁹: ergo non sufficit licētia hominis, ut reueletur: quod est dicere. De iure diuino prohibita est

est reuelatio: in qua perinde nec papa dispēfare potest: ergo nec
 pœnitēs, a fortiori, potest dare facultatē reuelādi. Addit Durā
 d⁹. Notitia sacerdotis nullo modo sufficit ut possit, in quātū ho
 mo, dicere citra mendaciū, se illud scire (ut supra dictū est) ergo
 quāuis id pferat de licētia pœnitētis, adhuc dicit mendaciū. S.
 Thomas, Bonauētura, & Petrus De Palude cōtrariū autumāt.
 Et in re quidē nulla est cōtrouersia. Nā et primī doctores cōce
 dūt q̄ si pœnitēs extra cōfessionē narret iterū sacerdoti, cū fa
 cultate reuelādi, ea quæ cōfessus est, pōt illa tūc reuelare: sed ne
 gāt q̄ si pœnitēs extra cōfessionē tātū dicat: cōcedo tibi facul
 tatē reuelādi quæ cōfessus sum: sufficiat illa facultas. Quā tamē.
 S. Thomas et alii cēsant sufficere. Et pfecto ita absq̄ dubio cre
 diderim. Si enim quis cōfessus est furtū. 100. aureorū, nihil peni
 tus refert, dicat ne postea sacerdoti: reueles me furatū esse. 100.
 aureos: an: reueles hoc quod modo cōfessus sū: nā idē latine pol
 lēt orationes huiusmodi in tali casu. Itē potest quis dū cōfitetur
 narrare peccata tātū semel, sed vtraq̄ ratione: scilicet & ut absol
 uatur, et ut reuelētur: quia dicēs: ut reuelētur: insinuat se nō solū
 dicere in cōfessione: ergo postq̄ est absolutus potest explicare
 eādē intētione: videlicet q̄ reuelētur: quamuis non iterū narret.

C Et ad argumēta in cōtrariū respōdetur q̄ dū pœnitēs facit
 facultatē reuelādi, facit subinde ut sacerdos nō solū sciat ut de⁹,
 sed ut homo: & p cōsequēs pœnitēs nō dispēfat in iure diuino,
 sed facit q̄ illud sciatur extra sigillū. Nec inde sequit̄ aliquod de
 crimētū cōfessionis: nec scādalu: quia præceptū sigilli positū est
 in fauorē pœnitētis: cui subinde potest pro bono suo renūciare:
 quēadmodū maritus, cui vxor obsequiū debet, potest illi cōce
 dere ut votū faciat castitatis. At nō debet sacerdos facile vti hu
 iusmodi licētia: nisi ppter magnum bonū pœnitētis: & in grau
 eius necessitate: & q̄ndo cōstat pœnitētē libera eā volūtate cōce
 dere. Vnde si præsumeretur metu id sacrilegī iudicis, aut cuius
 uis alterius facere, nō debet ea sacerdos vti: nesit & ipse sacrile
 gus. Et adnotēt sacerdotes q̄ quāuis nō egeāt licētia pœnitētis
 ut in genere cōsulāt peritiores de confessionibus, tamē reuelare
 psonā pœnitētis nō possunt sine eius facultate. Quare si mauult
 pœnitēs in peccato manere, q̄ se reuelari, abeat ī nomine domi
 ni. Nec ipsi pœnitētī post absolutionē debet quoquo modo sa
 cerdos reuocare peccatū in memoriā: nec gratia fraternæ corre

MEMBRITERTII.

tionis, nec consolationis, nec aliquo modo. Neque enim vlla ratione consenserim Petro de palude, quod in occulto liceat sacerdoti poenitentem admonere: nam quamvis haec forte non esset revelatio sigilli, quae cauetur in iure, tamen maxima inde verecundia suffunderetur poenitens, atque adeo sacramentum molestum redderetur. Et ideo quamquam sacerdos videat poenitentem contrarium agere quod iniunctum est in poenitentia, omnino dissimulet. Hoc verum tamen est quod vehementius sacerdotem mouere solet. Quid si sacerdos absolvens, intolerabilem commisit errorem: puta quia absoluit non subditum, aut excommunicatum, a casu reservato, aut omisit iubere restitutionem aeris alieni, in praedictum tertium? Fertur tempore concilii Basiliensis inter magistros quibus intererat Ioannes Nider, quaesitum esse an confessor qui male absoluit a casu reservato, postmodum habita facultate superioris debeat absentem et inscium absolueri, potius quam adire poenitentem. Illius tamen disputationis copia nusquam extat.

Ad hoc respondetur primo quod nullo modo licet absolvere absentem, saltem ignorante an absolvatur: primo quia confessio est actus personalis, ut patet in forma: absoluo te: & ideo debet fieri inter praesentes. Item quia absentem non potest sacerdos imponere poenitentiam, neque eum in futurum admonere: quod requiritur in sacramento. Et tertio praesertim quia forsitan tunc ille qui absolueretur esset in peccato: & est sacrilegium absolueri eum qui non praesumitur esse in gratia. Dixerim: absentem & ignorante: nam forsitan posset poenitens absentem sacerdoti mittere confessionem scriptam, & sacerdos rescribere absolutionem: ut ait Palud. in. 4. d. 17. q. 2. De quo alias. Secundo crediderim quod nullo modo licet sacerdoti erranti in absolutione, convenire iterum poenitentem de peccatis, memorando aliquod peccatum in particulari. Primo quia, ut diximus, hoc est exprobrare illi peccatum: unde profecto odiosa redderetur confessio. Et secundo quia posset tunc poenitens negare se tale fuisse confessum, & obiurgare confessorem: unde facile oriretur scandalum. Et tertio quia id non est necessarium. Postremo ergo colligitur quod debet tunc sacerdos adire poenitentem: & dicere se errorem commisisse grave in confessione: et ideo si vult aut iterato confiteri, aut facultatem facere loquendi de confessione, tunc explicabit in particulari defectum. Per quod & confessionem nullatenus detegit, & abinde satisfacit pro errore praeterito. Nam tunc poenitens tenetur ad confessionem redire, aut cum illo sacerdote aut cum alio: quod si renuit, culpa quae fuerat sacerdotis

tis transfunditur in ipsum. ¶ Quintum & postremum dubium
 est vtrumlicitum sit sacerdoti, qui alia etiam via, q̄ per confessio-
 nem, crimen nouerit poenitentis, illud prodere: atq̄ adeo in fo-
 rum exteriorē deferre. ¶ Opinio fuit negatiua Altisiodorēsis. Dubi
um,
quin-
tum.
 4. p. q. De sigillo: et aliorum antiquitus. Vbi ait q̄ si confessor no-
 uit alias crimē poenitentis, non debet illud in cōfessione recipere:
 sed si recipit, tūc siue antea nouerit alia uia, siue post, totū clau-
 ditur sub sigillo. Et probatur quia in cap. Omnis vtriusq̄ sexus.
 sine exceptione prohibetur peccatū in poenitētiāli iudicio, de-
 tectū reuelari. At uero omnes ab illo tēpore doctores concordā-
 ter affirmāt contrariū. 4. d. 21. Nā, ut dicit illic. S. Thomas, dū
 hęc opinio nimīū sigillo tribuit, præiudiciū ueritati & iustitiæ
 facit. Non est ergo dubiū quin liceat reuelare peccatū quod no-
 tū est alia uia. Probatur: quia sacerdos per id quod audiuit in cō-
 fessione, nullū amittit aliud ius quod habet: sed si non audisset in
 confessione, habet ius dicēdi id quod alias nouit: ergo siue illud
 nouerit ante confessionē, siue post, iure potest reuelare: alias cli-
 peus esset perniciosus hominibus, dū ecclesiā corā sacerdotibus
 furto expoliassent, illis confiteri, ut os obstruerēt accusandi. Et
 secundo. Si huiusmodi sacerdos uocaretur in testē, non posset
 iuratus respondere citra mendacium se nescire, si est alias publi-
 cum: postq̄ scit ut homo: ergo tenetur candide respondere ue-
 ritatem. Sed res lucidior est q̄ ut pluribus egeat testimoniis. Im-
 mo uero non solum si sacerdos alias uisu aut experientia id no-
 uit, sed si indicia habet legitima, potest id in iudiciū deferre.
 Exempli gratia. Si dum latro confitetur, marsupium sacerdo-
 tis abscindit, quamuis cōfiteretur tunc de furto, potest eum
 accusare in iudicio. Non solum quia illa non præsumitur confes-
 sio et accusatio, sed simulatio, ut supra diximus: at quia potest
 allegare manifesta indicia: puta tali hora furtum factum, & ne-
 minem alium intrasse domum. Fateor tamen cauendum esse
 maxime scandalum: ut uidelicet sacerdos quæ audiuit in confes-
 sione non pandat, nisi in promptu possit comprobare causas
 uel indicia quibus id alias nouit: ne oriatur suspitio reuelatio-
 nis confessionis. Et hęc de abditissimo sigillo confessionis.
 ¶ In secretis secularib⁹ sūt qui opinātur neminē unq̄ cōstrin-
 gi ea seruare cū dispēdio uitæ: sed cū non descendant ad species
 secretorū, nimīū si rē nō satis inspiciāt. Inter hęc ergo primūlo-

Sec
ta con
clusio

cū tenet secretū quod ad rē pertinet publicā. ¶ De quo statuit
 sexta cōclusio. Qui locū tenet et officiū publicū, tenet, ex gene-
 re rei, fidē seruare secreti, si opus fuerit, cū dispēdio vitæ: ut sūt se-
 natores, cōsiliarii: scribæ: aliiq; id genus. Et primo si reuelatio se-
 creti vergit in graue malū reipublicæ, tūc nō solū personæ quæ
 sunt in magistratu, sed quicūq; priuat⁹ ciuis, tenetur vitā expo-
 nere, anteq; id detegat. Vnde. l. Omne delictū. ff. De remilitari.
 Exploratores qui secreta nūciāt hostibus, p̄ditores sunt, & ca-
 pitis poenas luūt. Sed aliud præterea asserit conclusio: videlicet
 q; illi quibus officio publico incūbit, tenetur sæpe sæpius mori
 pro cælādo secreto reipublicæ, q̄ndo p̄uati homines nō tenerēt.
 Probat: quia media, ut sæpe diximus, p̄sanda sunt ex fine: &
 secreta reipublicæ sunt p̄pter salutē totius populi: ergo illi qui-
 bus tota respublica arcana sua cōmisit, & quibus stipēdia pro hu-
 iusmodi officio p̄dit, quiq; peculiari sacramēto fidē astringūt,
 multo maiori uinculo tenetur seruare secretū, q̄ alii de plebe: at-
 q; adeo, si res tātī sit momētī ut id postulet, vitā cū reliquis bonis
 tenetur in ea causa exponere. Et uocamus causam reipublicæ,
 causas etiā particulariū personarū, quæ tractātur in iudicio pu-
 blico. Vnde iudex qui causā audit in qua de re grauissima dece-
 tatur, ut de uita, aut de maximo honore, ut de ducatu aut alia
 magna hæreditate, si inuaditur ab aliquo litigatiū sub cōmina-
 tionem mortis ut merita causæ p̄dat, debet poti⁹ gladio succūbe-
 re, q̄ fidē secreti frāgere. Et idē crediderim de scribis, quorū fi-
 dei, causæ graues cōmittūtur. In rebus uero minoris momētī,
 quāuis nō teneātur vitā dare ut fidē seruēt, tenet tamē p̄ rei cu-
 lusq; qualitate. Atq; id maxime in sancto cōsilio et foro, quo res
 fidei aduersus hæreticos tractātur. Nā et inter gētes celebratissi-
 ma semper fuit fides secretorū de re publica. Vnde Aulus Gellius
 ex Marco Catone refert li. 1. noct. attī. Papirio illi puero honorē
 maximū habitū esse: eo q; dū in senatū cū patre fuisset admitt⁹,
 & mater audivit eū percōtaretur quidnā patres egissent, ma-
 trē excogitato cōmēto, & mēdacio delusit, quo senatus arcanū
 cælaret. Ob idq; nomē illi inditū est: Prætextatus: id est: abs cōdit
 & contactus: quod deinceps pueris Romanis successit. Et Pom-
 peius, ut author est Valerius Max. li. 3. cū a Gētio rege captus, se-
 nat⁹ cōsilia p̄dere iuberetur, igni digitū cremādū præbuit: qua
 patientia ostēderet se potius tormētis perditū iri, q̄ secreta sena-
 tus

QVAESTIO QVARTA. FO. XCVII.

tus paderet. Et Fulvius tēpore Augusti, cū senatus secreta paderet uxori, poenā dedit capitis. Hac ratione (ut inquit Valerius li. 2.) fidū tūc erat & altū reipublicæ pectus: cura, silētiiq; salubritate munitū. ¶ Inter priuata id maiore uinculo ligat q̄ndo quis per iniuriā, hoīs secretū, ul fraude ue extorquet. De quo fit conclusio septima. Qui iniuriā, hoīs secretū expressit, tenetur illud, si res sit magni momēti, etiā in mortis discrimine, cōtegere: ut Dalila, quæ muliebri improbitate mysteriū capillorū a Sansone extorsit, tenebatur mortē prius obire, q̄ id Philistæis prodere. Probat. Tenetur quicunq; mortē prius oppetere, q̄ homini famam auferre (maxime si fama sit ualde magna & pretiosa) sed qui per iniuriā secretū alienū extorquet, famā ab illo deprædat: ergo tenetur potius mori, si res sit magni momēti, q̄ ipsum difsamare. Eo uel maxime si periculū ide immīnet uitæ. Vnde qui obfignatas literas alienas mala fide aperit: quia illa, uis est & iniuria: maiorū uinculo tenetur secretū illud seruare, q̄ si id alia iusta uia cognouissent. Fuit enim semper celebratissima religio in literis alienis abscondēdis & cælādis, ut frequētibus historiis memoriae proditū est. ¶ Secretorū quæ citra iniuriā deprehēdūt, primū genus est quādo quis data fide arcanū alienū suscipit custodiēdū. De quo ponitur octaua conclusio. Nemo tenetur secretū quod fide recepit seruare cū dispēdio uitæ, aut alia grādi iactura honoris, aliorūue bonorū. Hoc non aliter pbatur, q̄ q̄ huiusmodi obligatio non oritur ex iustitia, aut ex publico officio quo tenetur seruare secretū, sed ex sola liberalitate & bonitate pmittētis fidē: et nemo præsumit pmittere id ad quod alias non tenebatur, cū tāta iactura & dispēdio. Qui enim pecuniā amici recipit in deposito, non tenetur cū tāta iactura & detrimento eā tueri. Sed nihilomin⁹ uiri pbi, erit prei cōditione & magnitudine iacturā in ppriis bonis facere, ut arcanū ita receptū protegat. Neq; admitto argumētū quo i hac pte aliqui utitur, ut quocūq; casu licet reuelare propriū secretū, liceat subinde reuelare alienū. Nā homo dominus est proprie famæ, & nō est dominus alienæ: et ideo pōt aliq̄ndo propriā famā exponere (quia in hoc nulli facit iniuriā) quādo tamē tenetur custodire alienā. Graphice sane fabulatur poetæ poenā illius qui secretū sub fide receptū nō seruat, in Batto illo pastore, qui ppter secretū quod fide receperat, reuelatum, in lapidem uersus est: alioqui mutū.

Septima conclusio

Octaua conclusio

MEMBRI TERTII.

sed qui ea perpetuo laboraret infamia, ut secretum auri, etiam silentio,
 manifestaret. ¶ **Nona conclusio.** Quando quis casu nouit alienum
 secretum, quamuis tenet illud contegere, etiam sub peccato mortali,
 si res est tanti momenti, tamen non tenet grauiam pati ut illud calet.
 Hoc facile probatur: quia solum tenet seruare ex charitate, sicut tene-
 mur seruare res amicorum, quando id possumus sine graui damno
 nostro. Tamen si nonumquam consilium fuerit, mortem prius oppetere, quam
 huiusmodi secreta reuelare. Et haec de alieno secreto. ¶ **Secre-**
 tum cuiusque proprium longum nobis modo negotium exhiberet, nisi
 membro. 1. q. 3. amplissime res esset tractata. Hoc unum ergo in
 hunc locum reieciimus an teneat homo tormenta, atque adeo mortem
 perpeti, ante quam, iniuste interrogatus, propria crimina prodat. Vbi
 decimam astruimus conclusionem. Nemo tenetur mortem pati,
 aut immania tormenta, ut proprium crimen abscondat. Loqui-
 mur de his qui in eculo praeter ius interrogantur: nam si legitime
 interrogarentur, etiam citra tormenta, tenerentur veritatem
 fateri. Probatur conclusio his suppositis quae loco citato sa-
 tis corroborauimus, aduersus dominum Caietanum: videlicet
 hominem habere dominium suae fama, sicut bonorum exteriorum:
 et quamuis sit peccatum, famam prodigere, & quandoque
 mortale, tamen licitum esse cuilibet pro causa iusta eam exponere.
 Vnde sumitur argumentum. Potest quis pro iusta causa famam
 exponere: sed: prodere proprium crimen: ex genere suo, nihil aliud
 est, quam: se hominem infamare: ergo illud licet ad seruandam vitam:
 nam profectio vix potest dari causa magis iusta. ¶ **Et confirmatur:** quia
 vita maius bonum est quam fama: immo vita caput est omnium bo-
 norum: ob idque vniuersa quae homo habet, dabit pro anima sua
 Job. 2. ergo si quis positus in tormentis euadere aliter non potest,
 nisi proprium crimen detegendo, certe, quamuis iniuste inter-
 rogetur, potest se prodere: postquam in hoc nemini facit iniuriam.
 Quemadmodum enim vexationem illam & iniuriam grandi pecunia
 redimere posset, ita sane potest & iacturam in fama facere,
 ut vitam seruet. ¶ **Et secundo arguitur ex communi sensu ho-**
 minum. Si quis et plurimum et uehementer cruciaretur & dilani-
 naretur, certe non censeretur pusillanimis, si se prodere. Immo
 uero non solum id licitum est quando confitendo crimen potest a tormentis
 liberari: sed quando per confessionem certum esset capite plectendum, posset
 uir fortis eligere semel mortem, ante quam uehementia & longissima
 tormenta

tormēta pati. Eo uel maxime q̄ndo nō sperat̄ tormētōrū finis, ut saepe sapi⁹ cōtingere solet. Sūt enī q̄ tormētis tormēta cumu- lātes, pponūt aut animā miserī aut cōfessionē uerā falsā ue ex- trahere. ¶ Et tertio arguit̄. Pōt homo, ut illic dixim⁹, expone- re p̄ptiā famā p̄ fama amici, sicut uitā p̄ uita: ergo pōt, a fortio- ri, famā exponere p̄ uita p̄pria. ¶ Quarto arguit̄. Si qs me iniu- ste infamaret, et ego nō possē me aliter defendere nisi exponēdo uitā, nō teneor periculo uitæ famā custodire: ergo, eadē ratione possū in tormētis crimē p̄dere, ut inde me eximā. ¶ Quod si qs arguat q̄ si iudex iniuste me percōtat̄, iniuste ego respōdeo. Cer- te cōsequētia nulla est: nā & latro iniuste me iuadit in itinere, & ta- mē iuste ego cōcedo illi palliū, ne me occidat. ¶ Addiderī q̄ si homo in iniustis tormētis falso sibi crimē iponeret: dū modo id faceret sine iuramēto, nō est mēdaciū nisi officiosum & ueniale: nec teneat̄ aliquo modo ad restitutionē famæ: postq̄ nemini facit iniuriā. Palud. 4. d. 21. q. 2. in fine dicit q̄ mēdaciū huiusmodi est officiosū, i q̄tū se homo liberat a tormētis: sed p̄niciosū, in q̄tū se diffamat, & astātes lædit mēdacio. At re uera, nec in famare se ad illū finē est p̄niciosum: nec astātes lædit: q̄a aut putāt cōfessio- nē esse uerā, aut, si intelligāt esse falsā, non est tātum scādalum, hominem contra se mentiri, ut eo se liberet malo.

¶ AD PRIMVM argumētū respōdet̄ q̄ quāq̄ uita sit præ- stātior q̄ fama: nihilomin⁹ reuelatio criminis aliquādo cedit in malū religionis, ut dictū est in prima cōclusionē: & aliq̄ndo in ma- lū publicū, ut dictū est in sexta: & aliq̄ndo in graue præiudiciū ter- tiū, ut dictū est in septima. Quib⁹ p̄inde casib⁹ moriēdū est prius q̄ crimē reuelet̄. ¶ Et p̄ hoc respōdet̄ ad cōfirmationē, q̄ quā- uis iugū dñi sit suaue, nihilomin⁹ nos obligauit in dictis casib⁹ ut- tā exponere. ¶ Ad 2. p̄ncipale respōsū ē in octaua, nona, & deci- ma cōclusionib⁹. Quib⁹ ostēsū est licitū esse aliq̄ndo reuelare se- cretū aut alienū aut p̄priū, q̄ndo aliter uita seruare nō possum⁹. At nō est par ubiq̄ ratio. ¶ Et eodē modo respōdet̄ ad cōfirma- tionē, & ad tertiu p̄ncipale. Nec ualet illud argumētū, ut supra dixim⁹, ut quocūq̄ casu liceat mihi reuelare secretū meū, cui⁹ sū dñs, liceat subinde reuelare alienū, cui⁹ non habeo potestātē.

¶ E C C E quæ De ratione tegēdi & detegēdi secretum, sub censura sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, de exiguitate & pe- nuria nostra præstare potuimus. Quæ in hoc opusculo tribus
membris

MEMBRI TERTII.

membris distributa sunt: per quæ quatuordecim quæstiones disputata: atque adeo octoginta duabus conclusionibus absoluta: ad laudem & gloriam indiuiduæ trinitatis: quæ nos utinam feliciter in secreta illa diuinorum mysteria aliquando recipiat: quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit nec in cor hominis ascenderunt.

¶ Finis.

¶ Quibus insigniter a uero exemplari erratum est, sic ea, quæ rara sunt, loca corrigito.

¶ Folio. 3. pagina. 1. linea. 1. Dillectum: pro: Delictum.

¶ Folio. 4. pagina. 2. linea. 32. Intentionem: pro: intentionem.

¶ Folio. 5. pagina. 1. linea. 25. Innocentem: pro: nocentem.

¶ Folio. 14. pagina. 1. linea. 14. amicus: pro: amicis.

¶ Folio. 24. pagina. 1. linea. xi. corripiedo quæ obesse prodesse: pro: corripiendo obesse, quæ prodesse.

¶ Folio. 28. pagina. 1. linea. 6. pmittere: pro: prætermittere.

¶ Folio. 38. pagina. 1. linea. 3. affine: motionem: pro: monitionem.

¶ Folio. 58. pagina. 1. linea. 17. maritis: pro: maritis.

¶ Folio. 63. pagina. 2. linea. 12. iuransrans: pro: iurans.

¶ Folio. 67. pagina. 1. linea. 15. puritatem: pro: paucitatem.

¶ Folio. 68. pagina. 2. linea. 33. obligati: pro: obligat.

Cap. 2. totum. cap. 6. in fin. cap. 10. 11.

R^m

